

T. C.

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİ HUKUK BİLİM DALI**

TÜRKİYE'DE SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatih GÜLER

BURSA - 2012

**T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİ HUKUK BİLİM DALI**

TÜRKİYE'DE SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatih GÜLER

**Danışman:
Doç.Dr. Adnan GERÇEK**

BURSA - 2012

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

.....*Maliye*..... Anabilim/Alan ~~Alan~~ Dalı, *Mali Hukuk*
Bilim Dalı'nda *700.812.001* numaralı *Fatih GÜLER*'in
hazırladığı "*Türkiye'de Siyasi Partilerin Mali*
Denetiminin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi"
konulu *Yüksek Lisans* (Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik
Tezi/Çalışması) ile ilgili tez savunma sınavı, *01.02.2012* günü *10:00* - *12:00* saatleri
arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının
Başarılı (başarılı/başarısız) olduğuna *Oybirliği* (oybirliği/~~ay~~
~~çokluğu~~) ile karar verilmiştir.

Alper Erk

Doç.Dr. Adnan Gerçek
U.Ü. İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

M. Yılmaz

Prof.Dr. Mehmet Yüce
U.Ü. İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Prof. Dr. Ramazan Canlı Dorduncu
U.Ü. İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

...../...../ 20.....

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Fatih GÜLER
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Maliye
Bilim Dalı : Mali Hukuk
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : xv + 192
Mezuniyet Tarihi : .... / .... / 20.....
Tez Danışman(lar)ı : Doç.Dr. Adnan GERÇEK

TÜRKÇE TEZ BAŞLIĞI

TÜRKİYE’DE SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Siyasi partiler demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır. Demokratik bir sistemin en temel özellikleri arasında mali saydamlık ve hesap verilebilirlik olduğu bilinmektedir. Siyasi partilerin mali saydamlıklarının ve mali hesap verilebilirliklerinin en temel argümanı onların mali denetime tabi tutulmasıdır.

1961 Anayasasından önce siyasi partilerin mali denetimi Türkiye’de etkili ve düzenli olarak yapılmamıştır. 1961 Anayasasından günümüze kadar da siyasi partilerin mali denetimi görevi Anayasa Mahkemesine verilmiştir. Tezimizde Anayasa Mahkemesinin 1961 yılından 2011 yılına kadar siyasi partilerin mali denetimi konusundaki durumu tartışılmıştır.

Birinci bölümde siyasi partilerin mali denetimin sebebi ve önemi üzerinde durulmuştur. Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimi sonucu vereceği kararların türleri ve nitelikleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde 1961 Anayasası döneminde siyasi partilerin gelir ve giderleri ve bunların Anayasa Mahkemesi tarafından yorumu ele alınarak, karar süreleri ve yayımlanmayan kararlar sorunu tartışılmıştır.

Üçüncü bölümde 1982 Anayasası döneminde siyasi partilerin gelir ve giderleri ve bunların Anayasa Mahkemesi tarafından yorumu ele alınarak, karar süreleri, yayımlanmayan kararlar sorunu ve Anayasa Mahkemesinin çelişkili kararları tartışılmıştır.

Dördüncü bölümde 1982 Anayasası döneminde siyasi partilerin mali denetimine ilişkin çeşitli kuruluşların ve Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimi konusundaki değerlendirmeleri tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

Siyasi partiler

Anayasa Mahkemesi

Mali Denetim

1982 Anayasası

ABSTRACT

Name and Surname : Fatih GÜLER
University : Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : Public Finance
Branch : Fiscal Law
Degree Awarded : Master
Page Number : xv + 192
Degree Date : .... / .... / 20.....
Supervisor (s) : Assoc.Prof. Adnan GERÇEK

The Title Of The Thesis

REVIEW AND EVALUATION THE FISCAL AUDITING OF POLITICAL PARTIES IN TURKEY

Political parties are essential to democratic societies. It is also known that fiscal transparency and accountability are considered very much basics of democratic system. The most applicable mean of fiscal transparency and accountability for political parties is financial audit.

Financial audit of political parties were not implemented effectively and regularly in Turkey before the 1961 Constitution took effect. Since the 1961 Constitution, financial audit of political parties is constitutionally among the tasks of Constitutional Court in Turkey. In our thesis, we will discuss Constitutional Court's interest and success regarding the financial audit of political parties between 1961 and 2011 years.

In the first chapter, we will focus on the reasons and importance of the financial audit of political parties. Also there will be given information concerning the variety and characteristics of Constitutional Court's judgments as a result of financial audit. In the second chapter, we will discuss the judgment span and the problem of “unpublished judgments” in the period of 1961 Constitution. Also we will deal with the income and expenses of political parties and the Constitutional Court's opinion regarding this issue.

In the third chapter, we will discuss the judgment span, the problem of “unpublished judgments” and inconsistent judgments of the Constitutional Court in the period of 1982 Constitution. Also we will deal with the income and expenses of political parties and the Constitutional Court's opinion regarding this issue.

In the fourth chapter, we will discuss the considerations of some organisations, and the Constitutional Court itself regarding the financial audit of political parties being done by the Constitutional Court in the period of 1982 Constitution.

Keywords:

Political parties

Constitutional Court

Financial Audit

1982 Constitution

ÖNSÖZ

Kamu görevlilerin yapmış oldukları lisansüstü eğitimleri marifetiyle kişisel gelişimlerini sağlamanın yanında, yürüttükleri kamu hizmetinin daha etkin ve verimli bir şekilde yürütmelerini sağlamak amacıyla kendi görev alanları ile ilgili çalışmalar yapmak gibi etik bir zorunlulukları bulunmaktadır. Çünkü lisansüstü eğitimlerini sürdürürken belli dönemlerde kendi kamusal görevlerini istemeden ihmal etmektedirler.

Bu çerçevede 2008 yılından bugüne kadar Bursa Emniyet Müdürlüğü Siyasi Partiler Büro Amiri olarak görev yapmamızdan kaynaklı olarak bu alanda bir çalışma yapmamızın daha faydalı olacağını değerlendirdik ve siyasi partiler alanı ile ilgili olarak nispeten bakir olan mali denetim konusunu belirledik. Siyasi partilerin mali denetimi ilgili olarak yüksek lisans eğitim esnasında fikri bir temel oluşturduk. Bu anlamda bir çalışma yapmam konusunda başta danışmanım olmak üzere bölümdeki hocalarım, Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Ana Bilim Dalında Araştırma Görevlisi olan Serkan YOLCU ve görevim nedeniyle görüşmeler yaptığım siyasi parti il başkanları beni cesaretlendirdi.

Tez konumuzu bu şekilde belirledikten sonra bu alandaki mali denetim kararlarının toplu bir şekilde olmadığını, Anayasa Mahkemesinin bu konuyla ilgili sistematik bir yayın sistemi olmadığını gördük. Bu çerçevede iki kez Ankara'da bulunan Anayasa Mahkemesine giderek Anayasa Mahkemesi Kütüphanesinde, Kararlar Müdürlüğünde temaslarda bulunduk. Ayrıca konuyla ilgili yayınların tespiti amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesine iki kez ziyarette bulunduk. Bu temaslardan sonuca kamuya açık olmayan bazı verilerden oluşan bir özel arşiv oluşturduk. Bu arşivi oluşturmadaki katkılarından dolayı Anayasa Mahkemesinde görevli değerli personele teşekkürü borç bilirim.

Çalışmamız literatüre mütevazı bir katkı sağlamayı amaçlamış olup diğer çalışmalardaki tekrarlardan kaçınılmıştır.

Tez nedeniyle hakkettiği ilgiyi gösteremediğim canım eşime sabrından dolayı teşekkür ederim. Beni bu günlere getiren canım anneme, babacığma ve benden daha iyi yerlere geleceğine inandığım kardeşime çok teşekkür ederim.

Tezimle ilgili ilgisini ve desteğini sürekli hissettiğim değerli Adnan GERÇEK hocama saygılarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xii
TABLolar	xiii
ŞEKİLLER.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR

1.1. DENETİM KAVRAMI VE TÜRLERİ.....	1
1.1.1. Denetim Kavramı.....	1
1.1.2. Denetimin Türleri	2
1.2. SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİM NEDENLERİ VE ÖNEMİ.....	6
1.2.1. Parti Yönetiminde Görev Almayan Üyeler Açısından Önemi	6
1.2.2. Parti Üyesi Olmayan Seçmenler ve Kamuoyu Açısından Önemi.....	8
1.2.3. Hukuk Devleti Açısından Önemi.....	10
1.2.4. Kamusal Finansman Açısından Önemi.....	11
1.3. ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİ.....	15
1.3.1. Siyasi Partilerin Mali Denetiminde Anayasa Mahkemesinin Yeri.....	15
1.3.2. Anayasa Mahkemesinin Siyasi Partilerin Mali Denetimine İlişkin Kararlarının Nitelikleri.....	16
1.3.2.1. Kesinliği.....	16
1.3.2.2. Bağlayıcılığı.....	17
1.3.2.3. Gereksiz Açıklanamaması	18
1.3.2.4. Resmi Gazetede Yayımlanması	18
1.3.3. Anayasa Mahkemesinin Siyasi Partilerin Mali Denetimine İlişkin Kararlarının Türleri	19

<i>1.3.3.1. İhtar</i>	19
<i>1.3.3.2. Kapatma</i>	23
<i>1.3.3.3. Öneri Kararları</i>	25
<i>1.3.3.4. Gelir ve Giderlerin Doğruluğuna ve Kanuna Uygunluğuna Karar Verilmesi</i>	26
<i>1.3.3.5. Hazineye İrat Kaydedilmesi</i>	26
<i>1.3.3.6. Hazinece El Konulması</i>	27
<i>1.3.3.7. Paraya Çevrilmesi</i>	27
<i>1.3.3.8. Suç Duyurusunda Bulunulması</i>	28

İKİNCİ BÖLÜM

1961 ANAYASASI DÖNEMİ SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. ANAYASAL DAYANAK	31
2.2. YASAL DAYANAK	31
2.3. SİYASİ PARTİLERİN GELİRLERİNİN İNCELENMESİ	33
2.3.1. Üye Aidatı.....	34
2.3.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Aidatı	35
2.3.3. Adaylıkla İlgili Gelir	35
2.3.4. Satış Bedelleri.....	35
2.3.5. Lokal İşletme Gelirleri.....	35
2.3.6. Bağışlar.....	36
2.3.7. Krediler	36
2.3.8. Amaç Dışı Taşınmaz Mallar	37
2.3.9. Gelir Makbuzları	37
2.4. SİYASİ PARTİLERİN HARCAMALARININ İNCELENMESİ	38
2.4.1. Harcamada Usul.....	38
2.4.2. Malî Sorumluluk	38
2.5. MALÎ HÜKÜMLERİN MÜEYYİDELERİ	39
2.6. PARTİ İÇİ MALÎ DENETİM	39
2.7. 1961 ANAYASASI DÖNEMİNDE ANAYASA MAHKEMESİNİN SİYASİ PARTİLERİ MALİ DENETİMİNİN USULÜ	40
2.7.1. Gelir ve Giderleri Bildirme.....	40
2.7.2. Cumhuriyet Başsavcılığının İncelemesi.....	40

2.7.3. Anayasa Mahkemesinin İncelemesi.....	40
2.8. YAPTIRIMLAR.....	42
2.8.1. Gayrimeşru Bağış ve Krediler.....	42
2.8.2. Malî Bilgilerin Verilmemesi.....	42
2.8.3. Malî İncelemede Bilgi Verilmemesi.....	42
2.9. KAPSAM	42
2.10. 1961 ANAYASASI DÖNEMİ SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	43
2.10.1. Üyelerin Tutumu Konusundaki Farklılıklar.....	43
2.10.2.Yayımlanmayan Kararlar Sorunu	49
2.10.3.Karar Süreleri Sorunu.....	50
2.10.4. Kararlar Dergisi.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1982 ANAYASASI DÖNEMİ SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNİN İNCELENMESİ ve DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1.ANAYASAL DAYANAK.....	53
3.2.SİYASİ PARTİLERİN GELİRLERİNİN İNCELENMESİ.....	53
3.2.1.Giriş ve Üyelik Aidatı.....	54
3.2.2.Milletvekili Aidatı	54
3.2.3.Milletvekili Aday Adaylığı Aidatı.....	55
3.2.4.Satış Bedelleri.....	55
3.2.5.Bağışlar	55
3.2.5.1. <i>Siyasi Partilere Bağış Yapamayacak Olan Yurt İçi Kuruluşlar.....</i>	55
3.2.5.2. <i>Siyasi Partilere Bağış Yapamayacak Olan Yurtdışı Kuruluşlar.....</i>	56
3.2.5.3. <i>Siyasi Partilere Koşullu Bağış Yapabilecek Olan Kuruluşlar.....</i>	56
3.2.5.4. <i>Siyasi Partilere Bağış Yapabilecek Olan Kuruluşlar .....</i>	57
3.2.6.Gelirlerin Sağlanmasında Usul.....	57
3.2.7.Ticari Faaliyet, Kredi ve Borç Alma Yasağı.....	58
3.2.8.Taşınmaz Mal Edinme	58
3.2.9.Yaptırımlar	58
3.2.9.1. <i>Paraya Çevrilmesi.....</i>	59
3.2.9.2. <i>Suçlar ve Cezaları.....</i>	59
3.2.10.Anayasa Mahkemesinin Siyasi Partilerin Gelir Konusunu İncelemesi.....	59

3.2.10.1. Makbuz Bilgilerinde Eksiklik	61
3.2.10.2. Gelir Belgelerinin Anayasa Mahkemesine Verilmemesi.....	61
3.2.10.3. Gelir Belgesi Olmadan Gelir Elde Edilmesi.....	62
3.2.10.4. Yasal Sınırı Aşan Bağış	62
3.2.10.5. Kredi-Borç Yasağı.....	62
3.2.10.6. Kaynağı Belirsiz Gelir.....	63
3.2.10.7. Bir Faaliyetin Bağış Sayılması	63
3.2.10.8. Yasak Kurumlardan Gelir Elde Edilmesi.....	64
3.3. SİYASİ PARTİLERİN GİDERLERİNİN İNCELENMESİ.....	64
3.3.1. Döviz Kuru Hesaplamasına Ortaya Çıkan Aksaklıklar	66
3.3.2. Tüzel Kişilik Kazanmadan Önce Yapılan Harcamalar.....	66
3.3.3. Siyasi Partilerin Yayımlı Olan Kurumların Harcamaları.....	66
3.3.4. Harcamanın Açıklanamaması	67
3.3.5. Bağış Yasağını İhlal	68
3.3.6. Avans Şeklindeki Harcamalar.....	68
3.3.7. Bahşiş Verilmesi.....	69
3.3.8. Hukuken Parti Tarafından Ödenmemesi Gereken Gider	69
3.3.9. İcra Giderleri	70
3.3.10. Fazladan Yazılan Gider	72
3.3.11. Belgelerin Anayasa Mahkemesine Verilmemesi	72
3.3.12. Demirbaşa Kayıtlı Olmayan Otolara Ait Masraflar.....	73
3.3.13. Parti Amaçlarına Aykırı Gider Yapılması.....	74
3.3.14. Mükerrer Gider Gösterilmesi.....	75
3.3.15. Kişiler Adına Yapılan Seyahat Harcamaları	75
3.3.16. Fatura Aslı Yerine Fotokopisinin Veya Noter Onaylı Örneğinin Sunulması ...	76
3.3.17. Yanlış Gider Belgesi.....	77
3.3.18. Kişiler Adına Yapılan Diğer Harcamalar	79
3.3.19. Gecikme Zamları ve Cezalar	80
3.3.20. Belgeye Dayanmadan Harcama Yapılması.....	81
3.4. 1982 ANAYASASI DÖNEMİ SİYASİ PARTİ MALİ DENETİM	
KARARLARININ ANALİZİ	81
3.4.1. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Alınış Tarihlerinin Aylara	
Göre Dağılımı	81
3.4.2. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sürelerine Göre Dağılımı	82
3.4.2.1. Kararların Biriktirilerek Açıklanması Sorunu.....	83
3.4.2.2. Az Gelir Gider Olmasına Rağmen Kararların Bekletilmesi.....	84

3.4.3. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sonuçlarına Göre Dağılımı	87
3.4.4. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı.....	88
3.4.5. Siyasi Parti Mali Denetim İrat Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı	88
3.4.6. Siyasi Parti Mali Denetim Uygun Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı	89
3.4.7. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Suç Duyurularına Göre Dağılımı	90
3.4.8. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sonuç Önerilerine Göre Dağılımı	91
3.4.9. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Açıklanma Tarihlerine Göre Dağılımı	92
3.4.10. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Açıklanma Durumlarına Göre Dağılımı.....	92
3.4.11. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarından Açıklanmayan Kararların Yıllara Göre Dağılımı	104
3.4.12. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Ait Olduğu Yıllara Göre Dağılımı	104
3.4.13. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Verilme Sürelerine İlişkin Bilgiler	105
3.4.14. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarından Yıllara Göre Verilen İrat Kararlarının Toplam Kararlara Oranları.....	106
3.4.15. Mecliste Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetimlerine İlişkin Veriler	106
3.4.15.1. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararların Sonuçlara Göre Dağılımı.....	106
3.4.15.2. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararların Alınış Şekline Göre Dağılımı.....	107
3.4.15.3. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararların Öneri Kararlarına Göre Dağılımı.....	108
3.4.15.4. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararların Suç Duyurularına Göre Dağılımı.....	109
3.4.16. İktidar veya İktidar Ortağı Olan Siyasi Partilerinin Mali Denetimlerine İlişkin Veriler.....	110
3.4.16.1. İktidar veya İktidar Ortağı Olan Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararların Sonuçlara Göre Dağılımı	110
3.4.16.2. İktidar veya İktidar Ortağı Olan Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararların Alınış Şekillerine Göre Dağılımı	111

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANAYASA MAHKEMESİNİN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNE İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRMELER

4.1. 1982 ANAYASASINA ALTERNATİF ANAYASA ÖNERİLERİNDE SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİ	113
4.1.1. Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği Yeni Anayasa İçin Anayasa Önerisi	113
4.1.2. Birinci Türkiye Barolar Birliği Anayasa Önerisi	115
4.1.3. İkinci Türkiye Barolar Birliği Anayasa Önerisi	116
4.1.4. Anayasa Platformu	116
4.1.5. Özbudun Komisyonu Anayasa Önerisi	117
4.1.6. Türkiye Büyük Millet Meclisi Platformu	118
4.2. BAZI SİYASİ PARTİLERİN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ.....	119
4.2.1. Adalet ve Kalkınma Partisi.....	119
4.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi	120
4.2.3. Milliyetçi Hareket Partisi.....	121
4.2.4. Demokratik Sol Parti	122
4.2.5. Barış ve Demokrasi Partisi	122
4.2.6. Anavatan Partisi.....	122
4.2.7. Sosyal Demokrat Halkçı Parti	123
4.2.8. Doğru Yol Partisi	123
4.3. ANAYASA MAHKEMESİNİN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNE İLİŞKİN KURUMSAL GÖRÜŞÜ.....	124
4.4. ANAYASA MAHKEMESİNİN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNE İLGİSİZLİĞİ	127
4.4.1. Web Sitesi.....	127
4.4.2. Kararlar Dergisi.....	129
4.4.3. Anayasa Yargısı Sempozyumları.....	130
4.4.4. Resmi Gazete Web Sitesi	130
4.5. DOKTRİNİN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNİ YAPACAK KURUM ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ.....	131
4.6. ULUSLARASI KURULUŞLARIN GÖRÜŞLERİ	133
SONUÇ	136
KAYNAKÇA	139
EKLER	143
ÖZGEÇMİŞ.....	192

KISALTMALAR

Kısaltma

a.g.e.
a.g.m.
a.g.md.
a.g.tb.
a.g.tz.
a.y.
Bkz.
bkz. aş.
bkz. yuk.
C.
çev.
der.
ed.
haz.
k.g.
karş.
mad.
nu.
s.
ss.
sy.
ts.
vb.
vd.
vs.
y.y.

Bibliyografik Bilgi

Adı Geçen Eser
Adı Geçen Makale
Adı Geçen Madde
Adı Geçen Tebliğ
Adı Geçen Tez
Aynı yer
Bakınız
Eserin kendi içinde aşağıya atıf
Eserin kendi içinde yukarıya atıf
Cilt
Çeviren
Derleyen
Editör
Hazırlayan
Karşı görüş
Karşılaştırınız
Madde
Numara
Sayfa
Sayfadan sayfaya
Sayı
Basım tarihi yok
Ve benzeri
Ve devamı
Vesaire
Basım yeri yok

TABLÖLAR

Tablo 1: 1983-1998 Döneminde Siyasi Partiler Üye Aidatlarının Gelirlere Oranı.....	8
Tablo 2: 1983-1998 Döneminde Siyasi Partilere Yapılan Bağışların Gelirlere Oranı.....	10
Tablo 3: 1983-1998 Döneminde Siyasi Partilere Yapılan Hazine Yardımının Gelirlere Oranı.....	12
Tablo 4: 1983-1998 Döneminde Hazine Yardımının Siyasi Parti Net Gelirlere Oranındaki Değişim	13
Tablo 5: İktidar Partisi İle Ana Muhalefet Partisinin Aldığı Hazine Yardımının Genel Gelirleri İçindeki Payı.....	14
Tablo 6: Gelir Konularındaki Usulsüzlükler.....	60
Tablo 7: Gider Konularındaki Usulsüzlükler.....	65
Tablo 8: Kapanma Sürecinde Olmasından Dolayı Resmi Gazetede Açıklanmayan Kararların Listesi.....	99
Tablo 9: Kapanmasına Rağmen Anayasa Mahkemesinin Web Sayfasında Faal Görünen Siyasi Partilerin Listesi	129

ŞEKİLLER

Şekil 1:	Denetim Türlerinin Sınıflandırılması.....	5
Şekil 2:	1961 Anayasası Dönemi Yayımlanan Kararların Oranı.....	49
Şekil 3:	Karar Yayımlama Süreleri	51
Şekil 4:	Kararların Yayımlama Tarihi	51
Şekil 5:	Yıllara Göre Gelir Konularındaki Usulsüzlüklerin Dağılımı	60
Şekil 6:	Gider Konularındaki Usulsüzlüklerin Dağılımı.....	65
Şekil 7:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Alınış Tarihlerinin Aylara Göre Dağılımı	82
Şekil 8:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sürelerine Göre Dağılımı.....	83
Şekil 9:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sonuçlarına Göre Dağılımı.....	87
Şekil 10:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı.....	88
Şekil 11:	Siyasi Parti Mali Denetim İrat Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı.....	89
Şekil 12:	Siyasi Parti Mali Denetim Uygun Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı.....	90
Şekil 13:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Suç Duyurularına Göre Dağılımı.....	91
Şekil 14:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sonuç Önerilerine Göre Dağılımı.....	91
Şekil 15:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Açıklanma Tarihlerine Göre Dağılımı	92
Şekil 16:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Açıklanma Durumlarına Göre Dağılımı	93
Şekil 17:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Açıklanmayanların Durumlarına İlişkin Dağılım	94
Şekil 18:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarından Açıklanmayan Kararların Yıllara Göre Dağılımı.....	104
Şekil 19:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarından Ait Olduğu Yıllara Göre Dağılımı.....	105
Şekil 20:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Verilme Sürelerine İlişkin Dağılım.....	105
Şekil 21:	Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarından Yıllara Göre Verilen İrat Kararlarının Toplam Kararlara Oranları.....	106
Şekil 22:	Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Sonuçlara Göre Dağılımı.....	107

Şekil 23: Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı	108
Şekil 24: Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Öneri Kararlarına Göre Dağılımı	109
Şekil 25: Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Suç Duyurularına Göre Dağılımı	110
Şekil 26: İktidar Veya İktidar Ortağı Olan Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Sonuçlara Göre Dağılımı	111
Şekil 27: İktidar Veya İktidar Ortağı Olan Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı.....	112
Şekil 28: Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası Görünümü	128
Şekil 29: Resmi Gazetede Siyasi Parti Mali Denetim Kararları Tarama Görünümü	130

GİRİŞ

Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmalarını ve açık propagandalarını ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Siyasi partiler belirtilen bu amaçlarına ulaşabilmek, seçimlerde istedikleri sonuca elde edebilmek amacıyla uygun harcamalarını finanse edebilmek için gelir kaynaklarına ihtiyaç duyarlar.

Siyasi partiler demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır. Demokratik bir sistemin en temel özellikleri arasında mali saydamlık ve hesap verilebilirlik olduğu bilinmektedir. Siyasi partilerin mali saydamlıklarının ve mali hesap verilebilirliklerinin en temel argümanı onların mali denetime tabi tutulmasıdır. Türkiye’de anayasal bir tercih olarak siyasi partilerin mali denetim yetkisi ve görevi Anayasa Mahkemesine verilmiştir.

Siyasi partilerin aldığı devlet yardımı ile ilgili yazılmış onlarca kitap, makale, tez ve karşılaştırmalı hukuk çalışması bulunmaktadır. Bunun yanında siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesinden alınarak Sayıştay’a verilmesi ile ilgili çalışmanın sayısı da azımsanmayacak durumdadır. Ancak Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimindeki dikkat, ilgi ve başarısını ortaya koyarak bunun üzerine yapılmış çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Çalışmamız alandaki bu eksikliği gidermeye yönelik mütevazı bir katkıyı amaçlamaktadır. Tezin amacı; 1961 ve 1982 Anayasası dönemlerinde Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan siyasi partilerin mali denetimi ile ilgili kararları incelemek, yaşanan başlıca sorunları tespit etmek ve değerlendirmektedir.

Bu çerçevede Anayasa Mahkemesinin 1961’den 01.01.2012 tarihine kadar yayımlanmış olduğu yaklaşık 700 karar değişik kaynaklardan temin edilerek gerekli analizler yapılmıştır. Bu çerçevede yaklaşık 10.000 sayfa Anayasa Mahkemesi kararı incelenmiştir. Yalnız çalışmamızda 2011 yılında yürürlüğe giren ve kamuoyunda torba yasa olarak bilinen 6111 sayılı yasa ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun mali denetimle ilgili hükümlerinde yapılan değişikliklere yer verilmemiştir. Bunun yanında alandaki devlet yardımı ile ilgili çalışma çok olmasından dolayı bu konuya yer verilmemiştir.

Çalışmamızda yayımlanmayan kararlar en önemli sorunu oluşturmuştur. Anayasa Mahkemesi 1961 Anayasası döneminde siyasi partilerin mali denetimine ilişkin yayımlaması gereken kararlardan % 78’sini (142) yayımlamadığı görülmektedir. 1982 Anayasası

döneminde siyasi partilerin mali denetim kararlarından %23'ünün Anayasa Mahkemesi tarafından Resmi Gazetede yayımlanmadığını görmekteyiz. 1983-01.01.2012 tarihleri arasında Resmi Gazetede yayımlanan karar sayısı 607 olup Resmi Gazetede yayımlanması gerekip yayımlanmayan karar sayısı 179'dur. Resmi Gazeteden temin edilen sayımız bu şekilde Anayasa Mahkemesinin web adresinde bulunan kararlar bilgi bankasından kontrol edilmiştir. Bunun yanında Anayasa Mahkemesinden yapmış olduğumuz görüşmeler neticesinde hangi kararların ne zaman yayımlandığına ilişkin bir özel arşiv oluşturulmuştur. Ayrıca 179 sayısı tespit edilirken 2005 yılına kadar ait olan yıllar baz alınmıştır. Örneğin Demokratik Sol Partinin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında karar daha yayımlanmamıştır. Bu karar 179'a dahil değildir. Bu 179 kararın %61'i ne Resmi Gazetede ne Anayasa Mahkemesinin web adresinde bulunan kararlar bilgi bankasında ne de Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisinde yayımlanmıştır.

Karşılaşılan sorunları ve sınırlamalar çerçevesinde belirlenen amacı gerçekleştirmek üzere, tez dört bölüm olarak organize edilmiştir.

Birinci bölümde siyasi partilerin mali denetimin sebebi ve önemi üzerinde durulmuştur. Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimi sonucu vereceği kararların türleri ve nitelikleri hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde 1961 Anayasası döneminde siyasi partilerin gelir ve giderleri ve bunların Anayasa Mahkemesi tarafından yorumu ele alınarak, karar süreleri ve yayımlanmayan kararlar sorunu tartışılmıştır. Ayrıca üyelerin kararlarındaki farklılıklara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde 1982 Anayasası döneminde siyasi partilerin gelir ve giderleri ve bunların Anayasa Mahkemesi tarafından yorumu ele alınarak, karar süreleri, yayımlanmayan kararlar sorunu ve Anayasa Mahkemesinin çelişkili kararları tartışılmıştır. Bunun yanında 1982 Anayasası döneminde yayımlanan mali deneti kararlar ile ilgili analizlere ve istatistiki verilere yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde 1982 Anayasası döneminde siyasi partilerin mali denetimine ilişkin çeşitli kuruluşların ve Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimi konusundaki değerlendirmeleri tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR

1.1. DENETİM KAVRAMI VE TÜRLERİ

1.1.1. Denetim Kavramı

Denetlemek fiili Türk Dil Kurumu sözlüğünde “bir isin doğru ve uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemek, murakabe etmek, teftiş” olarak tanımlanmıştır.¹ Bir diğer sözlükte ise “Bir işin olması gerektiği yolda yapılıp yapılmadığını anlamak yada isi yapılması gerektiği biçimde, yolda yürütmek için gözetip bakmak, incelemek.” olarak tanımlanmıştır.²

Doktrinde denetimin çok farklı tanımı bulunmaktadır. Bu çerçevede herkesin üzerinde uzlaştığı bir tanımı bulunmamaktadır.

1986 tarihinde Sydney'de toplanan Yüksek Denetim Kurumları On ikinci Uluslararası Kongresi sırasında, Avrupa Toplulukları Sayıştay'ına, kamu sektörünün dış denetimi alanında kullanılan temel terimlerle ilgili bir sözlük taslağı hazırlamak görevi verilmiştir. Bu sözlüğe göre (kamu kesiminde) denetim “Bir kuruluşun faaliyetlerinin ve işlemlerinin hedeflere, bütçelere, kurallara ve standartlara uygun olarak yürütülmesini yada islemesini güvence altına almak üzere incelenmesidir. Bu incelemenin amacı, düzenli aralıklarla, düzeltici önlemi gerektirebilecek sapmaların belirlenmesidir”.³

Aslında denetim en kısa anlatımla doğruya ulaşma çabasıdır. Denetleme denetime konu işlemler üzerinde sonradan yapılan ikincil bir fiildir. Biz bunların ortaklaştığı noktalardan şöyle bir tanım ortaya koyduk.

¹ Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, I. Cilt, Ankara, 1988, s. 549.

² Ali Püsküllüoğlu, **Türkçe Sözlük**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1995, s. 70.

³ Patrick Everard, Diane Wolter, **Glossarium**, Çev. Sacit Yörüker, Sayıştay Yayınları Araştırma/ İnceleme/ Çeviri Dizisi, Ankara, 1999, s. 7.

Daha önceden ortaya konmuş kurallara göre, yetki ve görev verilen kişilerin görevlerini gereği gibi yapıp yapmadığı veya görevleriyle ilgili kurallardan ayrılıp ayrılmadıklarının araştırılmasına, denetim denir. Denetimi daha da geniş perspektiften bunların yanında, bu ilke ve kuralların gerektiğinde değiştirilmesine yönelik önerilerde bulunulması, denetlenen kişilere rehberlik edilmek yoluyla eğitici olunması, suç oluşturan tutum ve davranışları olanlar hakkında mevzuat hükümlerinin uygulanması olarak tanımlanabilir.

1.1.2. Denetimin Türleri

Denetimin çeşitli açılardan sınıflandırılması yapılabilir. Buna göre denetim türleri; amacına göre, yükümlülük yönünden, yapılış zamanına göre ve denetçinin statüsüne göre sınıflandırıldığı görülmektedir.

Amacına göre denetim; hukuka uygunluk ve yerindelik olarak ikiye ayrılır.

Hukuka uygunluk denetimi yapılan işlemlerin hukuki çerçevesini belirlemeye yönelik olurken yerindelik denetimi ise yapılan işlemin sonucu ulaşmak açısından ne kadar yeterli olduğuna yöneliktir. Örneğin bir kamu kurumuna Kamu İhale Kanununa göre alınan bir malın alınma usulündeki işlemlerin kontrolü hukuka uygunluk denetimi iken, bu harcamaya kamu kurumunun ne kadar ihtiyacının olduğunun ve alınan malın bu ihtiyacı ne kadar karşılamaya dönük olduğunun tespiti ise yerindelik denetimidir.

Yükümlülük yönünden denetim; zorunlu ve ihtiyari olmak üzere ikiye ayrılır.

Zorunlu denetim, yasal düzenlemeler ve mevzuat hükümleri gereğince düzenli olarak yapılması gerekli olan denetimdir. İhtiyari denetim ise hiçbir yasal zorunluluk olmadan işletmenin kendi isteği ile yaptırdığı denetimdir. Örneğin; İşletmenin yaptırdığı iç denetim ve faaliyet denetimi işletmenin kendi isteği doğrultusunda yapıldığı için ihtiyari bir denetimdir.⁴

Yapılış zamanına göre denetim; sürekli ve periyodik olmak üzere ikiye ayrılır.

Sürekli denetim belirli zaman aralığında rutin olarak tekrarlanan denetimi ifade ederken, periyodik denetim ise rutin olarak tekrarlanmayan ve sadece belirli aralıklarla yapılan denetimi ifade etmektedir.

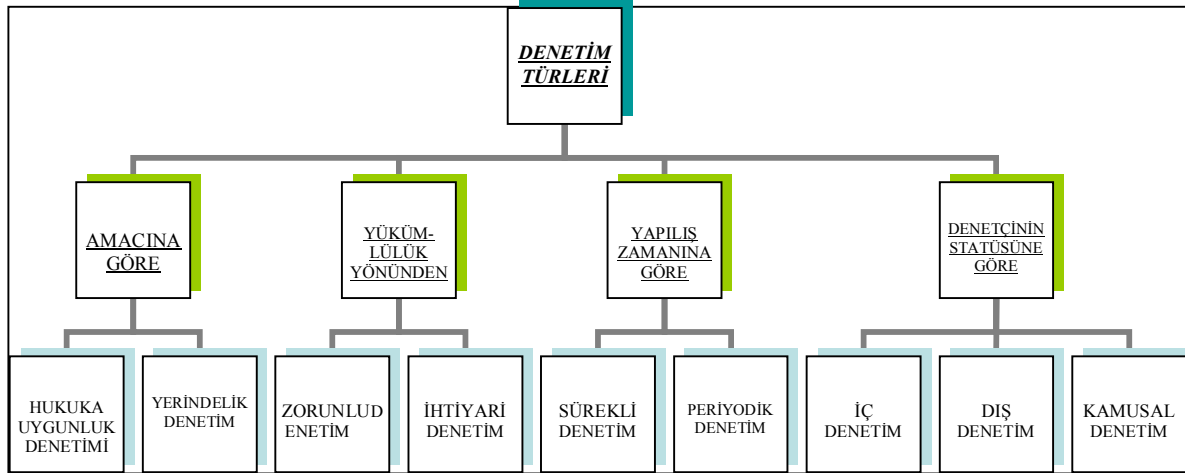
---

⁴ <http://www.forumstajer.com/denetimin-turleri-ve-tanimi-unsurlari-2bolum-t497.0.html> (Erişim Tarihi: 01.05.2011).

Denetçinin statüsüne göre denetim ise; iç denetim, dış denetim ve kamusal denetim olmak üzere üçe ayrılır.

İç denetim, örgüt, faaliyetlerinin ve uygulayıcılarının yaptıkları işlem ve işlerin uygunluk ve etkinliğinin, üretilmiş her türlü bilginin güvenilirliğinin mevzuat, finansal, muhasebe ve diğer tüm yönlerden bu amaçla çalışan iç denetçi adı verilen kişilerce araştırılıp, incelenip üst yönetime rapor edilmesidir.⁵ Dış denetim; örgütün, kendi personeli olmayan denetçilerden oluşan, örgütle doğrudan ilgili, bağlı vb. şekilde organik bağı olmayan bağımsız ve farklı bir tüzel kişiliği olan denetim organı, grubu veya kişisi tarafından denetlenmesidir.⁶ Kamu denetimi, görev ve yetkilerini yasalardan alan ve kamu adına, kamunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere denetim yapan kişi ve kurumlarca gerçekleştirilen finansal tablolar, uygunluk ve performans denetimlerini ifade eden kamusal bir fonksiyondur.⁷

Denetim türleri bir bütün olarak aşağıdaki şekilde gösterilebilir:

Şekil 1: Denetim Türlerinin Sınıflandırılması

Bu sınıflandırmaya göre Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetiminin denetim türleri içindeki yeri incelendiğinde, bunun **periyodik olarak ve zorunlu bir şekilde yapılan kamusal nitelikli hukuka uygunluk denetimi** olduğu söylenebilir.

⁵ Erdal Kenger, **Denetçi Yardımcıları Eğitim Notu**, s. 7.

⁶ Kenger, a.g.e., s. 8.

⁷ Kenger, a.g.e., s. 9.

1.2. SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİM NEDENLERİ VE ÖNEMİ

II. Dünya Savaşı sonrasında birçok konu hukukun düzenleme alanına girdiği gibi, siyasi partilerde hukukun düzenleme alanına dâhil olmuştur. Bu çerçevede siyasi partilerin kamusal finansmanı ve parti finansmanı alanındaki yasal düzenlemeler, siyasi partilerin mali denetimi gereğini doğurmuştur.⁸ Bunun yanında siyasi partilerin içinde buldukları çeşitli siyasi skandalların ve yolsuzlukların⁹ sonunun gelmemesi de mali denetim mekanizmalarının oluşmasında önemli bir etken olmuştur.¹⁰

Siyasi Partilerin mali denetimine neden ihtiyaç duyulduğu ve önemi dört başlık altında incelenebilir.

1.2.1. Parti Yönetiminde Görev Almayan Üyeler Açısından Önemi

Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmalarını ve açık propagandalarını ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır.¹¹

Siyasi partiler bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için ülke çapında üye kaydetmektedirler. Üyeler devamında delegeleri, delegeler de icracı pozisyonda olan teşkilat (örgüt) organlarını seçmektedirler. Siyasi partilerin teşkilatı; isimleri ve üye sayıları tüzüklerinde gösterilen büyük kongre, genel başkan ile diğer merkez karar, yönetim, icra ve disiplin organlarından oluşan merkez organları ile il, ilçe ve belde teşkilatlarından; Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu ile İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi gruplarından ve tüzüklerinde kurulması öngörülmek şartıyla oluşturulan kadın kolu, gençlik kolu ve benzeri yan kuruluşlarla, yabancı ülkelerde yurtdışı temsilciliğinden ibarettir.¹²

Niteliği gereği siyasi parti üyelerinin tamamı partilerin bu teşkilatlarında görev almamakta ve/veya alamamaktadırlar. Fakat hukuk sistemimizde her üyenin, aylık veya yıllık

⁸ Cem Duran Uzun, **Türkiye’de Siyasi Partilerin Finansmanı**, Vedat Yayınevi, Ankara, 2010, s. 223.

⁹ Uluslararası bağlantıları da bulunan siyasete yasadışı para girişi Almanya’da Flick, Fransa’da emlak Gaullistliği, İngiltere’de Poulson, ABD, Japonya ve öteki birçok ülkede Watergate olmak üzere çeşitli skandallarla ortaya çıkmıştır. Bkz. <http://www.siyasaliletisim.org/pdf/siyasetinfinansmanisorunuvecozumonerileri.pdf>, (Erişim Tarihi: 04.01.2011).

¹⁰ Ömer Faruk Gençkaya, “Siyasetin Finansmanında Kaçak Olanlar Şeffaflık ve Denetim”, **Görüş Dergisi**, Kasım 2000, s. 1

¹¹ 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 3. Maddesi.

¹² 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 7. ve 13. Maddesi.

olarak üyelik aidatı ödemeyi partiye girişinde kabul etmek zorunda olduğu hükmü vardır¹³. Dolayısıyla parti üyelerinin parti bütçelerinde doğrudan katkıları bulunmaktadır. Üyelerin bu şekilde doğrudan maddi katkılarının yanında dolaylı katkılarının da olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Üyelerin propaganda faaliyetlerinde almış olduğu görevler, ayrılan zaman ve harcanan emek bunun örnekleri olarak gösterilebilir.

Bu doğrudan veya dolaylı katkıların yönetim organları tarafından nasıl harcandığının üyeler tarafından veya üyeler adına denetlenmesi gerekmektedir. Diğer bir anlatımla parti üyeleri bu denetimle partinin faaliyetleri ile tüzüğü, programı, kuruluş felsefesi vb. arasındaki yakınlaşmayı görebilme imkânına sahip olacaktır.

Parti içi demokrasi siyasi jargonda en fazla ifade edilen konuların başında gelmektedir. Parti içi demokrasi konusunun sac ayaklarından birisi de mali saydamlıktır. Belli durumlarda üyeler, delegeler, sistemin kendilerini temsil etmediklerini ifade ederler. *Bu temsil krizi partilerdeki örgütsel yapı ve yönetim anlayışının katılımcı, demokratik, etkin, saydam ve hesap verilebilir olmamasından kaynaklanmaktadır.*¹⁴ Mali saydamlığın egemen olduğu bir örgüt yapısı ve yönetimi, seçmenlerin partiye duydukları güven düzeyini arttıracak, sonuçta yaşadıkları güven bunalımı bir ölçüde azalacaktır.¹⁵

Üyeler seçtikleri delegeler aracılığıyla kongrelerde mali raporları ibra etmektedirler. Kongrelerde bu bölüm genelde sembolik düzeyde kalmakta olup, ayrıca niteliği itibariyle bir yerindelik denetimidir. Bu yerindelik denetiminin yanında gelirlerin ve harcamaların doğruluğunun ve hukuka uygunluğunun denetlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyaç ancak siyasi partilerin dışında bağımsız bir kamu otoritesiyle karşılanabilecektir. Bu bağımsız kamu otoritesi tarafından yapılan denetim, parti yönetiminde yer almayan üyeler açısından bir güvence oluşturmaktadır. Kısacası partiye doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunan parti üyeleri açısından mali denetim bir zorunluluktur.

Her ne kadar teorik bazda üye aidatlarının öneminden bahsedilmiş olsa da 1983-1998 yılları arası on beş yıllık dönemde siyasi partilerin üye aidatlarının gelirlere oranları incelendiğinde üye aidatlarının oldukça düşük hatta sembolik olduğu görülmektedir. Hazine yardımının artışına karşıt olarak, üye aidatının azalması, partilerin tabandan kopuşunu;

---

¹³ 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 62. Maddesi.

¹⁴ Türker Susmuş, “Bir Kamuoyu Eğilim Araştırması Çerçevesinde Türkiye’deki Siyasi Partilerin Denetim ve Saydamlık Açısından Muhasebe Sisteminin Değerlendirilmesi”, s. 1 archive.ismmmo.org.tr/docs/.../22-%2060%20TÜRKER%20SUSMUŞ%20.doc, (Erişim Tarihi: 01.01.2011).

¹⁵ Susmuş, a.g.m., s. 1, archive.ismmmo.org.tr/docs/.../22-%2060%20TÜRKER%20SUSMUŞ%20.doc, (Erişim Tarihi: 01.01.2011).

demokratik olmayan ve merkeziyetçi parti yönetimleri ile kartelleşme eğilimleri varsayımını desteklemektedir.¹⁶

Tablo 1: 1983-1998 Döneminde Siyasi Partiler Üye Aidatlarının Gelirlere Oranı

PARTİ ADI	Aidat/İl Geliri	Aidat/Toplam Gelir
ANAVATAN PARTİSİ	%2	%1
BÜYÜK BİRLİK PARTİSİ	%27	%14
DOĞRU YOL PARTİSİ	%2	%0,6
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	%11	%4
REFAH PARTİSİ	%22	%14
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	%12	%4
DEMOKRATİK SOL PARTİSİ	%19	%9
SOSYAL DEMOKRAT HALKÇI PARTİ	%19	%8

Kaynak: Ömer Faruk Gençkaya, **Devletleşen Partiler: Türkiye'de Siyasi Partilerin Başlıca Gelir Kaynakları 1983-1998**, Anadolu Stratejik Araştırmalar Vakfı, Ankara, 1999, s. 18

Bu çalışmanın yapıldığı dönemde yaklaşık 9 yıldır iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisinin kendi internet sitesinden yapmış olduğu gelir-gider tablosuna¹⁷ bakıldığında üye aidatının genel gelirler arasındaki oranının yüzde 0 olduğu görülmektedir.

1.2.2. Parti Üyesi Olmayan Seçmenler ve Kamuoyu Açısından Önemi

Siyasi partiler amaçlarına uygun bir şekilde örgütlenerek aynı görüşü paylaşan kişilere ulaşabilmek, ulusal düzeyde seçim kampanyalarını düzenleyebilmek, amaçlarına uygun harcamalarını finanse edebilmek için gelir kaynaklarına (bağış, aidat vb.) ihtiyaç duyarlar.¹⁸ Çağdaş demokrasilerde siyasal sistemin sürdürülebilirliği, yönetilenlerin siyasal kurumlara

¹⁶ Ömer Faruk Gençkaya, **Devletleşen Partiler: Türkiye'de Siyasi Partilerin Başlıca Gelir Kaynakları 1983-1998**, Anadolu Stratejik Araştırmalar Vakfı, Ankara, 1999, s. 18.

¹⁷ http://www.akparti.org.tr/media/www/html/gelirgider/gelir_gider.htm, (Erişim Tarihi: 23.04.2011)

¹⁸ Susmuş, a.g.m., s.1, archive.ismmmo.org.tr/docs/.../22-%2060%20TÜRKER%20SUSMUŞ%20.doc, (Erişim Tarihi: 01.01.2011).

duydıkları güvenle yakından ilişkilidir.¹⁹ Yapılan kamuoyu araştırmalarında ülkemizde de siyasi kurumlara olan güven konusunda farklı değerlendirmeler söz konusu olmaktadır.

Parti yesi olmayan seçmenler sandık başında iradelerini ortaya koyarken birçok faktörü bazen kümülatif bazen ayrışık olarak değerlendirmektedir. Bu faktörler; kişi, bölge, sosyal sınıf, din, mezhep, cinsel tercih gibi eşitlendirilebileceği gibi genelde sübjektif niteliktedir. Bu faktörler arasında sayılabileceklerden birisi de siyasi partilerin mali potansiyelleri, bunların kaynağı ve kullanım alanlarına ilişkindir. Çünkü siyasetin temel besini propagandadır. Siyaset, insan üzerine kurulu bir sistem olduğu için, siyasette propaganda yapmak, siyasi yaklaşımlarda ve beraberinde oluşturulacak politikaların belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir.²⁰ Bunun yanında propagandanın temeli süreklilik ve tekrardır. Süreklilik ve tekrar prensipleri üzerine kurulu propagandanın da maddi imknlar olmadan yürütülmesini beklemekte hayalci bir yaklaşım olacaktır. Bu açıdan değerlendirildiğinde parti yesi olmayan seçmenler Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimini yapması marifetiyle partinin kaynakları ve bu kaynakların kullanımının hukukiliği hakkında tarafsız bir bilgiye sahip olmaktadır.

Diğer taraftan parti yesi olmayan seçmenlerde siyasi partiler bağış yapabilmektedir. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 66. maddesine göre Genel ve Katma btçeli dairelerle mahalli idareler ve muhtarlıklar, kamu iktisadi teşebbüsleri, özel kanunla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber denmiş sermayesinin bir kısmı Devlete veya bu fıkrada adı geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler, dışında kalan gerçek ve tüzel kişiler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları ile bunların st kuruluşları, dernekler, vakıflar ve kooperatifler, özel kanunlarında yer alan hükümlere uymak koşuluyla siyasi partilere maddi yardım ve bağışta bulunabilirler.

Dolayısıyla yapılan bu bağışların kullanım alanlarının hukukiliği konusunun denetlenmesi gerekmektedir. 1983-1998 yılları arası on beş yıllık dönemde siyasi partilere yapılan bağışların gelirlere oranının ciddi boyutlarda olduğu görülmektedir.

---

¹⁹ Susmuş, a.g.m., s.1, archive.ismmmo.org.tr/docs/.../22-%2060%20TRKER%20SUSMUş%20.doc, (Erişim Tarihi: 01.01.2011).

²⁰ <http://cagataysahan.blogcu.com/siyasette-propagandanin-onemi/1166679>, (Erişim Tarihi: 29.12.2010).

Tablo 2: 1983-1998 Döneminde Siyasi Partilere Yapılan Bağışların Gelirlere Oranı

PARTİ ADI	Aidat/Toplam Gelir
ANAVATAN PARTİSİ	%20
DOĞRU YOL PARTİSİ	%22
REFAH PARTİSİ	%44
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	%14
DEMOKRATİK SOL PARTİSİ	%23
SOSYAL DEMOKRAT HALKÇI PARTİ	%23

Kaynak: Ömer Faruk Gençkaya, **Devletleşen Partiler:** Türkiye'de Siyasi Partilerin Başlıca Gelir Kaynakları 1983-1998, Anadolu Stratejik Araştırmalar Vakfı, Ankara, 1999,s.15

Bu çalışmanın yapıldığı dönemde yaklaşık 9 yıldır iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisinin kendi internet sitesinden yapmış olduğu gelir-gider tablosuna²¹ bakıldığında bağışların, genel gelirler arasındaki oranının yüzde 1'de kaldığı görülmektedir.

1.2.3. Hukuk Devleti Açısında Önemi

Siyasi Partiler Kanununun 3. maddesi siyasi partilerin tüzel kişiliğe sahip bir kuruluş olduğu belirtmekle beraber bu tüzel kişiliğin bir kamu tüzel kişiliği mi yoksa özel hukuk tüzel kişiliği mi olduğunu belirtmemiştir.

648 sayılı Siyasi Partiler Kanunundan önce siyasi partiler Cemiyetler Kanununa uygun olarak dernekler gibi kurulup faaliyet gösteriyorlardı. Aynı zamanda 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 121. maddesinin *Türk Medeni Kanununun, Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında diğer kanunların 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununa aykırı olmayan hükümlerinin siyasi partiler hakkında uygulanacağı* hükmü hukukumuzun siyasi partileri bir özel hukuk tüzel kişi olarak gördüğü yolunda kanaat uyandırabilir. Bunun yanında 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 34. maddesinin *siyasi partilerin kamuya yararlı dernek sayılmasına engel* olduğuna ilişkin hükümde bunu kuvvetlendirmektedir.

Ancak siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin düzenlemeler başta olmak üzere birçok düzenleme siyasi partileri sıradan dernekten farklı gördüğü hatta bazen kamu kurumu gibi değerlendirdiği görülmektedir. Bunun yanında siyasi partiler yukarıda tanımda da belirtildiği

²¹ http://www.akparti.org.tr/media/www/html/gelirgider/gelir_gider.htm, (Erişim Tarihi: 23.04.2011).

gibi ülkeyi idare etmek üzere ülke genelinde faaliyet gösteren kurumlardır ve siyasi partiler dolaylı olarak kamu gücü kullanmaktadırlar. Dolayısıyla bize göre siyasi partiler sui generis (*nevi şahsına münhasır*) tüzel kişilerdir. Yani ne tam anlamıyla bir kamu tüzel kişiliği ne de tam anlamıyla özel hukuk tüzel kişiliği bulunmaktadır.

Bir hukuk devletinde doğrudan veya dolaylı olarak kamu gücü kullanan kurumlar yargı denetimine tabidir. Siyasi partilerin kamu tüzel kişiliğine yakın sui generis niteliği de hukuk devleti ilkesiyle beraber değerlendirildiğinde siyasi partilerin mali işlemlerinin denetime tabi olması esastır.

1.2.4. Kamusal Finansman Açısından Önemi

Başlangıç kısmında belirtildiği gibi siyasi partilerin aldığı devlet yardımı ve siyasi partilerin kapatılmasını ilişkin konular gerek akademik camianın gerekse de genel kamuoyunun ilgisini çekmiştir.²² Bu çerçevede bu konu burada etraflıca tartışılmayacak, sadece genel hatlarıyla değinilecektir.

Anayasanın 68. maddesine göre devlet siyasi partilere yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapar. Siyasi partilerin ülkemizde devlet yardımı alması son genel seçimlerde aldığı oy oranına endekslenmiştir. 1961 Anayasası döneminde bu oran % 5 olarak belirlenmişken, 1982 Anayasası döneminde ilk önce oran %10 olarak belirlenmiş, daha sonra % 7'ye düşürülmüştür. Bununla ilgili esaslar 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun ek-1. maddesinde düzenlenmiştir.²³

---

²² Ayrıntılı bilgi için bkz. Mesut Aydın; “Türkiyede Siyasal Partilere Devlet Yardımı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.54, Sayı 4 (2005), Artun Ünsal; (1980) Siyaset ve Anayasa Mahkemesi, “Siyasal Sistem” Teorisi Açısından Türk Anayasa Mahkemesi, **AÜSBF Yayınları**, Ankara, 1980, Ahmet Yıldız, “Siyasi Partilerin Finansmanı (Almanya, İtalya, İngiltere, Fransa ve ABD Örnekleri)”, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphane ve Dokümantasyon Müdürlüğü Araştırma Servisi Raporu, Haziran 1996., Ahmet N Yücekök.; “Siyasi Partilerin Masraf Denetimi”, AÜSBFD, Cilt:27, No:2, 1972., Nahit Yüksel, **Siyasetin Kamusal Finansmanı (Siyasi Partilere Devlet Yardımı)**, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını, Ankara, 2007., İtler Turan, “Siyasi Partilerin Mali Kaynakları”, Siyasi Partiler ve Seçim Kanunları Sempozyumu, Türkiye Parlamenterler Birliği, Ankara, 2002., Okan Tanşu, ve Esra Ercan; Genç Parti ve Cem Uzan Olgusu, Türkiye Raporu Dizisi No:8-2002, Konrad Adenauer Vakfı Yayını, Ankara, 2002, M. Okan Taşar.; “Demokrasinin Finansmanı: Siyasi Partilerin Gelir Kaynakları”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.1-2, 2003. (s.343-353), Mesut Aydın, “Türkiyede Siyasal Partilere Devlet Yardımı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.54, Sayı 4 (2005)

²³ Buna göre Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2339 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi partilere her yıl Hazineден ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri “(B) Cetveli” toplanmış beşbinde ikisi oranında ödenek mali yıl için konur. Bu ödenek, Devlet yardımı yapılacak siyasi partiler arasında, bu partilerin genel seçim sonrasında Yüksek Seçim Kurulunca ilan edilen toplam geçerli oy sayıları ile orantılı olarak bölüştürülmek suretiyle her yıl ödenir. Bu dönemlerin o yılki genel bütçe kanununun yürürlüğe girmesini takip on gün içinde tamamlanması zorunludur. Bu yardım sadece parti ihtiyaçları veya parti çalışmalarında kullanılır. Milletvekili

Bu çerçevede siyasi partiler bütçe gelirlerinden doğrudan pay almaktadırlar. Salt kamusal niteliği olan bu gelirlerden sağlanan yardımların partiler tarafından hukuka uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının kamu adına bağımsız ve tarafsız bir mercii tarafından denetlenmesinde genel olarak kamuoyunun yüksek menfaati olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle belli bir oy bandının üstünde olan iktidar ve muhalefet partilerinin aldığı kamusal yardımların partinin genel gelirleri içerisindeki oranının oldukça yüksek olması denetimi bu açıdan ayrı bir önemli kılmaktadır. 1983-1998 yılları arası on beş yıllık dönemde siyasi partilerin hazine yardımının gelirlere oranları incelendiğinde hazine yardımının parti gelirleri içindeki ağırlığının ne kadar yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3: 1983-1998 Döneminde Siyasi Partilere Yapılan Hazine Yardımının Gelirlere Oranı

PARTİ ADI	Hazine Yardımı / Toplam Geliri
ANAVATAN PARTİSİ	%37
BÜYÜK BİRLİK PARTİSİ	%45
DOĞRU YOL PARTİSİ	%26
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	%40
REFAH PARTİSİ	%30
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	%25
DEMOKRATİK SOL PARTİSİ	%39
SOSYAL DEMOKRAT HALKÇI PARTİ	%32

Kaynak: Ömer Faruk Gençkaya, **Devletleşen Partiler:** Türkiye'de Siyasi Partilerin Başlıca Gelir Kaynakları 1983-1998, Anadolu Stratejik Araştırmalar Vakfı, Ankara, 1999, s. 13

genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır. Bu yardım en az Devlet yardımı alan siyasi partinin ikinci fıkraya gereğince almış olduğu yardım ve genel seçimlerde aldığı toplam geçerli oy esas alınarak kazandıkları oyla orantılı olarak yapılır. Ancak bu yardım üçyüzelli milyon liradan az olmaz. Bunun için her yıl Maliye ve Gümrük Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur. Yukarıdaki fıkralarda öngörülen yardım miktarları; bu yardımdan faydalanabilecek siyasi partilere, milletvekili genel seçiminin yapılacağı yıl üç katı, mahalli idareler genel seçim yılı için iki katı olarak ödenir. Her iki seçim aynı yıl içerisinde yapıldığında bu ödemenin miktarı üç katı geçemez. Bu fıkraya gereğince yapılacak katlı ödemeler, Yüksek Seçim Kurulunun seçim takvimine dair kararının ilanını izleyen 10 gün içinde yapılır.

Türkiye’de 1983-1998 yılları arası on beş yıllık dönemde hazine yardımının siyasi partilerin net gelirlere oranlarındaki değişim incelendiğinde, hazine yardımının parti gelirlerine oranının en düşük olduğu yıl 1988 yılı iken, bu oranının en yüksek olduğu yıl 1997 olduğu görülmektedir. Diğer taraftan 1980’li yıllarda hazine yardımının parti gelirlerine oranı % 20 - % 30 arasında iken, bu oran 1990’lı yıllarda % 40 - % 50’lere yükselmiştir.

1983-1998 döneminde hazine yardımının siyasi partilerin net gelirlere oranının ortalaması ise % 33 olarak gerçekleşmiştir. Bu da siyasi parti gelirlerinin 1/3’inin hazine yardımlarından oluştuğunu göstermektedir.

Tablo 4: 1983-1998 Döneminde Hazine Yardımının Siyasi Parti Net Gelirlerine Oranındaki Değişim

Yıllar	Hazine Yardımı/ Parti Net Geliri	Yıllar	Hazine Yardımı/ Parti Net Geliri
1984	0,24	1992	0,41
1985	0,30	1993	0,34
1986	0,19	1994	0,50
1987	0,24	1995	0,53
1988	0,18	1996	0,39
1989	0,27	1997	0,53
1990	0,23	1998	0,37
1991	0,29		
ORTALAMA			0,33

Kaynak: Ömer Faruk Gençkaya, **Devletleşen Partiler:** Türkiye’de Siyasi Partilerin Başlıca Gelir Kaynakları 1983-1998, Anadolu Stratejik Araştırmalar Vakfı, Ankara, 1999, s. 13

Diğer taraftan, mevcut iktidar partisi ile ana muhalefet partisinin aldığı hazine yardımının genel gelirleri arasında aşağıda verilen oranları bu açıdan denetiminin gerekliliğini daha açık ortaya koymaktadır.

Tablo 5: İktidar Partisi İle Ana Muhalefet Partisinin Aldığı Hazine Yardımının Genel Gelirleri İçindeki Payı

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ		CUMHURİYET HALK PARTİSİ	
Yıllar	Hazine Yardımı/ Parti Geliri	Yıllar	Hazine Yardımı/ Parti Geliri
2004	%85,2	2003	%59
2005	%86,9	2004	%57
2006	%88,1	2005	%42
2007	%89,2	2006	%66
2008	%90,1*		
2010	%93,1*		

Kaynak: Uzun, a.g.e., s. 188-189.

Yukarıda bahsedilen doğrudan kamusal desteklerin yanında siyasi partiler dolaylı kamusal desteklerden de yararlanmaktadır. Bunlardan birincisi vergi muafiyetidir. Parti mal varlığından elde edilecek gelirler hariç olmak üzere, diğer kaynaklardan elde edilen gelirlerden hiçbir surette vergi, resim ve harç alınmamaktadır.²⁴ Propaganda için kullanılan el ilanı mahiyetindeki matbuaların seçimin başlangıcından propaganda süresinin sonuna kadar her türlü harç ve resimlerden muaf olduğunu hüküm altına almıştır.²⁵ Burada siyasi partilerin belirli gelirlerinden vergi alınmayarak dolaylı bir kamusal finansman alanı oluşturulmaktadır.

Dolaylı kamusal finansmanın diğer örneği ise propaganda maksatlı kamusal araçların karşılıksız kullanılmasıdır. “Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, seçime katılan siyasi partiler, oy verme gününden önceki yedinci günden itibaren oy verme gününden önceki gün saat 18.00'e kadar radyo ve televizyonda propaganda yapabilirler²⁶” hükmü bu çerçevede değerlendirilebilir. Doğrudan kamusal finansman kadar olmasa da dolaylı kamusal finansmanların varlığı da siyasi partilerin mali açıdan denetlenmesi açısından önem arz etmektedir.

* http://www.akparti.org.tr/media/www/html/gelirgider/gelir_gider.htm, (Erişim Tarihi: 23.04.2011)

²⁴ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun siyasi partilerin gelirlerini düzenleyen 61.maddesinin son fıkrası.

²⁵ 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununun 59. Maddesi.

²⁶ 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununun Radyo ve televizyonla propaganda matlablı 52. Maddesi.

1.3. ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİ

1.3.1. Siyasi Partilerin Mali Denetiminde Anayasa Mahkemesinin Yeri

Anayasalar toplumların üzerinde mutabakata vardıkları temel normlar olarak bilinirler. Toplumun üzerinde mutabakata vardığı bu normların aksine işlem yapılmasının önüne geçmek yani anayasalara aykırı kanunların çıkmasını önlemek için Anayasa Mahkemesi oluşturulmaya başlanmıştır. Anayasa Mahkemelerinin bu geleneksel ve asli görevlerine zamanla değişik görevler eklenmiştir. Bu çerçevede 1961 Anayasasıyla ülkemizde kurulan Anayasa Mahkemesinin Anayasamıza ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna göre görev ve yetkileri aşağıda sıralanmıştır.²⁷

- Kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde veya hükümlerinin şekil ve esas bakımından, Anayasa değişikliklerinin ise sadece şekil açısından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla açılan iptal davalarına bakmak.
- Anayasanın 152 nci maddesine göre mahkemelerce itiraz yoluyla kendisine intikal ettirilen işleri karara bağlamak.
- Anayasanın 148 inci maddesi uyarınca yapılan bireysel başvuruları karara bağlamak.
- Yüce Divan sıfatıyla yargılamak.
- Siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak.
- Siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimini yapmak veya yaptırmak.
- Milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına veya milletvekilliklerinin düşmesine ya da milletvekili olmayan bakanların dokunulmazlıklarının kaldırılmasına Türkiye Büyük Millet Meclisince karar verilmesi hâllerinde, ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekilinin Anayasa, kanun veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümlerine aykırılık iddiasına dayanan iptal istemlerini karara bağlamak.

²⁷ 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.

Siyasi partilerin mali denetiminin görevinin Anayasa Mahkemesine verilmesi tamamen asli ve tali kurucu iktidarın tasarrufundadır. Bir çalışmaya göre²⁸ 111 ülkenin 71'inde (%64) siyasi partilerin finansmanın denetlenmesi ile ilgili kurum bulunmaktadır. Bu ülkelerin 45'inde (%63) ulusal çapta seçimlerin genel yönetim ve denetimi ile görevli organlar, 9 ülkede özel olarak kurulmuş organlar, 20 ülkede (%28) Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Vergi Daireleri ya da Sayıştay gibi devlet organları ve geriye kalan 19 (%27) ülkede ise Parlamento, Anayasa Mahkemeleri ve diğer mahkemeler siyasi partilerin mali denetimi yapmaktadır. Siyasi partilerin mali denetimi ile ilgili ülkeler arasında karşılaşılan bu farklılıklar; ülkelerin yasama ve yürütme gelenekleri, kültürleri ve idare anlayışının farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

1.3.2. Anayasa Mahkemesinin Siyasi Partilerin Mali Denetimine İlişkin Kararlarının Nitelikleri

Bu bölümde anayasa mahkemesinin tüm kararlarının nitelikleri ve türleri değil sadece anayasa mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimine ilişkin kararlarının nitelikleri ve türleri değerlendirilecektir.

Anayasa mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimine ilişkin bağlayıcı ve kesin nitelikte olan kararlar gerekçeli olarak Resmi Gazetede yayımlanmaktadır.

1.3.2.1. Kesinliği

Anayasanın 153. maddesine göre Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. Anayasa Mahkemesinin mali denetime ilişkin kararın kesin olmasının iki yönü bulunmaktadır.

Birincisi kararın şekli yönünden kesin olmasıdır. Kararın şekli yönünden kesin olması mali denetime ilişkin karara karşı olağan kanun yollarına (itiraz, temyiz, karar düzeltme vb.) başvurulamamasını ifade eder. Bir mahkeme kararına karşı kanun yolu hiç öngörülmemişse veya öngörülmele birlikte bu yollar tüketilmişse, bu karar şeklen kesinleşmiş demektir.²⁹ Siyasi partilerin mali denetim kararları şeklen kesin olduğu için olağan kanun yolu öngörülmemiştir.

²⁸ Cem Duran Uzun, **Türkiye'de Siyasi Partilerin Finansmanı**, Vedat Yayınevi, Ankara, 2010, s. 85.

²⁹ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Muhammet Özkes, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 7.Bası, Ankara, 2008, s. 517.

İkincisi ise kararın maddi yönünden kesin olmasıdır. Maddi yönden kararın kesin olması ise mali denetimine ilişkin kararın aynı konuyla ilgili başka bir merciinde uyumsuzluk konusu edilemeyeceğini ifade eder.

Bu başlık altında mali denetim kararları bakımından olağanüstü kanun yollarından biri olan yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulup başvurulamayacağını tartışmakta fayda görüyoruz. 30.03.2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanundan önce Anayasa Mahkemesinin kararları ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin vermiş olduğu ihlal kararları neticesi yargılamanın yenilenmesine başvurulup başvurulamayacağı hususu doktrinde tartışılmıştır.³⁰ Mahkemede ilke olarak ve sınırlı şekilde yargılamanın yenilenmesini kabul etmişti, fakat bunun yasal dayanağı bulunmamaktaydı.

30.03.2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 67. maddesi ile mahkemenin siyasi parti kapatma davalarında veya Yüce Divan sıfatıyla verdiği kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre istenebileceği aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, Anayasa Mahkemesinin siyasi parti kapatma veya Yüce Divan sıfatıyla verdiği bir kararının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğine hükmetmesi hâlinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde Anayasa Mahkemesinden yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulabileceği düzenlenmiştir. Her ne kadar bu düzenleme olumlu olarak değerlendirilse de mali denetimde yargılamanın yenilenmesine yer verilmemesi bizce eksiklidir. Bunun yanında verilen kararlar, usûlüne göre yapılacak temyiz başvurusu üzerine incelenebilmelidir.³¹ Mahkemenin temyizen verdiği kararlara karşı bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltme talebinde bulunulabilmelidir.³²

1.3.2.2. Bağlayıcılığı

Anayasanın 153. maddesine göre Anayasa Mahkemesi kararları yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar.

³⁰ Ayrıntılı tartışma için bkz. http://www.yasader.org/web/yasama_dergisi/2009/sayi11/anayasa_mahkemesi_kararlari.pdf, http://www.hukuk.gazi.edu.tr/editor/dergi/12_25.pdf, <http://www.sbe.deu.edu.tr/dergi/cilt5.say%C4%B12/5.2%20erdem%20korkmaz.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.03.2011).

³¹ Ramazan Cengiz Derdiman, “Anayasa Yargısının “Siyasallaşmasına” Çözüm Olarak Türkiye Örneğinde Farklı Bir Anayasa Mahkemesi Modeli”, **Ekev Akademi Dergisi**, Bahar 2010, sayı 43 s. 1

³² Derdiman, a.g.m., s. 1

Bilindiği üzere Anayasa Mahkemesi kararları gerekçe ve hüküm olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Hüküm kısmının bağlayıcılığı doğasından geldiğinden bu konuda doktrinde görüş birliği bulunmaktadır. Fakat kararların gerekçelerinin bağlayıcılığı ile ilgili doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bir takım yazarlar gerekçe kısmının da bağlayıcı olduğunu savunurken, bir takım yazarlar bunun mümkün olmadığını ileri sürmektedir. Biz bu tartışmaya girmeden Anayasa mahkemesinin müstakar içtihadı doğrultusunda gerekçenin de bağlayıcı olduğunu kabul ediyoruz. Anayasa Mahkemesi 2001 yılında 4615 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkındaki Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Yetki Kanunuyla ilgili vermiş olduğu kararda “...**başta yasama organı olmak üzere tüm organlar kararların yalnız sonuçları ile değil bir bütünlük içinde gerekçeleri ile de bağlıdır...**” diyerek gerekçenin de bağlayıcı olduğunu ortaya koymuştur.³³

1.3.2.3. Gerekçesiz Açıklanamaması

Gerekçe o karara dayanak teşkil eden hukuki, mantıki ve düşünsel temelleri ifade eder. Anayasanın 141. maddesinde belirtildiği gibi bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır hükmünden hareketle siyasi partilerin mali denetimine ilişkin kararlarda gerekçeli olarak yazılmaktadır. Yalnız uygulamada eğer “**partinin kesin hesabında gösterilen gelir ve giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'na uygun olduğuna**” karar verilmişse bunun gerekçesi işin niteliği gereği yazılmamaktadır. Bunun dışındaki hazineye gelir kaydedilmesi, hazinece el koyma, paraya çevirme, suç duyurusunda bulunma kararları gerekçeli olarak yazılmaktadır.

1.3.2.4. Resmi Gazetede Yayınlanması

Anayasanın 153. maddesine göre Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır. Ayrıca Anayasa Mahkemesi İç tüzüğü'nün 17. maddesinin son fıkrasında da **Mali denetim kararları Resmi Gazetede yayımlanır** hükmü yer almaktadır.

Anayasa Mahkemesi 1961 Anayasası döneminde siyasi partilerin mali denetimine ilişkin yayımlaması gereken kararlardan % 78'sini (142) yayımlamamıştır.

1982 Anayasası döneminde ise Anayasa Mahkemesinin Siyasî Partilerin mali denetimine ilişkin Resmi Gazetede yayımlanan kararlar incelendiğinde hukuken var olan

³³ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=1614&content, (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

siyasi partilerin bazı yıllara ilişkin mali denetim kararlarının yayımlandığı görülecektir. Bu konuya aşağıda ayrıntılı değinilecektir.

1.3.3. Anayasa Mahkemesinin Siyasi Partilerin Mali Denetimine İlişkin Kararlarının Türleri

1.3.3.1. İhtar

Siyasi Partilere Anayasa Mahkemesi tarafından ihtar verilmesine ilişkin anayasal bir düzenleme mevcut değildir. İhtar müessesesi 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanununda ve Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununda yer almaktadır.

2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun 104. maddesine göre bir siyasi partinin Siyasi Partiler Kanununun 101 inci maddesi³⁴ dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen yazı ile başvurulur. Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasi parti hakkında ihtar kararı verir.

Doktrinde bazı yazarlar Anayasanın 148.maddesindeki anayasa mahkemesi anayasa ile verilen görevleri de yerine getirir hükmüne dayanarak, ihtar konusu doğrudan anayasada yer almadığından anayasa mahkemesi tarafından ihtar kararı verilmesini anayasaya aykırı bulmaktadır.³⁵ Fakat bu görüş doktrinde kabul görmemektedir. Zira Anayasa Mahkemesi bu görüşlere rağmen ihtar kararları vermeye devam etmektedir ve alınan kararların büyük

---

³⁴ ANAYASADAKİ YASAKLARA AYKIRILIK HALİNDE PARTİLERİN KAPATILMASI

- MADDE 101 - (Değişik: 4445 - 12.8.1999) Anayasa Mahkemesince bir siyasi parti hakkında kapatma kararı;
- a) Bir siyasi partinin tüzük ve programının Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması, suç işlenmesini teşvik etmesi,
  - b) Bir siyasi partinin, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin işlendiği odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespiti,
  - c) Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması, hallerinde verilir.

Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkranın (a) ve (b) bentlerinde sayılan hallerde temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasi partinin almakta olduğu son yıllık Devlet yardımı miktarının yarısından az olmamak kaydıyla, bu yardımdan kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına, yardımın tamamı ödenmişse aynı miktarın Hazineye iadesine karar verebilir.

³⁵ Bu konu ile ilgili ayrıntılı tartışma ve görüşler için bkz. Kemal Gözler, **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2008. s. 229-230.

çoğunluğu oybirliği ile alınmaktadır. Oyçokluğu ile alınan kararlarda ise yalnız bir üye muhalif kalmıştır.³⁶

Anayasa Mahkemesi mali denetimden kaynaklı 24 ihtar başvurusuna ilişkin karar vermiştir. Bu başvuruların 19 'unda ihtar kararı verirken (%79) 5'inde (%21) ihtar kararı verilmesine gerek olmadığına hükmetmiştir. İhtar kararı verilmesine yer olmadığına ilişkin kararların tümü oybirliği ile alınırken, ihtar kararı verilmesine ilişkin 19 kararın 15'i oybirliği (% 78) 4'ü ise (% 22) oyçokluğu ile alınmıştır.

İhtar kararların tümü Anayasa Mahkemesi 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun amir hükmü gereği zamanında teslim edilmeyen kesin hesaplarla ilgilidir.

İHTAR KARARLARI:

1. Demokratik Sol Partisinin 1985 yılı kesin hesabına ilişkin 21.11.1989 tarihinde verdiği Esas:1989/3 Karar:1989/4 sayılı kararı³⁷
2. Milliyetçi Çalışma Partisinin 1985 yılı kesin hesabına ilişkin 28.02.1991 tarihinde verdiği Esas:1991/1 Karar:1991/2 sayılı kararı³⁸
3. Demokratik Sol Partisinin 1986 yılı kesin hesabına ilişkin 21.11.1989 tarihinde verdiği Esas:1989/2 Karar:1989/3 sayılı kararı³⁹
4. Milliyetçi Çalışma Partisinin 1987 yılı kesin hesabına ilişkin 14.05.1991 tarihinde verdiği Esas:1991/3 Karar:1991/4 sayılı kararı⁴⁰
5. Milliyetçi Çalışma Partisinin 1988 yılı kesin hesabına ilişkin 14.05.1991 tarihinde verdiği Esas:1991/4 Karar:1991/5 sayılı kararı⁴¹

³⁶ Bir dönem Başkanvekilliği de yapan Güven DİNÇER'in bu ihtar kararlarına muhalif kalmasının sebebi de karara sebep olan mali denetime ilişkin değıldir. Güven DİNÇER'in muhalefedinin sebebi siyasî partilere kapatma müeyyidesi uygulanmasının başlangıcı olan "ihtar verilmesi" kuralının kendisidir. Güven DİNÇER Anayasa'nın 69. maddesinin 23.7.1995 gün, 4121 sayılı Yasa ile yapılan değışikliğinden sonra Siyasî Partiler Kanunu'nun pek çok maddesi için geçerlik ve yürürlük sorunu ortaya çıktığını ifade ederek, Siyasî Partiler Kanunu'nun daha önce düzenlenen bazı kuralları, yeniden belirlenen "Anayasal alan" dışında kalmaları nedeniyle geçerliklerini kaybettiğini ve yürürlükten kalktığını belirtmiştir. Anayasa'da siyasî partilerle ilgili olarak bu tür müeyyideler öngörülmediğini değılendiren Güven DİNÇER siyasî partilerin mali işlemleri nedeniyle onlara ihtar verilerek kapatılmaya giden müeyyideler uygulamasının anayasa değışikliği nedeniyle yürürlükte olmadığını belirterek siyasî partilere mali denetimden kaynaklı ihtar kararı verilmesine muhalif kalmıştır.

³⁷ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2066&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

³⁸ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2073&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

³⁹ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2065&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁴⁰ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2075&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

6. Yeşiller Partisinin 1988 yılı kesin hesabına ilişkin 15.10.1991 tarihinde verdiği Esas:1991/5 Karar:1991/6 sayılı kararı⁴²
7. Millet Partisinin 1989 yılı kesin hesabına ilişkin 10.06.1997 tarihinde verdiği Esas:1991/1 Karar:1997/1 sayılı kararı⁴³
8. Yeşiller Partisinin 1990 yılı kesin hesabına ilişkin 22.12.1992 tarihinde verdiği Esas:1992/5 Karar:1992/5 sayılı kararı⁴⁴
9. Millet Partisinin 1990 yılı kesin hesabına ilişkin 10.06.1997 tarihinde verdiği Esas:1997/1 Karar:1997/1 sayılı kararı⁴⁵
10. Millet Partisinin 1991 yılı kesin hesabına ilişkin 10.06.1997 tarihinde verdiği Esas:1997/1 Karar:1997/1 sayılı kararı⁴⁶
11. İşçi Partisinin 1992 yılı kesin hesabına ilişkin 30.05.1994 tarihinde verdiği Esas:1994/6 Karar:1994/5 sayılı kararı⁴⁷
12. Millet Partisinin 1992 yılı kesin hesabına ilişkin 23.09.1997 tarihinde verdiği Esas:1997/4 Karar:1997/4 sayılı kararı⁴⁸
13. Millet Partisinin 1993 yılı kesin hesabına ilişkin 23.09.1997 tarihinde verdiği Esas:1997/5 Karar:1997/5 sayılı kararı⁴⁹
14. Millet Partisinin 1994 yılı kesin hesabına ilişkin 10.06.1997 tarihinde verdiği Esas:1997/1 Karar:1997/1 sayılı kararı⁵⁰
15. Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin 1995 yılı kesin hesabına ilişkin 24.07.1997 tarihinde verdiği Esas:1997/3 Karar:1997/3 sayılı kararı⁵¹

---

⁴¹ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2076&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁴² http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2077&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁴³ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2095&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁴⁴ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2082&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁴⁵ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2095&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁴⁶ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2095&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁴⁷ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2088&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁴⁸ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2098&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁴⁹ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2099&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁵⁰ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2095&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

16. Millet Partisinin 1995 yılı kesin hesabına ilişkin 23.09.1997 tarihinde verdiği Esas:1997/6 Karar:1997/6 sayılı kararı⁵²
17. Türkiye Sultan Partisinin 1996 yılı kesin hesabına ilişkin 16.06.1998 tarihinde verdiği Esas:1998/1 Karar:1998/1 sayılı kararı⁵³
18. Büyük Adalet Partisinin 1999 yılı kesin hesabına ilişkin 22.01.2003 tarihinde verdiği Esas:2002/7 Karar:2003/3 sayılı kararı⁵⁴
19. Sağduyu Partisinin 2002 yılı kesin hesabına ilişkin 20.07.2005 tarihinde verdiği Esas:2005/1 Karar:2005/2 sayılı kararı⁵⁵

İHTARA YER OLMADIĞINA İLİŞKİN KARARLAR:

1. Milliyetçi Çalışma Partisinin 1984 yılı kesin hesabına ilişkin 03.05.1990 tarihinde verdiği Esas: 1990/1 Karar:1990/2 sayılı kararı⁵⁶
2. Doğru Yol Partisinin 1994 yılı kesin hesabına ilişkin 17.10.1995 tarihinde verdiği Esas:1995/1 Karar:1995/1 sayılı kararı⁵⁷
3. Milliyetçi Hareket Partisinin 1994 yılı kesin hesabına ilişkin 17.10.1995 tarihinde verdiği Esas:1995/2 Karar:1995/2 sayılı kararı⁵⁸
4. Demokrat Partisinin 1994 yılı kesin hesabına ilişkin 17.10.1995 tarihinde verdiği Esas:1995/3 Karar:1995/3 sayılı kararı⁵⁹
5. Büyük Birlik Partisinin 1994 yılı kesin hesabına ilişkin 17.10.1995 tarihinde verdiği Esas:1995/4 Karar:1995/4 sayılı kararı⁶⁰

---

⁵¹ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2097&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁵² http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2100&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁵³ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2102&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁵⁴ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2118&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁵⁵ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2122&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁵⁶ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2068&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁵⁷ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2090&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁵⁸ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2091&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁵⁹ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2092&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁶⁰ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2093&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

1.3.3.2. Kapatma

Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partiler temelli olarak kapatılır.⁶¹ Bu hükmün yürürlüğe girdiği tarihten günümüze kadar böyle bir yardım aldığı tespit edilen bir siyasi parti olmadığından uygulaması görülmemiştir.

Siyasi Partiler Kanununun 104. maddesinde 1999 ve 2003 yılında yapılan değişikliklerden önce bir siyasî partinin, Siyasi Partiler Kanununun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümleri dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasî partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle, o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen yazı ile başvurur, Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasî parti hakkında ihtar kararı verir. Bu yazının tebliğ tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcısı Anayasa Mahkemesine bu siyasî partinin kapatılması için re'sen dava açar hükmü yer almaktadır.

Bu hükümlerinden hareketle Anayasa Mahkemesi 15.10.1991 gün ve E.1991/5 (Siyasî Parti-İhtar), K.1991/6 sayılı kararı ile 11.9.1990 günlü, 1989/10 sayılı kararına karşın 1988 yılı kesin hesabını, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddelerine uygun olarak Anayasa Mahkemesi'ne vermeyen Yeşiller Partisi'ne Siyasî Partiler Yasası'nın 104. maddesi gereğince ihtar kararı vermiştir.⁶²

İhtar kararında belirtilen eksikliklerin Yeşiller Partisi tarafından yerine getirilmemesi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 7.12.1992 günlü, SP.24.Hz.1993/83 sayılı iddianamesi ile Anayasa Mahkemesi'nden, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddelerindeki yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesi'nin ihtar kararının tebliğinden itibaren, yasal süresi içinde, gerçeği yansıtır biçimde ve eksiksiz olarak yerine getirmeyen Yeşiller Partisi'nin, aynı Yasa'nın 104. maddesi uyarınca kapatılmasına karar verilmesini istemiştir. Yeşiller Partisi 17.2.1993 günü Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na savunmasını vermiştir.

Anayasa Mahkemesi gerekçeli kararında demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez öğeleri olarak kabul edilen siyasî partilerin, Anayasa'da kendilerine verilen bu değere uygun olarak, görevlerini de Siyasî Partiler Yasası'na uygun ve eksiksiz olarak yerine getirmeleri gerektiğini ifade etmiş, Yeşiller Partisinin bu yükümlülüğe uymadığını ve direndiğini

⁶¹ 2709 sayılı 1982 Anayasasının Siyasi partilerin uyacakları esaslar başlıklı 69. maddenin 11. fıkrası.

⁶² http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2077&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi yasal zorunluluklara ve koşullara uymamanın doğal sonucunu yine yasal yaptırım ortaya koyacağını belirtmiş, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 73. ve 74. maddeleri ile 15.10.1991 günlü, E.1991/5 (Siyasî Parti-İhtar), K.1991/6 sayılı ihtar kararına karşın 1988 yılı kesin hesabını vermeyen Yeşiller Partisi'nin Siyasî Partiler Yasası'nın 104. maddesi gereğince KAPATILMASINA, Güven DİNÇER'in karşoyu ve OYÇOKLUĞUYLA ve tüm mallarının Siyasî Partiler Yasası'nın 107. maddesi uyarınca Hazine'ye geçmesine karar vermiştir.⁶³

Kapatma başlığı altında bir konunun aydınlatılmasında fayda görüyoruz. 2.1.2003 tarih ve 4778 sayılı yasanın 12.maddesi ile yapılan değişiklikten önce ihtar kararına uymayan siyasi parti hakkında yukarıda Yeşiller partisi örneğinde olduğu gibi kapatılması kararı veriliyordu. 2003 yılında yapılan bu değişiklikle ihtar kararına uymayan siyasi parti hakkında devlet yardımından tamamen veya kısmen yoksun bırakılmasına karar veriliyordu.

Ancak Anayasa Mahkemesinin 11.06.2009 gün ve E:2008/5 ve K: 2009/81 sayılı kararı⁶⁴ ile Siyasi Partiler Kanununun 104. maddesinin 2 fıkrasının 2 tümcesinde yer alan ***bu yazının tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcısı o siyasi partinin devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için Anayasa Mahkemesine re'sen dava açabilir.*** hükmün anayasanın 10., 68., 69. maddelerine aykırı olduğu iddiasıyla kendi açtığı davada verdiği kararlar yeni bir hukuki durum ortaya çıkmıştır. Anayasa Mahkemesi bu kararında Siyasi Partiler Kanununun 104. maddesinin 2 fıkrasının 2 tümcesinin ihtara uymayan tüm siyasi partiler için öngörülen ***devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasının*** devlet yardımı almayan siyasi partiler açısından infaz kabiliyeti olmadığı dikkate alındığında, bunlar açısından geçerli ve işlevsel bir yaptırım olmadığından, devlet yardımı almayan siyasi partilerin emredici hükümlere aykırı faaliyetlerinin yaptırımsız kalması sonucu doğurduğundan, bu tür partiler lehine ayrıcalık oluşturacağı gerekçesiyle iptal edilmesine karar vermiştir.

Tüm bu açıklanan hukuki durumdan hareketle sonuç olarak mali denetim özelinde bir siyasi parti mali denetime ilişkin belgeleri teslim etmemekte direnirse Anayasa Mahkemesi bu parti hakkında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından açılan dava sonrasında ihtar kararı verecektir. **Fakat parti buna rağmen belgeleri teslim etmemekte direnirse Anayasa**

⁶³ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2157&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

⁶⁴ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2721&content= (Erişim Tarihi: 03.02.2011).

Mahkemesinin uygulayacağı bir müeyyide kalmamaktadır. Bu durum kişilerin bilgi ve belgelerin verilmemesinden kaynaklı genel cezai sorumluluğu ortadan kaldırmamaktır.

1.3.3.3. Öneri Kararları

Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin mali denetiminde bazen standart bir uygulama oluşturmaya yönelik tavsiye niteliğinde kararlar vermektedir.⁶⁵ Bizce anayasa mahkemesinin bu yönde karar vermesinde bir sakınca bulunmamaktadır. Zira bu husus yukarıda ifade ettiğimiz gibi standart bir uygulamaya zemin hazırlamaya yöneliktir. Bunun yanında maddi anlamda güçlü olmayan partilere uyarı niteliğinde bir karar olarak demokrasinin gelişmesine katkı olarak da değerlendirilebilir.

Örneğin Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1990 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki⁶⁶ kararında yalnızca gider belgeleri tutarının deftere geçirilmesi ile yetinilmeyerek, muhasebe kayıtlarının açıklama içerir şekilde düzenlenmesi gereğinin Parti'ye bildirilmesine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2001 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki kararında⁶⁷ muhasebe kayıtlarının açıklama içerir şekilde düzenlenmesi gerektiği hususunun Parti'ye bildirilmesine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1994 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki⁶⁸ kararında Genel Merkez'den gider kaydedilerek il örgütlerine verilen paralar aynı zamanda il örgütlerinin gelirini oluşturduğundan, bu işlemlerin dayanağı olarak, il örgütlerince düzenlenecek parti merkez karar ve yönetim kurulunca bastırılan makbuzların kullanılması gereğinin Parti'ye bildirilmesine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin Demokrat Partinin 1993 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki kararında⁶⁹ alındı belgelerinin düzenlenmesinde ve defterlere geçirilmesinde gerekli özenin gösterilmesi gereğinin Parti'ye bildirilmesine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin Demokratik Barış Hareketi Partisinin 1996 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki kararında⁷⁰ Muhasebe kayıtlarının gerçek durumu yansıtması esas olduğundan bankadaki paraların banka hesabında gösterilmesi,

---

⁶⁵ Hamdi Mehter bu kararlara öneri kararları olarak yer vermiştir.

⁶⁶ 20.12.1996 tarih ve 22853 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 17.12.1996 gün ve 1991/13 Esas 1996/28 Karar.

⁶⁷ 30/09/2006 tarih ve 26305 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2002/20 Esas 2006/47 Karar.

⁶⁸ 07/06/1998 tarih ve 23365 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1995/22 Esas 1998/12 Karar.

⁶⁹ 02/04/1997 tarih ve 22952 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 11/03/1997 gün ve 1994/28 Esas 1997/4 Karar.

⁷⁰ 01/06/1998 tarih ve 23359 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1997/22 Esas 1998/4 Karar.

buradan kasaya para aktarımlarının da muhasebe kayıtlarına yansıtılması gereğinin Parti'ye bildirilmesine karar verilmiştir.

Yalnız anayasa mahkemesi bazen kanunun açıkça yasakladığı ve uygulamanın tekrarlandığı takdirde yasal müeyyide uygulanacağı hususlarla ilgili öneri kararı vermektedir. Bizce böyle öneri kararları hukuka aykırıdır ve anayasa mahkemesinin bu anlamda yerleşmiş içtihadı isabetsizdir. Zira ne anayasamız ne de Siyasi Partiler Kanunu Anayasa Mahkemesine kanunun açıkça yasakladığı belli hususları zaman zaman tolere etme hakkını vermemiştir. Diğer konularda katı olan anayasa mahkemesinin bu anlamda genişletici bir anlayış benimsemesi düşündürücüdür.

1.3.3.4. Gelir ve Giderlerin Doğruluğuna ve Kanuna Uygunluğuna Karar Verilmesi

Siyasi partilerin denetiminde asıl olan gelir ve giderlerin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna karar verilmesidir.⁷¹ Siyasi partilerin gelir ve giderlerinin hukuki denetimi ile ilgili tek karar verici organ Anayasa Mahkemesidir. Anayasanın 153. maddesine göre Anayasa Mahkemesi kararları yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin kararının yayımından itibaren, cezai sorumluluğu gerektiren fiiller dışında, parti tüzel kişiliği ve sorumlu kişiler aleyhine o yıl hesabı ile ilgili başka bir işlem yapılmaz.⁷² Parti hesabının doğruluğuna ve yasaya uygunluğuna karar verilmesi ile parti tüzel kişiliği sorumluluktan arınmış olur.⁷³

1.3.3.5. Hazineye İrat Kaydedilmesi

Siyasi Partiler Kanunu hükümlerine aykırı olarak bağış kabul ettiği, mal veya gelir edindiği, Anayasa Mahkemesince tespit edilen siyasi partilerin, bu yolla elde ettikleri gelirlerin tamamının, Siyasi Partiler Kanununda belirtilen miktarlardan fazla gelirlerle, taşınmaz malların kanuni miktarı geçen kısmının karşılığının Hazineye irat kaydedilmesine, taşınmaz malların ise Hazine adına tapuya tesciline karar verilir.⁷⁴ Siyasi Parti Kanununun 69 uncu maddesinde belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen

⁷¹ Hamdi Mehter, **Siyasi Partilerin Mali İşlemleri ve Denetimleri**, TÜRMOB Yayınları-344, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2008, s.111.

⁷² Uzun, a.g.e., s. 234.

⁷³ Mehter, a.g.e., s.111.

⁷⁴ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun hazinece el koyma matlablı 76. maddesi.

kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelir Hazineye irat kaydedilir.⁷⁵ Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir.⁷⁶

1.3.3.6. Hazinece El Konulması

Siyasi partiler kredi veya borç alamazlar. Ancak, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, yabancı devletler, uluslararası kuruluşlar, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişiler, Genel ve Katma bütçeli dairelerle mahalli idareler ve muhtarlıklar, kamu iktisadi teşebbüsleri, özel kanunla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin bir kısmı Devlete veya bu fıkrada adı geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler dışında kalan gerçek ve tüzelkişilerden kredili veya ipotek karşılığı mal satın alabilirler.⁷⁷

Bu hükümlere aykırı olarak siyasi partilere sağlanan kredi veya borçlar üzerine Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazinece el konulur. Kredi veya borcu verene karşı Hazine hiçbir yükümlülük altına girmez.⁷⁸

1.3.3.7. Paraya Çevrilmesi

Siyasi partiler, ikametleri ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka taşınmaz mal edinemezler. Siyasi partiler amaçları içinde olmak şartıyla sahip oldukları taşınmaz mallardan gelir sağlayabilirler⁷⁹.

Bu esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin taşınmaz mallara sahip olduğu anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesinin kararıyla ve Mahkemenin göstereceği süre içinde siyasi parti tarafından bu malların paraya çevrilmesi yoluna gidilir⁸⁰. Diğer yaptırımlardan farklı olarak taşınmazı paraya çevrilmesi ile elde edilecek para, yine o partinin olacaktır⁸¹. Buradaki amaç, 68. maddede sözü edilen koşulların dışına çıkılarak partilerin mal edinmesini önlemektir⁸².

⁷⁵ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun hazinece el koyma matlablı 76. maddesi.

⁷⁶ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun hazinece el koyma matlablı 76. maddesi.

⁷⁷ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun kredi ve borç alma yasağı matlablı 67. maddesi.

⁷⁸ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun hazinece el koyma matlablı 76. maddesi.

⁷⁹ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun taşınmaz mal edinme matlablı 68. maddesi.

⁸⁰ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun paraya çevirme matlablı 77. maddesi.

⁸¹ Mehter a.g.e., s. 92.

⁸² Mehter a.g.e., s. 92.

1.3.3.8. Suç Duyurusunda Bulunulması

Siyasi partilerin mali denetimi niteliği gereği partinin tüzelkişiliğine ve malvarlığına yöneliktir. Dolayısıyla mali denetimle sınırlı olmak üzere kişilerin sorumluluğu kural olarak yoktur. Yukarıda da ifade edildiği gibi Anayasa Mahkemesinin kararının yayımından itibaren, cezai sorumluluğu gerektiren fiiller dışında, parti tüzel kişiliği ve sorumlu kişiler aleyhine o yıl hesabı ile ilgili başka bir işlem yapılmaz. Buna rağmen hesap vermekle sorumlu organ veya kişilerin denetime ilişkin belgeleri tam ve eksiksiz olarak teslim etmemesi, yasada belirtilen altı aylık süre içerisinde kesin hesapların mahkemeye teslim edilmemesi/ edilememesi durumlarında cezai sorumluluk doğmaktadır. Bu cezai sorumluluğun tespit edilmesinin sağlanması ve yargılamasız ceza olmaz ilkesi çerçevesinde Anayasa Mahkemesi, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin Adalet Partisi'nin 2007 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki kararı⁸³ 2007 yılı kesin hesabının 2008 yılı Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine verilmesi gerekirken 25.7.2008 tarihinde verilmesi nedeniyle Parti kesin hesabını yasal süresinde vermeyerek 2820 sayılı Yasa'nın 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden Parti sorumluları hakkında yasal işlem yapılabilmesi ve 2820 sayılı Yasa'nın 60. maddesine göre yevmiye defterini teşkilatın bulunduğu ilgili seçim kurulu başkanına tasdik ettirmeyen Parti sorumluları hakkında yasal işlem yapılabilmesi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin Adalet Partisi'nin 2008 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki kararı⁸⁴ ile 2820 sayılı Yasa'nın 60. maddesine göre yevmiye defterini teşkilatın bulunduğu ilgili seçim kurulu başkanına tasdik ettirmeyen Parti sorumluları hakkında yasal işlem yapılabilmesi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin Demokratik Toplum Partisinin 2006 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki kararı⁸⁵ ile *Demokratik Toplum Partisi Genel Başkan vekili Nurettin Demirtaş imzalı 19.7.2007 tarih ve 2007/319 sayılı yazıya ek olarak gönderilen kesin hesap cetvelinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na 19.7.2007 tarih ve 775 sayı ile verildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, Demokratik Toplum Partisi'nin 2006 yılı kesin hesabının Parti*

⁸³ 26.11.2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10.11.2009 gün ve 2008/46 Esas 2009/43 Karar.

⁸⁴ 26.11.2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10.11.2009 gün ve 2009/60 Esas 2009/44 Karar.

⁸⁵ 30/05/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2007/38 Esas 2009/32 Karar.

Genel Başkanı tarafından Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na sunulması gerektiği yönündeki 2820 sayılı Yasa'nın 74. maddesi ile getirilen kurala uyulmadığından Parti sorumluları hakkında yasal işlem yapılabilmesi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin Devrimci Sosyalist İşçi Partisinin 2006 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki kararı⁸⁶ ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 74. Maddesi uyarınca hesapları zamanında vermeyen Parti Sorumluları hakkında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2001 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁸⁷ ile 2820 sayılı Yasa'nın 75. maddesi hükmüne aykırı olarak Parti Genel Merkezi'nin 2001 yılına ait gelir ve gider belgeleri ile defter kayıtlarını vermeyen Parti sorumluları hakkında Yasa'nın 111. maddesi uyarınca Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2005 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁸⁸ ile Parti'nin 2005 yılı kesin hesabını, 2820 sayılı Yasa'nın 74. maddesinde öngörülen sürede ve eksiksiz olarak Anayasa Mahkemesi'ne vermeyen parti sorumluları hakkında, aynı Kanun'un 111. maddesinin (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılabilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına karar verildi.

Bunun yanında doğrudan mali denetimle ilgili olmakla beraber mali denetim esnasında tespit edilen siyasi partiler kanununa aykırı durumlarla ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin Hürriyet ve Değişim Partisinin 2005 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁸⁹ ile 2820 sayılı Yasa'nın 60. maddesine göre yevmiye defterini tasdik ettirmeyen Parti sorumluları hakkında Yasa'nın 113. maddesi uyarınca Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir.

---

⁸⁶ 01/03/2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 12/02/2008 gün ve 2007/42 Esas 2008/37 Karar.

⁸⁷ 26.11.2009 tarih ve 27418 Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2002/25 Esas 2009/49 Karar.

⁸⁸ 26.11.2009 tarih ve 27418 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2006/31 Esas 2009/51 Karar.

⁸⁹ 21.02.2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 10/02/2009 gün ve 2006/7 Esas 2009/5 Karar

Anayasa Mahkemesinin Bağımsız Cumhuriyet Partisi'nin 2006 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki kararı⁹⁰ ile Defterlerin ilçe seçim kurulu yerine notere tasdik ettirilmesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 60. ve 113. maddelerine istinaden Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin Bağımsız Cumhuriyet Partisi'nin 2004 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki⁹¹ kararı ile Defterlerin ilçe seçim kurulu yerine notere tasdik ettirilmesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 60. ve 113. maddelerine istinaden Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir.

---

⁹⁰ 30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2007/29 Esas 2009/30 Karar.

⁹¹ 04/06/2009 tarih ve 27248 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2005/5 Esas 2009/28 Karar.

İKİNCİ BÖLÜM

1961 ANAYASASI DÖNEMİ SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. ANAYASAL DAYANAK

1961 Anayasasının ilk şeklinde 57. maddenin ilk fıkrasının son cümlesinde *Siyasî partiler, gelir kaynakları ve giderleri hakkında Anayasa Mahkemesine hesap verirler* hükmü yer almıştır. İkinci fıkrada da siyasi partilerin iç çalışmalarının, faaliyetlerinin, Anayasa Mahkemesine ne suretle hesap verecekleri ve Anayasa Mahkemesince malî denetimlerinin nasıl yapılacağına demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. 15.3.1973 tarih ve 1699 sayılı kanunla¹ yapılan değişiklikle Anayasanın 57. maddesinin ilk fıkrasının son cümlesi madde metninden çıkarılmıştır ve böylece siyasi partilerin mali denetiminin anayasal dayanağı 57. maddenin üçüncü fıkrası olmuştur.

2.2. YASAL DAYANAK

Siyasi Partilerin mali denetimine ilişkin iki kanun bulunmaktadır. Bunlardan biri Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun² diğeri de Siyasi Partiler Kanunudur.³

25/04/1962 tarih ve 44 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 20. Maddesi Anayasanın 57 nci maddesinin 3 üncü fıkrası uyarınca yapılacak özel kanun gereğince, siyasi partilerin gelir kaynakları ve giderleri hakkında verecekleri hesapları denetlemek görevini Anayasa Mahkemesine vermiştir.

¹ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14482.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14482.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

² <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11091.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11091.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

³ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18027.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18027.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

Anayasanın işaret ettiği şekilde 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu gecikmeli bir şekilde 13 Temmuz 1965 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiş ve 16 Temmuz 1965 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır.⁴ Bu kanunun 136. Maddesine göre Siyasi Partiler Kanununun 1 ila 4 ncü, 29 ila 51 nci, 74 ncü, 83 ila 115 nci maddeleri, 122, 126, 128, 129, 131 nci maddeleri, 1 nci geçici maddesi, 2 nci geçici maddesi, 4 nci geçici maddesi, 5 nci geçici maddesi, 136 ve 137 maddeleri yayımlandığı tarihte, ve diğer hükümleri de kanunun yayımlandığı günden başlayarak sekiz ay sonra yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Siyasi Partilerin mali denetimine ilişkin hükümler 648 sayılı Kanununun 65. ila 82. Maddelerinde düzenlendiğinden bu hükümler **16.03.1966 tarihinde yürürlüğe girmiştir.**

648 sayılı Siyasi Partiler Kanununda 6 değişiklik gerçekleştirilmiştir.

1. 1017 sayılı Kanun⁵
2. 1219 sayılı Kanun⁶
3. 1783 sayılı Kanun⁷
4. 1802 sayılı Kanun⁸
5. 1834 sayılı Kanun⁹
6. 2144 sayılı Kanun¹⁰

Bunlardan 1017, 1219 ve 1802 Sayılı Kanunlar siyasi partilere yapılacak devlet yardımlarını belirleyen 74. maddeyi düzenlemiştir. 1843 Sayılı Kanun ise 27 Mayıs 1960 müdahalesi ile ilgili getirilen kısıtlamaları kaldırmıştır. 2144 Sayılı Kanun da siyasi partilerin kapatılması ile ilgili hususları tekrar düzenlemiştir. Bu beş değişiklik görüldüğü gibi münferit konularda sınırlı değişiklikler getirmiştir.

648 Sayılı Yasada en kapsamlı değişiklik 1783 Sayılı Yasayla yapılmıştır. 26 madde tümden, 8 madde kısmen olmak üzere toplam 34 maddede (yaklaşık %20) değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerin 7 si ise doğrudan siyasi partilerin mali denetimi ile ilgilidir.

---

⁴ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12050.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12050.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

⁵ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12839.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12839.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

⁶ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13427.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13427.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

⁷ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14588.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14588.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

⁸ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14881.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14881.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

⁹ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/15101.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/15101.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

¹⁰ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/16235.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/16235.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2011).

Siyasi partilerin mali denetim ile ilgili yapılan önemli değişiklikler ise şunlardır.

- Parti teşkilatlarının bağlı bulunduğu üst kademeye 6 ayda bir hesap verme zorunluluğu kaldırılmış ve bu konular parti tüzüklerine bırakılmıştır.

- İl ve ilçe teşkilat ve kongrelerine harcama, bağış yapma ve kesin hesap kabul etme yetkisi tanınmıştır.

- Kesin hesapların Anayasa Mahkemesine her yıl değil genel kongreden sonra verilmesi benimsenmiştir.

- Siyasi partilerin kesin hesaplarının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilme zorunluluğu kaldırılmış, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı rolü azaltılmıştır.

Şüphesiz burada en önemli değişiklik kesin hesapların her yıl değil genel kongreden sonra verilecek olmasıdır.

1961 Anayasası döneminde 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununda mali denetimle ilgili genel konular aşağıda açıklanmıştır.

2.3. SİYASİ PARTİLERİN GELİRLERİNİN İNCELENMESİ

Siyasi partiler yukarıda belirtildiği gibi belirli amaçlarla faaliyet gösteren sui generis nitelikli kuruluşlardır. Dolayısıyla siyasi partiler kural olarak her türlü kaynaktan gelir elde edemezler. Siyasi partilerin sağlayabilecekleri gelirlerin çeşitleri 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 65. Maddesinde tahdidi olarak belirtilmiştir.

1. Parti üyelerinden alınan giriş aidatı ve yıllık veya aylık aidat;
2. Partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden alınan aidat;
3. Adaylık için başvuranlardan önseçime veya yoklamaya girmeden önce alınan özel aidat;
4. Parti yayınlarının satış bedelleri;
5. Parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzeri rumuzlarının satışından sağlanan gelirler;
6. Parti hüviyet cüzdanlarının ve Parti makbuz, defter ve kâğıtlarının sağlanması karşılığında alınan paralar;
7. Parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler;
8. Partice tertiplenen balo, eğlence, müsamere, konser, spor müsabakası ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler;

9. Partinin düzenlediği piyango gelirleri;
10. Parti malvarlığından elde edilen gelirler;
11. Bağışlar;
12. Krediler;
13. Kanuna veya yasama meclisleri içtüzüklerine göre Devletçe sağlanan yardımlar.

Kural olarak siyasi partilerin elde ettiği gelirler vergi, resim ve harca tabi değildir. Ancak kanun koyucu belli durumlarda bazı gelirlerin vergi, resim ve harca tabi olmasını kabul etmiştir.

1. Parti malvarlığından elde edilen gelirler
2. Ticari nitelik taşımayan işletme faaliyeti sonucunda sağlanması hariç parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler
3. Partinin sahip olduğu ve ticari olarak işletilen basımevlerinin gelirleri
4. Partilerin amaçları dışında sahip oldukları taşınmaz mallar ve amaçları içinde veya dışında sahip oldukları taşınmaz mallardan sağladıkları gelirler

2.3.1. Üye Aidatı

Partiye üye olanlardan giriş aidatı alınacaksa, bunun miktarı, parti tüzüğünde gösterilir. Bu miktar beş lirayı aşamaz. Her üye, aylık veya yıllık olarak ödenmek üzere, bir aidat yükümünü Partiye girişinde kabul etmek zorundadır. Bu aidatın yıllık miktarı bin iki yüz lirayı aşamaz. Üyelik aidatının alt ve üst miktarları Parti tüzüğünde gösterilir. Parti üyesi, vermeyi kabul ettiği aidatın miktarını, kanuna ve parti tüzüğüne uygun olmak şartıyla, kayıtlı bulunduğu teşkilât kademesi başkanlığına veya yardımcı kol başkanlığına yazıyla bildirerek artırabilir. Aidatı alacak olan teşkilât kademesi veya yardımcı kol yönetim organı veya kurulu, parti üyesinin, vermeyi kabul ettiği miktarda aidat ödeyecek durumda olmadığını tespit ederse, aidat yükümünü asgari hadde kadar azaltabilir.¹¹

Bir parti üyesinin partiye borçlu olduğu aidatın bir kısmını veya tamamını ödemiş olması, bu kimsenin, partinin her kademesindeki kongrelerine delege seçilmesini, ilce kongresi delegelerinin ve köy ve mahallelerdeki Parti görevlisi ile yedeğinin seçiminde ve önseçim ve yoklamalarda oy kullanmasını ve köy ve mahallelerdeki Parti görevliliğine veya

---

¹¹ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 66. Maddesi.

yedekliğine seçilmesini hiçbir suretle engelleyemez; bu kimse hakkında, partiden çıkarma ve geçici çıkarmaya dair disiplin cezaları uygulanamaz.

Parti tüzüğü, partiye borçlu olduğu aidatın tamamını ödememiş olan parti üyelerinin yukarıda sayılanlar dışında kalan bazı parti görevlerine seçilemeyeceğini veya atanamayacağını belirtebileceği gibi, bunların seçimlerde Parti adayı olmasını veya önseçim veya yoklamalara aday olarak katılmasını yasaklayan hükümler de koyabilir.

2.3.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Aidatı

Bir siyasi partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ne miktar aidat ödeyeceği ve bu suretle toplanan paraların ne miktarının grup faaliyetlerine ve ne miktarının Parti merkezine ayrılacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu kararıyla belli edilir.¹²

2.3.3. Adaylıkla İlgili Gelirler

Adaylık için başvuranlardan önseçime veya yoklamaya girmeden önce alınan özel aidat Parti yönetmelikleriyle düzenlenir.¹³

2.3.4. Satış Bedelleri

Parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzeri rumuzlarının, parti hüviyet cüzdanlarının ve parti makbuz, defter ve kâğıtlarının ve parti yayınlarının satış bedelleri, Partinin merkez yönetim organının kararıyla düzenlenir.¹⁴

2.3.5. Lokal İşletme Gelirleri

Parti lokallerinin işletilmesinden ve parti kitaplıklarına girişten sağlanacak gelirler, benzeri yerlerdeki bedel ve ücretler dikkate alınarak, ilgili organların yapacakları tarifelere bağlanır.¹⁵

---

¹² 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 67. Maddesi.

¹³ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 68. Maddesi.

¹⁴ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 69. Maddesi.

¹⁵ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 70. Maddesi.

2.3.6. Bağışlar

Siyasi partiler gerçek veya tuzel kişilerden bağış kabul edebilir. Fakat bunun sınırsız olması beraberinde belli sakıncaları getirebilmektedir. Bunun için kanun koyucu her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde bulunabileceği bağış miktarını sınırlandırmıştır. Kanun ilk halinde bu sınır 5.000 lira olarak kabul edilmişken 1783 sayılı kanunun 2. Maddesi ile bu miktar 25.000 lira olarak değiştirilmiştir.

648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 71. Maddesine göre bazı kurum ve kuruluşlar siyasi partilere taşınır veya taşınmaz mallar veya nakit veya haklar bağışlayamaz ve bu gibi mal veya hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar; bağlı oldukları kanun hükümleri dışında, siyasi Partilere aynı hakların devrine dair tasarruflarda bulunamazlar. Bu kuruluşlar şunlardır.

- a) Genel ve katma bteli daireler,
- b) Mahallî idareler,
- c) Muhtarlıklar,
- d) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası dâhil kamu iktisadi teşebbüsleri,
- e) zel kanunıyla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar,
- f) Kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber denmiş sermayesinin yarısı Devlete veya bu fıkrada zikri geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler,
- g) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,
- h) İşçi sendikaları,
- i) İşveren sendikaları,
- j) Devlet personeli sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları,
- k) Dernekler.

2.3.7. Krediler

Siyasi partiler gerçek veya tuzel kişilerden kredi kabul edebilir. 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 72. Maddesine göre bazı kurum ve kuruluşlar siyasi partilere kredi veremezler. Bu kuruluşlar şunlardır.¹⁶

---

¹⁶ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 72. Maddesi.

- a) Genel ve katma bütçeli daireler,
- b) Mahallî idareler,
- c) Muhtarlıklar,
- d) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası dâhil kamu iktisadi teşebbüsleri,
- e) Özel kanunıyla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar,
- f) Kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin yarısı Devlete veya bu fıkrada zikri geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler,
- g) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,
- h) İşçi sendikaları,
- i) İşveren sendikaları,
- j) Devlet personeli sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları,
- k) Dernekler,

2.3.8. Amaç Dışı Taşınmaz Mallar

Siyasi Partiler, amaçları dışında taşınmaz mal edinemezler. Partiler, amaçları içinde olmak şartıyla sahip oldukları taşınmaz mallardan gelir sağlayabilirler.¹⁷ 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 17. maddesinin 2. fıkrası hükmü¹⁸, siyasi partiler için uygulanmaz.

2.3.9. Gelir Makbuzları

Siyasi partilerin gelirleri siyasi Parti tüzel kişiliği adına makbuz karşılığında alınır. Makbuzlar, partinin merkez yönetim organınca bastırılır ve teşkilâta dağıtılır. Parti teşkilât kademeleri, kullandıkları makbuzların dip koçanlarını, merkez yönetim organına iade etmek zorundadırlar. İade edilmeyen makbuz dip koçanları dolayısıyla, teşkilât kademeleri, merkez yönetim organına karşı malî sorumluluk taşırlar.¹⁹

---

¹⁷ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 73. Maddesi.

¹⁸ İcra Vekilleri Heyeti karar ile bazı cemiyetlere ihtiyaçlarından fazla gayrimenkullere tasarruf etmek salâhiyeti verilebilir.

¹⁹ Bu fıkra 1783 sayılı kanunun 1. Maddesi ile bu hüküm şu şekilde değiştirilmiştir.” Siyasi partilerin genele merkezlerinin ve teşkilat kademelerinin gelirleri parti merkez karar veya yönetim organınca bastırılan makbuz

Makbuz dip koçanlarının Parti genel merkezinde saklanma süresi beş yıldır. Gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi makbuz ile dip koçanında açıkça belirtilir.²⁰

2.4. SİYASİ PARTİLERİN HARCAMALARININ İNCELENMESİ

2.4.1. Harcamada Usul

Bir siyasi partinin bütün harcamaları, o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılır. Harcamalara ait müsbit evrak, kademelerce beş yıl süreyle saklanır. Yüz liraya kadar (Yüz lira dâhil) harcamaların müsbit evrak ile tevsiki zorunlu değildir. Ancak, miktarı ne olursa olsun, bütün harcamaların yetkili yönetim organının veya merciin kararına dayanması şarttır. Parti teşkilâtı, bağlı buldukları üst kademeye, gelir ve giderleri hakkında altı ayda bir hesap vermekle yükümlüdür.²¹

2.4.2. Malî Sorumluluk

Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yardımcı kollar ile il ve ilçelerdeki teşkilât kademeleri ve yardımcı kollar tarafından Parti tüzel kişiliği adına bağışa girişilmesine ve yüküm yüklenilmesine ilişkin esaslar, merkez yönetim organınca tesbit olunur. Bu esaslara aykırı olarak bu yardımcı kollar ve teşkilât kademelerince girişilen bağış ve yükümlerden Parti tüzel kişiliği hiçbir suretle sorumlu tutulamaz; bu takdirde, sorumluluk, bağışa girişen veya yükümü yüklenen kişi veya kişilere aittir.²²

---

karşılığında alınır. Parti teşkilât kademeleri, aldıkları ve kullandıkları makbuzlar dolayısıyla parti merkez karar veya merkez yönetim organına karşı malî sorumluluk taşırlar.”

²⁰ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 75. Maddesi.

²¹ Bu fıkra 1783 sayılı kanunun 1. Maddesi ile bu hüküm şu şekilde değiştirilmiştir. ” Parti genele merkezinin teşkilat kademelerinin ve yardımcı kollarının yapacakları harcamaların ve girişecekleri yükümlülüklerin sınırları parti tüzüğünde veya yetkili kurumların kararlarında belirtilir. Siyasi partilerin harcamalarına ilişkin müsbit evrak, beş yıl süreyle saklanır. İkiyüzelli liraya kadar (ikiyüzelli lira dâhil) harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesi zorunlu değildir. Ancak, bütün harcamaların yetkili yönetim organının kararına dayanması şarttır. Şu kadar ki yetkili kurulca tasdik edilen bütçede öngörölmüş harcamalar için ödenekleri sınırı içinde kalmak içinde kalmak şartıyla, ayrıca karar alınması gerekmez. Siyasi partilerin teşkilât kademelerinin ve yardımcı kollarını mali bakımdan iç denetimlerinin nasıl yapılacağı parti tüzük ve yönetmeliklerinde belirtilir.”

²² 1783 sayılı kanunun 1. Maddesi ile bu fıkra eklenmiştir. ”Siyasi Partilerin yapacakları harcamalar, bağışlar ve girişecekleri yükümlülükler genel merkezde parti tüzel kişiliği adına illerde il yönetim kurulu ve ilçelerde ilçe yönetim kurulu adına yapılır.”

2.5. MALÎ HÜKÜMLERİN MÜEYYİDELERİ

Bağışlar hakkında konan esaslara aykırı olarak gelir sağladığı Anayasa Mahkemesince tespit edilen siyasi partilerin bu suretle elde ettikleri gelirler, Hazineye gelir kaydedilir ve taşınmaz mallar Hazine adına tapuya tescil ettirilir.

Kanun hükmüne aykırı olarak siyasi partilere sağlanan krediler üzerine, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye el konulur ve krediyi verene karşı Hazine hiçbir yükümlülük altına girmez.

Kanunda belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin taşınmaz mallara sahip olduğu anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesinin kararıyla ve mahkemenin göstereceği süre içinde bu malların paraya çevrilmesi yoluna gidilir.

Gelir makbuzları ile ilgili esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelirler Hazineye gelir kaydedilir. Müsbit evrak ile tevsiki gerektiği halde tevsik edilemeyen parti harcamaları miktarınca parti mamelekinin aktif unsurları Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye gelir kaydedilir.²³

2.6. PARTİ İÇİ MALÎ DENETİM

Siyasi Partinin bütçesi ve kesin hesabı, merkez karar organının teklifi üzerine, genel kongrece karara bağlanır. Siyasi Partinin merkez karar organı, ayrıca düzenleyeceği bilançoyu genel kongrenin onayına sunar. Siyasi Partilerin malî bakımdan iç denetimlerinin nasıl sağlanacağı Parti tüzüklerinde belirtilir.²⁴

---

²³ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 78. Maddesi.

²⁴ Bu madde 1783 sayılı kanunun 1. Maddesi ile şu şekilde değiştirilmiştir. "Siyasi partilerin genel merkezlerine ait kesin hesaplar genel kongrece ve her teşkilat kademesinin kesin hesabı da, kendi kongresince karara bağlanır."

2.7. 1961 ANAYASASI DÖNEMİNDE ANAYASA MAHKEMESİNİN SİYASİ PARTİLERİ MALİ DENETİMİNİN USULÜ

2.7.1. Gelir ve Giderleri Bildirme

Siyasi Partiler, her yılın Nisan ayı içinde bir önceki takvim yılına ait gelir ve giderleri gösteren kesin hesap ve bilanço, Cumhuriyet Başsavcılığı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığına vermek zorundadırlar.²⁵

2.7.2. Cumhuriyet Başsavcılığının İncelemesi

Cumhuriyet Başsavcılığı, kendisine verilen bilgilerin tevsikini, kesin hesap ve bilançonun alınmasından başlayarak bir yıl içinde, ilgili siyasi Partiden her zaman isteyebilir ve gerekli görürse, mahallinde de araştırma ve inceleme yapabilir. Cumhuriyet Başsavcılığı, bu incelemeleri sonucunda, o siyasi Partinin gelirlerinin bir kısmının veya mamelek unsurlarının Hazineye gelir kaydedilmesi gerektiği kanısına varırsa, bu hususu Anayasa Mahkemesinden ister.²⁶

2.7.3. Anayasa Mahkemesinin İncelemesi

Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı görüşünü aldıktan sonra, evrak üzerinde inceleme yapar; gerekli görürse, kendisine verilen kesin hesap ve bilançoda yer alan bilgilerin tevsikini isteyebilir; siyasi Partilerin genel merkezinde ve teşkilâtında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip eliyle her türlü inceleme ve araştırmaları yapabilir ve bu maksatlarla tarafsız, resmî görevi bulunmayan ve yeminli bilirkişi görevlendirebilir; herhangi bir siyasi Partiye mensup olmamak şartıyla üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının bilirkişi olarak görevlendirilmeleri caizdir.²⁷

Anayasa Mahkemesi, ilgili siyasi Partinin temsilcisiyle Cumhuriyet Başsavcılığından yazılı mütalâa isteyebilir ve gerekli görürse, onları sözlü olarak da dinleyebilir.

---

²⁵ Bu madde 1783 sayılı kanunun 1. Maddesi ile şu şekilde değiştirilmiştir. “Siyasi partilerin genel merkezleri, genel kongrelerine sundukları kesin hesabın tasdikli bir örneğini, genel kongrenin bu konuda aldığı kararın tasdikli örneği ile birlikte ve genel kongrelerinin bitiminden itibaren en çok iki ay içinde Anayasa Mahkemesi Başkanlığına vermek zorundadır.”

²⁶ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 81. Maddesi.

²⁷ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 82. Maddesi.

Anayasa Mahkemesi, incelemeleri ve araştırmaları sonucunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğu ve kanuna uygunluğu hakkında karar verir; kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir.

Anayasa Mahkemesinin alışma tarzı ile üyeler arasındaki işbölümü, mahkemenin yapacağı İçtüzükle düzenlenir.²⁸ Bu içtüzük 3 Ağustos 1962 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır.²⁹ İçtüzüğün ilk halinde siyasi partilerin mali denetimine ilişkin bir hüküm bulunmamaktaydı. 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun Resmi Gazetede yayımlanmasından sonra 5 Mayıs 1966 Perşembe günlü Resmi Gazetede yayımlanan Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü deęiřiklięiyle³⁰ içtüzüğe mali denetime ilişkin bir ek madde konulmuştur. Bu ek madde ile siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesi içinde takip edeceği yol ve yöntemler tespit edilmiştir.

Buna göre siyasi partilerin kesin hesap ve bilançoları önce Anayasa Mahkemesi Başkanlığınca görevlendirilecek raportör tarafından 2 ay içinde incelenir. Raportör, kesin hesap ve bilançoda yer alan bilgilerin tevsik ettirilmesi veya bazı hususların açıklattırılması veya mahallinde inceleme yapılması kanısına varırsa bunları bir yazı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığına bildirir. Bunun üzerine Anayasa Mahkemesi hemen toplanarak konuyu görüşür ve yapılacak işlemleri karara bağlar. Eksikliklerin tamamlandığının veya yapılacak bir işlem bulunmadığının anlaşılması halinde, raportör tarafından esas hakkında düzenlenecek rapor, Anayasa Mahkemesince belirtilecek süre içinde düşüncesini bildirmesi için, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. Verilen sürenin bitiminde Rapor ve ekleriyle Anayasa Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısının, geldiği takdirde, yazılı düşüncesinin birer örneği görüşme gününden en az 10 gün önce üyelere dağıtılır ve ayrıca görüşme günü de belli edilir. Belli edilen günde Anayasa Mahkemesi, yapılan incelemelerin yeterli olduğunu görürse, konuyu görüşerek Esas hakkındaki kararını verir. Bu kararın bir örneği ilgili Siyasi Partinin sicil dosyasına konulur.

---

²⁸ 44 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 41. maddesi

²⁹ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11171.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11171.pdf>, (Erişim Tarihi 04.04.2011).

³⁰ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12291.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12291.pdf>, (Erişim Tarihi 04.04.2011).

2.8. YAPTIRIMLAR

2.8.1. Gayrimeşru Bağış ve Krediler

Siyasi Partilere bağış verilmesini düzenleyen 71. madde hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bu bağışı kabul eden parti sorumlusu üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

Siyasi partilere kredi yasağını düzenleyen 72. maddeye aykırı olarak kredi veren kimse ve bu krediyi alan parti sorumlusu üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.³¹

2.8.2. Malî Bilgilerin Verilmemesi

Anayasa Mahkemesine mali bilgi ve belgelerin verilmesini düzenleyen 80. madde hükümlerine kasden aykırı hareket eden Parti sorumlusu hakkında bin liradan on bin liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Tekerrür halinde, ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezası da verilir.³²

2.8.3. Malî İncelemede Bilgi Verilmemesi

81.³³ veya 82. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen parti sorumluları ile aynı maddeler gereğince istenen bilgileri kasden vermeyen parti sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur.³⁴

2.9. KAPSAM

Yukarıda ifade edildiği gibi mali denetime ilişkin hükümler **16 Mart 1966** tarihinde yürürlüğe girmiştir. 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi sonucu Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarından müteşekkil Milli Güvenlik Konseyi aynı gün yayımladığı “7 nolu bildiri”³⁵ ile siyasi parti faaliyetleri yasaklanmıştır. 12 Eylül 1980 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe giren 2325 sayılı Faaliyetleri Durdurulan Siyasi Parti, Dernek, Federasyon ve Konfederasyona Kayıym Tayini Hakkında Kanuna³⁶ göre faaliyeti

³¹ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 123. Maddesi.

³² 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 124. Maddesi

³³ Bu madde 1783 sayılı kanununun 1. Maddesi ile bu hüküm kaldırılmıştır.

³⁴ 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 125. Maddesi

³⁵ 12.09.1980 tarih ve Mükerrer 17103 sayılı Resmi Gazete.

³⁶ 28 Ekim 1980 tarih ve 17145 sayılı Resmi Gazete.

durdurulan siyasi partilerin, mallarının idaresi, mal varlığına ilişkin menfaatlerin korunması mahalli sulh hâkimlerince atanacak kayyımlar marifetiyle sağlanacağına karar verilmiştir.

Bu süreçteki genel kanaat siyasi faaliyetlerin kısa bir süre durdurulduğu yönünde idi. 2325 sayılı Kanun gereği Cumhuriyet Halk Partisine Kayyım Kurulu Başkanı olarak atanan Emekli Vali Cezmi ERSÖZ anılarında bu konuya “*Ne var ki 12 Eylül Harekâtı'nı yapanların ilk günlerdeki basın yolu ile kamuoyuna yaptıkları açıklamalarda siyasal faaliyetleri durdurulan siyasi partilerin bir süre sonra siyasal çalışmalarına geçileceği söylenmiş, söz verilmiş ise de; nedenleri ve gelişmeleri ayrı bir değerlendirme ve tartışma konusu olan bu sözler yerine getirilmemiş ve bilindiği gibi sonunda siyasi partiler kapatılmıştır.*”³⁷ şeklinde yer vermiştir.

2533 sayılı Siyasi Partilerin Feshine Dair Kanun³⁸ ile 12 Eylül 1980 tarihine kadar kurulmuş olan ve faaliyetleri Milli Güvenlik Konseyinin 7 Numaralı Bildirisi ile yasaklanmış bulunan bütün Siyasi Partiler; tüm merkez, il, ilçe ve diğer şube teşkilatları, kadın ve gençlik kolları, temsilcilik, lokal ve diğer adlarla kurulan her türlü yardımcı kuruluş ve yan organları ile birlikte feshedilmişlerdir. Feshedilmiş bulunan; siyasi partilerin ve her türlü yardımcı kuruluş ve yan organlarının para dâhil taşınır ve taşınmaz bütün malları 2533 sayılı Kanun yürürlüğe girdiği tarihte Hazineye geçmiştir. Aynı zamanda 13 Temmuz 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu ile ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Her ne kadar 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu 16 Ekim 1981 tarihinde kaldırılmış olsa da Milli Güvenlik Konseyi 12 Eylül günü yayımladığı “7 nolu bildiri” ile siyasi parti faaliyetleri yasaklandığından bu bölümün kapsamı **16 Mart 1966 -12 Eylül 1980** tarihleri arası olarak belirlenmiştir.

2.10. 1961 ANAYASASI DÖNEMİ SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİ DEĞERLENDİRİLMESİ

2.10.1. Üyelerin Tutumu Konusundaki Farklılıklar

648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 58. maddesi, tutulması gerekli defterlere ilişkin kurallar koymuştur. Bu maddenin konu ile ilgili birinci fıkrası şöyledir: «Her kademedeki parti organları ile - varsa - yardımcı kolları ve kurulları, üye kayıt defteri, karar defteri, gelen

³⁷ <http://www.ekitapyayin.com/id/016/siyasalanilar2.htm>, Siyasal Anılar ve Sosyal Demokrasinin Öyküsü, (Erişim Tarihi: 18 Mart 2011).

³⁸ 16 Ekim 1981 tarih ve 17486 sayılı Resmi Gazete.

ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri tutmak zorundadırlar. Bilanço ve kesin hesap defteri sadece merkez yönetim organınca tutulur.» Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin mali denetimi evrak (defter) üzerinden yaptığından bu denetim esnasında bazı partilerin Genel Merkezlerinin bilanço ve kesin hesap defteri tutmadığı saptanmıştır. Bilanço ve kesin hesap defterinin 648 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 58. maddesi uyarınca tutulması gerektiğine, durumun böylece ilâmda belirtilmesine konusu 12 adet siyasi parti mali denetim kararında yer verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki kararında³⁹ Millet Partisi Genel Merkezinin bilanço ve kesin hesap defteri tutmadığı saptanmış, bilanço ve kesin hesap defterinin 648 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 58. maddesi uyarınca tutulması gerektiğine, durumun böylece ilâmda belirtilmesine karar verilmiş ve üyelere Muhittin Gürün, Fahrettin Uluç, Ahmet Salih Cebi ve Nihat O. Akçakayalıoğlu değişik gerekçelerle bu görüşe katılmamışlardır.

Aşağıdaki kararlarda Üyelerden Nihat O. Akçakayalıoğlu bulunmasına rağmen durumun böylece ilâmda belirtilmesine karar verilmesine muhalif kalmamıştır.

1. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1974 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁴⁰
2. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁴¹
3. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁴²
4. Anayasa Mahkemesinin Adalet Partisi'nin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁴³
5. Anayasa Mahkemesinin Adalet Partisi'nin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁴⁴

---

³⁹ 22.5.1978 tarih ve 16294 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.03.1978 gün ve 1968/VI-10 Mali Denetim No ve 1978/2 Karar.

⁴⁰ 09.07.1979 tarih ve 16691 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 17.04.1979 gün ve 1974/VI Mali Denetim No 1979/4 Karar.

⁴¹ 09.07.1979 tarih ve 16691 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 17.04.1979 gün ve 1974/VI Mali Denetim No 1979/4 Karar.

⁴² 09.07.1979 tarih ve 16691 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 17.04.1979 gün ve 1974/VI Mali Denetim No 1979/4 Karar.

⁴³ 24 Ekim 1979 tarih ve 16794 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 17.04.1979 gün ve 1971/I Mali Denetim No 1979/6 Karar.

6. Anayasa Mahkemesinin Demokratik Parti'nin 1973 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁴⁵

Aşağıdaki kararlarda ise üyelere Nihat O. Akçakayalıoğlu Bilanço ve kesin hesap defterinin 648 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 58. maddesi uyarınca tutulması gerektiğine, durumun böylece ilâmda belirtilmesine karar verilmesine muhalif kalmıştır.

1. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁴⁶
2. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1967 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁴⁷
3. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1969 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁴⁸
4. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁴⁹
5. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁵⁰
6. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki kararı⁵¹
7. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1973 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁵²

---

⁴⁴ 24 Ekim 1979 tarih ve 16794 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 17.04.1979 gün ve 1971/I Mali Denetim No 1979/6 Karar.

⁴⁵ 28 Ekim 1979 tarih ve 16798 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 07.06.1979 gün ve 1973/IX Mali Denetim No ve 1979/9 Karar

⁴⁶ 22.5.1978 tarih ve 16294 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.03.1978 gün ve 1968/VI-10 Mali Denetim No ve 1978/2 Karar

⁴⁷ 22.5.1978 tarih ve 16294 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.03.1978 gün ve 1968/VI-10 Mali Denetim No ve 1978/2 Karar

⁴⁸ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1969/VI-9 Mali Denetim No 1978/3 Karar

⁴⁹ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1970/VI Mali Denetim No 1978/4 Karar

⁵⁰ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1971/VI Mali Denetim No 1978/5 Karar

⁵¹ 01.06.1978 tarih ve 16303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1972/VI Mali Denetim No 1978/6 Karar sayılı

⁵² 8.11.1978 tarih ve 16457 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 22.06.1978 gün ve 1973/VI Mali Denetim No 1978/7 Karar sayılı

Aşağıdaki kararlarda Üyelerden Fahrettin Uluç bulunmasına rağmen durumun böylece ilâmda belirtilmesine karar verilmesine muhalif kalmamıştır.

1. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1973 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁵³
2. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1969 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁵⁴
3. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁵⁵
4. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁵⁶
5. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁵⁷

Aşağıdaki kararlarda ise üyelerden Fahrettin Uluç Bilanço ve kesin hesap defterinin 648 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 58. maddesi uyarınca tutulması gerektiğine, durumun böylece ilâmda belirtilmesine karar verilmesine muhalif kalmıştır.

1. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁵⁸
2. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1967 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁵⁹

Aşağıdaki kararlarda Üyelerden Ahmet Salih Cebi bulunmasına rağmen durumun böylece ilâmda belirtilmesine karar verilmesine muhalif kalmamıştır.

---

⁵³ 8.11.1978 tarih ve 16457 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 22.06.1978 gün ve 1973/VI Mali Denetim No 1978/7 Karar sayılı

⁵⁴ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1969/VI-9 Mali Denetim No 1978/3 Karar

⁵⁵ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1970/VI Mali Denetim No 1978/4 Karar

⁵⁶ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1971/VI Mali Denetim No 1978/5 Karar

⁵⁷ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1972/VI Mali Denetim No 1978/6 Karar

⁵⁸ 22.5.1978 tarih ve 16294 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.03.1978 gün ve 1968/VI-10 Mali Denetim No ve 1978/2 Karar

⁵⁹ 22.5.1978 tarih ve 16294 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.03.1978 gün ve 1968/VI-10 Mali Denetim No ve 1978/2 Karar

1. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1974 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁶⁰
2. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁶¹
3. Anayasa Mahkemesinin Adalet Partisi'nin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁶²
4. Anayasa Mahkemesinin Adalet Partisi'nin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁶³

Aşağıdaki kararlarda ise üyelere Ahmet Salih Cebi bilanço ve kesin hesap defterinin 648 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 58. maddesi uyarınca tutulması gerektiğine, durumun böylece ilâmda belirtilmesine karar verilmesine muhalif kalmıştır.

1. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁶⁴
2. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1967 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁶⁵
3. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1969 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁶⁶
4. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁶⁷
5. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁶⁸

---

⁶⁰ 09.07.1979 tarih ve 16691sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 17.04.1979 gün ve 1974/VI Mali Denetim No 1979/4 Karar

⁶¹ 09.07.1979 tarih ve 16691sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 17.04.1979 gün ve 1974/VI Mali Denetim No 1979/4 Karar

⁶² 24 Ekim 1979 tarih ve 16794 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 17/04/1979 gün ve 1971/I Mali Denetim No 1979/6 Karar

⁶³ 24 Ekim 1979 tarih ve 16794 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 17/04/1979 gün ve 1971/I Mali Denetim No 1979/6 Karar

⁶⁴ 22.5.1978 tarih ve 16294 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.03.1978 gün ve 1968/VI-10 Mali Denetim No ve 1978/2 Karar

⁶⁵ 22.5.1978 tarih ve 16294 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.03.1978 gün ve 1968/VI-10 Mali Denetim No ve 1978/2 Karar

⁶⁶ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1969/VI-9 Mali Denetim No 1978/3 Karar

⁶⁷ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1970/VI Mali Denetim No 1978/4 Karar

6. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁶⁹

Aşağıdaki kararlarda üyelerden Muhittin Gürün bulunmasına rağmen durumun böylece ilâmda belirtilmesine karar verilmesine muhalif kalmamıştır.

1. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1967 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁷⁰
2. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1969 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁷¹
3. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁷²
4. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁷³
5. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁷⁴

Aşağıdaki kararda ise Üyelerden Muhittin Gürün Bilanço ve kesin hesap defterinin 648 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 58. maddesi uyarınca tutulması gerektiğine, durumun böylece ilâmda belirtilmesine karar verilmesine muhalif kalmıştır.

1. Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkındaki karar⁷⁵

---

⁶⁸ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1971/VI Mali Denetim No 1978/5 Karar

⁶⁹ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1972/VI Mali Denetim No 1978/6 Karar

⁷⁰ 22.5.1978 tarih ve 16294 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.03.1978 gün ve 1968/VI-10 Mali Denetim No ve 1978/2 Karar

⁷¹ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1969/VI-9 Mali Denetim No 1978/3 Karar

⁷² 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1970/VI Mali Denetim No 1978/4 Karar

⁷³ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1971/VI Mali Denetim No 1978/5 Karar

⁷⁴ 01.06.1978 tarih ve 16303sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 25.04.1978 gün ve 1972/VI Mali Denetim No 1978/6 Karar

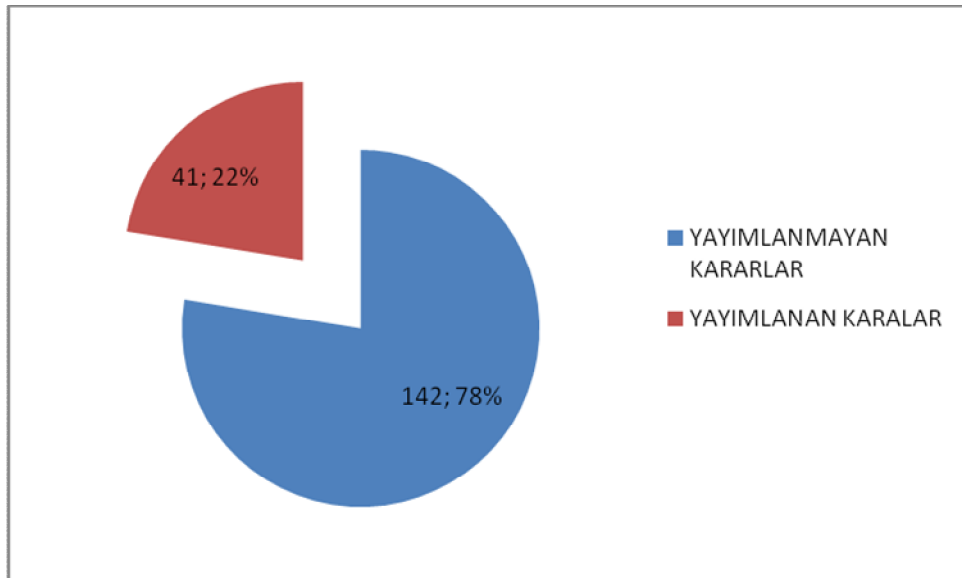
⁷⁵ 22.5.1978 tarih ve 16294 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.03.1978 gün ve 1968/VI-10 Mali Denetim No ve 1978/2 Karar

Yukarıdaki örnek kararlarda görüldüğü gibi üyeler aynı konuyla ilgili aynı gün verdikleri kararlarda dahi farklı tutum alabilmektedirler. Ayrıca bu durum tesadüfi ya da sınırlı bir örnek olmayıp sistematik bir şekilde devam etmektedir.

2.10.2. Yayınlanmayan Kararlar Sorunu

Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimine ilişkin Resmi Gazetede yayımlanan kararları incelendiğinde hukuken var olan siyasi partilerin bazı yıllara ilişkin mali denetim kararlarının yayımlandığı görülecektir.

Anayasa Mahkemesinin bu konudaki uygulaması bizce tartışmaya açıktır. Çünkü 1961 Anayasasının ilk şeklinde 57. maddenin ilk fıkrasının son cümlesinde *Siyasî partiler, gelir kaynakları ve giderleri hakkında Anayasa Mahkemesine hesap verirler* hükmü yer almıştır. Bu çerçevede 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 73. maddesinde bu denetim sürecinin bir yıl olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin mali denetim kararlarını yayımlarken her yıla ilişkin ayrı bir karar vermektedir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, kurulu bulunan her siyasi partinin yıllık kesin hesabının mali denetimine ilişkin bir karar vermesi konusunda görevi ve sorumluluğu bulunmaktadır. Buna rağmen Anayasa Mahkemesinin uygulaması aksi yöndedir. Kamuoyunun siyasi partilerin mali denetim kararlarına ilişkin bilgi sahibi olması konusunda hukuki ve toplumsal menfaati bulunmaktadır.

Şekil 2: 1961 Anayasası dönemi Yayımlanan Kararların Oranı

Şekil 2’de görüldüğü gibi Anayasa Mahkemesi 1961 Anayasası döneminde siyasi partilerin mali denetimine ilişkin yayımlaması gereken kararlardan % 78’sini (142) yayımlamadığı görülmektedir⁷⁶.

2.10.3. Karar Süreleri Sorunu

Anayasa Mahkemesi 1961 Anayasası döneminde bir siyasi partinin kesin hesabının incelenmesinin karara bağlama süresi 6,25 yıldır. Takdir edileceği gibi bu süre oldukça uzundur. Bunun yanında bazı kesin hesapların incelenmesinde bu süre hayrete varacak düzeyde olduğu görülmektedir.

Örneğin Anayasa Mahkemesi Adalet Partisi’nin 1966 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkında kararı yaklaşık 14 yıl sonra Resmi Gazetede yayımlamıştır.⁷⁷ Anayasa Mahkemesi Adalet Partisi’nin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkında kararı yaklaşık 12 yıl sonra Resmi Gazetede yayımlamıştır.⁷⁸ Yine Anayasa Mahkemesi Adalet Partisi’nin 1967 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkında kararı yaklaşık 12 yıl sonra Resmi Gazetede yayımlamıştır.⁷⁹ Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Aşağıdaki şekilde görüleceği gibi yayımlanan kararların neredeyse yarısı 5-8 yıllık süre zarfında yayımlanmıştır. Bunun yanında yayımlanan kararların %27’si 9-14 yıl gibi kabul edilebilir olmayan bir sürede yayımlanmıştır.

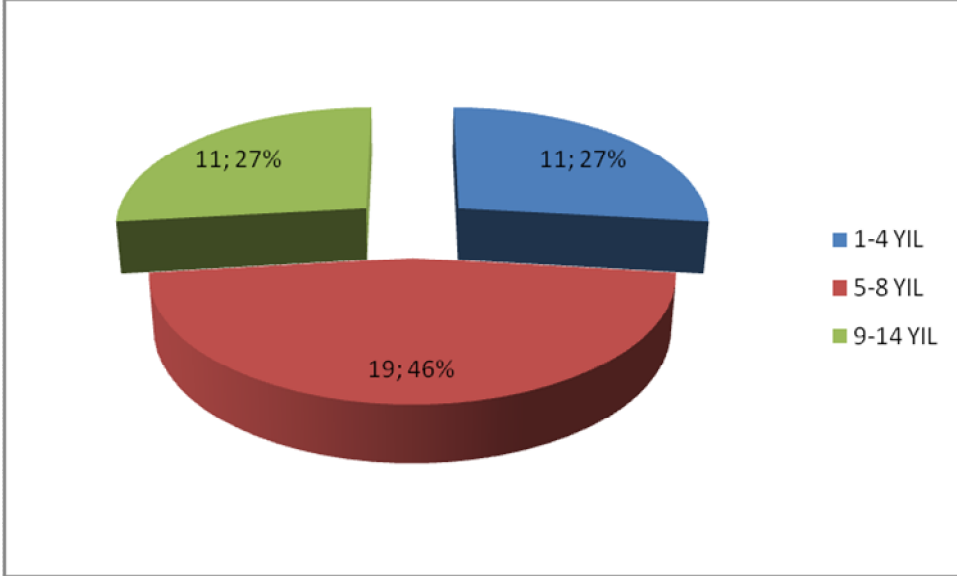
---

⁷⁶ Tarafımızca Resmi Gazeteden taranmak suretiyle oluşturulan yayımlanmayan kararların listesi için bkz. Ek 1.

⁷⁷ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/16996.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/16996.pdf>, (Erişim Tarihi 20.01.2011).

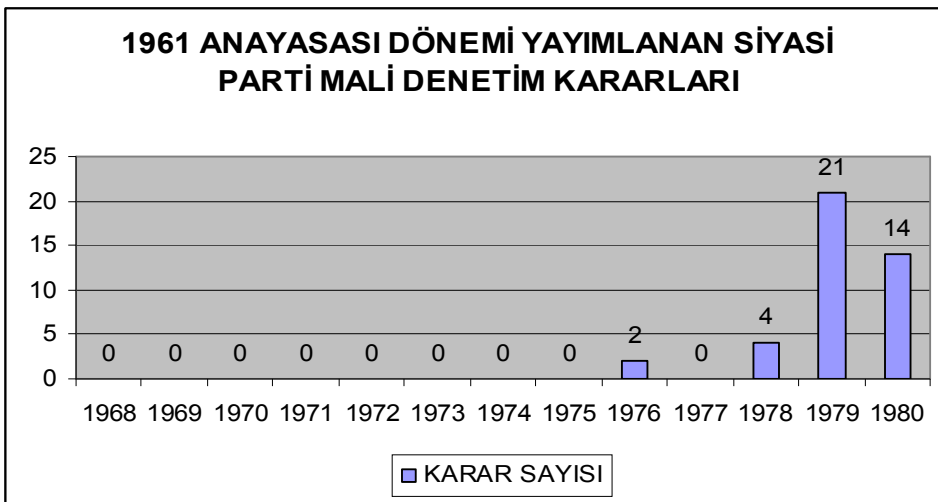
⁷⁸ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/16996.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/16996.pdf>, (Erişim Tarihi 20.01.2011).

⁷⁹ <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/16794.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/16794.pdf>, (Erişim Tarihi 20.01.2011).

Şekil 3: Karar Yayım Süreleri

Yine aşağıda şekilde görüleceği gibi siyasi partilerin mali denetimi 1966 yılında başlamasına rağmen 1976 yılına kadar 10 yıl boyunca Anayasa Mahkemesini hiçbir siyasi parti mali denetim kararı yayımlamamış adeta kararları bekletmiştir. 1976 yılında 2, 1978 yılında 4, 1979 yılında 21, 1980 yılında 14 karar yayımlamıştır. Dolayısıyla hukuken 1966 yılında siyasi partilerin mali denetimi başlasa da fiilen on yıl sonra başlamıştır ve Anayasa Mahkemesi bu kararları biriktirerek açıklamıştır.

Şekil 4: Kararların Yayım Tarihi

2.10.4. Kararlar Dergisi

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün 21. maddesine göre Mahkemece uygun görülen kararlar Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisinde yayımlanır. Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimi konusundaki tutumu burada bir kez daha görölmektedir. 1961 Anayasası döneminde 41 karar alınmışken bunlardan sadece 11'ine Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisinde yayımlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1982 ANAYASASI DÖNEMİ SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNİN İNCELENMESİ ve DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. ANAYASAL DAYANAK

1982 Anayasasının 69. maddesinde “Siyasî partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gereklidir. Bu kuralın uygulanması kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesince siyasî partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti, bu hususun denetim yöntemleri ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar kanunda gösterilir. Anayasa Mahkemesi, bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştay’dan yardım sağlar. Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonunda vereceği kararlar kesindir.” hükmü yer almaktadır.

3.2. SİYASİ PARTİLERİN GELİRLERİNİN İNCELENMESİ¹

Siyasi partiler aşağıda belirtilen gelirleri elde edebilirler:²

- 1- Parti üyelerinden alınacak giriş aidatı ile üyelik aidatı,
- 2- Partili milletvekillerinden alınacak milletvekilliği aidatı,
- 3- Milletvekili, belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği aday adaylarından alınacak özel aidat,
- 4- Parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzeri rumuzların satışından sağlanacak gelirler,
- 5- Parti yayınlarının satış bedelleri,
- 6- Üye kimlik kartlarının ve parti defter, makbuz ve kağıtlarının sağlanması karşılığında alınacak paralar,

¹ 2011 yılında 6111 sayılı Kanunla 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununda yapılan değişiklikler tez kapsamı dışında tutulmuştur.

² 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 61. maddesi

7- Partice tertiplenen balo, eğlence ve konser faaliyetlerinden sağlanacak gelirler,

8- Parti mal varlığından elde edilecek gelirler,

9- Bağışlar.

10- Devletçe yapılan yardımlar.

Parti mal varlığından elde edilecek gelirler hariç olmak üzere, diğer bentlerde yazılı kaynaklardan elde edilen gelirlerden hiçbir surette vergi, resim ve harç alınmaz.

3.2.1. Giriş ve Üyelik Aidatı³

Parti üyelerinden alınacak giriş aidatının miktarı ile üyelik aidatının alt ve üst sınırları parti tüzüğünde gösterilir.

Her üye, aylık veya yıllık olarak üyelik aidatı ödemeyi partiye girişinde kabul etmek zorundadır.

Parti üyesi, vermeyi kabul ettiği aidatın miktarını, parti tüzüğüne uygun olmak şartıyla, kayıtlı bulunduğu teşkilat kademesi başkanlığına yazı ile bildirerek artırabilir.

Partiye borçlu olduğu yıla ait aidatın tamamını veya bir kısmını ödemeyen parti üyesi hakkında, partiden geçici veya kesin olarak çıkarmaya dair disiplin cezaları uygulanmaz. Aidatını ödemesi için yapılan yazılı tebligata rağmen belirtilen süre içerisinde ödemedede bulunmayan üye hakkında yapılacak işlem ve uygulanacak yasaklamalar parti tüzüğünde gösterilir.

3.2.2. Milletvekili Aidatı⁴

Bir siyasi partiye mensup milletvekillerinin, ne miktar aidat ödeyeceği ve bu suretle toplanan paraların grup faaliyetlerine ve parti merkezine hangi miktarlarda ayrılacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi parti grubu kararıyla belli edilir. Ancak, bu miktarın yıllık tutarı milletvekili ödeneğinin net bir aylık tutarını geçemez.

Grubu olmayan milletvekillerinin ödeyeceği aidat, yukarıdaki fıkrafta belirtilen miktarın yarısını geçmemek kaydıyla merkez karar ve yönetim kurulunca tespit edilir.

³ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 62. maddesi

⁴ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 63. maddesi

3.2.3. Milletvekili Aday Adaylığı Aidatı⁵

Milletvekili aday adaylarından alınacak özel aidat, milletvekili ödeneğinin net bir aylık tutarını aşmamak kaydıyla parti iç yönetmeliklerinde gösterilir.

3.2.4. Satış Bedelleri⁶

Parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzeri rumuzların satışından sağlanacak gelirler, parti yayınlarının satış bedelleri, üye kimlik kartlarının ve parti defter, makbuz ve kağıtlarının sağlanması karşılığında alınacak paralar, merkez karar ve yönetim kurulunun kararı ile tespit edilir.

3.2.5. Bağışlar⁷

3.2.5.1. Siyasi Partilere Bağış Yapamayacak Olan Yurt İçi Kuruluşlar

- a) Genel bütçeli dairelerle mahalli idareler,
- b) Katma bütçeli dairelerle mahalli idareler,
- c) Muhtarlıklar,
- d) Kamu iktisadi teşebbüsleri,
- e) Özel kanunla kurulan bankalar,
- f) Özel kanunla kurulan kuruluşlar,
- g) Özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar,
- h) Özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş diğer kuruluşlar,
- i) Kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin bir kısmı Devlete ait müesseseler,
- j) Kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin bir kısmı burada adı geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler,
  - siyasi partilere hiçbir suretle taşınır mal bağışlayamaz
  - siyasi partilere hiçbir suretle taşınmaz mal bağışlayamaz

⁵ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 64. maddesi

⁶ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 65. maddesi

⁷ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 66. maddesi

- siyasi partilere hiçbir suretle nakit bağışlayamaz
- siyasi partilere hiçbir suretle haklar bağışlayamaz
- siyasi partilere bu gibi malların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar
- siyasi partilere bu gibi hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar
- bağlı oldukları kanun hükümleri dışında siyasi partilere aynı hakların devrine dair tasarruflarda bulunamazlar.

3.2.5.2. Siyasi Partilere Bağış Yapamayacak Olan Yurtdışı Kuruluşlar

Siyasi Partiler,

- a) yabancı devletlerden,
- b) uluslararası kuruluşlardan,
- c) Türk uyrukluğunda olmayan gerçek kişilerden
- d) Türk uyrukluğunda olmayan tüzel kişilerden
  - herhangi bir suretle aynı yardım alamazlar.
  - herhangi bir suretle aynı bağış alamazlar.
  - herhangi bir suretle nakdi yardım alamazlar.
  - herhangi bir suretle nakdi bağış alamazlar.

3.2.5.3. Siyasi Partilere Koşullu Bağış Yapabilecek Olan Kuruluşlar

- a) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,
- b) işçi sendikaları,
- c) işçi sendikalarının üst kuruluşları,
- d) işveren sendikaları,
- e) işveren sendikalarının üst kuruluşları,
- f) dernekler,
- g) vakıflar

h) kooperatifler,

- özel kanunlarında yer alan hükümlere uymak koşuluyla siyasi partilere maddi yardım ve bağışta bulunabilirler.

3.2.5.4. Siyasi Partilere Bağış Yapabilecek Olan Kuruluşlar

Bunların dışında kalan gerçek ve tüzel kişilerin her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde iki milyar liradan fazla⁸ kıymette aynı veya nakdi bağışta bulunması veya yayınları kullandırması yasaktır. Bağış veya bağışların bağışta bulunana veya yetkili temsilcisine veya vekiline ait olduğunun partice verilen makbuzda açıkça belirtilmesi gerekir. Böyle bir belgeye dayanılmaksızın siyasi partilerce bağış kabul edilemez. Siyasi partilerin adına açılmış banka hesaplarına yapılan bağışlar için ayrıca gelir makbuzu düzenlenmez.⁹

3.2.6. Gelirlerin Sağlanmasında Usul¹⁰

Bir siyasi partinin bütün gelirleri, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edilir.

Siyasi partilerin genel merkezlerinin ve teşkilat kademelerinin gelirleri, parti merkez karar ve yönetim kurulunca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır. Bastırılan ve parti teşkilat kademelerine gönderilen gelir makbuzlarının seri ve sıra numaralarına ait kayıtlar parti genel merkezinde tutulur. Parti teşkilat kademeleri aldıkları ve kullandıkları makbuzlar dolayısıyla parti merkez karar ve yönetim kuruluna karşı mali sorumluluk taşırlar.

Makbuzda ve dip koçanda aşağıdaki bilgiler yer alır.

- Sağlanan gelirin türü,
- Sağlanan gelirin miktarı
- Gelirin sağlandığı kimsenin adı
- Gelirin sağlandığı kimsenin soyadı
- Gelirin sağlandığı kimsenin adresi,
- Makbuzu düzenleyenin sıfatı,

⁸ Bu miktar 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun Ek 6. Maddesine göre her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca tespit ve ilan olunan yeniden değerlendirme oranında artırılır.

⁹ Bu ibare 13/2/2011 tarih ve 6111 sayılı Kanunla eklenmiştir.

¹⁰ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 69. maddesi

- Makbuzu düzenleyenin adı,
- Makbuzu düzenleyenin soyadı
- Makbuzu düzenleyenin imzası,

Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı sıra numarası bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren **beş yıldır**.

3.2.7. Ticari Faaliyet, Kredi ve Borç Alma Yasağı¹¹

Siyasi partiler ticari faaliyette bulunamazlar, kredi veya borç alamazlar. Ancak, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla genel ve katma bütçeli dairelerle mahalli idareler ve muhtarlıklar, kamu iktisadi teşebbüsleri, özel kanunla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin bir kısmı Devlete veya bu fıkrafta adı geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler ve yabancı devletler, uluslararası kuruluşlar, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişiler, dışında kalan gerçek ve tüzel kişilerden kredili veya ipotek karşılığı mal satın alabilirler.

3.2.8. Taşınmaz Mal Edinme¹²

Siyasi partiler, ikametleri ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka taşınmaz mal edinemezler. Partiler, amaçları içinde olmak şartıyla sahip oldukları taşınmaz mallardan gelir sağlayabilirler.

3.2.9. Yaptırımlar¹³

Bu hükümlere aykırı olarak bağış kabul ettiği, mal veya gelir edindiği Anayasa Mahkemesince tespit edilen siyasi partilerin, bu yolla elde ettikleri gelirlerin tamamının, Kanunda belirtilen miktarlardan fazla gelirlerle, taşınmaz malların kanuni miktarı geçen

---

¹¹ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 67. maddesi

¹² 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 68. maddesi

¹³ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 76. maddesi

kısının karşılığının Hazineye irat kaydedilmesine, taşınmaz malların ise Hazine adına tapuya tesciline karar verilir.

Bu hükümlere aykırı olarak siyasi partilere sağlanan kredi veya borçlar üzerine Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazinece el konulur, kredi veya borcu verene karşı Hazine hiçbir yükümlülük altına girmez.

Bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelir Hazineye irat kaydedilir.

3.2.9.1. Paraya Çevrilmesi¹⁴

Burada belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin taşınmaz mallara sahip olduğu anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesinin kararıyla ve bu Mahkemenin göstereceği süre içinde siyasi parti tarafından bu malların paraya çevrilmesi yoluna gidilir.

3.2.9.2. Suçlar ve Cezaları¹⁵

Bu hükümlere aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bağışı kabul eden parti sorumlusu, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu hükümlere aykırı olarak kredi veya borç veren veya alanlar ile bu krediyi veya borcu alan veya veren parti sorumlusu hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden yardım veya bağış kabul eden parti sorumlusu veya aday veya aday adayı bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

3.2.10. Anayasa Mahkemesinin Siyasi Partilerin Gelir Konusunu İncelemesi

Anayasa Mahkemesi 104 siyasi partinin mali denetim kararında siyasi partilerin gelir sağlamasında bir takım usulsüzlükler tespit ederek irat kararı vermiştir. Gelir konularındaki usulsüzlüklerin dağılımı aşağıda tablo olarak gösterilmiştir.

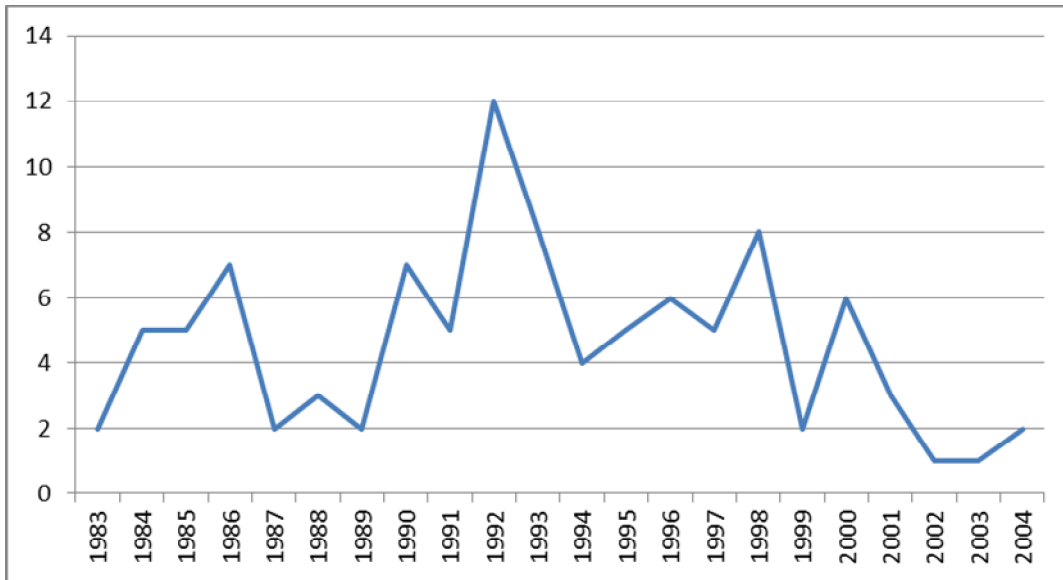
¹⁴ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 77. maddesi

¹⁵ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 116.maddesi

Tablo 6: Gelir Konularındaki Usulsüzlüklerin Dağılımı

KONU	KARAR SAYISI
Makbuz bilgilerinde eksiklik	28
Gelir belgelerini Anayasa Mahkemesine vermeme	24
Gelir belgesi olmadan gelir elde edilmesi	18
Yasal sınırı aşan gelir	18
Kredi-borç yasağını ihlal	6
Kaynağı belirsiz gelir elde edilmesi	5
Bir faaliyetin bağış sayılması	4
Yasak kurumlardan gelir elde edilmesi	2

Aşağıdaki Şekil 5'te görüldüğü gibi gelirden kaynaklı usulsüzlükler yıllar geçtikçe azalmaktadır. Bu durum ise siyasi partilerin Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu irat kararları karşısında gelir elde etme konusunda daha hassas davranmaya başladıklarını göstermektedir.

Şekil 5: Yıllara Göre Gelir Konularındaki Usulsüzlüklerin Dağılımı

3.2.10.1. Makbuz Bilgilerinde Eksiklik

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı yirmi sekizdir.¹⁶ Makbuz bilgilerindeki eksiklik genelde ad, soyad, imza ve adres gibi konulardır. Anayasa Mahkemesinin bu konudaki içtihadı tartışmaya açıktır. Çünkü makbuz bilgilerindeki temel eksiklik gelirin sağlandığı kişinin adresinin yazılmamasıdır. Anayasa Mahkemesi Doğru Yol Partisinin 1986 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkında 01/02/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 25/12/1990 gün ve 1987/5 Esas 1990/10 Karar sayılı kararında ve Doğru Yol Partisinin 1992 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkında 11/01/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/12/1994 gün ve 1993/18 Esas 1994/10 Karar sayılı kararında adresle ilgili eksikliklerde irat kararı vermemiş sadece eleştiride bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Halkçı Partisinin 1984 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkında 18/03/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/02/1991 gün ve 1985/8 Esas 1991/2 Karar sayılı kararında ise adresi yazmayan bağışta bulunan kişilerin partice tanınmış kişiler olmasından dolayı irat kararı vermemiştir. Diğer tüm kararlarda ise Anayasa Mahkemesi adres eksikliğini doğrudan irad sonuçlandırmıştır. Bu uygulama hakkaniyet ilkesine aykırıdır.

3.2.10.2. Gelir Belgelerinin Anayasa Mahkemesine Verilmemesi

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı yirmi dördür.¹⁷ Anayasa Mahkemesi gelir belgelerinin mutlak suretle teslim edilmesi gerektiğine vurgu yapmış ve bunun istisnasını daha öngörmemiştir. Parti yönetiminin değişmesi ve yöneticiler arasında devir işlemlerinin gerçekleşmemesinin Parti'nin iç sorunu olduğu ve yapılacak mali denetimi etkilemediği ve bundan kaynaklı belge teslim edilmemesinin irat gerektirdiği sonucuna varmıştır.¹⁸ Bunun yanında taşınma esnasında belgelerin kaybolmasını da geçerli bir gerekçe olarak kabul etmemiştir.¹⁹ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 111.maddesine göre "...mali denetimde istenen bilgileri vermeyen sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir..." hükmüne rağmen dokuz kararda suç duyurusunda bulunmuştur. Anayasa

¹⁶ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 2/1.

¹⁷ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 2/2.

¹⁸ Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2003/33 Esas 2009/50 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2002/25 Esas 2009/49 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2001/20 Esas 2009/48 Karar sayılı karar,

¹⁹ Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1988 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 25/07/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1992 gün ve 1989/5 Esas 1992/6 Karar sayılı karar

Mahkemesinin diğ er siyasi parti mali denetim kararlarında suç duyurusunda bulunmaması uygulaması bize göre hakkaniyet ilkesine son derece aykırı olup, ciddi bir eksiklik tir.

3.2.10.3. Gelir Belgesi Olmadan Gelir Elde Edilmesi

Buna ilişkin tespit ettiğ imiz karar sayısı onsekizdir.²⁰ Bu durumda ya gelir alındılarına ulaşılamamakta ya da usule aykırı olarak örneğ in tutanakla gelir kaydedilmektedir. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 116.maddesine göre “Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bağış ı kabul eden parti sorumlusu, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” hükmüne rağmen hiçbir parti hakkında suç duyurusunda bulunulmamıştır. Anayasa Mahkemesinin diğ er siyasi parti mali denetim kararlarında suç duyurusunda bulunmaması uygulaması bize göre hakkaniyet ilkesine son derece aykırı olup, ciddi bir eksiklik tir.

3.2.10.4. Yasal Sınırı Aş an Bağış

Buna ilişkin tespit ettiğ imiz karar sayısı onsekizdir.²¹ Bu örneklerden ikisi milletvekili aidatında sınırın aş ılmasına ilişkin olup²² diğ er gerçek ve tüzel kişilerin yapmış olduğu bağışlarıdır. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 116.maddesine göre “Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bağış ı kabul eden parti sorumlusu, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” hükmüne rağmen bu onsekiz karardan sadece ikisinde suç duyurusunda bulunmuştur.²³ Anayasa Mahkemesinin diğ er siyasi parti mali denetim kararlarında suç duyurusunda bulunmaması uygulaması bize göre hakkaniyet ilkesine son derece aykırı olup, ciddi bir eksiklik tir.

3.2.10.5. Kredi-Borç Yasası

Yukarıda ifade edildiğ i gibi siyasi partilerin kredi ve borç almaları yasaktır. Anayasa Mahkemesi aynı yıl içerisinde kapatılmış olsa krediyi ve borç konularında irat kararı

²⁰ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 2/3.

²¹ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 2/4.

²² Anayasa Mahkemesinin Demokrat Partinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/01/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1998/28 Esas 1998/70 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Demokrat Partinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/19 Esas 2000/9 Karar sayılı kararı,

²³ Anayasa Mahkemesinin Saadet Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 03/10/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2004/11 Esas 2006/44 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Millet Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/24 Esas 2008/69 Karar sayılı karar,

vermiştir. Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı altıdır.²⁴ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 116.maddesine göre “Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak kredi veya borç veren veya alanlar ile bu krediyi veya borcu alan veya veren parti sorumlusu hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” hükmüne rağmen bu altı karardan sadece birinde suç duyurusunda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin diğer siyasi parti mali denetim kararlarında suç duyurusunda bulunmaması uygulaması bize göre hakkaniyet ilkesine son derece aykırı olup, ciddi bir eksikliklerdir.

3.2.10.6. Kaynağı Belirsiz Gelir

Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin mali denetimini yaparken bir gelir hangi kaynaktan sağlandığı konusunda belge elde edemezse bunu “**kaynağı belirsiz gelir**” olarak kabul etmektedir. Bu durum genelde yıllar arası devir esnasında ortaya çıkmaktadır. Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı beştir.²⁵

3.2.10.7. Bir Faaliyetin Bağış Sayılması

Örneğin Siyasi Parti Genel Başkanı emrine yıl içinde belirlenemeyen tarihlerde bir hava taşımacılığı şirketi tarafından 65 gün süre ile toplam 52 saat HS.125-600 tipinde ve 10 yolcu kapasiteli bir uçağın bedelsiz olarak tahsis edilmesi Siyasî Partiler Kanunu'nun 66.

---

²⁴ Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2001/17 Esas 2008/78 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2002/18 Esas 2008/79 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1991/2 Esas 1996/7 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1993/5 Esas 1998/24 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Sosyaldemokrat Halk Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2007/25 Esas 2011/3 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Demokratik Kitle Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/01/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1998/5 Esas 1998/64 Karar sayılı kararı.

²⁵ Anayasa Mahkemesinin Bizim Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/02/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/02/2009 gün ve 2007/45 Esas 2009/10 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğuş Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/02/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/12/2002 gün ve 1999/20 Esas 2002/20 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1995/13 Esas 1996/9 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Sağduyu Partisi'nin 2008 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21.07.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 01.07.2010 gün ve 2009/13 Esas 2010/41 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Müdafaa-i Hukuk Hareketi Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/03/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/02/2008 gün ve 2007/6 Esas 2008/40 Karar sayılı karar

maddesine aykırı biçimde Parti'ye bağış niteliğinde bir yardım kabul edilmiştir.²⁶ Bu yardımında yasal sınırı aşan kısmı da Hazineye irat kaydedilmektedir. Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı dördüttür.²⁷

3.2.10.8. Yasak Kurumlardan Gelir Elde Edilmesi

Yukarıda bağış alınması yasak kurumlardan gelir elde edildiği iki örnek mevcuttur. Bunlardan birisi muhtarlıktan bağış alma²⁸ diğeri de Köln İşçiler Birliğinden alınan yardımdır.²⁹ Bu iki durumda da Anayasa Mahkemesi suç duyurusunda bulunması gerekirken suç duyurusunda bulunamamıştır.

3.3. SİYASİ PARTİLERİN GİDERLERİNİN İNCELENMESİ

Siyasi partilerin giderleri amaçlarına aykırı olamaz. Bir siyasi partinin bütün giderleri, o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılır. Beşmilyon liraya kadar harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesi zorunlu değildir. Ancak, bütün harcamaların yetkili organ veya merciin kararına dayanması şarttır. Şu kadar ki, yetkili organca onaylanan bütçede öngörülmüş bulunmak kaydıyla beşmilyon lirayı aşmayan harcamalar ile genel tarifeye bağlı giderler için ayrıca karar alınmasına gerek yoktur. Giderlere ait belgeleri saklama süresi, özel kanunlarda gösterilen daha uzun süreye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, kesinhesabın Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır.³⁰ Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir.³¹

Siyasi partilerin gider konularında yapılan usulsüzlüklerin dağılımı aşağıdaki tablo ve şekilde gösterilmiştir.

²⁶ Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18.07.2001 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17.05.2001 gün ve 1998/22 Esas 2001/5 Karar sayılı kararı

²⁷ Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğuş Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/01/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1996/17 Esas 1998/87 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğuş Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/01/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1997/6 Esas 1998/62 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğuş Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23/09/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/09/1999 gün ve 1998/23 Esas 1999/34 Karar sayılı karar

²⁸ Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2005/25 Esas 2010/54 Karar sayılı kararı

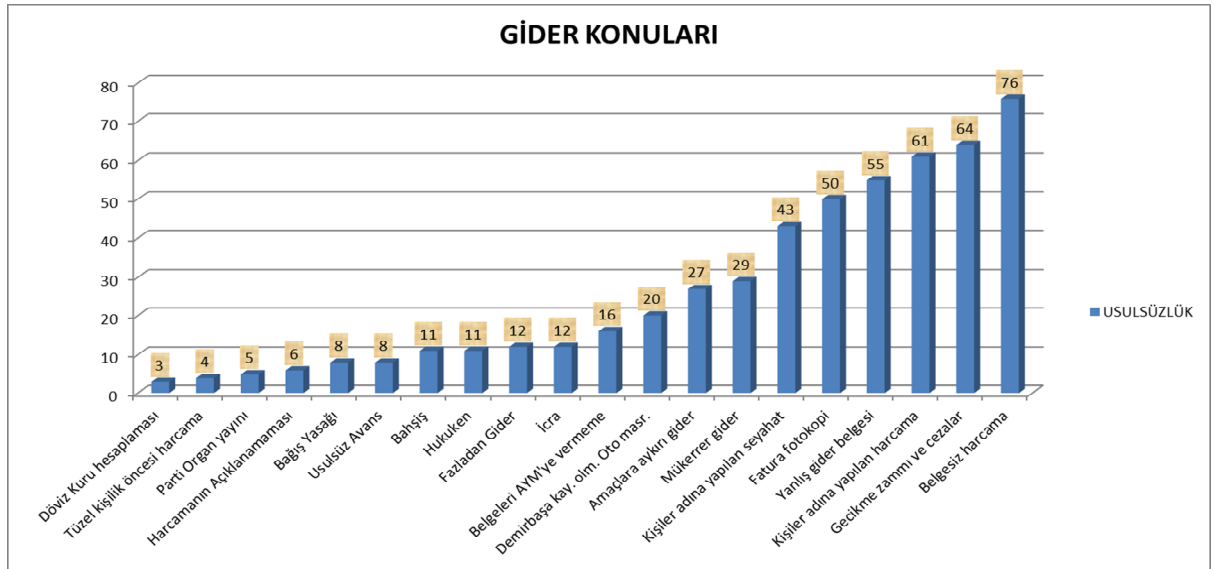
²⁹ Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/02/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/02/1993 gün ve 1986/4 Esas 1991/4 Karar sayılı karar

³⁰ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 70. maddesi

³¹ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 76. maddesi

Tablo 7: Gider Konularındaki Usulsüzlüklerin Dağılımı

KONU	USULSÜZLÜK
Döviz Kuru hesaplamasına ortaya çıkan aksaklıklar	3
Siyasi Parti Tüzel kişilik öncesi yapılan harcama	4
Parti Organ iddia edilen yayınları ait harcama	5
Harcamanın Açıklanamaması	6
Usulsüz Avans Kullanımı	8
Bağış Yasağı	8
Bahşiş Yasağı	11
Hukuken Ödenmemesi Gereken Gider	11
Fazladan Gider Yazma	12
İcra Giderleri	12
Belgeleri Anayasa Mahkemesine vermeme	16
Demirbaşa kayıtlı olmayan Otoların Masrafları	19
Amaçlara aykırı gider	27
Mükerrer gider	29
Kişiler adına yapılan seyahat harcamaları	43
Fatura aslı yerine fotokopisini kullanma	50
Yanlış gider belgesi	55
Kişiler adına yapılan diğer harcama	61
Gecikme zammı ve cezalar	64
Belgesiz harcama	76

Şekil 6 Gider Konularındaki Usulsüzlüklerin Dağılımı

3.3.1. Döviz Kuru Hesaplamasına Ortaya Çıkan Aksaklıklar

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı üçtür.³² Bilindiği üzere siyasi parti yetkilileri parti politikalarını aktarmak yurtdışı ziyaretlerinde bulunmaktadır. Bu ziyaret sırasında yaptıkları harcamalar da ziyaret ettikleri ülkenin para birimi üzerinden olmaktadır. Burada çıkan usulsüzlük döviz kurunun dönüşümünün hatalı yapılması sonucu gerçek gider rakamından fazla tutarda gider yazılması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir³³ hükmü gereği irat kararı verilmektedir.

3.3.2. Tüzel Kişilik Kazanmadan Önce Yapılan Harcamalar

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı dördür.³⁴ Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin kurulmadan önce yapılmış olan belgeli harcamaları dahi parti tüzelkişiliği kazanmadığı için parti tüzel kişiliği adına yapılmış harcama olarak kabul etmemektedir. Bir siyasi partinin bütün giderleri, o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılır³⁵ hükmüne muhalefet ettiğinde irat kararı verilmektedir.

3.3.3. Siyasi Partilerin Yayını Olan Kurumların Harcamaları

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı beştir.³⁶ Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin yayını yapan yazılı ve görsel organların harcamalarının parti organlarınca önceden karar

³² Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2007/33 Esas 2011/8 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2001/18 Esas 2009/38 Karar sayılı kararı

³³ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 76. maddesi

³⁴ Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 27/11/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/11/1995 gün ve 1994/26 Esas 1995/16 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Demokratik Kitle Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/01/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1998/5 Esas 1998/64 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Yeni Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 19/09/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/08/1995 gün ve 1994/8 Esas 1995/15 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Yeni Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 19/09/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/08/1995 gün ve 1994/8 Esas 1995/15 Karar sayılı karar

³⁵ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 70. maddesi

³⁶ Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2001/12 Esas 2011/9 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğuş Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/02/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/12/2002 gün ve 2000/12 Esas 2002/21 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Halkın Kurtuluş Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010

alınmadığı müddetçe yasaya aykırı gider olarak kabul etmiştir. Bir siyasi partinin bütün giderleri, o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılır³⁷ hükmüne muhalefet ettiğinde irat kararı verilmektedir.

3.3.4. Harcamanın Açıklanamaması

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı altıdır.³⁸ Anayasa Mahkemesi belli durumlarda bir kişi veya kuruma yapılan ödemenin açıklamasını talep etmektedir. Eğer açıklamayı tatmin edici bulmazsa bunu sanal bir ödeme kabul etmektedir. Anayasa Mahkemesinin müstakar içtihadına göre parti ile firma arasında hizmet ilişkisinin varlığını kanıtlayacak hukuki durumu yansıtan ve yeterli kanaat oluşmasını sağlayacak verilerin sunulmaması iradı gerektirir. Bunun yanında 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 3. maddesinin (B) bendine göre, vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır. Gerçek mahiyeti saptayabilmek için faturanın düzenlenmiş olması yeterli değildir. Bu bağlamda kanıtlayıcı ve hukuki durumu yansıtan ile yeterli kanaat oluşmasına yarayacak verilerin sunulması gerekir.

Anayasa Mahkemesi bir kararında³⁹ *“16.10.1998 tarihine kadar bir adet (x) gazetesi 100.000.- lira iken 35.000 adet alınmış, bir adet (x) gazetesi 50.000.- lira olunca alınan miktar 70.000 adet olmuştur. Gazetenin günlük fiyatı değişmesine karşın gazeteye ödenen toplam bedel değişmemiştir. Satın alınan gazete miktarı ve süresi, sadece bir gazeteden yapılmış olması dikkate alındığında, partinin amaçlarına uygun bir satın almanın ötesinde gazeteye para aktarmaya yönelik olduğu açıktır”* hükmünü vermiştir.

---

tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2008/35 Esas 2010/60 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2007/21 Esas 2008/83 Karar sayılı kararı

³⁷ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 70. maddesi

³⁸ Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2007/7 Esas 2011/24 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2005/14 Esas 2011/22 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2003/13 Esas 2011/21 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2007/27 Esas 2010/69 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/16 Esas 2008/76 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2000/10 Esas 2008/77 Karar sayılı karar

³⁹ Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/16 Esas 2008/76 Karar sayılı karar

Siyasi partilerin giderleri amaçlarına aykırı olamaz⁴⁰ hükmüne muhalefet ettiğinden irat kararı verilmektedir.

3.3.5. Bağış Yasağını İhlal

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı sekizdir.⁴¹ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 72. maddesine göre siyasi partiler, üyelerine ve diğer gerçek ve tüzelkişilere hiçbir şekilde borç veremezler. Anayasa Mahkemesi Siyasi Partiler Kanununun bu hükmünün kesin ödeme niteliğinde olan yardımı kapsadığını karar vermiş ve sosyal amaçlarla dahi gerçek ve tüzel kişilere siyasi partilerin bağış yapamayacağına karar vermiştir. Örneğin Anayasa Mahkemesi bir kararında⁴² yol parası kalmayan bir kişiye yol parası verilmesini kanunu uygun olmayan harcama kabul etmiştir.

3.3.6. Avans Şeklindeki Harcamalar

Avans, belirli bir görev veya hizmetin yerine getirilmesi için önceden verilen bir tutar olup, söz konusu görev veya hizmet tamamlandığında ödemeye ilişkin olarak kanıtlayıcı belgeler ibraz edilerek veya harcanmadığı takdirde iade edilerek kapatılması gerekir.⁴³ Avansların gider olarak kabul edilebilmesi, ancak harcama belgelerinin ibrazı şartı ile mümkündür.⁴⁴ Avansla ilgili olarak karşılaşılan temel sorun alınan avansların harcama belgelerinin sonradan ibraz edilmemesidir. Bu durumda belgelendirilmesi gerektiği halde

⁴⁰ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 70. maddesi

⁴¹ Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04.06.1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.03.1998 gün ve 1994/19 Esas 1998/7 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/11/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 06/10/1992 gün ve 1991/15 Esas 1992/7 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/02/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/02/1993 gün ve 1992/3 Esas 1993/1 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/04/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/03/1992 gün ve 1991/3 Esas 1992/3 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 11/01/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/12/1994 gün ve 1993/18 Esas 1994/10 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1991/2 Esas 1996/7 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 07/08/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/07/1997 gün ve 1992/2 Esas 1997/10 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1993/5 Esas 1998/24 Karar sayılı karar

⁴² Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/02/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/02/1993 gün ve 1992/3 Esas 1993/1 Karar sayılı karar

⁴³ Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı karar

⁴⁴ Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1987 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/07/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/06/1993 gün ve 1988/2 Esas 1993/5 Karar sayılı kararı

belgelendirmeyen harcama statüsüne girmektedir. Anayasa Mahkemesi aynı zamanda bir kararında⁴⁵ bir avansın üzerinden dört yıl kapatılmadığını tespit etmiştir. Bununda Siyasî Partiler Yasası'nın 72. maddesinde, siyasi partilerin üyelerine ve diğer gerçek ve tüzel kişilere hiçbir şekilde borç veremeyeceği hükmü çerçevesinde bu durumun söz konusu görevliye bir nevi borç verme niteliğinde olup Siyasi Partiler Yasası'nın 72. maddesine aykırılık teşkil ettiğine hükmetmiştir. Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı sekizdir.⁴⁶

3.3.7. Bahşış Verilmesi

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı on birdir.⁴⁷ Bahşış yapılan bir hizmete ödenen ücretten ayrı olarak fazladan verilen paradır.⁴⁸ Anayasa Mahkemesi bahşışın bir hizmet karşılığı olmaksızın kişi ya da kuruluş elemanlarına verilmesi nedeniyle parti amaçlarına uygun ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış bir harcama olarak kabul edilmesi mümkün görmemiştir.

3.3.8. Hukuken Parti Tarafından Ödenmemesi Gereken Gider

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı on birdir.⁴⁹ Bazı durumlarda hukuken parti tarafından ödenmemesi gereken partileri tarafından ödenmektedir. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 70. maddesine göre Siyasi partilerin giderleri amaçlarına aykırı olamaz hükmünden hareketle Anayasa Mahkemesi bu durumlarda irat kararı vermektedir.

---

⁴⁵ Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı kararı

⁴⁶ Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1987 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/07/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/06/1993 gün ve 1988/2 Esas 1993/5 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2000/16 Esas 2010/9 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2003/24 Esas 2010/10 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1991/2 Esas 1996/7 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Halkın Emek Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/06/1993 gün ve 1992/8 Esas 1993/4 Karar sayılı karar Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13.09.1994 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.1994 gün ve 1987/2 Esas 1994/6 Karar sayılı kararı

⁴⁷ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/1.

⁴⁸ Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, I. Cilt, Ankara, 1988

⁴⁹ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/2.

Örneğin 492 sayılı Harçlar Kanunu'na ekli (4) sayılı tablonun 20. maddesine göre, gayrimenkullerin alım ve satımında devir eden ve devir alan için ayrı ayrı binde 15 oranında harç alınacağı belirtildiğinden, gayrimenkulu satan kişinin ödemesi gereken binde 15 oranındaki harç bedelini partinin karşılaması mümkün olmadığından satıcının ödemesi gereken binde 15 oranındaki harç parti amaçlarına uygun ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış bir harcama olarak kabul edilmemiştir.

4857 sayılı İş Kanunu hangi hallerde ihbar ve kıdem tazminatının ödenmeyeceğini belirlemiştir. Bu durumlar var olmasına rağmen ihbar ve kıdem tazminatı ödendiği takdirde parti amaçlarına uygun ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış bir harcama olarak kabul edilmemiştir.

Ayrıca kişisel kusurdan kaynaklı (alkollü araç kazasına sebep olma, sahte para, onarım hatası gibi) durumlarda parti amaçlarına uygun ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış bir harcama olarak kabul edilmemiştir.

2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 110. maddesinde, kapanan bir siyasî partinin mallarının, bir diğer siyasî partiye veya başka bir siyasî parti ile birleşmek için kapanma karar alınmışsa, birleşeceği partiye, ilgili partinin de kabul etmesi şartıyla devredilebileceği belirtilmiştir. Anavatan Partisi Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'nun 2.12.1986 gün ve 16 sayılı kararına göre Hür Demokrat Parti'nin borçları kabul edilmediğinden bu borçların sonradan parti gideri olarak kaydedilmesi parti amaçlarına uygun ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış bir harcama olarak kabul edilmemiştir.

3.3.9. İcra Giderleri

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı on ikidir.⁵⁰ İcra basit bir anlatımla borçlunun alacaklıya karşı yapmak veya ödemekle yükümlü bulunduğu bir şeyi adli bir kuruluş aracılığıyla yerine getirmektir.⁵¹ İcra takibinde bulunan kişilerden başvuru harcı, peşin harç, tahsil harcı, cezaevi harcı gibi harçlar alınmaktadır. Bunun yanında icra takibiyle ilgili taleplerin yerine getirilebilmesi için tebligat giderleri, muhafaza giderleri, ilan giderleri ve vekalet ücreti masrafları ortaya çıkmaktadır. Bu masraf ve harçlar daha sonra borçludan tahsil edilmektedir. Konumuzla ilgili olarak siyasi parti görevlilerinin borçları ödemeyerek ekstra harç ve gider masrafına yol açmaları tamamen kişisel sorumluluk kapsamındadır ve parti tüzel

⁵⁰ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/3.

⁵¹ Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, I. Cilt, Ankara, 1988

kişiliğini sorumlu tutma imkânı yoktur. Anayasa Mahkemesi de parti görevlilerinin görevlerini zamanında ve gerekli özeni göstermek suretiyle yapmamaları sonucu süresi içerisinde ödenmeyen icra masrafları konusunda parti tüzel kişiliğini sorumlu tutma imkanı olmadığını, bu ödemelerin kişisel sorumluluk kapsamında olduğu ve bu nedenlerle parti görevlilerinin görevlerini zamanında ve gerekli özeni göstermek suretiyle yerine getirmemeleri sonucu kişisel kusurlarından kaynaklanan ve dolayısıyla 2820 sayılı Yasa'nın 70. maddesine aykırı olarak parti tüzel kişiliği adına yapılmayan harcama olarak değerlendirilmektedir.

Uygulamada siyasi partiler bu şekilde icraya konu olan borçları ile ilgili ana para ve icra masraflarını ayrı ayrı belirtmektedir. Bunu belirtmediği durumlarda da Anayasa Mahkemesinin ilgili icra dosyasını talep ederek bunun ayrımını yapması gerekmektedir. Ama Anayasa Mahkemesinin uygulaması aksi yöndedir. Anayasa Mahkemesi bir kararında⁵² *“gösterilen icra dosyalarına yapılan ödemelerle ilgili belgelerin gönderilmesi, tüm ödemelerdeki ana para, faiz ve diğer masraf miktarlarının ayrı ayrı belirtilmesi, faiz ve diğer masrafların parti bütçesinden karşılanma nedeninin açıklanması partiden istenmiş, gönderilen gider belgeleri arasında bulunan icra dosyalarına yapılan ödemeleri gösteren hesap ekstresi, banka dekontu, icra dairesince düzenlenmiş tahsilat makbuzu ve alacaklı tarafın avukatı tarafından imzalanmış tahsilat makbuzu veya ibranamelerden, yapılan ödemelerin ne kadarının ana para ne kadarının faiz ve diğer masraflar olduğu tespit edilemediğinden, icra dosyalarına yapılan toplam 149.051,81 YTL. karşılığı parti mal varlığının Hazine'ye irat kaydedilmesine gerek olmadığına”* karar vermiştir. Bizce bu karar son derece isabetsizdir. Bu karara muhalif olan tek üye Serruh KALELİ'nin haklı olarak işaret ettiği gibi *“Denetim sırasında, ilgili parti tarafından icra dairesi ödemelerinin niteliklerinin ayrıştırılmasına ilişkin evrak sunulmamış bile olsa, hakkaniyet ilkesine ve adil sonuç için mahkemece kabul görmüş değerlendirme kriterleri gereği, icra dairelerinden ilgili dosyaların getirtilerek anapara ve parti tüzel kişiliği sorumluluk alanı dışı sayılan faiz ve masraflar bölümünün ayırt edilmesi yapılmaksızın, eksik inceleme ile 6. madde başlığı altında sayılan, yapılmış 149.051,81.- TL giderin tamamının irad kaydına gerek olmadığı yolundaki kararda hukuka ve önceki kararlarımıza uyarlık bulunmamaktadır.”*

⁵² Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.06.2011 gün ve 2007/19 Esas 2011/13 Karar sayılı kararı

3.3.10. Fazladan Yazılan Gider

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı on ikidir.⁵³ Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir⁵⁴ hükmü gereği irat kararı verilmektedir. Fazladan gider yazma konusu sıfırların fazla yazılmasından kaynaklandığı gibi (51.480.000.-liralık fatura olduğu halde 451.480.000.- lira yazılması), bazen de giderlerin fazla gösterilme isteğinden de kaynaklanabilmektedir. Anayasa Mahkemesi fazladan gider yazma konusu olduğunda suç duyurusunda bulunabilmektedir.

3.3.11. Belgelerin Anayasa Mahkemesine Verilmemesi

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı on altıdır.⁵⁵ Anayasa Mahkemesi gider belgelerinin mutlak suretle teslim edilmesi gerektiğine vurgu yapmış ve bunun istisnasını daha öngörmemiştir. Parti yönetiminin değişmesi ve yöneticiler arasında devir işlemlerinin gerçekleşmemesinin Parti'nin iç sorunu olduğu ve yapılacak mali denetimi etkilemediği ve bundan kaynaklı belge teslim edilmemesinin irat gerektirdiği sonucuna varmıştır.⁵⁶ Bunun yanında taşınma esnasında belgelerin kaybolmasını da geçerli bir gerekçe olarak kabul etmemiştir.⁵⁷ Ayrıca Anayasa Mahkemesi bir kararında⁵⁸ su baskını sebebiyle gider belgelerinin kaybolduğu iddiasını bilirkişi marifetiyle araştırmış, böyle bir baskının gerçekleşmediğine karar vererek tüm giderler hakkında irat kararı vermiştir. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 111.maddesine göre "...mali denetimde istenen bilgileri vermeyen sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir..." hükmüne rağmen hiçbir parti hakkında on kararda suç duyurusunda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin diğer siyasi parti mali denetim kararlarında suç duyurusunda bulunmaması uygulaması bize göre hakkaniyet ilkesine son derece aykırı olup, ciddi bir eksikliklerdir.

⁵³ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/4.

⁵⁴ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 76. maddesi

⁵⁵ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/5.

⁵⁶ Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2003/33 Esas 2009/50 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2002/25 Esas 2009/49 Karar sayılı karar, Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2001/20 Esas 2009/48 Karar sayılı karar.

⁵⁷ Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1988 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 25/07/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1992 gün ve 1989/5 Esas 1992/6 Karar sayılı karar

⁵⁸ Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 4/5/2011 gün ve 2007/25 Esas 2011/3 Karar sayılı kararı.

3.3.12. Demirbaşa Kayıtlı Olmayan Otolara Ait Masraflar

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı yirmidir.⁵⁹ Parti demirbaş defterine kayıtlı olmayan, kiralanmayan veya partinin kullanıma verildiğine dair sözleşme, protokol vb. olmadan doğal olarak sahibine ait olması gereken

- Akaryakıt
- Motorlu Taşıtlar Vergisi
- Trafik Sigortası
- Bakım ve Onarım
- Kaporta Boyası
- Yağ Değişimi
- Yedek Parça
- Akü
- Lastik
- Kasko Sigorta Poliçeleri masraflarının parti tarafından karşılanması parti tüzel kişiliği adına yapılan bir harcama olarak kabul edilmemektedir.

Siyasi Parti Genel Başkanı emrine yıl içinde belirlenemeyen tarihlerde bir hava taşımacılığı şirketi tarafından 65 gün süre ile toplam 52 saat HS.125-600 tipinde ve 10 yolcu kapasiteli bir uçağın bedelsiz olarak tahsis edilmesi Siyasî Partiler Kanunu'nun 66. maddesine aykırı biçimde Parti'ye bağış niteliğinde bir yardım kabul edilmiştir.⁶⁰ Aslında parti demirbaşına kayıtlı olmayan her otoya ait masraf o aracın parti kullanıma verildiğine dair karine oluşturmaktadır. Bu çerçevede otoların da tahsis edilmesi de bağış olarak kabul edilerek, yasal sınırı aşan kısmı irat kaydedilebilir. Bu konu Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/09/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/09/1999 gün ve 1997/29 Esas 1999/33 Karar sayılı kararında tartışılmış, 7 üye otoların partinin kullanımına verilmesinin bağış sayılmayacağı, üyelere Ahmet Necdet SEZER, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN ve Ali HÜNER ise otoların Parti'nin kullanımına verilmesinin 'bağış' olduğu, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 66. maddesinin ikinci fıkrası ve 76. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, kullanım değerinin ellimilyon lirayı aşan kısmının Hazine'ye gelir yazılması gerektiği görüşünü bildirmişler ve otoların partinin kullanımına verilmesinin bağış sayılmayacağına karar verilmiştir.

⁵⁹ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/6.

⁶⁰ Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18.07.2001 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17.05.2001 gün ve 1998/22 Esas 2001/5 Karar sayılı kararı

3.3.13. Parti Amaçlarına Aykırı Gider Yapılması

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı yirmi yedidir.⁶¹ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 70. maddesine göre Siyasi partilerin giderleri amaçlarına aykırı olamaz. Parti amaçlarının takdiri Anayasa Mahkemesinin içtihatları ile şekillenmiştir. Aşağıda yapılan giderler Anayasa Mahkemesi tarafından parti amaçlarına aykırı gider olarak kabul edilerek irat kararı verilmiştir.

- Koruma görevlisi için ödenen sağlık gideri
- Kişisel bakım ürünleri
- Parfümeri
- Grip aşısı
- Kadın Dernekleri Federasyonu'nun davetlisi olarak Türkiye'de buldukları anlaşılan kişilerin yurt dışı bilet bedelleri
- Vefat eden Milletvekili için ailesi tarafından gazetelere verilen mevlit ilanları
- Altın ve takı
- Haber amaçlı mitingi izleyen basın mensuplarının yapacakları giderlerin kendi kuruluşları tarafından karşılanması gereken konaklama gideri
- Haber amaçlı mitingi izleyen basın mensuplarının yapacakları giderlerin kendi kuruluşları tarafından karşılanması gereken seyahat gideri
- Haber amaçlı mitingi izleyen basın mensuplarının yapacakları giderlerin kendi kuruluşları tarafından karşılanması gereken yiyecek içecek gideri
- Haber amaçlı mitingi izleyen basın mensuplarının yapacakları giderlerin kendi kuruluşları tarafından karşılanması gereken harcırah gideri
- Yılbaşı nedeniyle basın mensuplarına alınan hediye kravat
- Sakız,
- Sigara,
- İçki,
- Ariel otomat,
- Çakmak
- Mama
- İtiryat
- Çocuk bezi,

---

⁶¹ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/7.

- Traş bıçağı
- Traş sabunu
- Diş macunu
- Diş fırçası
- Öğrenci harcı
- Kazı konuş kartı
- Partinin cenaze giderleri
- Toplu tiyatro
- Konser
- İlaç
- Piyango bileti
- Parti üyesi için yapılan anıt mezar

3.3.14. Mükerrer Gider Gösterilmesi

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı yirmi dokuzdur.⁶² Yapılan bir giderin ikinci sefer tekrar gider yazılarak belgesiz gider oluşturulması söz konusudur. Anayasa Mahkemesi mükerrer gider olduğu durumlarda Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir⁶³ hükmü gereği irat kararı vermektedir. Yalnız Anayasa Mahkemesi iki kararında⁶⁴ aynı hizmet alımı için ikinci kez yapılan ödemenin tahsil edilerek Parti gelirlerine alınmasına ve bu işlemin tahsilat kaydının yapıldığı yıl hesabı içinde izlenmesine karar verilmesi uygun görülmüştür. Diğer tüm kararlarda ise Anayasa Mahkemesi mükerrer doğrudan irad sonuçlandırmıştır. Bu uygulama hakkaniyet ilkesine aykırıdır.

3.3.15. Kişiler Adına Yapılan Seyahat Harcamaları

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı kırk üçtür.⁶⁵ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 70. maddesine göre bir siyasi partinin bütün giderleri, o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılır. Burada gider olarak gösterilen seyahat harcamalarının (otobüs, tren, uçak bileti)

---

⁶² Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/8.

⁶³ 24/4/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 76. maddesi

⁶⁴ Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/04/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/02/1999 gün ve 1996/10 Esas 1999/8 Karar sayılı kararı, Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/11/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22/10/2003 gün ve 2001/16 Esas 2003/16 Karar sayılı karar

⁶⁵ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/9.

siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılması gerekirken kişiler adına düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu kuralı mutlak olarak uygulamıştır ve hatta katı bir yorum içerisinde olmuştur. Örneğin Anayasa Mahkemesi bir kararında⁶⁶ bir önceki yıl Başbakan yardımcılığı yapan parti genel başkanının Harvard Üniversitesi ile Dünya Kadın Liderler Konseyinin ortaklaşa davetlisi olarak gerçekleştirdiği Amerika Birleşik Devletleri ziyaretine ilişkin harcama dökümlerinin uçak biletlerinin kişi adına olmasından dolayı irat kararı vermiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi kişiler adına yapılan seyahat harcamalarının görevlendirme olurlarının beraber sunulması ve bunla ilgili izahat yapıldığı takdirde kabul edebileceğini işaret etmiştir.

3.3.16. Fatura Aslı Yerine Fotokopisinin Veya Noter Onaylı Örneğinin Sunulması

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı ellidir.⁶⁷ Bu elli karardan otuz dokuzunda fatura fotokopisini, on birinde noter onaylı örneğini sunmasına rağmen Anayasa Mahkemesi bunu geçerli bir belge olarak kabul etmemiştir. Anayasa Mahkemesinin kabul etmemesindeki amaç faturanın gerçekliğini sorgulamak değildir. Bir parti adına düzenlenmiş belgenin o parti haricinde başka bir kişi veya kuruluşça kullanılması imkanı bulunmamaktadır. Bu nedenle yasal bir zorunluluk olmadıkça (motorlu araç alımlarında trafik tescilinde faturanın aslının istenmesi gibi) parti adına düzenlenmiş faturaların asıllarının gider belgesi olarak ibraz edilmesi gerekmekte olduğunu belirterek irat kararı vermiştir. Siyasi partilerin karşıt sorgulama yapılarak bu faturanın başka bir yerde kullanılıp kullanılmadığının araştırılması taleplerine ise Anayasa Mahkemesinin ilgili firmalardan karşıt inceleme ile belgelerin doğruluğunu tespit etmek gibi bir yükümlülüğü olmadığı gibi bunu yapmak için süre açısından imkanı da bulunmadığını ve siyasi parti kendisi gider yazdığı belgelerin asıllarını ibraz etmekle yükümlü olduğuna karar vermiştir.

Yalnız Anayasa Mahkemesi bir kararında⁶⁸ *“otobüs biletlerinin fotokopilerinin bağlandığı görülmüştür. Yıl içindeki benzeri seyahat giderlerine bilet asılları bağlanmış bulunmaktadır. Açık bilet alınması durumunda veya uzun süreli seyahatlerin sonunda, ilgililerinden bilet asıllarının alınarak harcama belgeleri arasına konulmasına özen gösterilmesi gereğinin kararda belirtilmesine”* hüküm vermiştir. Diğer elli kararda irat vererek bu kararda irat kararı vermeden partiyi uyarması hakkaniyet ilkesine aykırıdır.

⁶⁶ Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/16 Esas 2008/76 Karar sayılı karar.

⁶⁷ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/10.

⁶⁸ Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/04/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 19/03/1993 gün ve 1992/12 Esas 1993/3 Karar sayılı karar

3.3.17. Yanlış Gider Belgesi

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı elli beştir.⁶⁹ Muhasebe biliminin genel kabul grmuş temel kavramlarından biri "*Belgelendirme*" kavramıdır. Vergi Usul Kanununun 229. maddesinde "*Fatura, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında muişterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya içi yapan tuişcar tarafından muişteriye verilen ticari vesikadır*" şeklinde tarif yapılmış ve "*Fatura Kullanma Mecburiyeti*" başlıklı 232. maddesindeki hükmüne göre de, faturanın hangi hallerde ve kimler tarafından alınması ve verilmesinin gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda mal ve hizmet alımlarında bu işlemlerin fatura ile belgelendirilmesi zorunlu tutulmuş ve gerekli muhasebe kayıtlarının tutulmasında da faturanın tevsik edici belge olarak kullanılması gerektiği ifade edilmiştir.

Aynı Kanunun "*Makbuz Mecburiyeti*" başlıklı 236. maddesinde, "*Serbest meslek erbabı, mesleki faaliyetlerine ilişkin her türlü tahsilatı için iki nüsha serbest meslek makbuzu tanzim etmek ve bir nüshasını muişteriye vermek, muişteri de bu makbuzu istemek ve almak mecburiyetindedir.*" denilmiş ve makbuzun muhteviyatı da 237. maddede belirtilmiştir.

Yine aynı Kanunun "*Gider Pusulası*" başlıklı 234. maddesinde ki, "*Birinci ve ikinci sınıf tuişcarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabının ve çiftçilerin vergiden muaf esnafa; Yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları emtia için tanzim edip içi yapana veya emtiayı satana imza ettirecekleri gider pusulası vergiden muaf esnaf tarafından verilmiş fatura hükmündedir. Bu belge, birinci ve ikinci sınıf tuişcarların, zati eşyalarını satan kimselerden satın aldıkları altın, mücevher gibi kıymetli eşya için de tanzim edilir. Gider pusulası, işin mahiyeti, emtianın cins ve nev'i ile miktar ve bedelini ve iş ücretini ve içi yaptıran ile yapanın veya emtiayı satın alan ile satanın adlarıyla soyadlarını (Tüzel kişilerde unvanlarını) ve adreslerini ve tarihi ihtiva eder ve iki nüsha olarak tanzim ve bir nüshası içi yapana veya malı satana tevdi olunur. Gider pusulaları, seri ve sıra numarası dahilinde teselsül ettirilir. "hükmünden fatura vermek mecburiyetinde olmayanlar için gider pusulası düzenleneceği anlaşılmaktadır.*

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 70. maddesinin üçüncü fıkrasına göre beş milyon liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesi zorunlu olmadığından, bu miktarı geçen harcamaların geçerli bir kanıtlayım belgeye dayanması gerekmektedir.

⁶⁹ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/11.

Alınan bir mal veya hizmetin tutarının gider kaydedilebilmesi için esas olan belge faturadır. Kanun'un 70. maddesinde belirtilen "*makbuz*" un ya da tutanağın tek başına bir ödemeye esas olabilmesi için mal ya da hizmetin fatura kesilmesinin mümkün olmadığı kişi ya da kurumlardan alınması gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi bu çerçevede aşağıda yazılı gider belgelerine kanunen geçerli belge olarak kabul etmemiş ve belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen gider sayarak irat kaydetmiştir.

- Temlikname
- Tahsilat Makbuzu
- Kredi kartı slibi
- Tutanak
- Senet
- Ödeme belgesi
- Adisyon fişi
- Sevk irsaliyesi
- Alındı makbuzu
- Para pusulası,
- Banka havale makbuzu,
- Parayı çekle aldım makbuzu,
- Lehdarına imzalatılmamış gider pusulası
- Sözleşme
- Tediye fişleri
- Rezervasyon yazısı faksı
- Proforma
- Mektup
- Bono

3.3.18. Kişiler Adına Yapılan Diğer Harcamalar

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı altmış birdir.⁷⁰ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 70. maddesine göre bir siyasi partinin bütün giderleri, o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılır. Bu kararların büyük bir çoğunluğu parti tüzelkişiliği adına düzenlenmeyen konaklama, elektrik, su, doğalgaz, cep telefonu giderleridir. Anayasa Mahkemesi bu kuralı mutlak olarak uygulamıştır ve hatta katı bir yorum içerisinde olmuştur.

Ancak içtihatlar konusunda bazı farklılıklar vardır. Örneğin Anayasa Mahkemesi bir kararında⁷¹ “...Parti Genel Başkanı adına kayıtlı kredi kartı ile yapılan harcamalar Ziraat Bankası tahsilat makbuzu eklenerek gider kaydedilmiştir. Bunun, 2820 sayılı Yasa'da öngörülen usullere ve belge düzenine uygun olmaması nedeniyle bu uygulamaya son verilmesi konusunun Parti'ye bildirilmesi uygun görülmüştür...” hüküm vererek parti genel başkanı adına kayıtlı harcamalara irat kararı vermiştir. Anayasa Mahkemesi başka bir kararında⁷² ise “...Parti'de genel saymanlık görevini yürüten Şükrü Taş'a ait cep telefonu faturalarının parti bütçesinden ödenmesini... Partide genel sayman olarak görev yapsa da Şükrü Taş'ın cep telefonuna ait harcamaların parti amaçlarına uygun ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış bir harcama olarak kabul edilmesi mümkün görmeyerek irat kararı vermiştir”. Anayasa Mahkemesi başka bir kararında⁷³ “...Parti genel başkanının şahsı adına kayıtlı cep telefon fatura bedellerinin yükümlülüğü Parti tüzel kişiliği adına ödenmesi konusunda 2820 sayılı Yasa'nun 71. maddesine göre önceden alınmış bir merkez karar ve yönetim kurulu kararı varit ya da sonradan bir kararla onandığı sabit olmamasına...” rağmen bu uygulamayı doğru bularak irat kararı vermemiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise⁷⁴ “...Parti genel başkanının şahsı adına kayıtlı cep telefonu faturalarının ödenmesini” tüzel kişilik adına bir harcama kabul etmeyerek irat kararı vermiştir.

⁷⁰ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/12.

⁷¹ Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/04/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 15/02/2000 gün ve 1998/29 Esas 2000/1 Karar sayılı kararı.

⁷² Anayasa Mahkemesinin Emek Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/01/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/01/2008 gün ve 2007/28 Esas 2008/18 Karar sayılı karar.

⁷³ Anayasa Mahkemesinin Emek Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/11/2007 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/2007 gün ve 2005/15 Esas 2007/5 Karar sayılı karar.

⁷⁴ Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğuş Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/02/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/12/2002 gün ve 1999/20 Esas 2002/20 Karar sayılı karar.

3.3.19. Gecikme Zamları ve Cezalar

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı altmış dördtür.⁷⁵ Parti yetkililerinin kanuni yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve ödemelerin zamanında yapılması için gerekli tedbirleri almaları gerekir. Bunu yapmamaları ve gerekli özeni göstermemeleri sonucu oluşan aşağıda belirtilen konulardan parti tüzel kişiliğini sorumlu tutma imkânı bulunmamaktadır. Bu ödemelerin kişisel sorumluluk kapsamında olduğu açıktır.

- Telefon bedelleri gecikme zamları
- İnternet bedelleri gecikme zamları
- Doğalgaz bedelleri gecikme zamları
- Elektrik bedelleri gecikme zamları
- Su bedelleri gecikme zamları
- Araç muayenesi gecikme zammı
- Trafik Cezası
- Motorlu Taşıtlar Vergisi Gecikme Zammı
- Özel İletişim Vergisi Gecikme Zammı
- Trafik Cezası
- İdari Para Cezası
- Adli Para Cezası
- 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununa muhalefetten kaynaklı ceza
- 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanununa muhalefetten kaynaklı ceza
- 5187 sayılı Basın Yasasına Aykırılık suçuna ilişkin para cezası
- İş Yasasına Aykırılık suçuna ilişkin para cezası
- Sigorta Primi Gecikme Zammı
- Bina Vergisi Gecikme Zammı
- Vergi ziyai cezası
- Vergi ziyai cezasının gecikme zammı
- Gecikme faizi
- Stopaj ve damga vergisi gecikme zammı
- SSK primi gecikme tutarı
- İşsizlik sigortası gecikme tutarı

---

⁷⁵ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/13.

- Damga vergisi gecikme tutarı
- Gelir vergisi stopajı gecikme zammı
- SSK gecikme zammı
- Telekom gecikme bedeli
- Çevre Temizlik Vergisi Gecikme Zammı,
- Cezalı geçiş ücretleri
- Gelir vergisi stopaj gecikme zammı
- Trafik harcı gecikme zammı
- Gelir stopaj, fon payı, eğitime katkı payı, özel işlem vergisi gecikme zamları

3.3.20. Belgeye Dayanmadan Harcama Yapılması

Buna ilişkin tespit ettiğimiz karar sayısı yetmiş altıdır.⁷⁶ 2820 sayılı Yasa'nın 70. maddesinde, beşbin liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile belgelendirilmesinin zorunlu olmadığı belirtilmiştir. Ancak, bu tutarı aşan harcamaların gerçek gideri gösteren makbuz veya fatura gibi bir belgeye dayandırılması gerekmektedir. 2820 sayılı Yasa'nın 76. maddesinin son fıkrasına göre, belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti gideri tutarınca parti mal varlığının Hazine'ye gelir kaydedilmesi gerektiğinden Anayasa Mahkemesi bunu katı olarak uygulamıştır.

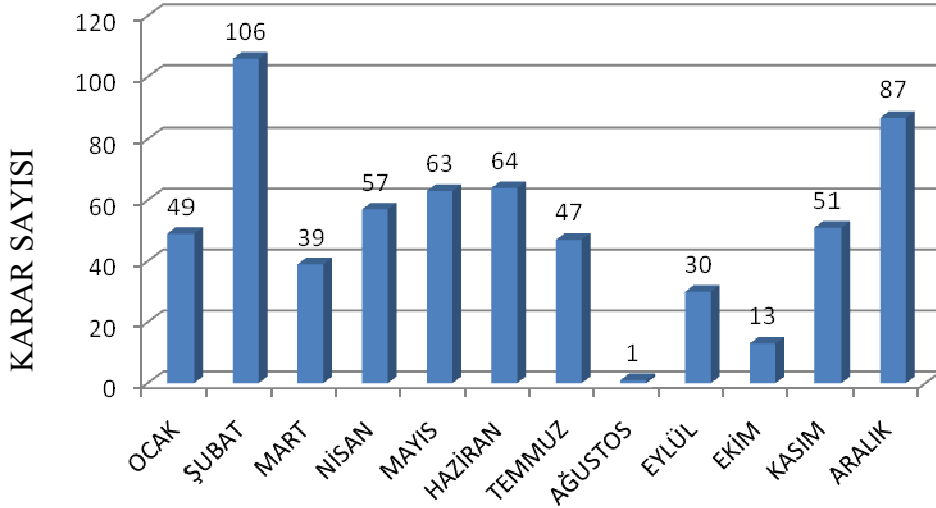
3.4. 1982 ANAYASASI DÖNEMİ SİYASİ PARTİ MALİ DENETİM KARARLARININ ANALİZİ

3.4.1. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Alınış Tarihlerinin Aylara Göre Dağılımı

1983-2011 tarihleri arasında 607 siyasi parti mali denetim kararı yayımlanmıştır. Görüldüğü gibi Anayasa Mahkemesi Ağustos ayında karar almamaktadır. Bunun yanında kararların en yoğun açıklandığı aylar ise Kasım, Aralık, Ocak ve Şubattır. Bunun sebebi incelendiğinde bu aylarda açıklanan 293 kararın 70 tanesi (%23) bir önceki seneye ait mali işlem hacmi düşük siyasi partilere ait kararlardır. Buradan Anayasa Mahkemesinin mali işlemi düşük partilere ait kararları bekletmeden yayımladığı sonucuna ulaşabiliriz. Bununla

⁷⁶ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 3/14.

beraber aşağıda az gelir gider olmasına, hatta gelir gider olmamasına rağmen uzun süre bekletilen kararlara değinilecektir.

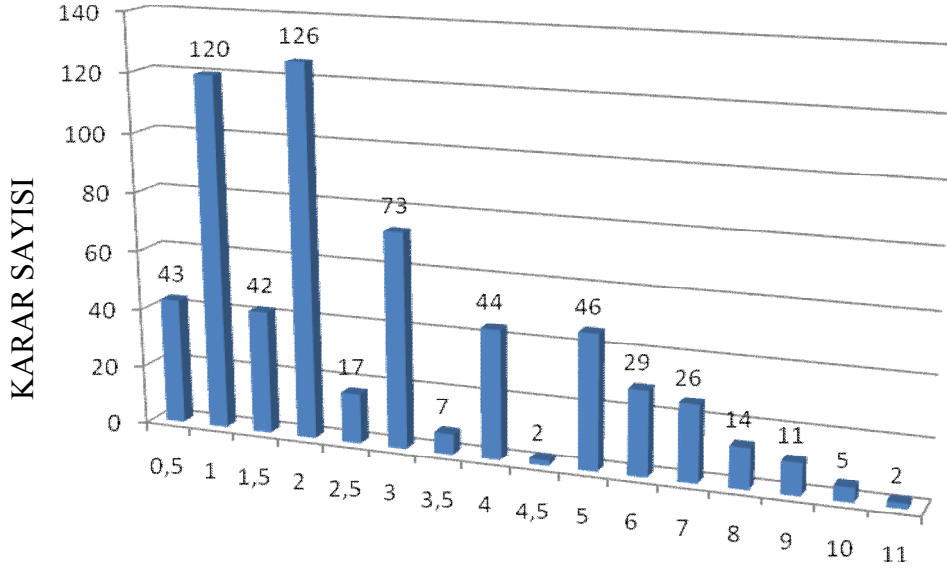

Şekil 7: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Alınış Tarihlerinin Dağılımı

3.4.2. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sürelerine Göre Dağılımı

Siyasi partilerin mali denetim kararlarının Anayasa Mahkemesi tarafından açıklanmasına ilişkin ortalama süre 2,97 yıldır. Buradan düşük mali hacme sahip siyasi partiler çıkartıldığında bu ortalama süre 3,98 yıla çıkmaktadır. Mecliste temsil edilmiş olan siyasi partilerin mali denetim kararlarının Anayasa Mahkemesi tarafından açıklanmasına ilişkin ortalama süre ise 4,06 yıldır. İktidar ve koalisyon ortaklığı olan siyasi partilerin iktidarda oldukları yıllara ait mali denetim kararlarının Anayasa Mahkemesi tarafından açıklanmasına ilişkin ortalama süre 4,49 yıldır.⁷⁷

⁷⁷ Ayrıca bu ortalama sürelerin tespitinde siyasi partilerin kesin hesaplarını Haziran ayının sonunda verdiği kabul edilmiştir. Bilinmektedir ki siyasi partiler bundan daha önce de kesin hesaplarını Anayasa Mahkemesine vermektedirler.

Şekil 8: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sürelerine Göre Dağılımı

Kararların yayımlanmasının bu kadar uzun sürmesinin altında yatan sebepler; Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetim görevine vermiş olduğu önemin düşüklüğünden ve görevi ihmalden kaynaklanmaktadır.

3.4.2.1. Kararların Biriktirilerek Açıklanması Sorunu

Siyasi Partiler Kanununun amir hükümleri gereği Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetim kararlarını yıllık olarak açıklaması gerekmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1993 yılı kesin hesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1994/16 Esas 1996/10 Karar sayılı kararında da bu konuya dikkat çekmiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetim kararlarını biriktirerek açıklama lüksü yoktur. Bu durum siyasi parti mali denetim kararlarının uzun sürede açıklanmasının yanında bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Bilindiği gibi Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetim amaçlarından bir tanesi de siyasi partilerin mali hususlardaki hatalarını göstererek bunların tekrarlanmasını önlemektedir. Örneğin Anayasa Mahkemesi bazen bir siyasi partiye ait 5 yılın mali denetim kararını birlikte yayımlamaktadır. Bu kararlarda da siyasi partilerin bazı hukuka aykırılıkları bilmeden tekrarladığı görülmektedir. Halbuki bir yıla ait karar açıklansa ve siyasi parti buradaki hatasını görse kuvvetle muhtemel bu hatasını tekrarlamayacaktır.

Anayasa Mahkemesinin siyasi parti mali denetimine ilişkin kararlarını biriktirerek açıklamasına ilişkin örnekler ise şunlardır:

- İki yıl beraber açıklanan kararlar : çeşitli partilere ait 79 adet karar vardır.⁷⁸
- Üç yıl beraber açıklanan kararlar : çeşitli partilere ait 32 adet karar vardır.⁷⁹
- Dört yıl beraber açıklanan kararlar : çeşitli partilere ait 11 adet karar vardır.⁸⁰
- Beş yıl beraber açıklanan kararlar : çeşitli partilere ait 5 adet karar vardır.⁸¹
- Altı yıl beraber açıklanan kararlar : bir partiye ait 1 adet karar vardır.⁸²
- Yedi yıl beraber açıklanan kararlar : bir partiye ait 1 adet karar vardır.⁸³

Görüldüğü gibi 1983 yılından 31.12.2011'e kadar Resmi Gazetede yayımlanan 607 siyasi parti mali denetim kararının 306 tanesi (% 51) bu şekilde biriktirilerek birlikte açıklanmıştır.

3.4.2.2. Az Gelir Gider Olmasına Rağmen Kararların Bekletilmesi

Burada bu ayrımın yapılmasındaki amaç az gelir ve gider olmasına rağmen kararların bekletilmesine işaret etmektir. Anayasa Mahkemesi bazen siyasi partilerin hiç gelir gideri olmamasına ya da çok az gelir gideri olmasına rağmen bu kararları uzun süreler açıklamamıştır. Bizce bunun haklı hiçbir açıklaması yoktur. Bir gün içerisinde karara bağlanacak dosyalar yıllarca bekletilmiştir.

---

⁷⁸ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 4/1.

⁷⁹ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 4/2.

⁸⁰ Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Ek 4/3.

⁸¹ Ulusal Birlik Partisi'nin 1998,1999,2000,2004 ve 2005 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.

Saadet Partisi'nin 2001, 2002,2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.

Liberal Demokrat Parti'nin 2000,2001,2002,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.

İşçi Partisi'nin 1999,2000,2001,2002 ve 2004 yılları kesinhesapları 2006 yılında beraber açıklanmıştır.

Demokratik Sol Partisi'nin 2000,2001,2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.

⁸² Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1999,2000,2001,2002,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.

⁸³ Büyük Birlik Partisi'nin 2000,2001,2002,2004,2005,2006 ve 2007 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.

Örneğin Anayasa Mahkemesi Ulusal Birlik Partisinin 2001 yılı kesinhesabına ilişkin kararını herhangi bir gelir gider olmamasına rağmen tam 6 yıl sonra 23/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Ulusal Birlik Partisinin 2002 yılı kesinhesabına ilişkin kararını herhangi bir gelir gider olmamasına rağmen tam 5 yıl sonra 23/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Ulusal Birlik Partisinin 2003 yılı kesinhesabına ilişkin kararını herhangi bir gelir gider olmamasına rağmen tam 4 yıl sonra 23/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Parti'nin 2003 yılı kesinhesabına ilişkin kararını herhangi bir gelir gider olmamasına rağmen tam 7 yıl sonra 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Parti'nin 2004 yılı kesinhesabına ilişkin kararını herhangi bir gelir gider olmamasına rağmen tam 6 yıl sonra 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesinin Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 2001 yılı kesinhesabına ilişkin kararını herhangi bir gelir gider olmamasına rağmen tam 7 yıl sonra 16.05.2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Ulusal Birlik Partisinin 1998 yılı kesinhesabına ilişkin kararını dönemin asgari ücretinin1,5 katı gelir ve dönemin asgari ücretinin1,5 katı gider olmasına rağmen tam 9 yıl sonra 12/02/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Ulusal Birlik Partisinin 1999 yılı kesinhesabına ilişkin kararını dönemin asgari ücretinin yarısı kadar gelir ve dönemin asgari ücretinin yarısı kadar gider olmasına rağmen tam 8 yıl sonra 12/02/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Ulusal Birlik Partisinin 2000 yılı kesinhesabına ilişkin kararını dönemin asgari ücretinin yarısı kadar gelir ve dönemin asgari ücretinin yarısı kadar gider olmasına rağmen tam 7 yıl sonra 12/02/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Ulusal Birlik Partisinin 2004 yılı kesinhesabına ilişkin kararını dönemin asgari ücretinin iki katı kadar gelir ve dönemin asgari ücretinin iki katı kadar gider olmasına rağmen tam 3 yıl sonra 12/02/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Adalet Partisinin 2000 yılı kesinhesabına ilişkin kararını dönemin asgari ücretinin dört katı gelir ve dönemin asgari ücretinin dört katı gider olmasına rağmen tam 7 yıl sonra 12/02/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Adalet Partisinin 2001 yılı kesinhesabına ilişkin kararını dönemin asgari ücretinin dört katı gelir ve dönemin asgari ücretinin dört katı gider olmasına rağmen tam 6 yıl sonra 12/02/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Büyük Adalet Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabına ilişkin kararını geçen yıldan devreden 2,27 lira ve herhangi bir giderinin olmamasına rağmen tam 3 yıl sonra 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Büyük Adalet Partisi'nin 2008 yılı kesinhesabına ilişkin kararını geçen yıldan devreden 2,27 lira ve herhangi bir giderinin olmamasına rağmen tam 3 yıl sonra 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesi Gönül Birliği Yeşiller Partisinin 2000 yılı kesinhesabına ilişkin kararını dönemin asgari ücretinin beş katı gelir ve dönemin asgari ücretinin beş katı gider olmasına rağmen tam 7 yıl sonra 04/03/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Anayasa Mahkemesinin Eşitlik Partisinin 2002 yılı kesinhesabına ilişkin kararını dönemin asgari ücretinin beş katı gelir ve dönemin asgari ücretinin beş katı gider olmasına rağmen tam 4 yıl sonra 22/03/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlatmıştır.

Bu hususlar Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetim kararlarının sürelerinin uzamasına neden olmaktadır. Bu örnekler çoğaltılabilir. Fakat burada diğer bir usulsüzlükten bahsedilecektir. Yukarıda görüldüğü gibi siyasi partilerin herhangi bir gelir gider olmamasına rağmen uzun sürelerde açıklanmaktadır. Aşağıda belirtilen kararlarda ise siyasi partilerin gelir gideri olmamasına rağmen bu kararlar Resmi Gazetede yayımlanmamış ve 2011 yılının ikinci yarısından itibaren Anayasa Mahkemesinin web adresinde bulunan Kararlar Bilgi Bankasında⁸⁴ yayımlanmıştır.

1. Adalet Partisinin 1997 yılı kesinhesabına ilişkin kararı
2. Adalet Partisinin 1998 yılı kesinhesabına ilişkin kararı
3. Adalet Partisinin 1999 yılı kesinhesabına ilişkin kararı
4. Fazilet Partisinin 1997 yılı kesinhesabına ilişkin kararı
5. Ulusal Birlik Partisinin 2006 yılı kesinhesabına ilişkin kararı

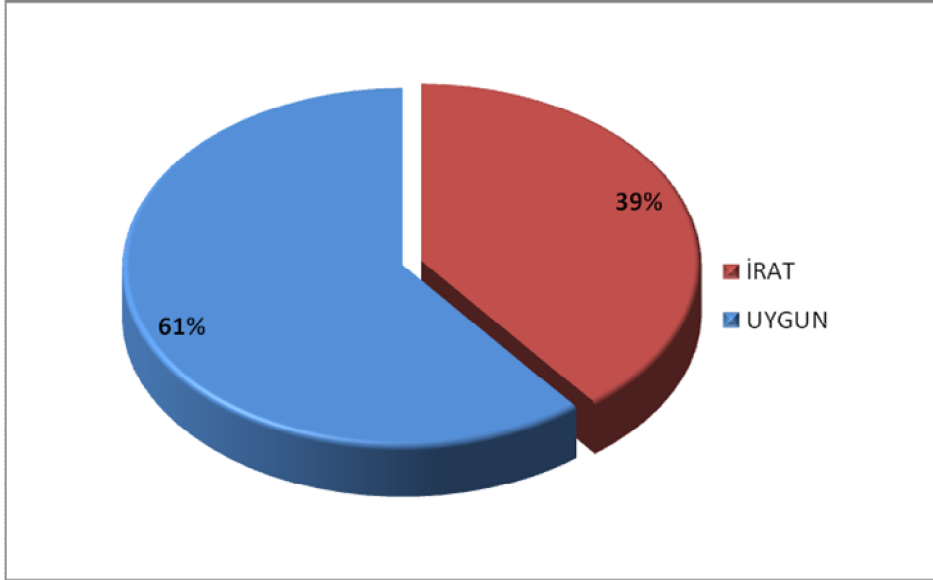
⁸⁴ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=search&id=24

6. Ulusal Muhtariyet Partisinin 2004 yılı kesinhesabına ilişkin kararı
7. Ulusal Muhtariyet Partisinin 2005 yılı kesinhesabına ilişkin kararı
8. Ulusal Muhtariyet Partisinin 2006 yılı kesinhesabına ilişkin kararı

3.4.3. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sonuçlarına Göre Dağılımı

Aşağıda Şekil 9’da görüldüğü gibi siyasi partilerin mali denetim kararlarından %61 ‘inde “Partinin kesinhesabında gösterilen gelir ve giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu’na uygun olduğuna” % 39’unda ise değişik gerekçelerle gelir veya giderin Hazine’ye gelir kaydedilmesine karar verilmiştir.

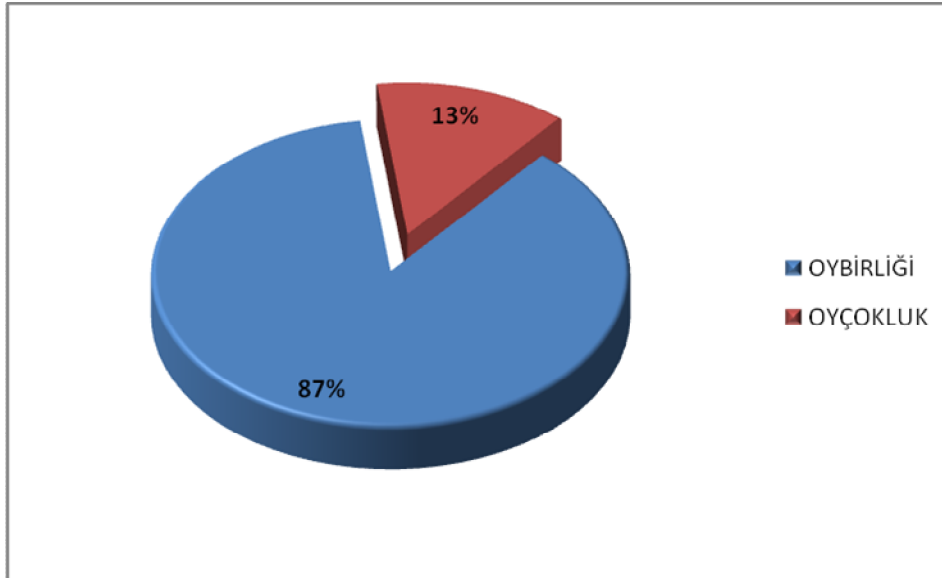
Şekil 9: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sonuçlarına Göre Dağılımı

Zamansal olarak değerlendirildiğinde 1983-1993 yıllarına ait 126 siyasi partilerin mali denetim kararlarından 74’ünde (% 62) irat kararı verilirken, 1993-2008 yıllarına ait yayımlanan 479 siyasi partilerin mali denetim kararlarından 165’inde (% 34) irat kararı verilmiştir. Dolayısıyla buradaki veriden ilk dönemde siyasi partilerin mali denetimi ile ilgili daha az duyarlılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında bu veriden Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu uyarı niteliğindeki öneri kararlarının ve irat kararlarının siyasi partilerin mali konulardaki duyarlılığını arttırdığı ifade edilebilir.

Aşağıda daha yüksek mali hacimli olan, TBMM’de temsil edilmiş ve iktidar/iktidar ortağı olan siyasi partilerin mali denetim kararlarında irat oranının daha yüksek olduğu görülecektir.

3.4.4. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı

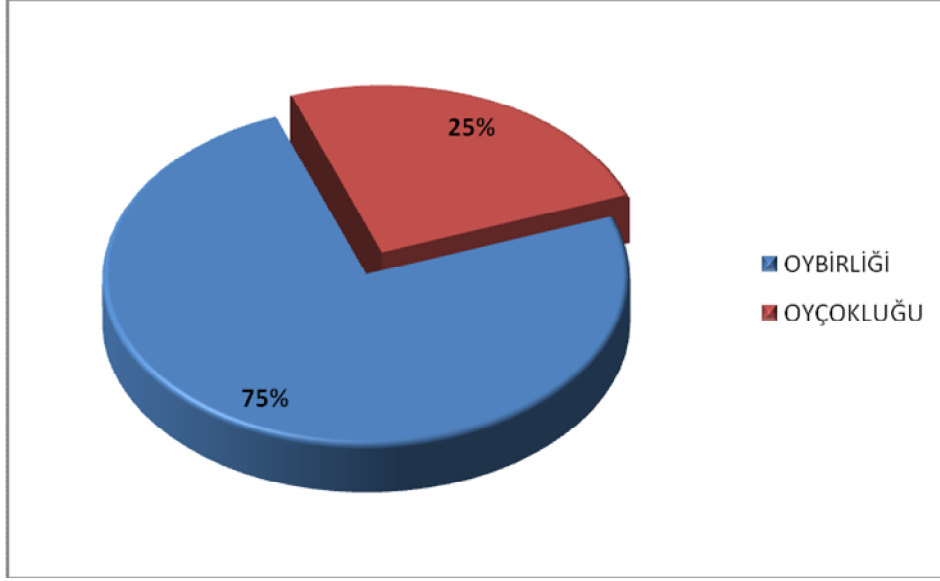
Şekil 10’da görüldüğü gibi siyasi partilerin mali denetim kararlarının büyük bir çoğunluğu oybirliği ile alınmaktadır. Oyçokluğu ile alınan kararlar ise daha ziyade kararların uzun süre açıklanmamasından, gider belgelerinin niteliğinden, gelir belgelerindeki eksikliklerin esası etkileyip etkileyemeyeceği hususlarında düşülen görüş ayrılıklarından kaynaklanmaktadır.

Şekil 10: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı

3.4.5. Siyasi Parti Mali Denetim Irat Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı

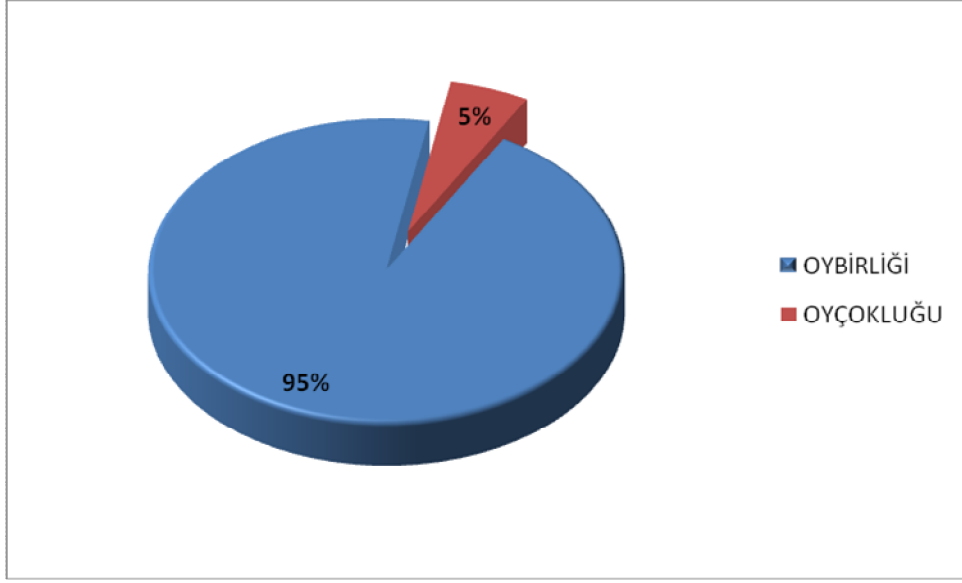
Siyasi partilerin mali denetim kararlarından irat ile sonuçlananların % 25 i oyçokluğu ile alındığı Şekil 11’de görülmektedir. Bu oranın uygun kararlarına nazaran daha yüksek olmasının altında yatan sebep irat kararı verileceği durumların kanunda “tahdidi” olarak sıralanmaması ve irat verilecek durumların Anayasa Mahkemesinin içtihatları ile şekilleniyor olmasıdır.

Şekil 11: Siyasi Parti Mali Denetim İrat Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı

3.4.6. Siyasi Parti Mali Denetim Uygun Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı

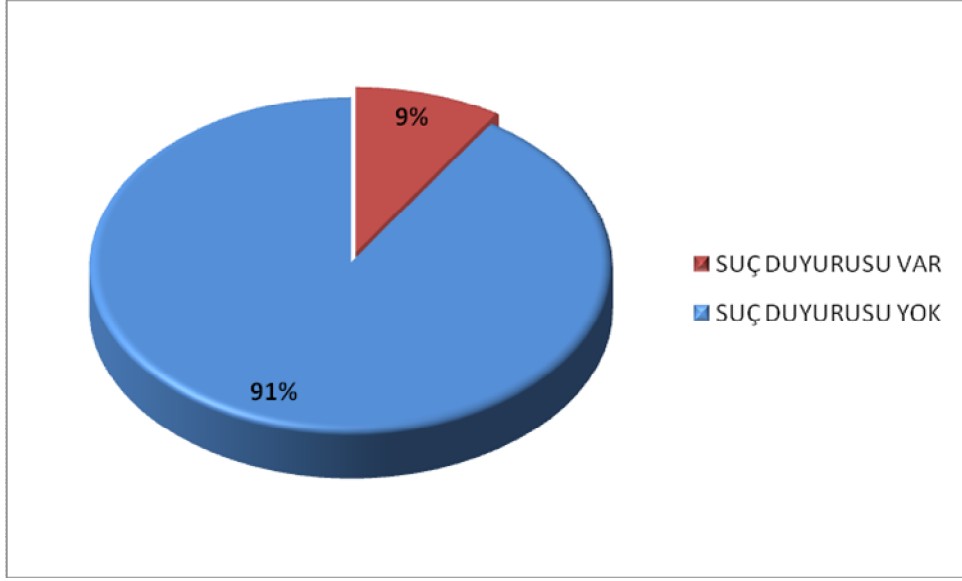
Şekil 12’de görüldüğü gibi siyasi partilerin mali denetim kararlarından uygun ile sonuçlananların % 5 i oyçokluğu ile alınmaktadır. Bunun bu kadar düşük olmasının temel sebebi ise uygun kararlarının genelde düşük mali hacimli siyasi partilerin mali denetimine ilişkin olmasıdır. Bu % 5 lik kısmında büyük bir çoğunluğu da siyasi partilerin mali denetimin özünü etkilemeyen fakat siyasi partilerin mali denetiminde karşılaşılan bazı konularla ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmaya ilişkindir. Bunun dışında kalan uygunla sonuçlanan siyasi partilerin mali denetim kararlarının %98’i oybirliği ile alınmaktadır.

Şekil 12: Siyasi Parti Mali Denetim Uygun Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı

3.4.7. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Suç Duyurularına Göre Dağılımı

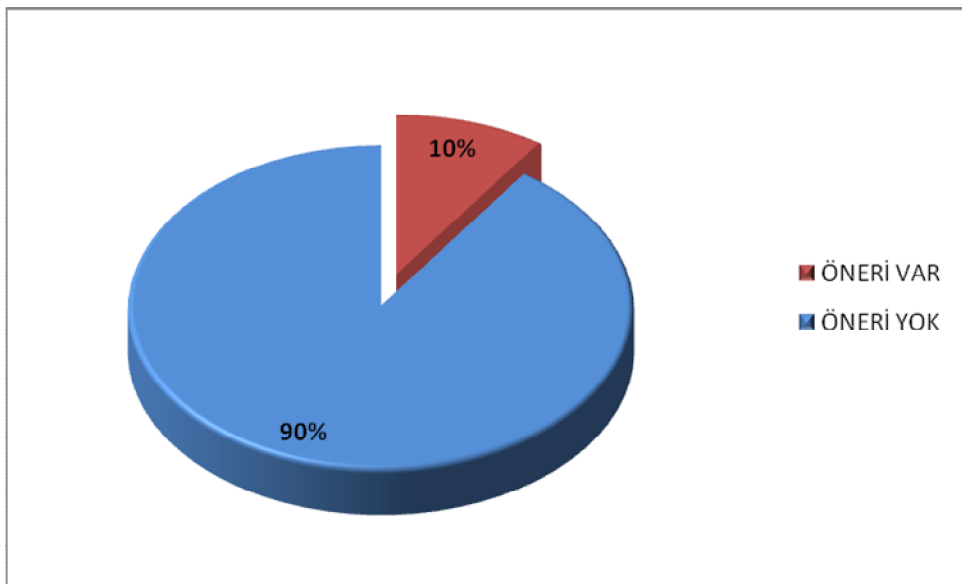
Şekil 13’de görüldüğü gibi siyasi partilerin mali denetim kararlarından %9’unda gerek mali denetimle ilgili olsun (kesinhesaba ilişkin bilgi ve belgelerin Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine teslim edilmemesi) gerekse de mali denetimin özünü etkilemeyen fakat siyasi partilerin mali denetiminde karşılaşılan bazı konularla (siyasi partilerin tutması zorunlu defterin 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun amir hükümleri gereği ilçe seçim kuruluna tasdik ettirilmemesi) ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmaya ilişkin kararlar mevcuttur. Zamansal olarak değerlendirildiğinde suç duyurularının 1983-1998 yılına ait olan kararlarda 15 adet olduğu, 1999-2011 yılına ait olanlarda 41 olduğundan son dönemlerde suç duyurusunda bulunulacak durumların arttığı değerlendirilebilir.

Şekil 13: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Suç Duyurularına Göre Dağılımı

3.4.8. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sonuç Önerilerine Göre Dağılımı

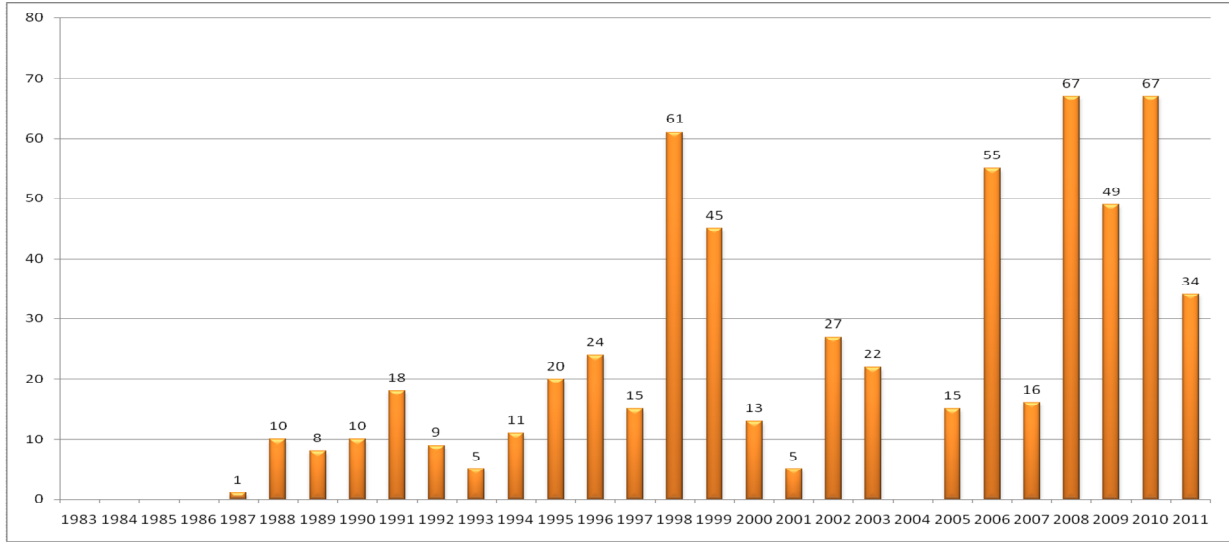
Şekil 14’de görüldüğü gibi siyasi partilerin mali denetim kararlarından %10’unda Anayasa Mahkemesi siyasi partilere mali denetimle ilgili bazı konularda öneriler sunup, eleştiriler getirmektedir. Zamansal olarak değerlendirildiğinde önerilerin 1983-1998 yılına ait olan kararlarda 47 adet olduğu, 1999-2011 yılına ait olanlarda 12 olduğundan ilk dönemlerde siyasi partilerin mali denetimle ilgili tecrübesi olmadığından daha fazla öneri kararının verildiği ifade edilebilir.

Şekil 14: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Sonuç Önerilerine Göre Dağılımı

3.4.9. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Açıklanma Tarihlerine Göre Dağılımı

Aşağıda Şekil 15’de yıllara göre açıklanan siyasi partilerin mali denetim kararlarının hangi yıllarda ne kadar açıklandığı gösterilmiştir. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu gereği 1983 yılından itibaren siyasi partilerin mali denetimine başlaması gerekmesine rağmen bu denetim fiili olarak 1987 yılında başlamıştır. Görüldüğü gibi Anayasa Mahkemesi bazı yıllarda siyasi parti mali denetimine ilişkin çokça karar verirken bazı yıllarda bu görevi ihmal etmiştir. Bu da daha öncede belirttiğimiz toplu karar açıklama sorununu beraberinde getirmektedir.

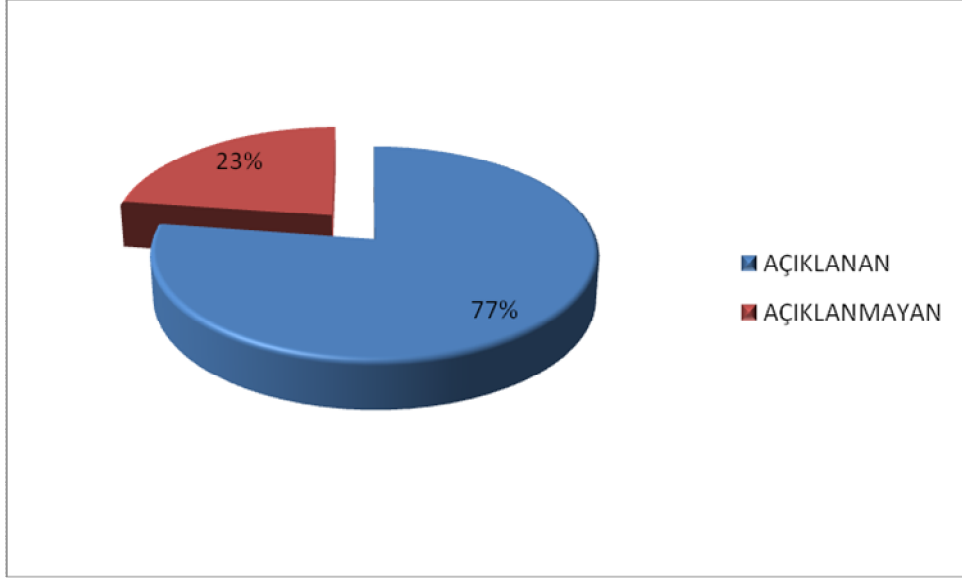

Şekil 15: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Açıklanma Tarihlerine Göre Dağılımı

3.4.10. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Açıklanma Durumlarına Göre Dağılımı

Aşağıda Şekil 16’da siyasi partilerin mali denetim kararlarından %23’ünün Anayasa Mahkemesi tarafından Resmi Gazetede yayımlanmadığını görmekteyiz. 1983-31.12.2011

tarihleri arasında Resmi Gazetede yayımlanan karar sayısı 607 olup Resmi Gazetede yayımlanması gerekip yayımlanmayan karar sayısı 179'dur.⁸⁵

Şekil 16: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Açıklanma Durumlarına Göre Dağılımı

⁸⁵ Bu 179 sayısı şu şekilde tespit edilmiştir. Bilindiği üzere 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 10.maddesine siyasi partilerin sicilleri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından tutulmakta olup, bu sicilde siyasi partilerin kuruluş ve kapanış tarihleri yer almaktadır ve bu siciller herkese açıktır. Bu çerçevede tarafımızca temin edilen bu sicile göre hangi yıllarda hangi partilerin faal olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 1983 tarihinden itibaren Resmi Gazetelerin tüm nüshaları kütüphaneden fiziki olarak ve elektronik olarak www.resmigazete.gov.tr adresinden sorgulanmıştır. Ayrıca Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisinin tüm nüshaları taranmıştır. Buradan bir takım sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışma yapıldığı esnada Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu siyasi parti mali denetim kararlarına toplu bir şekilde ulaşım imkânı bulunmamaktaydı. Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararların büyük bir çoğunluğuna - siyasi parti mali denetim kararları hariç- mahkemenin kurumsal web sitesi olan www.anayasa.gov.tr adresinde bulunan Kararlar Bilgi Bankasından ulaşmak mümkündür. Bu bilgi bankasında yer alan karar türleri arasında siyasi parti mali denetim kararları bulunmamaktaydı. Bu anlamda bakıldığında Anayasa Mahkemesi kendi vermiş olduğu kararları görmezden gelmektedir. Demokratik siyasi hayatın temel değerlerinden olan mali şeffaflığın yasal tezahürü olan siyasi partilerin mali denetim kararlarına kamuoyunun toplu ulaşımı konusunda kolaylaştırıcı düzenleme yapmanın ne gibi haklı bir gerekçesi olabileceğini merak konusudur. Bu konuyla ilgili 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince Anayasa Mahkemesine yönelmiş olduğumuz aşağıda gösterilen soru ve cevap Mahkemenin konuya bakışını daha net ortaya koymaktadır.

5. *Yüce Mahkemenin kurumsal web adresinde yer alan Kararlar Bilgi Bankasında karar tipleri arasında siyasi parti mali denetimi kararları yer almamaktadır. Yüce Mahkeme siyasi parti mali denetimi kararlarını Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararlar arasında görmemekte midir? Eğer durum böyle değilse siyasi partilerin hesap verilebilirliğini sağlayan mali denetim kararlarına Kararlar Bilgi Bankasında yer verilmesi düşünülmektedir?...*

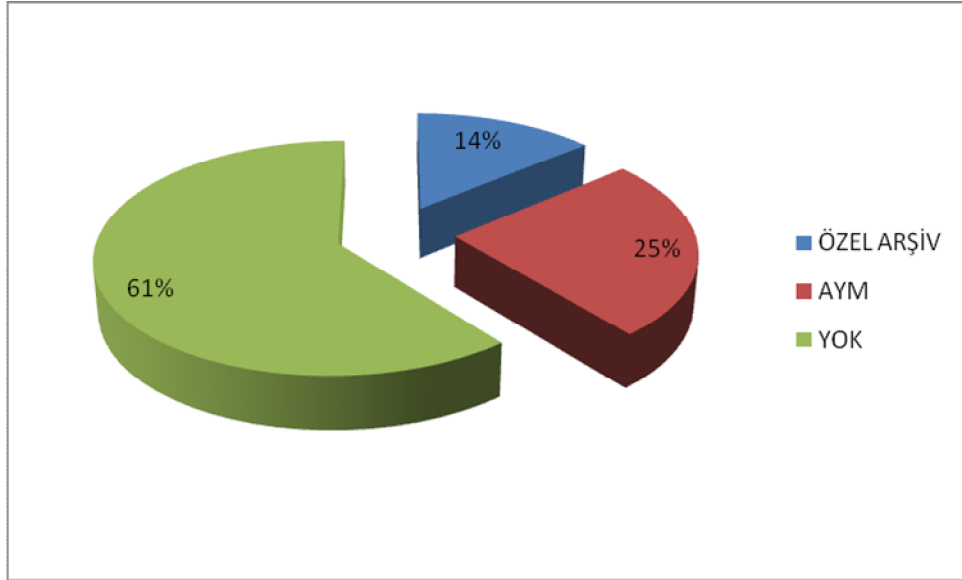
Mahkememiz Web sitesinde SPMD kararlarının yer almaması ise Başkanlığımız takdiridir....

Bu mailimizden üç ay sonra 1998 yılından itibaren siyasi parti mali denetim kararları Anayasa Mahkemesinin web adresinde bulunan kararlar bilgi bankasında yayımlanmaya başlamıştır.

Resmi Gazeteden temin edilen sayımız bu şekilde Anayasa Mahkemesinin web adresinde bulunan kararlar bilgi bankasından kontrol edilmiştir. Bunun yanında Anayasa Mahkemesinden yapmış olduğumuz görüşmeler neticesinde hangi kararların ne zaman yayımlandığına ilişkin bir özel arşiv oluşturulmuştur.

Ayrıca 179 sayısı tespit edilirken 2005 yılına kadar ait olan yıllar baz alınmıştır. Örneğin Demokratik Sol Partinin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında karar daha yayımlanmamıştır. Bu karar 179'a dahil değildir.

Aşağıda Şekil 17'de görüldüğü gibi bu 179 kararın %61'i ne Resmi Gazetede ne Anayasa Mahkemesinin web adresinde bulunan kararlar bilgi bankasında ne de Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisinde yayımlanmıştır.

Şekil 17: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Açıklanmayanların Durumlarına İlişkin Dağılım

Açıklanmayan siyasi partilerin mali denetim kararlarından %14'ünün neden yayımlanmadığına dair hiçbir bilgi sahibi olmamakla beraber bunların yayımlanmayacağını Anayasa Mahkemesinden temin ettiğimiz yazılı özel arşivden anlamaktayız.

Açıklanmayan siyasi partilerin mali denetim kararlarından %25'i 2011 yılı Nisan ayı içerisinde Anayasa Mahkemesinin web adresinde bulunan kararlar bilgi bankasından yayımlanmıştır. Ama bu kararların hiç birisi Anayasanın amir hükmüne rağmen Resmi

Gazetede yayımlanmamıştır. Ayrıca bu kararlar çok uzun süreler geçtikten sonra yayımlanmıştır.

Sosyalist Birlik Partisinin 1991 yılı kesinhesabına ilişkin “*Anayasa Mahkemesi’nin 19.7.1995 günlü, Esas: 1993/4 (Siyasî Parti Kapatma), Karar: 1995/1 sayılı kararıyla kapatılmasına ve tüm mallarının Hazine’ye geçmesine karar verilen Sosyalist Birlik Partisi’nin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi sonucunda;2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu’nun 107. maddesi açıklığı ve dosyanın durumu gözetilerek işlemden kaldırılmasına, 23.12.1998 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi*”⁸⁶ kararı 13 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Sosyalist Birlik Partisinin 1992 yılı kesinhesabına ilişkin “*Anayasa Mahkemesi’nin 19.7.1995 günlü, Esas: 1993/4 (Siyasî Parti Kapatma), Karar: 1995/1 sayılı kararıyla kapatılmasına ve tüm mallarının Hazine’ye geçmesine karar verilen Sosyalist Birlik Partisi’nin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi sonucunda;2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu’nun 107. maddesi açıklığı ve dosyanın durumu gözetilerek işlemden kaldırılmasına, 23.12.1998 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi*”⁸⁷ kararı 13 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Sosyalist Birlik Partisinin 1993 yılı kesinhesabına ilişkin “*Anayasa Mahkemesi’nin 19.7.1995 günlü, Esas: 1993/4 (Siyasî Parti Kapatma), Karar: 1995/1 sayılı kararıyla kapatılmasına ve tüm mallarının Hazine’ye geçmesine karar verilen Sosyalist Birlik Partisi’nin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi sonucunda;2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu’nun 107. maddesi açıklığı ve dosyanın durumu gözetilerek işlemden kaldırılmasına, 23.12.1998 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi*”⁸⁸ kararı 13 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Sosyalist Birlik Partisinin 1994 yılı kesinhesabına ilişkin “*Anayasa Mahkemesi’nin 19.7.1995 günlü, Esas: 1993/4 (Siyasî Parti Kapatma), Karar: 1995/1 sayılı kararıyla kapatılmasına ve tüm mallarının Hazine’ye geçmesine karar verilen Sosyalist Birlik Partisi’nin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi sonucunda;2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu’nun 107. maddesi açıklığı ve dosyanın durumu gözetilerek işlemden kaldırılmasına,*

---

⁸⁶http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000131&content=sosyalist_birlik_erisim_tarihi_01.10.2011

⁸⁷http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000132&content=sosyalist_birlik_erisim_tarihi_01.10.2011

⁸⁸http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000133&content=sosyalist_birlik_erisim_tarihi_01.10.2011

23.12.1998 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi⁸⁹ kararı 13 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Refah Partisinin 1997 yılı kesinhesabına ilişkin “*Anayasa Mahkemesi’nin 16.1.1998 günlü, E: 1997/1 (Siyasî Parti Kapatma), K: 1998/1 sayılı kararıyla Refah Partisi’nin kapatılmasına, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu’nun 107. maddesi uyarınca tüm mallarının Hazine’ye geçmesine karar verilmiştir.Bakanlar Kurulu’nun 98/10502 sayılı Kararı gereğince, tasfiye işlemleri Maliye Bakanlığı’nca yürütülmekte olan Parti’nin, tüzelkişiliğinin sona ermesine bağlı olarak Siyasî Partiler Kanunu’nun 73. ve 74. maddelerinde belirtilen kesinhesapları hazırlayıp karara bağlayacak organlarının hukukî varlıklarının da son bulması nedeniyle, 1997 yılına ait kesinhesabı veremeyeceği anlaşıldığından, 1997 yılı hesabına ilişkin dosyanın işlemde kaldırılmasına, 10.11.1998 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.*”⁹⁰ kararı 13 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Refah Partisinin 1994 yılı kesinhesabına ilişkin “*Anayasa Mahkemesi’nin 16.1.1998 günlü, E:1997/1 (Siyasî Parti Kapatma), K:1998/1 sayılı kararıyla kapatılan ve tüm mallarının Hazine’ye geçmesine karar verilen Refah Partisi’nin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi sonucunda;2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu’nun 107. maddesi açıklığı ve durumu gözetilerek dosyanın işlemde kaldırılmasına, 16.6.1999 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.*”⁹¹ kararı 12 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Refah Partisinin 1995 yılı kesinhesabına ilişkin “*Anayasa Mahkemesi’nin 16.1.1998 günlü, E:1997/1 (Siyasî Parti Kapatma), K:1998/1 sayılı kararıyla kapatılan ve tüm mallarının Hazine’ye geçmesine karar verilen Refah Partisi’nin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi sonucunda;2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu’nun 107. maddesi açıklığı ve durumu gözetilerek dosyanın işlemde kaldırılmasına, 16.6.1999 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.*”⁹² kararı 12 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Demokrasi ve Değişim Partisinin 1995 yılı kesinhesabına ilişkin “*Anayasa Mahkemesi kararıyla kapatılan Demokrasi ve Değişim Partisi’nin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi sonucunda; 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası’nın 107. maddesi açıklığı ve*

⁸⁹http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000134&content=sosyalist_birlilik_erisim_tarihi_01.10.2011

⁹⁰http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000110&content=refah_partisi_erisim_tarihi_01.10.2011

⁹¹http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000028&content=erisim_tarihi_01.10.2011

⁹²http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000028&content=erisim_tarihi_01.10.2011

durumu gözetilerek dosyanın işlemde kaldırılmasına, 7.7.1998 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.”⁹³ kararı 13 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Diriliş Partisinin 1996 yılı kesinhesabına ilişkin“Anayasa Mahkemesi kararıyla kapatılan Diriliş Partisi'nin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi sonucunda ;1) Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, 2) 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 107. maddesi açıklığı ve durumu gözetilerek dosyanın işlemde kaldırılmasına, 20.7.1998 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi..”⁹⁴ kararı 13 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Adalet Partisinin 1998 yılı kesinhesabına ilişkin“Adalet Partisi 1998 yılı kesinhesabına ilişkin 22.9.1999 günlü yazının incelenmesinden; Parti'nin Genel Merkez'i dışında örgütünün olmadığı ve gelir, giderinin de bulunmadığı anlaşıldığından dosyanın işlemde kaldırılmasına, 16.11.1999 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.”⁹⁵ kararı 12 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Adalet Partisinin 1995,1996,1997 yıllarına aitkesinhesabına ilişkin“Adalet Partisi 1997 yılı kesinhesap cetvellerinin incelenmesi sonucunda ;1- Genel Merkez dışında teşkilatının bulunmaması nedeniyle gelir ve giderinin olmadığı anlaşıldığından dosyanın işlemde kaldırılmasına, 2- Parti Genel Başkanlığı'nca, 1995, 1996 ve 1997 yılları içinde hiçbir gelir ve gideri olmadığı bildirilen Parti'nin; 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın ilgi hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirimde bulunulmasına, 20.7.1998 gününde oybirliğiyle karar verildi..”⁹⁶ kararı 13 yıl sonra Anayasa Mahkemesinin web adresinde yayımlanmıştır.

Bu örnekler çoğaltılabilir.

Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetim kararlarını açıklamamasının altında yatan birkaç neden vardır.

---

⁹³http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000091&content=
erişim tarihi 01.10.2011

⁹⁴http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000100&content=diriliş
erişim tarihi 01.10.2011

⁹⁵http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000041&content=
erişim tarihi 01.10.2011

⁹⁶http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000103&content=
erişim tarihi 01.10.2011

Birincisi hülle partileridir. 1982 Anayasasında Milletvekilliğinin düşmesinin düzenlendiği 84. maddenin orijinal metninde “...partisinden istifa ederek; başka bir partiye giren...” milletvekilinin üyeliğinin düşmesine, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilir hükmü yer almaktaydı. Yine “Partisinden istifa eden milletvekili bir sonraki seçimde, istifa tarihinde mevcut herhangi bir partinin genel merkez organlarınca aday gösterilemez” hükmü de bulunmaktaydı. Ancak yine de transferden yararlanmak isteyen milletvekilleri bu yasağı da hülle partileri ile aşmaktaydılar; önce gölge bir parti kurulurdu, bu parti de asıl geçilmek istenilen partiye katılırdı.⁹⁷ Bu partilerin sayısı 20-30 arasında değişmektedir. Bu partilerin ömrü 1 gün ila 3 ay arasında değişmektedir. Anayasa Mahkemesi kurulan, faaliyet gösteren ve daha sonra kapanan siyasi partilerin mali denetimi yapması gerekirken yapmamıştır. Bizce bu önemli bir eksiklik. Çünkü kısa süre olarak faaliyet gösteren bu siyasi partilerin nasıl mali işlemler yaptığının denetlenmesi en azından bunun kamuoyunun takdirine sunulması gerekir. 1995 yılında bu hüküm değiştiğinden 1990-1995 yılları arası açıklanmayan mali denetim karar sayısının yüksek olmasının sebeplerinden birisi hülle partileridir.

İkincisi kapanan veya kapanma sürecinde olan partilerin kararlarının açıklanmamasıdır. Aşağıda sayılan 61 karar siyasi partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldığı gerekçesiyle Resmi Gazetede yayımlanmamıştır. **Bunlardan 40’ı Anayasa Mahkemesinin web adresinde bulunan kararlar bilgi bankasından yayımlanmıştır. Diğer 21’i özel arşivden temin edilmiştir.** Bu durum bile başlı başına tartışmaya açıktır. Çünkü Türkiye’de siyasi partiler özellikle bölücülük ve laikliğe aykırı fiillerden dolayı kapatılmıştır. Bu gerekçelerle kapatılan siyasi partilerin mali denetiminden imtina edilmesinin haklı hiçbir gerekçesi bulunmamaktadır.

Resmi Gazete’de açıklanmayan ve Anayasa Mahkemesine Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde yapmış olduğumuz başvuru sonrasında Anayasa mahkemesinin web sayfasında yer alan Kararlar Bilgi Bankasına sonradan konulan kararların listesi aşağıdaki Tablo 8’de gösterilmiştir.

---

⁹⁷ Hülle partileri ile ilgili ayrıntılı bilgi için http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/hulle_parti.pdf (Erişim Tarihi: 02.09.2011)

Tablo 8: Kapanma Sürecinde Olmasından Dolayı Resmi Gazetede Açıklanmayan Kararların Listesi

S.	PARTİ ADI	YIL	ESAS	KARAR	GÜN
1	REFAH PARTİSİ	1997	1998/32	1998/50	10.11.1998
2	REFAH PARTİSİ	1993	1994/9	1999/28	16.06.1999
3	REFAH PARTİSİ	1994	1995/12	1999/29	16.06.1999
4	REFAH PARTİSİ	1995	1996/15	1999/30	16.06.1999
5	REFAH PARTİSİ	1996	1997/12	1999/35	16.06.1999
6	SOSYALİST PARTİ	1988	1989/1	1996/29	17.12.1996
7	SOSYALİST PARTİ	1990	1991/11	1997/13	21.11.1997
8	SOSYALİST PARTİ	1991	1992/5	1997/14	21.11.1997
9	SOSYALİST PARTİ	1989	1990/2	1997/16	21.11.1996
10	YEŞİLLER PARTİSİ	1988	1989/10	1994/11	19.04.1994
11	YEŞİLLER PARTİSİ	1989	1990/10	1994/14	19.04.1994
12	DİRİLİŞ PARTİSİ	1996	1997/19	1998/40	20.07.1998
13	DİRİLİŞ PARTİSİ	1995	1996/20	1998/41	20.07.1998
14	HALKIN EMEK PARTİSİ	1992	1993/10	1996/13	22.04.1996
15	HALKIN EMEK PARTİSİ	1993	1994/20	1996/14	22.04.1996
16	SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ	1991	1992/13	1998/71	23.12.1998
17	SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ	1992	1993/21	1998/72	23.12.1998
18	SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ	1993	1994/6	1998/73	23.12.1998
19	SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ	1994	1994/7	1998/74	23.12.1998
20	ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ PARTİSİ	1992	1993/2	1997/5	11.03.1997
21	ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ PARTİSİ	1993	1993/2	1997/5	11.03.1997
22	SOSYALİST TÜRKİYE PARTİSİ	1992	1993/19	1996/17	13.06.1996
23	DEMOKRASİ PARTİSİ	1993	1994/21	1996/15	22.04.1996
24	DEMOKRASİ VE DEĞİŞİM PARTİSİ	1995	1996/19	1998/31	07.07.1998
25	BÜYÜK ADALET PARTİSİ	2000	2007/44	2010/70	22.12.2010
26	BÜYÜK ADALET PARTİSİ	2001	2007/44	2010/70	22.12.2010
27	BÜYÜK ADALET PARTİSİ	2002	2007/44	2010/70	22.12.2010
28	BÜYÜK ADALET PARTİSİ	2003	2007/44	2010/70	22.12.2010
29	BÜYÜK ADALET PARTİSİ	2004	2007/44	2010/70	22.12.2010

30	BÜYÜK ADALET PARTİSİ	2005	2007/44	2010/70	22.12.2010
31	BÜYÜK ADALET PARTİSİ	2006	2007/44	2010/70	22.12.2010
32	ADALET PARTİSİ	1995	1996/26	1996/30	17.12.1996
33	ADALET PARTİSİ	1996	1997/28	1997/15	21.11.1997
34	TÜRKİYE ADALET PARTİSİ	1997	2000/27	2008/21	09.01.2008
35	TÜRKİYE ADALET PARTİSİ	1998	2000/28	2008/22	09.01.2008
36	TÜRKİYE ADALET PARTİSİ	1999	2000/29	2008/23	09.01.2008
37	TÜRKİYE ADALET PARTİSİ	2000	2000/33	2008/24	09.01.2008
38	TÜRKİYE ADALET PARTİSİ	2001	2000/34	2008/25	09.01.2008
39	BÜYÜK TÜRKİYE PARTİSİ 2	1997	1998/31	1998/42	20.07.1998
40	TÜRKİYE ÖZÜRLÜSÜYLE MUTL. PART.	2003	2004/2	2005/9	01.12.2005
41	SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ	1999	2000/17	2008/54	12.02.2008
42	DEMOKRAT TÜRKİYE PARTİSİ	2000	2001/21	2008/55	12.02.2008
43	DEMOKRAT TÜRKİYE PARTİSİ	2001	2002/19	2008/56	12.02.2008
44	DEMOKRAT TÜRKİYE PARTİSİ	2002	2004/1	2008/73	29.04.2008
45	DEMOKRATİK HALK PARTİSİ	2005	2005/45	2008/58	29.04.2008
46	FAZİLET PARTİSİ 2	2000	2001/5	2008/57	12.02.2008
47	KOMUNİST PARTİSİ	2000	2001/23	2008/26	09.01.2008
48	VARLIĞIMIZ PARTİSİ	2002	2004/4	2005/10	01.12.2005
49	VARLIĞIMIZ PARTİSİ	2003	2004/5	2005/11	01.12.2005
50	VARLIĞIMIZ PARTİSİ	2004	2004/6	2005/12	01.12.2005
51	SON ÇAĞRI PARTİSİ	2004	2005/43	2009/7	10.02.2009
52	SON ÇAĞRI PARTİSİ	2006	2007/39	2009/8	10.02.2009
53	DEMOKRATİK TOPLUM PARTİSİ	2005	2006/4	2009/31	13.05.2009
54	EMEK PARTİSİ	1997	1998/33	1998/39	20.07.1998
55	MED. HAYV. EK. VE TAR. PAR.	1988	1990/12	1992/10	08.12.1992
56	MED. HAYV. EK. VE TAR. PAR.	1989	1990/12	1992/10	08.12.1992
57	MED. HAYV. EK. VE TAR. PAR.	1990	1990/12	1992/10	08.12.1992
58	TÜRKİYE PARTİSİ	2005	2006/2	2009/26	13.05.2009
59	TÜRKİYE PARTİSİ	2004	2005/41	2009/27	13.05.2009
60	ÖZGÜR TOPLUM PARTİSİ	2005	2006/38	2009/11	10.02.2009
61	DEMOKRATİK TOPLUM PARTİSİ	2009	2010/1	2010/64	16.12.2010

Bu kararlar incelendiğinde “2820 sayılı Yasa’nın 107.maddesi açıklığı ve durumu gözetilerek dosyanın işleminden kaldırılmasına” karar verildiği görülmektedir. Bizce bu uygulama tartışmaya açıktır. Çünkü Refah Partisi örneğinden gidersek Refah Partisi 16/01/1998 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır. ama Anayasa Mahkemesi Refah Partisinin 1993, 1994, 1995, 1996 ve 1997 yılları kesinhesabına ilişkin kararını elinde bilgi belgeler olmasına rağmen açıklamamıştır. Türkiye Adalet Partisi 12/07/2006 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır. Ama Anayasa Mahkemesi Türkiye Adalet Partisinin 1997, 1998, 1999, 2000 ve 2001 yılları kesinhesabına ilişkin kararını elinde bilgi belgeler olmasına rağmen 2008 yılında açıklanmamasına karar vermiştir. Bu örnekler çoğaltılabilir.

Bunun yanında Anayasa Mahkemesinin bu konudaki uygulaması da tartışmaya açıktır. Örneğin Halk Partisi 25/09/1991 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır. Anayasa Mahkemesi Halk Partisinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkındaki 11/07/1995 gün ve 1990/11 Esas 1995/12 Karar sayılı kararı kapatıldıktan 4 yıl sonra 24/08/1995 tarihinde, Halk Partisinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkındaki 11/07/1995 gün ve 1991/14 Esas 1995/13 Karar sayılı kararı kapatıldıktan 4 yıl sonra 24/08/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır ve her iki kararda da Anayasa Mahkemesi irat kararı vermiştir. Bunun yanında Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Demokrasi Partisinin 1983 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/12/1988 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04/11/1988 gün ve 1984/4 Esas 1988/6 Karar sayılı kararında “*partinin kapanmış olmasının, kapanmadan önceki döneme ait hesaplar üzerinde Anayasa Mahkemesince yapılacak mali denetime engel teşkil etmeyeceğini*” belirtmiştir.

Ayrıca Anayasa Mahkemesinin buna konuya ilişkin gerekçesi ise tartışmaya açıktır. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 107.maddesi Anayasa Mahkemesi kararıyla kapatılan siyasi partilerin mallarının hazineye geçeceği hükmüne işaret etmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi siyasi partilerin mali açıdan denetlenmesinde çok değişik amaçlar vardır. Bunların hiçbirisi siyasi partilerin malların hazineye geçirilmesi değildir. Bu sadece usulsüzlükler karşısında oluşan bir sonuç, bir müeyyidedir. Bize göre yapılması gereken mali denetimin yapılmasıdır. Eğer kapanmadan dolayı denetim yapılamıyorsa yani parti yetkileri gerekli evrakları teslim etmiyorsa tümü hakkında 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 111.maddesinin b ve c bentleri gereği bilgi ve belgeleri vermediklerinden dolayı cezalandırılmalıdırlar. Eğer Anayasa Mahkemesinin elinde bunla ilgili evraklar varsa mali denetimi yapmalı, sonuçları açıklamalı, eğer irat kaydedilecek durum varsa bunu kararında

belirterek fiili imkansızlığa işaret etmelidir. Bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesinin Demokratik Toplum Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2008/11 Esas 2010/62 Karar sayılı kararı isabetlidir. Bu kararda "*Parti görevlilerinin yükümlülüklerini zamanında yapmamları ve gerekli özeni göstermemeleri sonucu oluşan gecikme zammı ve faizi ile kişilerin şahsi kusurları dolayısıyla tahakkuk eden idari para cezalarından Parti tüzel kişiliğini sorumlu tutma imkanı bulunmamaktadır. Bu ödemelerin kişisel sorumluluk kapsamında olduğu açıktır. 2820 sayılı Yasa'nın 70. maddesine aykırı olarak partinin amaçlarına uygun olmayan ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış harcama olarak kabulü mümkün görülmeyen 392,23 YTL karşılığı Parti malvarlığının, aynı Yasa'nın 75. maddesi uyarınca Hazine'ye gelir kaydedilmesi gerekmektedir. Ancak Siyasî Partiler Kanunu'nun 107. maddesinin ilk fıkrası "Anayasa Mahkemesi kararıyla kapatılan bir siyasi partinin bütün malları Hazineye geçer." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin 11.12.2009 gün, E:2007/1(Siyasi Parti Kapatma), K:2009/4 sayılı kararında; Demokratik Toplum Partisi'nin kapatılmasına, Parti tüzel kişiliğinin kapatma kararının verildiği tarihte sona ermesine ve bütün mallarının 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 107. maddesine göre Hazine'ye geçmesine karar verilmiştir. Demokratik Toplum Partisi'nin bütün malvarlığının tasfiye süreci sonunda Hazine'ye geçmesi nedeni ile bu aşamada Hazine'ye irad kaydedilmesine yer olmadığına, OYBİRLİĞİYLE karar verildi.*" hükmü verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin bu konudaki uygulaması tartışmaya açıktır. Çünkü Anayasanın 69. maddesinin "***Siyasî partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gereklidir. Bu kuralın uygulanması kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesince siyasî partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti, bu hususun denetim yöntemleri ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar kanunda gösterilir.***" hükümleri ışığında 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 73. maddesinde bu denetim sürecinin bir yıl olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin mali denetim kararlarını yayımlarken her yıla ilişkin ayrı bir karar vermektedir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, kurulu bulunan her siyasi partinin yıllık kesin hesabının mali denetimine ilişkin bir karar vermesi konusunda görevi ve sorumluluğu bulunmaktadır. Bu açık hukuki duruma rağmen Anayasa Mahkemesinin uygulaması aksi yöndedir.

Konuyla ilgili Anayasa Mahkemesine 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince bilgi edinme başvurusunda bulundum⁹⁸. Bu başvuruya aldığım cevapta belirtildiği gibi Anayasa Mahkemesi bazı siyasi parti hesaplarının incelenmesi aşamasında; siyasi partilerin kendilerini fesh ettiğini, gelir ve giderinin olmadığını beyan ettiği ve bazı siyasi partiler ise Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldığından dolayı, incelenmekte olan siyasi parti mali denetim dosyalarının işlemde kaldırıılması kararları verildiği ve bu kararların sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına ve ilgili siyasi parti yetkililerine tebliğ edildiği anlaşılmıştır.

Bu durum bizce açık bir hukuka aykırılık teşkil etmektedir. Siyasi partinin gelir-gideri olmasa da ya da farklı bir gerekçeyle bir sonuca ulaşamadıysa bunla ilgili kararın Resmi Gazetede yayımlanması gerekir. Bu hem hukuk devleti hem de saydamlık ilkesinin gereğidir. Çünkü kamuoyunun siyasi partilerin mali denetim kararlarına ilişkin bilgi sahibi olması konusunda hukuki ve toplumsal menfaati bulunmaktadır.

---

⁹⁸ Bilgi edinme başvurusuna ilişkin bilgiler tezimizin sonunda belirtilmiştir.

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye bölümü 700812001 numaralı yüksek lisans öğrencisiyim. Tez konum Anayasa Mahkemesi tarafından Siyasi Partilerin Mali Denetimidir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimine ilişkin kararlarla ilgili yapmış olduğum çalışmada bazı siyasi partilerin aşağıda karşısında yazan yıllara ilişkin mali denetim kararları bulamadım. (Yukarıda tabloda yazılı 62 karar)

- 1. Bu kararlar yayımlandı ise bu kararlara nereden ulaşabilirim?*
- 2. Eğer bu yıllara ilişkin kararlar yayımlanmadı ise bunun gerekçesi nedir?*
- 3. Anayasa Mahkemesi o yıla ilişkin siyasi partinin kesin hesabını inceleyip bunun yayımlanmasında bir hukuki yarar görmediğinden bunları yayımlamaktan imtina mı etmektedir?*
- 4. Eğer uygulama bu yönde ise Anayasanın 153. maddesinin Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır hükmü ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 17.maddesinin son fıkrasının Mali denetim kararları Resmi Gazetede yayımlanır hükmüyle değerlendirildiğinde Yüce Mahkeme bu uygulamayı değiştirmeyi düşünmekte midir?..*

Sayın Fatih GÜLER

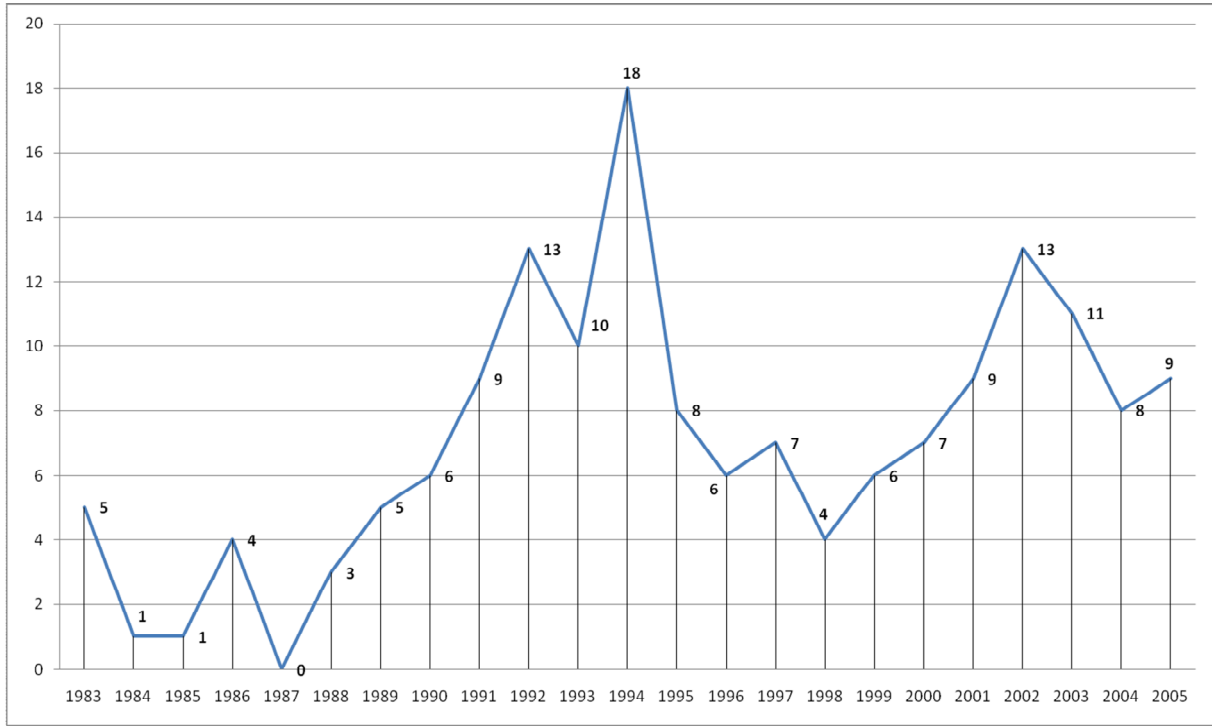
İlgi: 03/01/2011 günlü elektronik postanız.

İlgi yazınızda bazı siyasi parti mali denetim kararlarına ulaşamadığınızı belirtmektесiniz. Mahkememiz incelemesi tamamlanan siyasi parti hesaplarının gerekçeli kararlarını Resmi Gazete'de yayımlamaktadır. Ancak bazı siyasi parti hesaplarının incelenmesi aşamasında; siyasi partilerin kendilerini fesh ettiğini, gelir ve giderinin olmadığını beyan ettiği ve bazı siyasi partiler ise Mahkememiz tarafından kapatıldığından dolayı, incelenmekte olan siyasi parti mali denetim dosyalarının işlemde kaldırılması kararları verilmektedir. Bu kararlar sadece YCB ve ilgili siyasi parti yetkililerine tebliğ edilmektedir. ... Bilgilerinizi rica ederim.

*Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliği
Genel Sekreter Yardımcısı*

3.4.11. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarından Açıklanmayan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

Aşağıda Şekil 18'de yıllara göre açıklanmayan siyasi partilerin mali denetim kararlarının hangi yıllarda ne kadar açıklanmadığı gösterilmiştir.

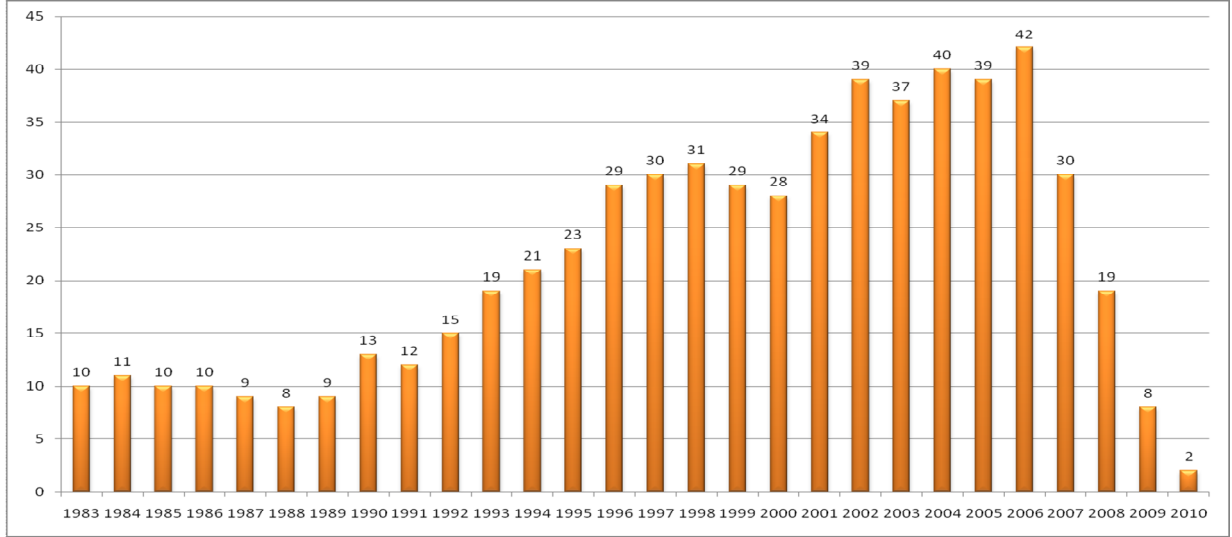

Şekil 18: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarından Açıklanmayan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

Yukarıdaki şekilden de görüleceği üzere özellikle 1990'ların ilk yarısında Anayasa Mahkemesinin açıklanmayan kararları sayısının fazla olmasının sebebi, bu dönemde hülle partilerinin sayısının fazla olması ve daha fazla siyasi parti kapatma kararlarının verilmiş olmasıdır.

3.4.12. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Ait Olduğu Yıllara Göre Dağılımı

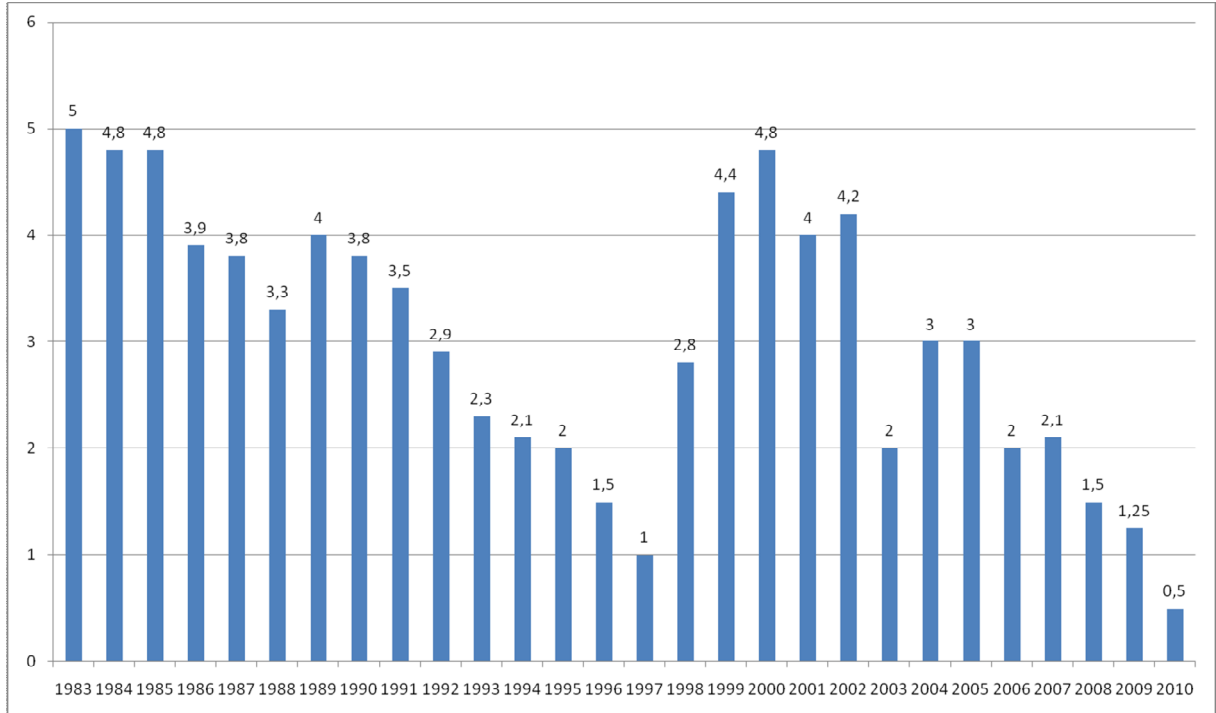
Aşağıda Şekil 19'da yıllara göre açıklanan siyasi partilerin mali denetim kararlarının hangi yıllarda ait olduğu gösterilmiştir.

Şekil 19: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Ait Olduğu Yıllara Göre Dağılımı

3.4.13. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Verilme Sürelerine İlişkin Bilgiler

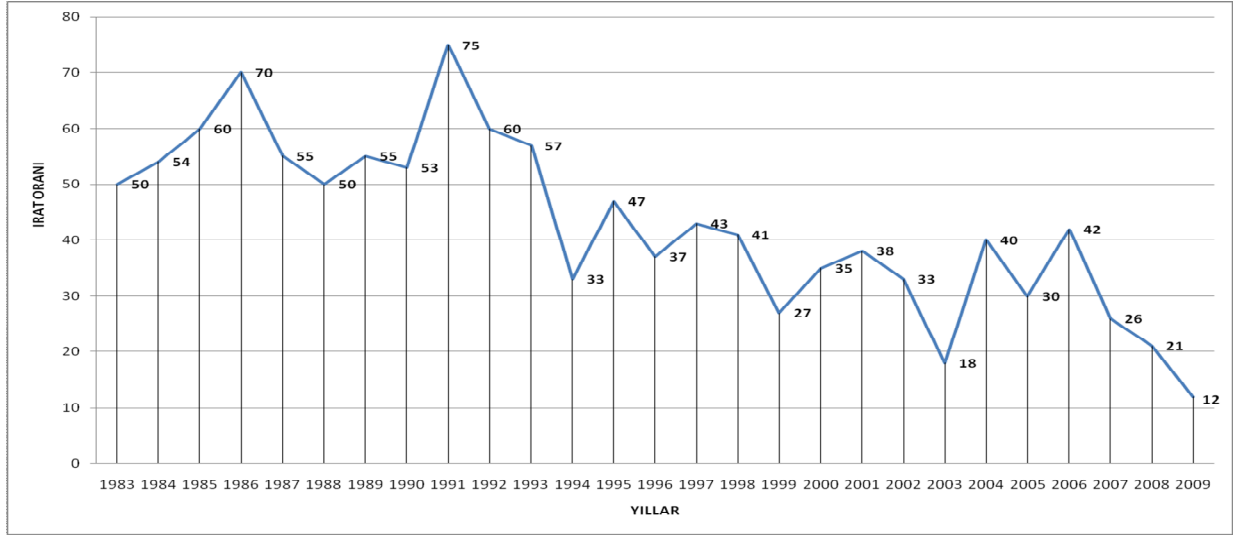
Aşağıda Şekil 20’de yıllara göre açıklanan siyasi partilerin mali denetim kararlarının verilme süreleri gösterilmiştir. Görüldüğü gibi 1983-1997 yıllarına ait kararların açıklanması artan değerden azalan değere doğru seyretmiş,1997 yılından tekrar yükselişe geçmektedir.

Şekil 20: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarının Verilme Sürelerine İlişkin Bilgiler

3.4.14. Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarından Yıllara Göre Verilen İrat Kararlarının Toplam Kararlara Oranları

Aşağıda şekil-21’de yıllara göre açıklanan siyasi partilerin mali denetim kararlarının iratla sonuçlananların oranı gösterilmiştir. Bu oranın %25 ile %60 bandında seyrettiği ve yıllara göre giderek azalma eğilimi gösterdiği tespit edilmiştir.

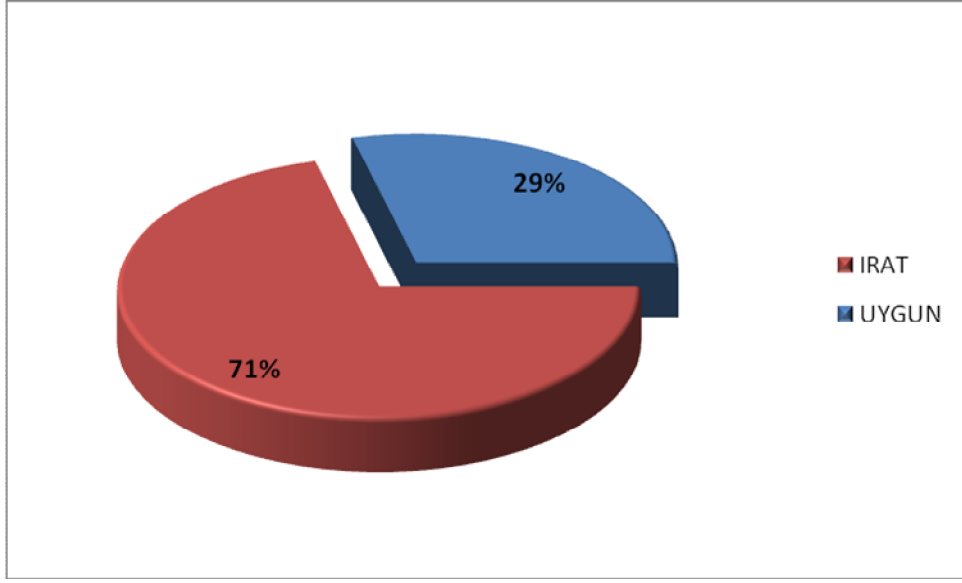

Şekil 21: Siyasi Parti Mali Denetim Kararlarından Yıllara Göre Verilen İrat Kararlarının Toplam Kararlara Oranları

3.4.15. Mecliste Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetimlerine İlişkin Veriler

3.4.15.1. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Sonuçlara Göre Dağılımı

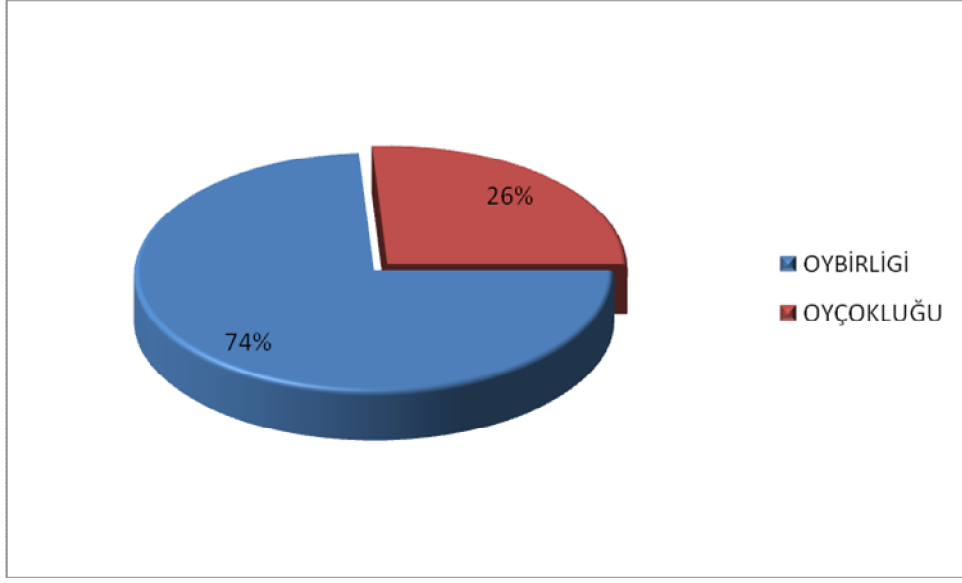
Şekil 22’de görüldüğü gibi Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmiş siyasi partilerin mali denetim kararlarından %29 ‘inde “Partinin kesinhesabında gösterilen gelir ve giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu’na uygun olduğuna” % 71’unda ise değişik gerekçelerle gelir veya giderin Hazine’ye gelir kaydedilmesine karar verilmiştir. Bu oran görüldüğü gibi tüm partilerin oranlarından üç kat daha yüksektir.

Şekil 22: Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Sonuçlara Göre Dağılımı

3.4.15.2. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı

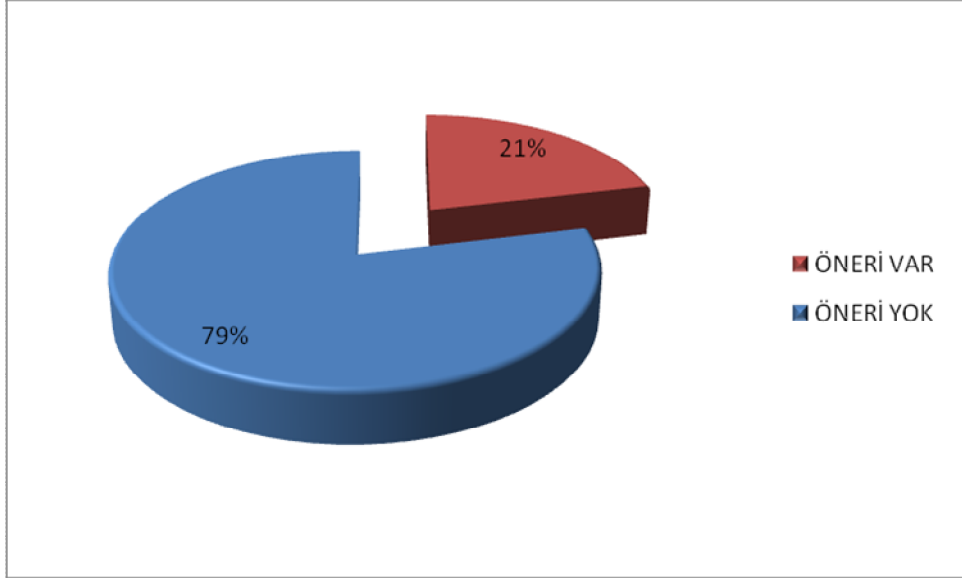
Şekil 23’de görüldüğü gibi siyasi partilerin mali denetim kararlarının büyük bir çoğunluğu oybirliği ile alınmaktadır. Yalnız oybirliği oranı Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmiş siyasi partilerin mali denetim kararlarında daha düşüktür. Bunun sebebi genel itibariyle bu siyasi partilerin mali hacimlerinin diğer siyasi partilere nazaran daha yüksek olması ve daha fazla irat kararı verilmesidir.

Şekil 23: Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Alınış Şekline Göre Dağılımı

3.4.15.3. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Öneri Kararlarına Göre Dağılımı

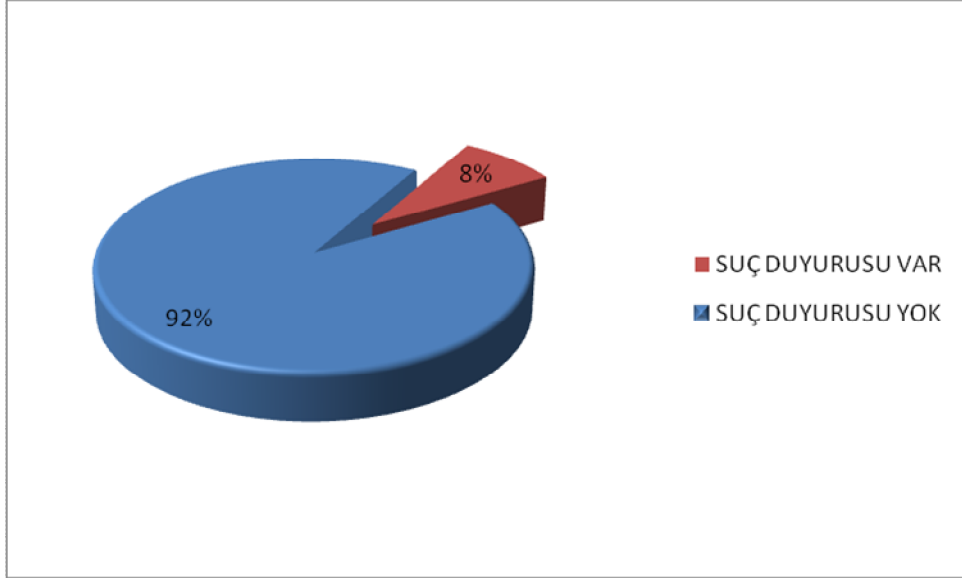
Şekil 24’de görüldüğü gibi Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmiş siyasi partilerin mali denetim kararlarından %21’inde Anayasa Mahkemesi siyasi partilere mali denetimle ilgili bazı konularda öneriler sunup, eleştiriler getirmektedir. Bu oran tüm siyasi partilerde %10 olmasına rağmen Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmiş siyasi partilerde bu oran daha fazladır. Bunun sebebi de Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmiş siyasi partilerin daha karmaşık mali işlemlere sahip olmasıdır.

Şekil 24: Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Öneri Kararlarına Göre Dağılımı

3.4.15.4. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Suç Duyurularına Göre Dağılımı

Şekil-25’de görüldüğü gibi Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmiş siyasi partilerin mali denetim kararlarından %8’inde suç duyurusunda bulunulmuştur. Bu suç duyuruları diğer siyasi partilerin aksine mali denetimle ilgili (kesinhesaba ilişkin bilgi ve belgelerin Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine teslim edilmemesi) değildir. Bu suç duyuruları tamamen mali denetimin özünü etkilemeyen fakat siyasi partilerin mali denetiminde karşılaşılan bazı konularla (siyasi partilerin tutması zorunlu defterin 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun amir hükümleri gereği ilçe seçim kuruluna tasdik ettirilmemesi, kayıtlarda tahrifattan kaynaklı evrakta sahtecilik) ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmaya ilişkin kararlar mevcuttur.

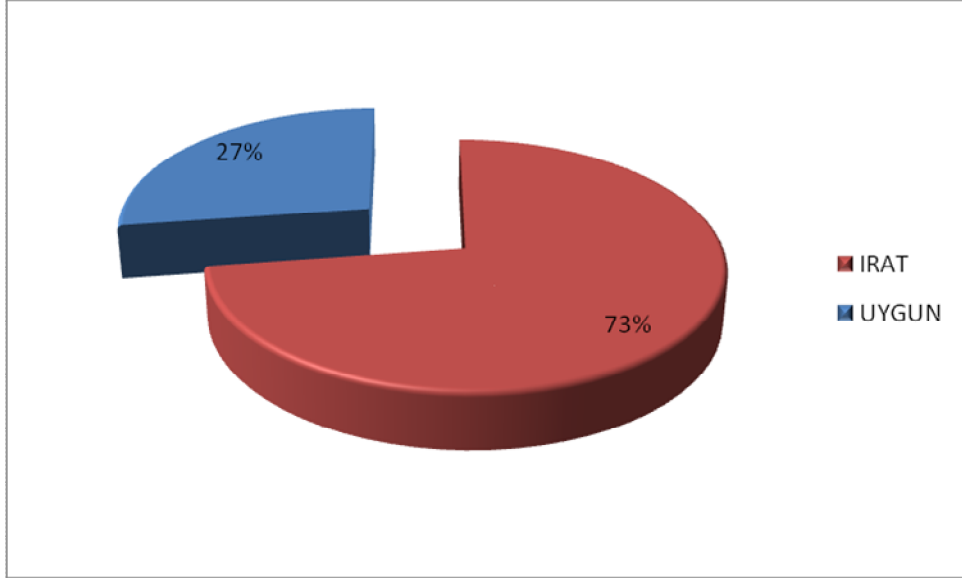
Şekil 25: Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilmiş Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Suç Duyurularına Göre Dağılımı

3.4.16. İktidar veya İktidar Ortağı Olan Siyasi Partilerinin Mali Denetimlerine İlişkin Veriler

3.4.16.1. İktidar veya İktidar Ortağı Olan Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Sonuçlara Göre Dağılımı

Şekil 26’da görüldüğü gibi iktidar ve iktidar ortağı olan siyasi partilerin iktidar oldukları yıllardaki mali denetim kararlarından %27 ‘inde “Partinin kesinhesabında gösterilen gelir ve giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'na uygun olduğuna” % 73’unda ise değişik gerekçelerle gelir veya giderin Hazine’ye gelir kaydedilmesine karar verilmiştir. Bu oran görüldüğü gibi tüm partilerin oranlarından üç kat daha yüksek olduğu gibi Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmiş siyasi partilerin mali denetimleri ile neredeyse aynıdır.

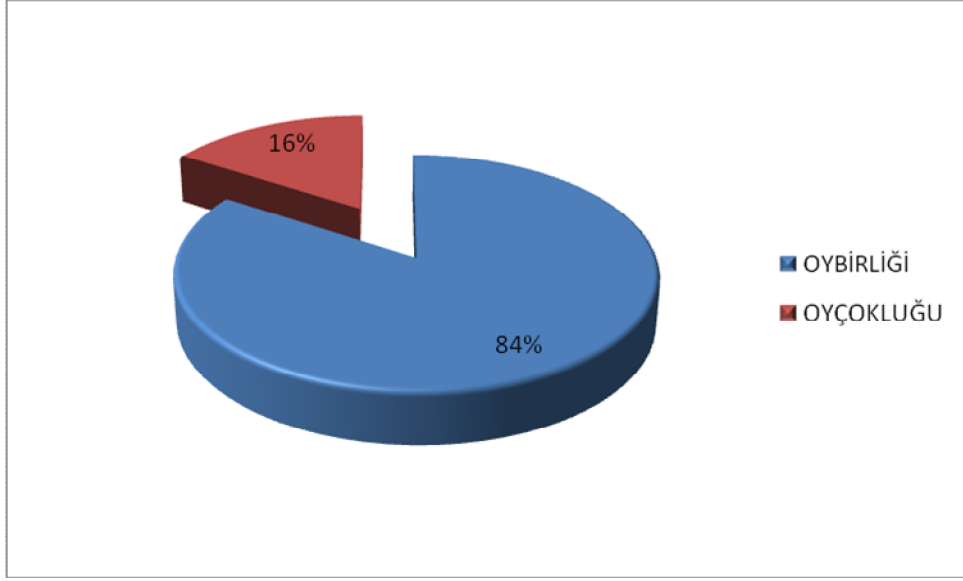

Şekil 26: İktidar veya İktidar Ortağı Olan Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Sonuçlara Göre Dağılımı

3.4.16.2. İktidar veya İktidar Ortağı Olan Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Alınış Şekillerine Göre Dağılımı

Şekil 27’de görüldüğü gibi iktidar ve iktidar ortağı olan siyasi partilerin mali denetim kararlarının büyük bir çoğunluğu oybirliği ile alınmaktadır. Yalnız oybirliği oranı iktidar veya iktidar ortağı olan siyasi partilerin mali denetim kararlarında daha düşüktür. Bunun sebebi genel itibariyle bu siyasi partilerin mali hacimlerinin diğer siyasi partilere nazaran daha yüksek olmasıdır.

Şekil 27: İktidar veya İktidar Ortağı Olan Siyasi Partilerin Mali Denetim Kararlarının Alınış Şekillerine Göre Dağılımı

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANAYASA MAHKEMESİNİN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNE İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRMELER

4.1. 1982 ANAYASASINA ALTERNATİF ANAYASA ÖNERİLERİNDE SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİ

Bu bölümde¹ 1982 Anayasasına alternatif olarak değişik kurum ve kişiler tarafından hazırlanan bazı anayasa teklif ve öneriler sıralanarak bu teklif ve önerilerin kimler tarafından, ne zaman, nasıl ve hangi amaçla hazırlandığı konusunda bilgi verildikten sonra, siyasi partilerin mali denetimi konusundaki önerileri değerlendirilmiştir.

4.1.1. Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği Yeni Anayasa İçin Anayasa Önerisi²

Öneri Mart 1992’de hazırlanmıştır.

Komisyon üyeleri;

---

¹ Bu konularla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Levent Gönenç,; **Türkiye’de Seçim Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008., Kemal Gözler, “Realist Yorum Teorisi ve Mekanist Anayasa Anlayışı”, **Anayasa Yargısı**, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1998, Cilt 15, s.207-242.Kemal Gözler, **Anayasa Hukukunun Metodolojisi**, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, İkinci Baskı, 1999., Kemal Gözler, **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2001., Kemal Gözler, **Türk Anayasa Hukuku**, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2001., Kemal Gözler “3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliği: Bir Abesle İştigal Örneği”, **Anayasa Yargısı**, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2002, Cilt 19, s.326-355., A.Şeref Gözübüyük A. Şeref, **Anayasa Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, Altıncı Baskı, 1998., İbrahim Ö. Kaboğlu, **Anayasa Yargısı**, Ankara, İmge Kitabevi, 1994.

² Metne **Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına Bazı Kurum ve Kuruluşlarca Verilmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisindeki Siyasi Partilerin Anayasa Değişikliğine İlişkin Hazırlık Çalışmaları ve Taslak Metinler** isimli 22 Şubat 1993’ te Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Basımevinde basılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesinden temin edilebilecek eserden ulaşılabilir.

- ✓ Prof. Dr. Erdoğan TEZİÇ (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Başkanı)
- ✓ Prof. Dr. Bülent TANÖR³ (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi),
- ✓ Prof. Dr. Sait GÜRAN (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Başkanı),
- ✓ Prof. Dr. Yıldızhan YAYLA (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Başkanı) ,
- ✓ Prof. Dr. Köksal BAYRAKTAR (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi),
- ✓ Prof. Dr. Devrim ULUCAN (İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Mühendisliği İş Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi),
- ✓ Doç. Dr. Fazıl SAĞLAM (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Eski Öğretim Üyesi), Anayasa Mahkemesi eski üyesi
- ✓ Doç. Dr. Süheyl BATUM (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi),
- ✓ Doç. Dr. Necmi YÜZBAŞIOĞLU (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)

Önceki Yükseköğretim Kurulu Başkanlarından olan Prof. Dr. Erdoğan TEZİÇ' in başkanı olduğu komisyonun hazırladığı öneri oldukça liberaldir. Egemenliğin ulusa ait olduğu bir düzende, demokratik bir anayasa yapılması akademik olmaktan çok siyasi bir iş olduğunu kabul eden komisyon, anayasanın bir kısmını değiştirebilecek olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin anayasasının tümünü de değiştirebilecek olduğunu kabul etmekle, kurucu meclise ihtiyaç olmadığına vurgu yapmışlardır.

Bunun yanında komisyon 1982 Anayasasının oldukça ayrıntılı olmasının sakıncalarına işaret ettikten sonra ayrıntıların düzenlenmesi konusunda yasama organına ve ülke siyasi kamuoyuna güvenmek doğru ve yerinde olacağına vurgu yaparak tercihini çerçeve anayasadan yana kullanmıştır.

Komisyon siyasi partilerin mali denetim görevini Anayasa Mahkemesine vermiştir.

---

³ Bülent Tanör, **İki Anayasa**, İstanbul, Beta Yayınları, Üçüncü Tıpkı Basım, 1994.

4.1.2. Birinci Türkiye Barolar Birliği Anayasa Önerisi⁴

Öneri 2001 yılında hazırlanmıştır.

Komisyon üyeleri;

- ✓ Prof. Dr. Yılmaz ALİEFENDİOĞLU (Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Prof. Dr. Rona AYBAY (Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Prof. Dr. Ülkü AZRAK (Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Prof. Dr. İbrahim KABAOĞLU (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Prof. Dr. İlhan ÖZAY (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Av. Yekta Güngör ÖZDEN, (Anayasa Mahkemesi Eski Başkanı-Türk Hukuk Kurumu Başkanı),
- ✓ Prof. Dr. Yavuz SABUNCU (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi),
- ✓ Prof. Dr. Fazıl SAĞLAM⁵ (Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi),
- ✓ Av. Atila SAV (Türkiye Barolar Birliği Eski Başkanı),
- ✓ Prof. Dr. Zafer ÜSKÜL (Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Prof. Dr. Zafer GÖREN, (Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi)
- ✓ Prof. Dr. Necmi YÜZBAŞIOĞLU (Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

%25’i eski anayasa mahkemesi üyelerinden müteşekkil komisyon, 1982 Anayasasının bireyleri örgütleri ve toplumu “zapt-u rapt” altına almayı hedefleyen kurum ve organları ile dondurulmuş olduğuna vurgu yapmıştır. Komisyon Türkiye’nin çevresinde ve dünyada son çeyrek yüzyılın anayasal gelişmeleri de göz önüne alınırsa, 1982 Anayasası’nın getirdiğinden çok götürdüğü, yeniliğinden çok çağdışılığı öne çıkardığı ve dolayısıyla tümüyle değişmesi gerektiğine işaret etmiştir.

Komisyon siyasi partilerin mali denetim görevini Anayasa Mahkemesine vermiştir.

---

⁴ Türkiye Barolar Birliği Yayınlarından ulaşılabilecek olan eser çalışmamızda I. Barolar Birliği Taslağı olarak anılacaktır.

⁵ Fazıl Sağlam, **Siyasi Partiler Hukukunun Güncel Sorunları**, Beta, İstanbul, 1999. Fazıl Sağlam; “Seçme, Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkı, Siyasi Partilerle İlgili Hükümler, Dilekçe Hakkı”, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Hukuku 1. Uluslararası Sempozyumu**, TBMM Yayınları, Ankara 2003.

4.1.3. İkinci Türkiye Barolar Birliği Anayasa Önerisi⁶

Öneri Kasım 2007’de hazırlanmıştır.

19/03/1969 tarih ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 110/6 maddesinin “Kanunların memleket ihtiyaçlarına uygun olarak gelişmesi ve yürütülmesi yolunda dileklerde, yayınlarda bulunmak, gerekirse ön tasarılar hazırlamak” hükmüne dayanılarak hazırlanan bir taslaktır.

- ✓ Prof. Dr. Rona AYBAY, TBB-İHAUM (İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi) Başkanı-İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
- ✓ Prof. Dr. Fazıl SAĞLAM (Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Prof. Dr. Süheyl BATUM (Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Prof.Dr. Oktay UYGUN (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Doç. Dr. Korkut KANADOĞLU (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Yard. Doç. Dr. Ece GÖZTEPE (Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi),
- ✓ Yard. Doç. Dr. Faruk BİLİR(Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi) ve

Taslak haddinden fazla ayrıntıya inmiş olup, Türk Anayasa tarihinin en bol maddeli ve kazuistik anayasası olması ile ünlü olan 1982 Anayasasını bile geri bırakarak her konuyu anayasa koyma ihtiyacı hissetmiştir.

Taslak siyasi partilerin mali denetimi görevini Anayasa Mahkemesine vermiş olup mevcut durumun değiştirilmesine ilişkin önemli bir düzenleme getirmemiştir.

4.1.4. Anayasa Platformu

Öneri 2008 yılında hazırlanmıştır.

Sivil toplum kuruluşlarından⁷ müteşekkil anayasa platformu tarafından kamuoyuna sunulan uzlaşma paketinin beklenen ilgiyi görmediği söylenebilir. Zira platformun web adresi

⁶ http://eski.barobirlik.org.tr/yayinlar/kitaplar/2007_Anayasa%20Taslagi_TBB.pdf erişim tarihi 02.02.2011

⁷ Alevi Bektaşî Federasyonu, Alevi Vakıfları Federasyonu, Anayasa Kadın Platformu, Ankara Bakkallar Bayiler Fed., Ankara Bayiler Birliği Yardımlaşma Derneği, Soroptimist Kadınlar Derneği, Arı Hareketi, Askon, Avrupa Kadın Lobisi, Bağımsız Kamu Görevlileri Sendikaları Konfederasyonu, Başkent Kadın Platformu, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği, Büyük Menderes Platformu, Cedaw, Demokraside Birlik Vakfı, Doku Sanat Galerisi, Ege Bölgesi Sanayi Odası, Eğitim Reformu Grubu, Ehlibeyt Vakfı, Elektrik Mühendisleri Odası, Genç Siviller, Hak-İş, Hekimler Birliği Vakfı, Hukuki Araştırmalar Derneği, İnsan Hakları Ortak Platformu, İnsanca Yaşamı Destekleme Derneği, İris Eşitlik Gözlem Grubu, İstanbul Çevre Federasyonu, İstanbul Çevre Konseyi, İstanbul Çevre Vakfı, İstanbul Kültür, Turizm Ve Çevre

<http://www.anayasaplatformu.net> dört ay içinde sadece 20000 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.⁸ Dolayısıyla kamuoyu tarafından da tam anlamıyla bir destek alamayan platform istediği başarıya ulaşamadığı söylenebilir.

Partilerin finansmanı şeffaflaştırılması ilke kararı ifade edilmesine rağmen siyasi partilerin mali denetimine ilişkin somut öneri getirilmemiştir.

4.1.5. Özbudun Komisyonu Anayasa Önerisi

Öneri Temmuz 2007’de hazırlanmıştır.

- ✓ Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN⁹
- ✓ Prof. Dr. Zühtü ASLAN
- ✓ Prof. Dr. Levent KÖKER
- ✓ Prof. Dr. Yavuz ATAR¹⁰
- ✓ Prof. Dr. Fazıl Hüsnü ERDEM;
- ✓ Doç. Dr. Serap YAZICI.

Özbudun Komisyonu üyeleri liberal görüşleriyle bilinmektedir. Özbudun Komisyonun diğer yönlerinden biri ise, diğer komisyonları aksine bir şehir ve / veya üniversite’ ye ağırlık verilmemiştir ve homojen bir dağılım sağlanmıştır. (Teziç Komisyonu örneği; üyelerin % 90’ı İstanbul şehrinden, üyelerin % 70’i İstanbul Üniversitesinden, hatta üyelerin % 45’i İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalındandır, II. TBB Komisyonu örneğindeki Ankara şehri yoğunluğu)

Gönüllüleri, İstanbul Politikalar Merkezi, Ka.Der, Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı, Kadın Girişimciler Derneği, Kadın Girişimciler Kurulu, Kafkas Dernekleri Federasyonu, Kafkasya Forumu, Kamu Araştırmaları Vakfı, Kamu Hizmetleri Araştırma Vakfı, Kaos Gl, Kırk Örük Kadın Kooperatifi, Küresel Denge Derneği, Küyerel, Marmara Grubu Vakfı, Başbakanlık Müfettişleri Derneği, Mazlum-Der, Mektup Dergisi, Memur-Sen, Mess Eğitim Vakfı, Milletvekili Ve Belediye Başkanı Danışmanları Derneği, Müsiad, Özgün Yaklaşım Derneği, Parlamento Muhabirleri Derneği, Peryön, Sosyal Demokrasi Derneği, Sosyal Sorumluluk Derneği, Televizyon Yayıncıları Derneği, Tema Vakfı, Tepav, Tesk, Tıp Hukuku Derneği, Tisk, Tobb, Tuskon, Tügiad, Tügik, Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliği, Türkçemiz Derneği, Türk-İş, Türkiye Bilişim Derneği, Türkiye İmar-Sen, Türkiye Kamu-Sen, Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı, Türkonfed, Tüsiad, Tzob, Uçan Süpürge, Vatandaşın Vergisini Koruma Derneği, Vergi Konseyi, Yönetişim Derneği, Yörtürk Vakfı, Yükselen Sevgi Derneği

⁸ Metne <http://www.anayasaplatformu.net/> web adresinden ulaşılabilir. (Erişim Tarihi: 03.02.2008)

⁹ Ergun Özbudun, **Demokrasiye Geçiş Sürecinde Anayasa Yapımı**, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1993., Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, Beşinci Baskı, 1998.

¹⁰ Yavuz Atar, **Demokrasilerde Anayasal Değişimin Dinamikleri ve Anayasa Yapımı**, Konya, Mimoza Yayınevi, 2000.

Her türlü siyasi, hukuki ve içtimai sorunu anayasa ile çözüme temayülü ile karakterize olan kanuncu geleneğimizin aksine çerçeve anayasayı savunan komisyon makul bir dengeyi yakalamış, anayasayı¹¹ cılızlaştırmadan öneriler getirmiştir.

Bu çerçevede siyasi partilerin mali denetimi görevi Sayıştay'a verilmiştir. Siyasî partilerin malî denetiminin Anayasa Mahkemesi yerine bu konuda uzman bir kurum olduğu komisyonca öngörülen Sayıştay'a verilmesi, bu denetimin daha etkili yapılmasını sağlayacağı değerlendirilmiştir. 1982 Anayasasının aksine taslakta yüksek mahkemeler arasında sayılan Sayıştayın malî denetimde uzman bir kurum olması ve yasama organı adına denetim görevi yapıyor olması, siyasî partilerin malî denetiminin bu kurum tarafından yapılmasını hem profesyonellik hem de demokratik meşruiyet açısından haklılaştıracağı değerlendirilmiştir.

4.1.6. Türkiye Büyük Millet Meclisi Platformu

Öneri 1993 yılında hazırlanmıştır.

1993 yılı Mart ayında Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen ve aşağıda alfabetik olarak sıralanan 10 (on) siyasi parti tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve **32 (otuz iki) maddesinde ittifak sağlanan** kapsamlı anayasa önerisidir. Metne Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilen Siyasi Partilerin Anayasa Değişikliği Tekliflerinin Karşılaştırmalı Metinleri isimli Mart 1993' te Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Basımevinde basılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesinden temin edilebilecek eserden ulaşılabilir.

- ✓ Anavatan Partisi
- ✓ Büyük Birlik Partisi
- ✓ Cumhuriyet Halk Partisi
- ✓ Demokratik Sol Parti
- ✓ Doğru Yol Partisi
- ✓ Halkın Emek Partisi
- ✓ Millet Partisi
- ✓ Milliyetçi Hareket Partisi

---

¹¹ Metne <http://yeni-anayasa.blogspot.com/> adresinden ulaşılabilir.

- ✓ Refah Partisi
- ✓ Sosyal Demokrat Halkçı Parti

Üzerinde ittifak sağlanan konulardan bir tanesi de siyasi partilerin mali denetiminin hangi kurum tarafından yapılacağını düzenleyen 69. maddedir. Siyasi partilerin tamamı bu konuyla ilgili siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılmasını öngörmüştür.

4.2. BAZI SİYASİ PARTİLERİN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

4.2.1. Adalet ve Kalkınma Partisi¹²

Adalet Kalkınma Partisi tarafından hazırlanarak 05/04/2010 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan teklifin¹³ 8. maddesiyle siyasi partilerin mali denetimi görevi Sayıştay'a verilmiştir. Bu teklif 14/04/2010 tarihinde Anayasa Komisyonunda kabul edilmiştir.¹⁴ Bilindiği üzere anayasanın 175. Maddesine göre anayasanın değiştirilmesi hakkındaki teklifler Genel Kurulda iki defa görüşülür. Dolayısıyla teklif 21 Nisan 2010 ve 3 Mayıs 2010 tarihlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmüştür. 21 Nisan 2010 tarihinde Genel Kurulda yapılan görüşmede¹⁵ teklif 337 oyla kabul edilmiştir. 3 Mayıs 2010 tarihinde Genel Kurulda yapılan görüşmede¹⁶ ise teklif 327 kabul oyu almış ve reddedilmiştir.

Teklifin reddedilmesinde siyasi partilerin mali denetiminin Sayıştay'a verilmesinden ziyade siyasi partilerin kapatılmasının Türkiye Büyük Millet Meclisinde oluşturulacak bir komisyonun ön iznine bağlanacak olmasıdır. Zira bu madde kamuoyunda parti kapatma maddesi olarak bilinmekteydi.¹⁷ Aynı zamanda Adalet ve Kalkınma Partisi adına söz alarak

¹² 14/08/2001 tarihinde 73 kişiyle Recep Tayyip Erdoğan Genel Başkanlığında kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi faaliyetlerine devam etmektedir.

¹³ <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/2/2-0656.pdf> erişim tarihi 01.03.2011, bu teklifin halkoylamasına sunulan bölümünün tümüyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. R. Cengiz Derdiman, "Halkoyuna Sunulacak 5982 Sayılı Kanun Hükümleri Hakkında Düşünceler", <<http://www.anayasa.gen.tr/derdiman-5982.htm> > (30.8.2010)

¹⁴ Anayasa Komisyonu raporu için <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss497.pdf> (Erişim Tarihi: 01.03.2011)

¹⁵ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b090m.htm> erişim tarihi 01.03.2011

¹⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b100m.htm> erişim tarihi 01.03.2011

¹⁷ <http://www.cnnturk.com/2010/turkiye/05/03/ak parti.sokta parti.kapatma.maddesi.dustu/574671.0/index.html> erişim tarihi 01.03.2011, <http://www.kanalturk.com.tr/haber-detay/26116-parti-kapatma-maddesi-dustu->

madde ile ilgili görüş bildiren milletvekillerinin hiçbirisi bu düzenlemeyle ilgili görüş bildirmemiştir. Her ne kadar durum böyle olsa da sonuç olarak Adalet ve Kalkınma Partisi siyasi partilerin mali denetiminin Sayıştay tarafından yapılmasının daha uygun olacağını değerlendirmektedir.

4.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi¹⁸

Yukarıdaki teklifin 21 Nisan 2010¹⁹ ve 3 Mayıs 2010²⁰ tarihlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesi esnasında Cumhuriyet Halk Partisi grubu adına verilen dokuz önerge ile maddenin tümüyle metinden çıkartılması istenmiştir. Bu veriden hareketle Cumhuriyet Halk Partisinin siyasi partilerin mali denetiminin Sayıştay tarafından yapılmasına karşı çıktığını sonucuna ulaşılabilir. Aynı zamanda bu maddenin uygulamasını gösteren geçici 18. maddenin 28 Nisan 2010 tarihinde Genel Kurul'da görüşülmesi esnasında Cumhuriyet Halk Partisi grubu adına söz alan, partinin Genel Saymanı ve sözcüsü Mustafa ÖZYÜREK şunları ifade etmiştir.²¹

Anayasa Mahkemesi, bu görevi, yani siyasal partilerin mali denetimini hep angarya olarak görmüştür... Oysa bu denetimin Anayasa Mahkemesine verilmesinin bir amacı vardır. İstenilmiştir ki bütünüyle tarafsız, bütünüyle bağımsız bir organ siyasal partilerin hesaplarını denetlesin, ... bu düzenleme gerçekten çok sakıncalı, çok özensiz, önüne arkasına bakılmadan yapılmış bir düzenlemedir... Şu anda, siyasal partilerin mali incelemelerinde büyük haksızlıklar yapılmaktadır... Ne yazık ki, yüce mahkeme denetçilerin hazırladığı raporu hiçbir şekilde değerlendirmeden olduğu gibi kabul etmektedir...

---

haberi.aspx erişim tarihi 01.03.2011, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/512443-parti-kapatma-maddesi-dustu> erişim tarihi 01.03.2011, <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=980198> (Erişim Tarihi: 01.03.2011),

<http://www.cnnturk.com/2010/turkiye/05/03/ak.parti.sokta.parti.kapatma.maddesi.dustu/574671.0/index.html> (Erişim Tarihi: 01.03.2011),

http://www.posta.com.tr/siyaset/HaberDetay/Hukumet_e_sok_8_madde_dustu.htm?ArticleID=28488 erişim tarihi 01.03.2011, <http://www.milliyet.com.tr/parti-kapatma-maddesi-dustu->

http://www.sabah.com.tr/Gundem/2010/05/04/anayasada_ilk_sok_8inci_madde_dustu erişim tarihi 01.03.2011, http://www.sabah.com.tr/Gundem/2010/05/04/anayasada_ilk_sok_8inci_madde_dustu (Erişim Tarihi: 01.03.2011)

¹⁸ 09/09/1992 tarihinde 69 kişiyle Deniz Baykal Genel Başkanlığında kurulan Cumhuriyet Halk Partisi faaliyetlerine devam etmektedir.

¹⁹ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b090m.htm> (Erişim Tarihi 01.03.2011)

²⁰ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b100m.htm> (Erişim Tarihi 01.03.2011)

²¹ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b097m.htm> (Erişim Tarihi 01.03.2011)

Yine geçici 18. maddenin 28 Nisan 2010 tarihinde Genel Kurul'da görüşülmesi esnasında Cumhuriyet Halk Partisi grubu adına söz alan İsa GÖK şunları ifade etmiştir.²²

...Diyorsunuz ki arkadaşlar: “Anayasa 69’u değiştirerek mali denetimi Sayıştaya vermekle aslında demokratik tavır sergiliyor.” Aslında yaptığınız ne biliyor musunuz? Güçlünün herkes üzerindeki hükümlerini artırmak. Faşist bir mantık. Nedenini söyleyeyim: Mali yönden siyasi partileri Sayıştay denetimi marifetiyle baskı altına alıyorsunuz. Bu, doğrudan Hükümetin; bu, doğrudan Parlamentodaki güçlü olan partinin Sayıştay denetimini kullanarak diğer partiler üzerinde baskı yaratmasıdır, bu kabul edilemez...

Sonuç olarak Cumhuriyet Halk Partisi siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesi tarafından gereği gibi yapılamadığını işaret etmekle birlikte bunun Sayıştay tarafından yapılmasının bazı sakıncaları beraberinde getireceğini değerlendirmektedir.

4.2.3. Milliyetçi Hareket Partisi²³

Yukarıdaki teklifin 21 Nisan 2010²⁴ ve 3 Mayıs 2010²⁵ tarihlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesi esnasında Milliyetçi Hareket Partisi grubu adına verilen yedi önerge ile maddenin tümüyle metinden çıkartılması istenmiştir. Bu veriden hareketle Milliyetçi Hareket Partisinin siyasi partilerin mali denetiminin Sayıştay tarafından yapılmasına karşı çıktığını sonucuna ulaşılabilir. Aynı zamanda 21 Nisan 2010²⁶ tarihinde teklifin Genel Kurul'da görüşülmesi esnasında Milliyetçi Hareket Partisi grubu adına söz alan, partinin Genel Başkan Yardımcısı şunları ifade etmiştir.

Değerli arkadaşlarım, birinci olarak, siyasi partilerin mali denetimlerinin Anayasa Mahkemesinden alınıp Sayıştaya verilmesi... Sayıştayın nasıl teşkil edildiğine dair

²² <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b097m.htm> (Erişim Tarihi 01.03.2011)

²³ 07/07/1983 tarihinde 31 kişiyle Mehmet Pamak Genel Başkanlığında kurulan Milliyetçi Hareket Partisi faaliyetlerine devam etmektedir.

²⁴ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b090m.htm> (Erişim Tarihi 01.03.2011)

²⁵ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b100m.htm> (Erişim Tarihi 01.03.2011)

²⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b090m.htm> (Erişim Tarihi 01.03.2011)

yaşadığımız gerçekler dikkate alındığında, siyasi partilerin anayasal ve yargısal bir teminattan uzaklaştırıldığı düşüncesindeyiz.

Sonuç olarak Milliyetçi Hareket Partisi siyasi partilerin mali denetiminin Sayıştay tarafından yapılmasının siyasi partilerin anayasal ve yargısal güvenceden uzaklaştırdığını değerlendirmektedir.

4.2.4. Demokratik Sol Parti²⁷

Yukarıdaki teklifin 21 Nisan 2010²⁸ tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesi esnasında Demokratik Sol Parti adına verilen önerge ile maddenin tümüyle metinden çıkartılması istenmiştir. Bu veriden hareketle Demokratik Sol Partinin siyasi partilerin mali denetiminin Sayıştay tarafından yapılmasına karşı çıktığını sonucuna ulaşılabilir.

4.2.5. Barış ve Demokrasi Partisi²⁹

Yukarıdaki teklifin 21 Nisan 2010³⁰ ve 3 Mayıs 2010³¹ tarihlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesi esnasında Barış ve Demokrasi Partisi grubu adına verilen önergeler ile siyasi partilerin mali denetimi görevinin Sayıştay'a verilmesi istenilmiştir.

4.2.6. Anavatan Partisi³²

Türkiye Büyük Millet Meclisinde siyasi partilerce oluşturulan anayasa değişikliğine Anavatan Partisi olarak daha önce takdim ettiğimiz metne ek öncelikle görüşülmesini arzu ettiğimiz maddeler başlığı altına 1993 yılı içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisi

---

²⁷ 14/11/1985 tarihinde 612 kişiyle Rahşan Ecevit Genel Başkanlığında kurulan Demokratik Sol Parti faaliyetlerine devam etmektedir.

²⁸ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b090m.htm> (Erişim Tarihi 01.03.2011)

²⁹ 02/02/2008 tarihinde 42 kişiyle Mustafa Ayzit Genel Başkanlığında kurulan Barış ve Demokrasi Partisi faaliyetlerine devam etmektedir.

³⁰ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b090m.htm> (Erişim Tarihi 01.03.2011)

³¹ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil4/bas/b100m.htm> (Erişim Tarihi 01.03.2011)

³² 20/05/1983 tarihinde 30 kişiyle Turgut Özal Genel Başkanlığında kurulan Anavatan Partisi 31 Ekim 2009 tarihinde Demokrat Parti ile birleşerek kapanmıştır.

Başkanlığına sunulan öneride³³ siyasi partilerin mali denetimi görevi Anayasa Mahkemesine verilmiştir.

4.2.7. Sosyal Demokrat Halkçı Parti³⁴

Doğru Yol Partisi ile müştereken hazırlanarak grup başkanvekillerinin imzasıyla 27.11.1992 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Anayasanın 67., 68., 69. ve 76. Maddelerinde değişiklik öneren öneride³⁵ siyasi partilerin mali denetimi görevi Anayasa Mahkemesine verilmiştir.

Sosyal demokrat Halkçı Parti tarafından hazırlanarak 1993 yılı içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan öneride³⁶ siyasi partilerin mali denetimi görevi Anayasa Mahkemesine verilmiştir.

4.2.8. Doğru Yol Partisi³⁷

Sosyal Demokrat Halkçı Parti ile müştereken hazırlanarak grup başkanvekillerinin imzasıyla 27.11.1992 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Anayasanın 67., 68., 69. ve 76. Maddelerinde değişiklik öneren öneride³⁸ siyasi partilerin mali denetimi görevi Anayasa Mahkemesine verilmiştir.

---

³³ TBMM Başkanlığı'na Bazı Kurum ve Kuruluşlarca Verilmiş ve Ayrıca TBMM'deki Siyasi Partilerin Anayasa Değişikliğine İlişkin Hazırlık Çalışmaları ve Taslak Metinler, Ankara, 1993, sh. 257

³⁴ 20/05/1983 tarihinde 22 kişiyle Necdet Calp Genel Başkanlığında kurulan Halkçı Parti 14/11/1985 tarihinde Sosyal Demokrat Halkçı Parti olmuştur. Sosyal Demokrat Halkçı Parti 29/05/1995 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi ile birleşerek kapanmıştır.

³⁵ TBMM Başkanlığı'na Bazı Kurum ve Kuruluşlarca Verilmiş ve Ayrıca TBMM'deki Siyasi Partilerin Anayasa Değişikliğine İlişkin Hazırlık Çalışmaları ve Taslak Metinler, Ankara, 1993, s. 235.

³⁶ TBMM Başkanlığı'na Bazı Kurum ve Kuruluşlarca Verilmiş ve Ayrıca TBMM'deki Siyasi Partilerin Anayasa Değişikliğine İlişkin Hazırlık Çalışmaları ve Taslak Metinler, Ankara, 1993, s. 313.

³⁷ 23/06/1983 tarihinde 34 kişiyle A.Nusret Tuna Genel Başkanlığında kurulan Doğru Yol Partisinin adı 27/05/2007 tarihinde Demokrat Parti olarak değişmiş olup faaliyetlerine devam etmektedir .

³⁸ TBMM Başkanlığı'na Bazı Kurum ve Kuruluşlarca Verilmiş ve Ayrıca TBMM'deki Siyasi Partilerin Anayasa Değişikliğine İlişkin Hazırlık Çalışmaları ve Taslak Metinler, Ankara, 1993, s. 235.

4.3. ANAYASA MAHKEMESİNİN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNE İLİŞKİN KURUMSAL GÖRÜŞÜ

Her yıl 25 Nisan'da yapılan Anayasa Mahkemesi kuruluş günü törenlerinde Anayasa Mahkemesi Başkanları tarafından yapılan konuşmalar³⁹ basında geniş yer bulduğu gibi törenler Cumhurbaşkanı, Başbakan, TBMM Başkanı, Yüksek Mahkeme başkanlarının katılımıyla yapılmaktadır. Bu konuşmalarda siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılmasını eleştiren ve bunu başka bir kurum tarafından yapılması öneren değişiklikler sıkça dile getirilmektedir.

1979 yılında yapılan bir sempozyumda⁴⁰ görüşlerini ifade eden Emekli Anayasa Mahkemesi Başkanı Muhittin Taylan⁴¹ Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimi gerçekleştirecek nitelikte bir kuruluş olmadığını, Yüksek Mahkemenin başarı sağlayamadığı tek görev alanının bu olduğunu; bu itibarla siyasi partilerin mali denetiminin Sayıştay'a verilmesi gerektiğini ancak bunun için siyasi partilerin mali denetimini düzenleyen anayasal hükümlerin değişmesi gerektiğini açıkça ifade etmişlerdir.

1996 yılında yapılan 34. kuruluş günü töreninde dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden tarafından yapılan konuşmada Anayasa'da ve Anayasa Mahkemesi Kuruluş Yasası'nda gerekli değişiklikler yapılarak anayasa yargısının özgün işlevine ve gerçek konumuna aykırı düzenlemeler kaldırılarak uygun gerekler sağlanmalı ve Siyasal partilerin akçalı denetimi, yasama ve yürütme erkleri dışında, bağımsız birimle gerçekleştirilmeli, ancak yaptırım belirlemesi Anayasa Mahkemesi'nde kalması gerektiği ifade edilmiştir.⁴²

1997 yılında yapılan 35. kuruluş günü töreninde dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden tarafından yapılan konuşmada siyasal partilerin kapatılmaları ve akçalı denetimleri gerçekçi kurullarla yeni yöntemleri gerektirmekte olduğu ifade edilmiştir.⁴³

2001 yılında yapılan 39. kuruluş günü töreninde dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin tarafından yapılan konuşmada Anayasa'da ve 2949 sayılı Anayasa

---

³⁹ 1996- 2011 tarihleri arasında Anayasa Mahkemesi başkanları tarafından her yıl 25 Nisan'da kuruluş günü törenlerinde yapılan konuşmalara <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=template&id=36> adresinden ulaşılabilir. (Erişim Tarihi: 01.03.2011) Bu konuyla ilgili ayrıntılı çalışma için bkz. Kemal Başlar, "Anayasa Yargısında Yeniden Yapılanma", **Demokrasi Platformu**, Yıl 1, Sayı 2, Bahar 2005

⁴⁰ <http://www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der25m8.pdf> (Erişim Tarihi: 01.03.2011)

⁴¹ <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=content&id=272> (Erişim Tarihi: 01.03.2011)

⁴² <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=content&id=39> (Erişim Tarihi: 01.03.2011)

⁴³ <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=content&id=40> (Erişim Tarihi: 01.03.2011)

Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'da gerekli değişiklikler yapılarak; Anayasa Yargısının asıl işlevine ve konumuna uygun düşmeyen düzenlemeler kaldırılarak siyasi partilerin mali denetimi, yasama ve yürütme erkleri dışındaki bağımsız birimlerce örneğin Sayıştay'ca yapılması gerektiği, denetim sonucu Anayasa Mahkemesi'ne bildirilerek, yaptırım için gerekli yargısal kararların Anayasa Mahkemesi'nce alınması gerektiği ifade edilmiştir.⁴⁴

2003 yılında yapılan 41. kuruluş günü töreninde dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin tarafından yapılan konuşmada Anayasa Mahkemesi'nin, evrensel hukuku yakından izleyebilecek konuma gelmesini sağlayacak dinamizme kavuşturulmasına iş yoğunluğu engel olduğundan, Mahkemenin konumu ve işlevleri ile bağdaşmayan Siyasi Partilerin Mali Denetimi" görevinin Anayasa Mahkemesi'nden alınması gerektiği ifade edilmiştir.⁴⁵

2009 yılında yapılan 47. kuruluş günü töreninde dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Hasim Kılıç tarafından yapılan konuşmada siyasi partilerden mali denetimleri aşamasında hesabını eksik veren, tamamlamayan veya hiç vermeyenlere karşı mali yaptırımlar uygulanması niteliği gereğince isabetli olacağı ifade edilmiştir.⁴⁶

2011 yılında yapılan 49. kuruluş günü töreninde dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Hasim Kılıç tarafından yapılan konuşmada Anayasa'da yapılan değişikliklere paralel olarak Siyasi Partiler Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılmadığından dolayı, Anayasa Mahkemesi'nin siyasi ve mali denetim görevi güçlkle yürütülmekte olduğu, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da siyasi partilerin mali denetimlerinin Sayıştay'ca yapılabileceği, denetim sonuçlarının ise Anayasa Mahkemesince karara bağlanacağı öngörüldüğü vurgulanmış, ancak, bireysel başvuru ile oluşacak işyükü gözetildiğinde muhtemel Anayasa değişikliğinde bu görevin Anayasa Mahkemesinden tümüyle alınmasının yerinde olacağı düşünülmekte olduğu ifade edilmiştir.⁴⁷

Ayrıca 2004 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından hazırlanan Anayasa Önerisinde de siyasi partilerin mali denetimi görevinin Sayıştay'a verilemesi zımnen ifade edilmiştir. Dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Haşim KILIÇ tarafından sunulan önerinin

---

⁴⁴ <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=content&id=44> (Erişim Tarihi: 01.03.2011)

⁴⁵ <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=content&id=46> (Erişim Tarihi: 01.03.2011)

⁴⁶ <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=content&id=51> (Erişim Tarihi: 01.03.2011)

⁴⁷ <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=haber&id=123> (Erişim Tarihi 06.05.2011)

Anayasa Mahkemesi asıl ve yedek üyelerinin birlikte yaptıkları toplantılar sonucunda ortaya çıktığı belirtilmiş olup siyasi partilerin mali denetimi ile ilgili şu ifadelere yer verilmiştir.⁴⁸

Siyasi partilerin mali denetimi güçlü bir örgütlenmeyi gerekli kıldığından Anayasa Mahkemesi ancak partilerin genel merkez harcamalarını denetleyebilmiş, taşra teşkilatlarının denetimi cetveller üzerinden yapılarak arzu edilen, amaçlanan sonuca ulaşamamıştır. Zaman ve yeterli eleman konusundaki sıkıntılar Mahkeme'yi bu konuda da bir darboğaza sokmuş, asıl denetim işlevini olumsuz yönde etkilemiştir.

Mahkemeyi temsil etme görev ve yetkisi Başkan'da olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimine ilişkin kurumsal bakışı şu şekilde özetlenebilir.

1. Siyasi partilerin mali denetimi görevi Anayasa Mahkemesinin iş yükünü arttırmaktadır.
2. Siyasi partilerin mali denetimi görevi Anayasa Mahkemesi tarafından güçlükle yürütülmektedir.
3. Siyasi partilerin mali denetimine ilişkin daha gerçekçi kurallara ihtiyaç duyulmaktadır.
4. Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesinin asıl işlevine ve konumuna uygun düşmemektedir.
5. Dolayısıyla siyasi partilerin mali denetimi görevi Anayasa Mahkemesinden tamamen alınmalı ya da inceleme görevi başka kuruma verilmeli, Anayasa Mahkemesi sadece nihai karar verici ya da temyiz verici konumda olmalıdır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin mali denetimi görevinin ya tamamen kendisinden alınmasını ya da inceleme görevi başka kuruma verilerek, Anayasa Mahkemesinin sadece nihai karar verici ya da temyiz verici konumda olması gerektiğini değerlendirmektedir.

---

⁴⁸ http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg21/turkiyeraporu.pdf (Erişim Tarihi 06.05.2011)

4.4. ANAYASA MAHKEMESİNİN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNE İLGİSİZLİĞİ

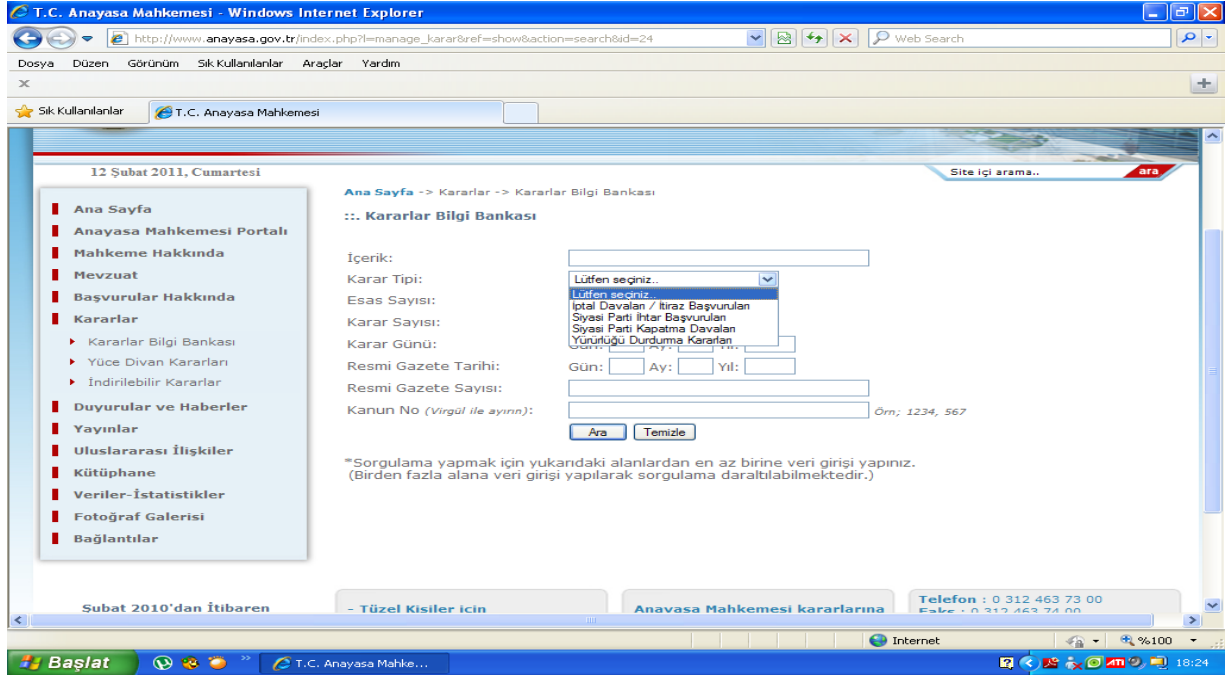
4.4.1. Web Sitesi

Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu siyasi parti mali denetim kararlarına toplu bir şekilde ulaşım imkânı bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararların büyük bir çoğunluğuna - siyasi parti mali denetim kararları hariç- mahkemenin kurumsal web sitesi olan www.anayasa.gov.tr adresinde bulunan Kararlar Bilgi Bankasından ulaşmak mümkündür.⁴⁹ Aşağıda görüleceği gibi bu bilgi bankasında yer alan karar türleri arasında siyasi parti mali denetim kararları bulunmamaktadır (Bakınız Şekil 28). Bu anlamda bakıldığında Anayasa Mahkemesi kendi vermiş olduğu kararları görmezden gelmektedir. Demokratik siyasi hayatın temel değerlerinden olan mali şeffaflığın yasal tezahürü olan siyasi partilerin mali denetim kararlarına kamuoyunun toplu ulaşımı konusunda kolaylaştırıcı düzenleme yapmamanın ne gibi haklı bir gerekçesi olabileceğini merak konusudur. Bu konuyla ilgili 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince Anayasa Mahkemesine yönelmiş olduğumuz aşağıda gösterilen soru ve cevap Mahkemenin konuya bakışını daha net ortaya koymaktadır.

...5. Yüce Mahkemenin kurumsal web adresinde yer alan Kararlar Bilgi Bankasında karar tipleri arasında siyasi parti mali denetimi kararları yer almamaktadır. Yüce Mahkeme siyasi parti mali denetimi kararlarını Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararlar arasında görmemekte midir? Eğer durum böyle değilse siyasi partilerin hesap verilebilirliğini sağlayan mali denetim kararlarına Kararlar Bilgi Bankasında yer verilmesi düşünülmektedir?...

....Mahkememiz Web sitesinde SPMD kararlarının yer almaması ise Başkanlığımız takdiridir....

⁴⁹ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=search&id=24

Şekil 28: Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası Görünümü

Yine mahkemenin web adresinde bulunan veriler-istatistikler bölümüne girildiğinde “Anayasa Mahkemesince Mali Denetimi Yapılan Siyasi Partiler” bölümü bulunmaktadır.⁵⁰ Bu durum mahkemenin bu konuya ilgisi açısından düşündürücüdür.

13 Şubat 2011 tarihinde sağlanan erişimde Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı Deniz BAYKAL, Demokratik Sol Partinin Genel Başkanı Zeki SEZER, Doğru Yol Partisinin Genel Başkanı Mehmet AĞAR, Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Muhsin YAZICIOĞLU, Özgürlük ve Dayanışma Partisi Genel Başkanı Ufuk URAS, Saadet Partisi Genel Başkanı Recai KUTAN olarak gözükmektedir. Bilindiği üzere Deniz BAYKAL Mayıs 2010’da, Mehmet AĞAR ve Erkan MUMCU 2007 Genel Seçimi Sonrası, Ufuk URAS 2009 Haziran’da istifa etmişlerdir. Recai KUTAN 2008 yılında kongreyle genel başkanlığı Numan KURTULMUŞ’a devretmiştir. Muhsin YAZICIOĞLU da Mart 2009’da geçirdiği helikopter kazası sonucu vefat etmiştir.

Aynı zamanda hukuki varlığı sona ermiş 14 partinin Anayasa Mahkemesinin “faal siyasi partiler” listesinde yer aldığını görmekteyiz. Dolayısıyla Şubat 2010 – Şubat 2011 döneminde yaklaşık 620.000 kişinin ziyaret ettiği web adresindeki bilgilerin son güncelleme

⁵⁰ http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/veri-istatistik/yargisal/siyasi_partiler.doc (Erişim Tarihi: 13.02.2011 saat 01:03)

tarihi 2007'dir. Bu da Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimine verdiği önem açısından şaşırtıcıdır.

Tablo 9: Kapanmasına Rağmen Anayasa Mahkemesinin Web Sayfasında Faal Görünen Siyasi Partilerin Listesi

NO:	SİYASİ PARTİ İSMİ	Kuruluş Tarihi	Kapanma Tarihi
1	ÖZGÜR TOPLUM PARTİSİ	06.06.2003	26.05.2007
2	HÜRRİYET VE DEĞİŞİM PARTİSİ	07.01.1997	29.12.2007
3	SON ÇAĞRI PARTİSİ	29.08.2002	08.01.2008
4	LİDER TÜRKİYE PARTİSİ	03.09.2001	24.09.2008
5	ANAVATAN PARTİSİ	20.05.1983	31.10.2009
6	ADALET PARTİSİ	11.04.1995	15.10.2009
7	DEMOKRATİK TOPLUM PARTİSİ	09.11.2005	11.12.2009
8	SOSYAL DEMOKRAT PARTİSİ	29.11.2001	13.01.2010
9	AYDINLIK TÜRKİYE PARTİSİ	27.11.1998	28.02.2010
10	DEMOKRAT HALK PARTİSİ	15.12.1999	09.04.2010
11	SEVGİ VE DAYANIŞMA PARTİSİ	16.05.2007	11.04.2010
12	EŞİTLİK PARTİSİ	25.05.2001	24.03.2010
13	MİLLİ EGEMENLİK PARTİSİ	19.07.2002	19.06.2010
14	VATANSEVERLER PARTİSİ	05.03.2007	30.07.2010

4.4.2. Kararlar Dergisi

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 35. maddesine göre Mahkemece uygun görülen kararlar Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisinde yayımlanır. Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimine ilgisi açısından bu durum dikkate değerdir. Kararlar Dergisinin 44. sayısının 2.cildinin 1209. sayfasında görüldüğü gibi siyasi partilerin mali denetim kararlarına yer verilmekten imtina edilmiş, bunun yerine 2007 yılında Resmi Gazetede yayımlanan kararların listesi verilmiş ve “Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi'nde yer verilmeyen yukarıdaki kararlara Resmi Gazete'nin internet sayfasından [<http://rega.basbakanlik.gov.tr>] ulaşılabilir” Notu düşünülmüştür.⁵¹ Başka bir anlatımla siyasi partilerin mali denetim kararlarını Kararlar Dergisinde yer vermeye değer görmemektedir.

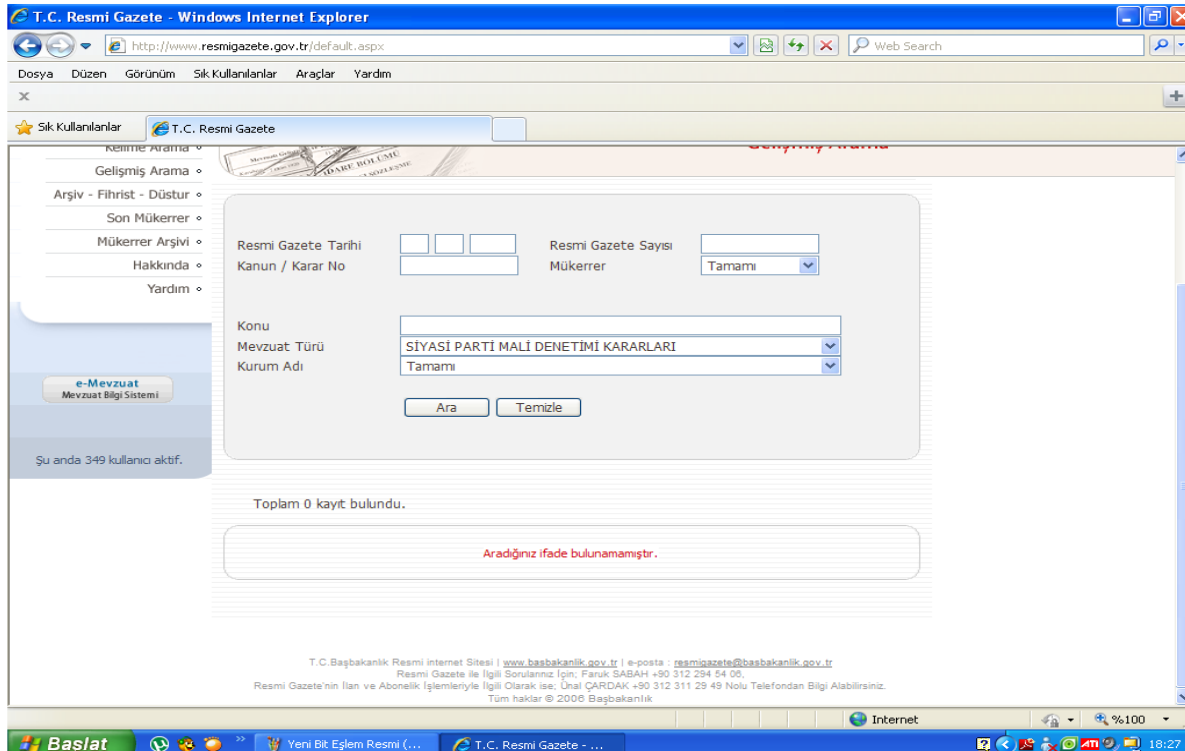
⁵¹ http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/kararlar_dergisi/aymkd44_2.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2011 saat 01:03)

4.4.3. Anayasa Yargısı Sempozyumları

Anayasa Mahkemesi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna göre her yılın nisan ayının 25 inci günü Anayasa Mahkemesinin kuruluş günüdür. Kuruluş günü törenlerle kutlanır, seminerler ve konferanslar tertiplenir. Anayasa Mahkemesinin kuruluş günlerine özgü olarak 1984 yılından itibaren sürekli olarak düzenlediği bilimsel nitelikli sempozyumlarda 2008 yılına kadar 303 bildiri sunulmuştur. Bu bildirilerden sadece biri siyasi partilerin mali denetimi ile ilgilidir. Bu bildiride literatürde bu konuyla ilgili tek kitabın yazarı olan Hamdi MEHTER'in 1991 yılında Anayasa Mahkemesinin Mali Denetim İşlevi konulu bildirisidir.

4.4.4. Resmi Gazete Web Sitesi

Bilindiği üzere Anayasa Mahkemesi kararları Resmi Gazetede yayımlanmaktadır. Fakat bunun sınıflandırması Anayasa Mahkemesi tarafından yapılarak Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğüne gönderilmektedir. Aşağıda görüldüğü gibi Resmi Gazete'nin gelişmiş arama bölümünde siyasi parti mali denetim kararları seçildiğinde herhangi bir sonuca ulaşılamamaktadır.

Şekil 29: Resmi Gazetede Siyasi Parti Mali Denetim Kararları Tarama Görünümü

4.5. DOKTRİNİN SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİNİ YAPACAK KURUM ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

Anayasa Hukuku doktrinin çoğunluğu Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin mali denetimini görevini yapmakta zorlandığı konusunda hemfikir olmakla beraber bazı yazarlar siyasi partilerin mali denetimi görevini Sayıştay'a bazı yazarlar revize ederek Anayasa Mahkemesine bazı yazarlarda üçüncü bir kuruma vermeyi önermektedir.

Hikmet Sami Türk⁵² Türk Anayasa Mahkemesinin Sorunlarının Tartışılmasına ilişkin yapılan bir toplantıda bu konuya ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifa etmiştir.⁵³

...Ben ise, zaten bugün de Anayasa Mahkemesi'nin Sayıştay'ın desteği ile yaptığı bir görevin doğrudan doğruya Sayıştay'a verilmesinin uygun olacağını düşünüyorum. Siyasî partilerin hesap denetimlerinin TBMM adına Sayıştay'ca yapılmasının doğru olacağını düşünmekteyim. Anayasa Mahkemesi, böylece asıl görevlerinde yoğunlaşma olanağını bulacaktır...

Burhan Kuzu⁵⁴ Türk Anayasa Mahkemesinin Sorunlarının Tartışılmasına ilişkin yapılan bir toplantıda bu konuya ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir.⁵⁵

...Siyasi partilerin mali denetimi konusunda da ben sayın TÜRK gibi düşünüyorum, elimdeki notlarım da öyle. Bunu Sayıştay'a vermek lazım; şu anda çok eski yıllara –bildiğim kadarıyla- ait mali denetim devam ediyor. Bu arada partinin kapatılması güdeme geliyor ve hatta kapatıldığı durumlar var, o anda icabında konu bitiriliyor ve Maliye Bakanlığı malların tasfiyesi sırasında yetkisi olmayan işlere girebiliyor. Bunun uygulamalarını da gördük daha önce bildiğiniz gibi; bence bunu ilgili kurula vermek lazım, Sayıştay olabilir diye düşünüyorum...

⁵² Hayatı ile ilgili bilgiler için bkz. http://tr.wikipedia.org/wiki/Hikmet_Sami_T%C3%BCrk (Erişim Tarihi 03.03.2011)

⁵³ Hikmet Sami Türk: "Türk Anayasa Mahkemesinin Sorunlarının Tartışılması", **Anayasa Yargısı**, C. 21, s. 148.

⁵⁴ Hayatı ile ilgili bilgiler için bkz. <http://www.burhankuzu.gen.tr/> (Erişim Tarihi: 03.03.2011)

⁵⁵ Burhan Kuzu: "Türk Anayasa Mahkemesinin Sorunlarının Tartışılması", **Anayasa Yargısı**, C. 21, s. 154.

Erdoğan Teziç ve Necmi Yüzbaşıoğlu tarafından hazırlanan Siyasî Partiler ve Milletvekili Seçimi Kanunlarına İlişkin Görüşler isimli raporda siyasi partilerin mali denetimini Sayıştay'ın yapması gerektiği ifade edilmiştir.⁵⁶

... Kanımızca, siyasi partilerin daha etkin mali denetimini sağlamak için bu yetkinin Anayasa Mahkemesinden alınarak, bu konuda uzman kurum olan Sayıştay'a verilmesi daha isabetli olacaktır...

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununa ilişkin değişiklik önerilerini içeren raporda şu ifadelere yer verilmiştir.⁵⁷

... Mali denetim teknik bir konu olduğu için Anayasa Mahkemesince yapılması gereksizdir. Sayıştay'ın denetimi sonucunda yasalara aykırılık görülürse bunu Anayasa Mahkemesi'ne bildirmesi, bu hallerde gereğinin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılması daha uygundur.

Siyasi partilerin mali denetimin Sayıştay'a verilmesini öneren diğer bir makalede şu ifadeler yer almıştır.⁵⁸

...Siyasal partilerin mali denetiminin, bu konuda uzman bir kuruluş olan Sayıştay tarafından yapılması daha yerinde olacaktır...

Uzun yıllar Anayasa Mahkemesinde raportörlük yapan ve siyasi partilerin mali denetiminde görev alan Sayıştay kökenli raportörlerden Hamdi Mehter siyasi partilerin mali denetimi ile ilgili şu görüşleri ifade etmiştir.⁵⁹

... Mali denetimin Yüksek Mahkemeden alınması görüşünde olanlar, denetimi teknik düzeye indirgemekte; konunun hukuk devleti ilkesi ve anayasa rejimi içerisindeki yerini bertaraf etmektedir... Mali denetimin Sayıştay'a verilmesini önermek, her halde Anayasa açısından sonuçları düşünülmeden ortaya atılan bir

⁵⁶ Erdoğan Teziç - Necmi Yüzbaşıoğlu: "Siyasi Partiler ve Milletvekili Seçimi Kanunlarına İlişkin Görüşler", www.tugiad.org.tr/bultendosya/Siyasi_Partiler_ve_Millet_Vekili_Secimi.doc. (Erişim Tarihi: 18.01.2011)

⁵⁷ www.tesev.org.tr/ddg/spk1711.php (Erişim Tarihi 02.11.2010)

⁵⁸ Mesut Aydın, "Türkiyede Siyasal Partilere Devlet Yardımı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.54, Sayı 4 (2005) s. 241.

⁵⁹ http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg8/hmehter.pdf (Erişim Tarihi 02.11.2010)

görüştür... Siyasi partilerin kuruluşları ve faaliyetlerinin anayasa rejimi açısından denetimleri Anayasa Mahkemesince yürütülürken salt mali denetimin Mahkeme'nin görevleri arasından çıkartılması görüşü demokrasilerdeki açıklık ilkesinin bertaraf edilmesi; Yüksek Mahkemece yürütülen siyasi parti denetimindeki bütünlüğün bozulması, hukuk devletindeki yargı denetiminin mali yönünün göz ardı edilmesi anlamına gelir...

...1983 yılında siyasi partilerin kurulmasına izin verilmesi ile o yıl kurulan partilerin 1984 yılı Temmuz ayından itibaren mali denetimlerinin yapılması gerekirken,1983 yılı hesaplarına ilişkin ilk mali denetim, Anayasa Mahkemesi'nde 1988 yılında karara bağlanmıştır. İçinde bulunduğumuz 1991 yılında, henüz karara bağlanmamış 1985 yılı hesapları bulunmaktadır. Siyasi parti mali denetiminde, Anayasa Mahkemesinde gecikmeler ve iş birikimi olmuştur

...Mali denetimindeki gecikmelerin çeşitli nedenleri vardır. Bunlara tek tek aşağıda değinilecektir. İlk Anayasa Mahkemesi çevrelerince ortaya çıkarılan bir soruna değinmek istiyoruz. Sorun şudur:

Mali denetim, çeşitli nedenlerle yıllarca ele alınamamış, Yüksek Mahkeme'de bu alanda büyük çapta iş birikimi olmuştur. Gecikmelerin yarattığı sorunlar devam ederken, mali denetime başlanması ile, hesap alınamaması, denetim alanında ve kapsamında tatmin edici olmayan durumlarla karşılaşılması gibi diğer sorunlar ortaya çıkmıştır. Sorunun büyüklüğü ve önemi anlaşılınca, mali denetime son bir iki yıldan daha fazla önem verilmiş, buna karşın kimilerince, mali denetimin Anayasa Mahkemesi'nin aslı görevi olmadığı ,bu görevin Mahkeme'den alınmasının uygun olacağı gibi değişik görüşler ortaya atılmıştır..."

4.6. ULUSLARASI KURULUŞLARIN GÖRÜŞLERİ

Avrupa Komisyonunun 2011 Türkiye İlerleme raporunda Türkiye'de siyasi partilerin mali denetimi ile şu ifadelere yer verilmiştir.⁶⁰

⁶⁰ http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf
(Erişim Tarihi 02.12.2011)

...Siyasi partilerin mali denetimi zayıf kalmakta ve seçim kampanyalarının mali denetimi veya adayların finansmanı konularında yasal bir çerçeve bulunmamaktadır...

4 Mayıs 1998 tarihinde gerçekleştirilen 102. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısında alınan (98) 7 sayılı ilke kararı ile, “1 Mayıs 1999 tarihi itibariyle bir ‘genişletilmiş kısmi anlaşma şeklinde” Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO = Group of States against Corruption) kurulması yetkisi tesis edilmiş olup, iş bu yetkiye dayanarak 17 kurucu üye devlet tarafından (99) 5 sayılı ilke kararı ile GRECO 1 Mayıs 1999 günü itibariyle kurulmuştur. 26 Mart 2010 tarihinde yayımlanan Parti Finansmanında Şeffaflık hakkında Türkiye Değerlendirme Raporunda şu ifadeler yer verilmiştir.⁶¹

...Şu anda, Mahkeme tarafından yürütülen mali inceleme hesap verme standartlarını karşıladığı görünmektedir, ancak Mahkemenin görevlileri esas olarak denetleme konusunda uzmanlaşmıştır. Muhataplardan bazılarında göre, sunulan raporlar, partilerin veya adayların sağladıkları bilginin ötesinde incelenmemektedir. Örneğin, bir seçim kampanyasının açıklanmamış bir mali kaynaktan desteklenip desteklenmediğine ilişkin hiçbir inceleme yapılmamaktadır. GET tarafından elde edilen bilgi, yasal sınırı aşan bağışlar ve sıklıkla uygunsuz biçimde kaydedilen aynı bağışlar (örneğin, kişisel hediye ya da bedava ulaşım veya reklam gibi hizmetler şeklindeki bağışlar) konusunda yeterli incelemenin olmadığını açıkça göstermektedir. Ayrıca, gözlemcilerin bazıları partinin ihtiyaçları ve faaliyetleri ile sınırlandırılan kamu finansmanının (devlet yardımı) derinlemesine izlenmediği kanaatindedir. GET, ayrıca SPK tarafından öngörülen partilerin merkez ve yerel teşkilatlarında inceleme yapabilme imkanının hiçbir zaman kullanılmadığı ve Mahkeme ve kolluk kuvvetleri arasındaki işbirliğinin yetersiz olduğu konusunda bilgilendirilmiştir. Mahkeme, tespit edilen cezai suçları savcılığa bildirmek zorundadır, ancak usuller konusunda bilgilendirilmemekte ve etkin işbirliği veya bilgi alışverişi için hiçbir kılavuz ya da protokol bulunmamaktadır. Bu nedenlerle, mevcut izleme mekanizması parti hesaplarının kazanılan ve harcanan parayı doğru şekilde yansıttığı garantisini vermemektedir. Ek olarak, parti hesaplarının denetimi, sık sık hesap döneminden

⁶¹http://www.masak.gov.tr/mevzuat/yolsuzluk/uluslararası_mevzuat/Avrupa_Konseyi/Siy_Part_Sec_Kamp_Ek_5.pdf (Erişim Tarihi 02.12.2011)

sonra birkaç yılı bulabilen önemli gecikmelerle tamamlanmaktadır. Bu bağlamda, siyasetin finansmanının denetimi için ayrılmış özel bir bütçenin olmaması ve bu denetimden sorumlu ekibin, pek çok muhatabın (Mahkeme temsilcileri böyle düşünmese de) Türkiye gibi büyük bir ülke için yetersiz olduğunu düşündükleri altı denetçi ve üç idari personelden oluştuğunu duymak GET için kaygı vericidir. Yukarıdaki hususların ışığında, GET, (i) finansman konusundaki aykırılıkların soruşturulması ve kolluk kuvvetleriyle daha yakın işbirliği de dahil olmak üzere siyasetin finansmanının daha kapsamlı, etkin ve hızlı bir şekilde izlenmesinin sağlanmasını ve (ii) siyasetin finansmanın denetimine ayrılmış mali ve personel kaynaklarının artırılmasını tavsiye eder...

...İzleme organı ile ilgili olarak, gözlemcilerden bazıları mevcut rejimin faydalarına (Anayasa Mahkemesinin bağımsızlığı, kadrosunun deneyimi) dikkat çekerken, diğer gözlemciler yapılmakta olan denetimlerin birikmesinin ve etkinliğinin yetersiz düzeyde olmasının nedeninin Mahkemenin esas görevi olan kanunların Anayasaya uygunluğunu denetlemesinden kaynaklanan ağır iş yükü olduğunu düşünmektedirler. Dolayısıyla, siyasetin finansmanının izlenmesi için Sayıştay ya da Yüksek Seçim Kurulu gibi başka bir kurumun görevlendirilmesi önerilmiştir. Ancak, görüşülen kişilerin hemen hemen tamamı olağan parti ve seçim kampanyalarının finansmanının denetiminin tek elden ve aynı kurum tarafından yürütülmesi gerektiği konusunda mutabıktır. Şüphesiz, Türkiye bu denetim için en uygun kurumun hangisi olacağını kendisi takdir etmelidir. Ancak, GET, bu tür bir izleme organının uygun düzeyde bağımsızlığa ihtiyacı olduğunu ve bu organa, partilere tavsiye ve rehberlik sağlaması, soruşturma yetkileri ve siyasetin finansmanı düzenlemeleri ile ilgili ihlal durumunda idari yaptırım uygulayabilme yetkisi de dahil olmak üzere etkin ve ayrıntılı denetimi yerine getirmek üzere yeterli kaynakların sağlanması gerektiğini vurgulamak ister...

SONUÇ

Çalışmamızda 1961 ve 1982 Anayasası dönemlerinde Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan siyasi partilerin mali denetimi ile ilgili kararları inceleyerek, yaşanan başlıca sorunlar tespit edilip, değerlendirilmiştir. Ortaya çıkan veriler adil yargılanma hakkını ihlal edecek nitelikte denetlemeleri tamamlama süreleri başta olmak üzere çeşitli diğer sorunlar bu görevin Anayasa Mahkemesinden alınması için yeter gerekçe oluşturduğu düşünülebilir.

Bize göre en önemli üç sorundan birincisi Anayasa Mahkemesinin mali denetim kararlarını açıklama süresine ilişkindir. Bu sorunun da iki yönü bulunmaktadır. İlk yönü siyasi partilerin tüzel kişiliklerinin gördüğü zarardır. Bu durum Demokratik Sol Parti'nin 2000 yılı kesinhesabının ilişkin kararda dönemin Başkanvekili Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyunda açıkça ifade edilmiştir.¹ Örneğin Demokratik Sol Parti'nin 2000 yılı kesinhesabının ilişkin karar 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu incelenme sonucunda 125.244,54 TL'nin Hazine'ye irat kaydedilmesine ilişkin Anayasa Mahkemesi kararı 22.12.2010 tarihlidir. Parti'nin 2000 yılı kesinhesabının ilk incelemesi yapılarak esasının incelenmesine geçilmesine ilişkin Anayasa Mahkemesi kararı 15.7.2002 tarihlidir. Buna göre esas inceleme, herhangi bir haklı neden bulunmaksızın 8 yıl 5 ay bekletildikten sonra karara bağlanmıştır. Siyasî partilerin malî denetimi, Anayasa'nın 69. maddesine göre yerine getirilen yargısal bir işlemdir. Bu nedenle Anayasa'nın 2. maddesindeki demokratik hukuk devleti ve 36. maddesindeki adil yargılama ilkelerine de uygun olmak zorundadır. Yargısal bir görevin 8 yıl 5 ay gecikmeyle yerine getirilmesi ve bu gecikmenin hiçbir haklı nedene dayanmaması, Anayasa'nın 2. ve 36. maddeleriyle bağdaşmaz. Siyasî partilerin gelir ve giderlerine ilişkin belgeleri saklama süresi mevzuatımıza göre 5 yıldır. Hal böyle iken 8 yıldan fazla bir zaman sonra partinin mali denetiminde amaçlara uygun yapılmış kabul edilmeyen harcamaların sürpriz bir şekilde karara bağlanması hukuk güvenliği ilkesiyle de bağdaşmamaktadır.² Görülen ikinci zarar ise kamuoyunun gördüğü zarardır. Yukarıdaki örnek üzerinde devam edildiği takdirde Demokratik Sol Parti 1999 yılında yapılan Milletvekili Genel Seçimde %22,³ oy alarak hükümetin en büyük ortağı

---

¹<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/12/20101231.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/12/20101231.htm> (Erişim Tarihi 05.01.2011)

²<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/12/20101231.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/12/20101231.htm> (Erişim Tarihi 05.01.2011)

³http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?secimdb2=&report=tablo1.RDF&p_il=0&p_s1=1&p_s2=2&p_s3=3&p_s4=4&p_s5=5&p_s6=6&p_s7=7&p_s8=8&p_s9=9&p_s10=43&p_s11=44&p_s12=45&p_kod=2&desformat=html&ENVID=secimEnv (Erişim Tarihi 26.06.2011)

olmuştur. 2011 yılında yapılan Milletvekili Genel Seçimde ise Demokratik Sol Parti 0,25⁴ oy almıştır. Yani Demokratik Sol Parti 2000 yılında Türkiye’de en etkin siyasi aktör iken 2011 yılında çok düşük bir oy oranı alarak sondan beşinci parti olmuş ve kapanma sürecine girmiştir. Bu örnek siyasi partilerin mali denetimine ilişkin kararların açıklanmasına ilişkin sürecinden önemine işaret etmek adına kayda değerdir. Bu uzun açıklama süreleri bunların yanında mali konulardaki suçlarda zamanaşımı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Siyasi Partiler Kanunu kapsamındaki suçlarda, Türk Ceza Kanununun genel zaman aşımı süreleri uygulanır. Çünkü Siyasi Partiler Kanununda zamanaşımı ile ilgili özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bilindiği gibi zamanaşımı süresi, söz konusu suç için uygulanabilecek yaptırımların büyüklüğüne göre belirlenir. Buna göre, Siyasi Partiler Kanunu kapsamındaki cezai suçlar için zaman aşımı süresi 8 yıldır. Bu durumda mali konularda işlenen suçların tamamını zamanaşımına sokmaktadır. ***Bu sorunun çözümü adına önerimiz siyasi partilerin mali denetimine ilişkin kararların açıklanmasına ilişkin zorlayıcı azami bir süre belirlenmesidir. Bu süre 4 yılda bir milletvekili genel seçimlerinin yapılacağına ilişkin anayasa hükmü karşısında 3 yıldır.***

İkinci bir sorun ise Anayasa Mahkemesinin mali denetimle ilgili verdiği önem ve başarısına ilişkindir. Sayıştay mali denetimde başarısını ispatlamış, köklü geçmişe sahip bir kurumdur. Ancak Sayıştay’ın belirlenmiş bir iş yükü bulunmaktadır. Siyasi partilerin mali denetimi Sayıştay’a vermek artı bir işyükü oluşturacağı gibi Anayasa Mahkemesindeki sorunlar aynen Sayıştay’a devredilecektir. Siyasi partilerin mali denetimin Anayasa Mahkemesinden alınarak Sayıştay’a verilmesinin bazı sakıncalar doğuracağı kaçınılmazdır. Yürüttüğü çalışmanın her noktası ve aşamalarını ayrıntılarıyla düzenlemiş olan bir organın siyasi partilerin mali denetimini yapmasının siyasi partilerin hareket alanlarını kısıtlayabileceği de düşünülmektedir. Sayıştay’ın siyasi partilerin mali denetimini yapması gerektiği önerisini taşıyan çalışmaların temel eksikliği, mali denetimi Sayıştay’a vermek yoluyla tüm sorunların çözüleceğine ilişkin bir kanaate sahip olmalarıdır. Sadece mali denetimi yapacak olan organın değiştirilmesi, yalnızca halihazırda Anayasa Mahkemesinin sırtında olan sorunun, tümüyle, denetim yetkisinin devredileceği organa aktarılmasından başka bir sonuç doğurmayacaktır.⁵ Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin kapatma davaları ve diğer siyasi partilere ilişkin davalara bakması görevinden kaynaklı siyasi partiler hukukuna

⁴ <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/Kararlar/2011Pdf/2011-1070.pdf> (Erişim Tarihi 26.06.2011)

⁵ Mehmet Oğuz Kaya, “Siyasi Partilerin Mali Denetiminin Sorunu; Mevcut Durumun Eleştirisi ve Çözüm Önerileri”, Anayasa Yargısı İncelemeleri 1, Ed: Mehmet Turhan-Hikmet Tülen, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara 2006, s. 605., Levent Mutlu,; “Siyasi Partilerin Mali Denetimi”, Anayasa Yargısı İncelemeleri, Mehmet Turhan ve Hikmet Tülen (Ed.), **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara, 2006

ilişkin bir geçmişi ve birikimi bulunmaktadır. ***Dolayısıyla bizce Anayasa Mahkemesinin birikiminden yararlanarak ve Anayasa Mahkemesine Sayıştay'ın yardımcı, danışman kurum olarak takviye olacağı bir sistem oluşturulmasında fayda olacağını değerlendirmekteyiz.*** Bu çerçevede 3 Nisan 2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan⁶ 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunla oluşturulan sistem mevcut sorunları çözebilecek niteliktedir. Anılan kanunun 55. ve 56. maddelerine göre Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimi için Sayıştay'dan yardım sağlar. Siyasi partiler, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini haziran ayı sonuna kadar 2820 sayılı Kanuna uygun olarak, Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderirler. Mahkeme kendisine gönderilmiş olan bu belgeleri incelenmek üzere Sayıştay Başkanlığına gönderir. Sayıştayca düzenlenen incelemeye ilişkin raporlar karara bağlanmak üzere Mahkemeye gönderilir. Yapılan incelemeye ilişkin raporlar ilgili siyasi partiye gönderilerek en geç iki ay içinde görüşünü bildirmesi istenir. Mahkeme mali denetim sırasında siyasi partilerin incelemeye ilişkin raporlar hakkındaki görüşlerini de değerlendirir. ***Bu sistemle bu görevin Sayıştay'a verilmesi ile oluşabilecek sakıncalar bertaraf edilmekle birlikte Anayasa Mahkemesi Sayıştay'dan etkili bir yardım alacaktır. Ayrıca Sayıştay raporları hakkında siyasi partilere görüş bildirme hakkı tanınarak katılımcı bir anlayış benimsenmiş ve olağan veya olağanüstü kanun yolu öngörülmeleyen bir yargılama çeşidine dolaylı bir kanun yolu oluşturulmuştur.***

Üçüncü temel sorun ise taşra teşkilatının etkin bir denetiminin yapılmıyor olmasıdır. Anayasa Mahkemesi uygulamada sadece genel merkez gelir ve giderlerini denetlemektedir. ***Bunun için Anayasa Mahkemesinin yerel savcılıklarla ve kolluk birimleri ile etkili bir işbirliği içerisinde olması gerekmektedir.***

---

⁶<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110403.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110403.htm> (Erişim tarihi: 26.06.2011)

KAYNAKÇA

- ATAR, Yavuz **Demokrasilerde Anayasal Değişmenin Dinamikleri ve Anayasa Yapımı**, Konya, Mimoza Yayınevi,2000
- AYDIN, Mesut; “Türkiyede Siyasal Partilere Devlet Yardımı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.54, Sayı 4 (2005)
- BAŞLAR Kemal, "Anayasa Yargısında Yeniden Yapılanma", **Demokrasi Platformu**, Yıl 1, Sayı 2, Bahar 2005
- DERDİMAN, R. Cengiz; "Halkoyuna Sunulacak 5982 Sayılı Kanun Hükümleri Hakkında Düşünceler", <http://www.anayasa.gen.tr/derdiman-5982.htm>
- DERDİMAN, R. Cengiz; “Anayasa Yargısının “Siyasallaşmasına” Çözüm Olarak Türkiye Örneğinde Farklı Bir Anayasa Mahkemesi Modeli”, **Ekev Akademi Dergisi**, Bahar 2010, Sayı 43.
- GENÇKAYA, Ömer Faruk; “**Siyasi Partilere ve Adaylara Devlet Desteği, Bağışlar ve Seçim Giderlerini Sınırlandırılması**”, Siyasal Partilerde Reform, TESEV Yayınları, İstanbul, 2000. (s.127-235)
- GENÇKAYA, Ömer Faruk; “**Siyasi Partilerin ve Adayların Devlet Yardımları Dahil Finansmanı**”, Siyasal Partiler ve Seçim Kanunları Sempozyumu, Türkiye Parlamenterler Birliği, Ankara, 2002.
- GENÇKAYA, Ömer Faruk; **Devletleşen Partiler: Türkiye’de Siyasal Partilerin Başlıca Kaynakları 1983-1998**, Anadolu Stratejik Araştırmalar Vakfı, Ankara, 2002.
- GÖNENÇ, Levent; **Türkiye’de Seçim Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.
- GÖZLER (Kemal), “Realist Yorum Teorisi ve Mekanist Anayasa Anlayışı”, **Anayasa Yargısı**, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1998, Cilt 15, s.207-242.
- GÖZLER (Kemal), **Anayasa Hukukunun Metodolojisi**, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, İkinci Baskı, 1999.
- GÖZLER (Kemal), **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2001.
- GÖZLER (Kemal), **Türk Anayasa Hukuku**, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2001.

GÖZLER (Kemal), “3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliği: Bir Abesle İştigal Örneği”, Anayasa Yargısı, Ankara, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, 2002, Cilt 19, s.326-355.

GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref), **Anayasa Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, Altıncı Baskı, 1998.

KABOĞLU (İbrahim Ö.), **Anayasa Yargısı**, Ankara, İmge Kitabevi, 1994.

KAYA, Mehmet Oğuz; “Siyasi partilerin mali denetimi sorunu; mevcut durumun eleştirisi ve çözüm önerileri”, Anayasa Yargısı İncelemeleri, Mehmet Turhan ve Hikmet Tülen (Ed.), **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara, 2006.

KENGER, Erdal; **Denetçi Yardımcıları Eğitim Notu**

KILINÇ, Doğan; Siyasi Partilerin Mali Denetimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2001.

KUZU, Burhan; “Türk Anayasa Mahkemesinin Sorunlarının Tartışılması”, **Anayasa Yargısı**, C. 21,

MEHTER, Hamdi; “Siyasi Partilerin Mali Denetimi”, **Anayasa Yargısı** 8, Anayasa Mahkemesi Yayını, Ankara, 1991.

MEHTER, Hamdi; **Siyasi Partilerin Mali İşlemleri ve Denetimleri**, Türmob Yayınları, Ankara, 2008.

MUTLU, Levent; “Siyasi Partilerin Mali Denetimi”, **Anayasa Yargısı İncelemeleri**, Mehmet Turhan ve Hikmet Tülen (Ed.), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2006.

ÖZBUDUN (Ergun), **Demokrasiye Geçiş Sürecinde Anayasa Yapımı**, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1993.

ÖZBUDUN Ergun, **Türk Anayasa Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, Beşinci Baskı, 1998.

PEKCANITEZ Hakan, ATALAY Oğuz, ÖZEKES Muhammet, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 7.Bası, Ankara, 2008,

Resmi Gazete Düsturu

SAĞLAM, Fazıl; **Siyasi Partiler Hukukunun Güncel Sorunları**, Beta, İstanbul, 1999.

SAĞLAM, Fazıl; “Seçme, Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkı, Siyasi Partilerle İlgili Hükümler, Dilekçe Hakkı”, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Hukuku 1. Uluslararası Sempozyumu**, TBMM Yayınları, Ankara 2003.

- SUSMUŞ Türker, “Bir Kamuoyu Eğilim Araştırması Çerçevesinde Türkiye’deki Siyasi Partilerin Denetim ve Saydamlık Açısından Muhasebe Sisteminin Değerlendirilmesi”, TACAR, Pulat; **Siyasetin Finansmanı**, Doruk Yayıncılık, Ankara, 1997.
- TANÖR Bülent, **İki Anayasa**, İstanbul, Beta Yayınları, Üçüncü Tıpkı Basım, 1994.
- TANŞU, Okan ve Esra Ercan; **Genç Parti ve Cem Uzan Olgusu**, Türkiye Raporu Dizisi No:8-2002, Konrad Adenauer Vakfı Yayını, Ankara, 2002
- TAŞAR, M. Okan; “Demokrasinin Finansmanı: Siyasi Partilerin Gelir Kaynakları”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.1-2, 2003. (s.343-353)
- TEZİÇ, Erdogan - YÜZBASIOĞLU, Necmi; “Siyasi Partiler ve Milletvekili Seçimi Kanunlarına İlişkin Görüşler”, **Anayasa Yargısı**, C. 21
- TURAN, İtler; “Siyasi Partilerin Mali Kaynakları”, **Siyasi Partiler ve Seçim Kanunları Sempozyumu**, Türkiye Parlamenterler Birliği, Ankara, 2002.
- Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**
- TÜRK, Hikmet Sami; “Türk Anayasa Mahkemesinin Sorunlarının Tartışılması”, **Anayasa Yargısı**, C. 21
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına Bazı Kurum ve Kuruluşlarca Verilmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisindeki Siyasi Partilerin Anayasa Değişikliğine İlişkin Hazırlık Çalışmaları ve Taslak Metinler
- Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği Yeni Anayasa İçin Anayasa Önerisi Mart 1992
- UZUN, Cem Duran; **Anayasa Hukuku Açısından Siyasi Partilerin Finansmanı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.
- ÜNSAL, Artun; **Siyaset ve Anayasa Mahkemesi**, “Siyasal Sistem” Teorisi Açısından **Türk Anayasa Mahkemesi**, AÜSBF Yayınları, Ankara, 1980
- YILDIZ, Ahmet. “Siyasi Partilerin Finansmanı (Almanya, İtalya, İngiltere, Fransa ve ABD Örnekleri)”, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphane ve Dokümantasyon Müdürlüğü Araştırma Servisi Raporu**, Haziran 1996.
- YÜCEKÖK, Ahmet N.; “Siyasi Partilerin Masraf Denetimi”, **AÜSBFD**, Cilt:27, No:2, 1972.
- YÜKSEL, Nahit; **Siyasetin Kamusal Finansmanı (Siyasi Partilere Devlet Yardımı)**, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını, Ankara, 2007.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun

648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası

Anayasa Mahkemesinden temin ettiğimiz özel arşiv

<http://auhf.ankara.edu.tr/auhfd/>

<http://www.akparti.org.tr>

<http://www.anayasa.gov.tr>

<http://www.anayasa.gen.tr>

<http://www.anayasaplatformu.net/>

<http://www.barobirlik.org.tr>

<http://www.danistay.gov.tr>

<http://www.mhp.org.tr>

<http://www.yargitay.gov.tr>

**EK 1: 1961 ANAYASASI DÖNEMİNDE YAYIMLANMAYAN ANAYASA
MAHKEMESİNİN SİYASİ PARTİ MALİ DENETİMİ KARARLARI**

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

1. Cumhuriyet Halk Partisinin 1966 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Cumhuriyet Halk Partisinin 1967 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Cumhuriyet Halk Partisinin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Cumhuriyet Halk Partisinin 1969 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Cumhuriyet Halk Partisinin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Cumhuriyet Halk Partisinin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
7. Cumhuriyet Halk Partisinin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
8. Cumhuriyet Halk Partisinin 1973 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
9. Cumhuriyet Halk Partisinin 1974 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
10. Cumhuriyet Halk Partisinin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
11. Cumhuriyet Halk Partisinin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
12. Cumhuriyet Halk Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
13. Cumhuriyet Halk Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
14. Cumhuriyet Halk Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
15. Cumhuriyet Halk Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

ADALET PARTİSİ

1. Adalet Partisinin 1974 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Adalet Partisinin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Adalet Partisinin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Adalet Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Adalet Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Adalet Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
7. Adalet Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

MİLLET PARTİSİ

1. Millet Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Millet Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİ

1. Türkiye Birlik Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

2. Türkiye Birlik Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Türkiye Birlik Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Türkiye Birlik Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

DEMOKRATİK PARTİ

1. Demokratik Partinin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Demokratik Partinin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Demokratik Partinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Demokratik Partinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Demokratik Partinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Demokratik Partinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

MİLLİ SELAMET PARTİSİ

1. Milli Selamet Partisinin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Milli Selamet Partisinin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Milli Selamet Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Milli Selamet Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Milli Selamet Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Milli Selamet Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

MİLLİ NİZAM PARTİSİ

1. Milli Nizam Partisinin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Milli Nizam Partisinin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

YENİ TÜRKİYE PARTİSİ

1. Yeni Türkiye Partisinin 1966 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Yeni Türkiye Partisinin 1967 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Yeni Türkiye Partisinin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Yeni Türkiye Partisinin 1969 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Yeni Türkiye Partisinin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Yeni Türkiye Partisinin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
7. Yeni Türkiye Partisinin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
8. Yeni Türkiye Partisinin 1973 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

1. Türkiye İşçi Partisinin 1966 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Türkiye İşçi Partisinin 1967 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

3. Türkiye İşçi Partisinin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Türkiye İşçi Partisinin 1969 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Türkiye İşçi Partisinin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Türkiye İşçi Partisinin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

İŞÇİ ÇİFTÇİ PARTİSİ

1. İşçi Çiftçi Partisinin 1966 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. İşçi Çiftçi Partisinin 1967 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. İşçi Çiftçi Partisinin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

CUMHURİYETÇİ GÜVEN PARTİSİ

1. Güven Partisinin 1967 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Güven Partisinin 1968 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Güven Partisinin 1969 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Güven Partisinin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Milli Güven Partisinin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Milli Güven Partisinin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
7. Cumhuriyetçi Partinin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
8. Cumhuriyetçi Güven Partisinin 1973 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
9. Cumhuriyetçi Güven Partisinin 1974 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
10. Cumhuriyetçi Güven Partisinin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
11. Cumhuriyetçi Güven Partisinin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
12. Cumhuriyetçi Güven Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
13. Cumhuriyetçi Güven Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
14. Cumhuriyetçi Güven Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
15. Cumhuriyetçi Güven Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

TÜRKİYE İLERİ ÜLKÜ PARTİSİ

1. Türkiye İleri Ülkü Partisinin 1969 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Türkiye İleri Ülkü Partisinin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Türkiye İleri Ülkü Partisinin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

BÜYÜK ANADOLU PARTİSİ

1. Büyük Anadolu Partisinin 1969 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Büyük Anadolu Partisinin 1970 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Büyük Anadolu Partisinin 1971 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Büyük Anadolu Partisinin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

TÜRKİYE ULUSAL KADINLAR PARTİSİ

1. Türkiye Ulusal Kadınlar Partisinin 1972 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Türkiye Ulusal Kadınlar Partisinin 1973 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Türkiye Ulusal Kadınlar Partisinin 1974 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Türkiye Ulusal Kadınlar Partisinin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Türkiye Ulusal Kadınlar Partisinin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Türkiye Ulusal Kadınlar Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
7. Türkiye Ulusal Kadınlar Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
8. Türkiye Ulusal Kadınlar Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
9. Türkiye Ulusal Kadınlar Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

TÜRKİYE KARDEŞLİK PARTİSİ

1. Türkiye Kardeşlik Partisinin 1973 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Türkiye Kardeşlik Partisinin 1974 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ

1. Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1974 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
7. Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

VATAN PARTİSİ

1. Vatan Partisinin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Vatan Partisinin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Vatan Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Vatan Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Vatan Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Vatan Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

DEMOKRAT PARTİ

1. Demokrat Partinin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Demokrat Partinin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Demokrat Partinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

4. Demokrat Partinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Demokrat Partinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Demokrat Partinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

TÜRKİYE EMEKÇİ PARTİSİ

4. Türkiye Emekçi Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Türkiye Emekçi Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Türkiye Emekçi Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

1. Türkiye İşçi Partisinin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Türkiye İşçi Partisinin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Türkiye İşçi Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Türkiye İşçi Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Türkiye İşçi Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Türkiye İşçi Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

SOSYALİST DEVRİM PARTİSİ

1. Sosyalist Devrim Partisinin 1975 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Sosyalist Devrim Partisinin 1976 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Sosyalist Devrim Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Sosyalist Devrim Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
5. Sosyalist Devrim Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Sosyalist Devrim Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

NİZAM PARTİSİ

1. Nizam Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Nizam Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Nizam Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
4. Nizam Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

TÜRKİYE SOSYAL ADALET PARTİSİ

5. Türkiye Sosyal Adalet Partisinin 1977 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
6. Türkiye Sosyal Adalet Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
7. Türkiye Sosyal Adalet Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
8. Türkiye Sosyal Adalet Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

TÜRKİYE İŞÇİ KÖYLÜ PARTİSİ

7. Türkiye İşçi Köylü Partisinin 1978 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
8. Türkiye İşçi Köylü Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
9. Türkiye İşçi Köylü Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

SOSYALİST VATAN PARTİSİ

1. Sosyalist Vatan Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
2. Sosyalist Vatan Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

HÜRRİYETÇİ MİLLET PARTİSİ

2. Hürriyetçi Millet Partisinin 1979 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı
3. Hürriyetçi Millet Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

HÜR DEMOKRATLAR PARTİSİ

1. Hür Demokratlar Partisinin 1980 yılı kesin hesabının incelenmesi kararı

EK 2: 1982 ANAYASASI DÖNEMİNDE SİYASİ PARTİ GELİRLERİNDEKİ USULSÜZLÜKLERE İLİŞKİN KARARLAR

1. Makbuz Bilgilerinde Eksiklik

- 1) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05.06.1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02.05.1991 gün ve 1985/4 Esas 1991/13 Karar sayılı kararı
- 2) Anayasa Mahkemesinin, Anavatan Partisi'nin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13.09.1994 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.1994 gün ve 1987/2 Esas 1994/6 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1987 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01.02.1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 18.01.1996 gün ve 1988/3 Esas 1996/1 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 27/11/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/11/1995 gün ve 1994/26 Esas 1995/16 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyetçi Demokrat Gençlik Partisi'nin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/07/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 19/04/1995 gün ve 1992/6 Esas 1995/5 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyetçi Demokrat Gençlik Partisi'nin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/07/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 19/04/1995 gün ve 1993/9 Esas 1995/6 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Değişen Türkiye Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/23 Esas 2000/10 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Diriliş Partisinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/12/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/12/1995 gün ve 1991/9 Esas 1995/19 Karar sayılı kararı,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğu Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/01/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1995/18 Esas 1998/60 Karar sayılı karar,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Yeni Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 19/09/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/08/1995 gün ve 1994/8 Esas 1995/15 Karar sayılı karar,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 02/07/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/06/1996 gün ve 1994/14 Esas 1996/16 Karar sayılı karar,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1995/13 Esas 1996/9 Karar sayılı karar,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Emeğin Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 24/05/2002 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/04/2002 gün ve 2000/26 Esas 2002/6 Karar sayılı karar,
- 14) Anayasa Mahkemesinin İşçi Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1997/9 Esas 1998/29 Karar sayılı karar,

- 15) Anayasa Mahkemesinin İşçi Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/06/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/05/1995 gün ve 1994/17 Esas 1995/10 Karar sayılı karar,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1988 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 25/04/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28/02/1991 gün ve 1989/7 Esas 1991/11 Karar sayılı karar,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/03/1990 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 20/02/1990 gün ve 1985/2 Esas 1990/4 Karar sayılı karar,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1985 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/03/1990 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 20/02/1990 gün ve 1986/7 Esas 1990/5 Karar sayılı karar,
- 19) Anayasa Mahkemesinin Halkçı Partisinin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/03/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/02/1991 gün ve 1985/8 Esas 1991/2 Karar sayılı karar,
- 20) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrasi Partisinin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/03/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/02/1991 gün ve 1985/3 Esas 1991/1 Karar sayılı karar,
- 21) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrasi Partisinin 1985 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/03/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/02/1991 gün ve 1986/1 Esas 1991/3 Karar sayılı karar,
- 22) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/05/1990 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/04/1990 gün ve 1985/7 Esas 1990/7 Karar sayılı karar,
- 23) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1985 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/07/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/06/1991 gün ve 1986/8 Esas 1991/14 Karar sayılı karar,
- 24) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 02/02/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 24/12/1991 gün ve 1987/8 Esas 1991/18 Karar sayılı karar,
- 25) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1985 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/09/1990 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28/06/1990 gün ve 1986/6 Esas 1990/8 Karar sayılı karar,
- 26) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/02/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 25/12/1990 gün ve 1987/5 Esas 1990/10 Karar sayılı karar,
- 27) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1991/2 Esas 1996/7 Karar sayılı karar,
- 28) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1993/5 Esas 1998/24 Karar sayılı karar

2. Gelir Belgelerinin Anayasa Mahkemesine Verilmemesi

- 1) Anayasa Mahkemesinin Anadolu Partisi'nin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.06.1996 gün ve 1993/1 Esas 1996/19 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Anadolu Partisi'nin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.06.1996 gün ve 1993/17 Esas 1996/22 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Anadolu Partisi'nin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.06.1996 gün ve 1994/5 Esas 1996/23 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 06.12.1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.11.1997 gün ve 1993/4 Esas 1997/20 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Büyük Adalet Partisi'nin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1996/6 Esas 1998/30 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Büyük Adalet Partisi'nin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 20/07/1998 gün ve 1997/30 Esas 1998/38 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1996/22 Esas 1999/21 Karar sayılı karar,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1998/1 Esas 1999/22 Karar sayılı karar,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1998/2 Esas 1999/23 Karar sayılı karar,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Türkiye Adalet Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1996/27 Esas 1999/16 Karar sayılı karar,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Türkiye Adalet Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1998/35 Esas 1999/20 Karar sayılı karar,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Sosyalist İktidar Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/7 Esas 2000/6 Karar sayılı karar,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Eşitlik Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/02/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/02/2009 gün ve 2002/30 Esas 2009/20 Karar sayılı karar,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Eşitlik Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/02/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/02/2009 gün ve 2005/12 Esas 2009/21 Karar sayılı karar,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2003/33 Esas 2009/50 Karar sayılı karar,

- 16) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2002/25 Esas 2009/49 Karar sayılı karar,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2001/20 Esas 2009/48 Karar sayılı karar,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1992/4 Esas 1998/8 Karar sayılı karar,
- 19) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 06/12/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21/11/1997 gün ve 1991/6 Esas 1997/19 Karar sayılı karar,
- 20) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1988 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 25/07/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1992 gün ve 1989/5 Esas 1992/6 Karar sayılı karar,
- 21) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 07/08/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/07/1997 gün ve 1992/2 Esas 1997/10 Karar sayılı karar,
- 22) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1993/5 Esas 1998/24 Karar sayılı karar,
- 23) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/06/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1997 gün ve 1993/6 Esas 1997/8 Karar sayılı kararı,
- 24) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/06/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1997 gün ve 1992/7 Esas 1997/9 Karar sayılı kararı.

3. Gelir Belgesi Olmadan Gelir Elde Edilmesi

- 1) Anayasa Mahkemesinin Bayrak Partisi'nin 1983 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/12/1988 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03/11/1988 gün ve 1984/9 Esas 1988/2 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/09/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/09/1999 gün ve 1997/29 Esas 1999/33 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2001/22 Esas 2010/47 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Çağdaş Türkiye Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2007/18 Esas 2010/13 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Demokrasi ve Barış Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/05/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/04/2003 gün ve 2001/28 Esas 2003/4 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Devrimci Sosyalist İşçi Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/02/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/12/2002 gün ve 2001/29 Esas 2002/19 Karar sayılı kararı,

- 7) Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğuş Partisinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 11/01/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/12/1994 gün ve 1993/8 Esas 1994/8 Karar sayılı karar,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğuş Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1994/22 Esas 1998/34 Karar sayılı karar,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1995/13 Esas 1996/9 Karar sayılı karar,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Halkın Demokrasi Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/02/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/12/2002 gün ve 2001/14 Esas 2002/23 Karar sayılı karar,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Halkın Emek Partisinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/06/1992 gün ve 1991/4 Esas 1992/5 Karar sayılı karar,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1993/7 Esas 1998/9 Karar sayılı karar,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/07/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 11/07/1995 gün ve 1990/7 Esas 1995/14 Karar sayılı karar,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Halk Partisinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 24/08/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 11/07/1995 gün ve 1990/11 Esas 1995/12 Karar sayılı karar,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Halkçı Partisinin 1983 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 25/08/1989 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/03/1989 gün ve 1984/7 Esas 1989/3 Karar sayılı karar,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Halk Partisinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 24/08/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 11/07/1995 gün ve 1991/14 Esas 1995/13 Karar sayılı karar,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1987 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21/04/1992 gün ve 1988/9 Esas 1992/4 Karar sayılı karar,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1985 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/09/1990 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28/06/1990 gün ve 1986/6 Esas 1990/8 Karar sayılı karar

4. Yasal Sınırı Aşan Bağış

- 1) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13.09.1994 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.1994 gün ve 1987/2 Esas 1994/6 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Değişen Türkiye Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/23 Esas 2000/10 Karar sayılı kararı,

- 3) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Partinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/01/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1998/28 Esas 1998/70 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Partinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/19 Esas 2000/9 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/04/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/1992 gün ve 1987/6 Esas 1992/2 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğu Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/02/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/12/2002 gün ve 1999/20 Esas 2002/20 Karar sayılı karar,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Saadet Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 03/10/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2004/11 Esas 2006/44 Karar sayılı karar,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Millet Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/24 Esas 2008/69 Karar sayılı karar,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Millet Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 25/03/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/02/1999 gün ve 1996/21 Esas 1999/3 Karar sayılı karar,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 1999/8 Esas 2006/42 Karar sayılı karar,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Halkın Demokrasi Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/12/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/11/1999 gün ve 1999/15 Esas 1999/47 Karar sayılı karar,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Halkın Emek Partisinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/06/1992 gün ve 1991/4 Esas 1992/5 Karar sayılı karar,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/06/199 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 30/05/1995 gün ve 1994/24 Esas 1995/11 Karar sayılı karar,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 11/01/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/12/1994 gün ve 1993/18 Esas 1994/10 Karar sayılı karar,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 11/01/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/12/1994 gün ve 1993/18 Esas 1994/10 Karar sayılı karar,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/02/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/02/1993 gün ve 1986/4 Esas 1991/4 Karar sayılı karar,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1991/2 Esas 1996/7 Karar sayılı karar,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1994/10 Esas 1998/23 Karar sayılı karar

EK 3: 1982 ANAYASASI DÖNEMİNDE SİYASİ PARTİ GİDERLERİNDEKİ USULSÜZLÜKLERE İLİŞKİN KARARLAR

1. Bahşış Verilmesi

- 1) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.2011 gün ve 2008/24 Esas 2011/14 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2005/16 Esas 2010/67 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2006/29 Esas 2010/68 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2007/27 Esas 2010/69 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 1999/1 Esas 2008/80 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2007/21 Esas 2008/83 Karar sayılı kararı,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 07/08/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/07/1997 gün ve 1992/2 Esas 1997/10 Karar sayılı karar,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1993/5 Esas 1998/24 Karar sayılı karar,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2006/16 Esas 2011/23 Karar sayılı kararı

2. Hukuken Parti Tarafından Ödenmemesi Gereken Gider

- 1) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2007/21 Esas 2008/83 Karar sayılı kararı,

- 2) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2000/16 Esas 2010/9 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2003/24 Esas 2010/10 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2001/25 Esas 2010/65 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2006/29 Esas 2010/68 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Millet Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 2002/28 Esas 2008/70 Karar sayılı karar,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1997/23 Esas 1999/17 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13.09.1994 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.1994 gün ve 1987/2 Esas 1994/6 Karar sayılı kararı,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.2011 gün ve 2008/24 Esas 2011/14 Karar sayılı kararı,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2007/27 Esas 2010/69 Karar sayılı kararı

3. İcra Giderleri

- 1) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.06.2011 gün ve 2006/20 Esas 2011/12 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.06.2011 gün ve 2007/19 Esas 2011/13 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2002/16 Esas 2010/66 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2005/16 Esas 2010/67 Karar sayılı kararı,

- 5) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2006/29 Esas 2010/68 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 24.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29.04.2010 gün ve 2007/10 Esas 2010/21 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18.05.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29.04.2010 gün ve 2006/19 Esas 2010/20 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2002/18 Esas 2008/79 Karar sayılı karar,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2007/7 Esas 2011/24 Karar sayılı kararı,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2006/16 Esas 2011/23 Karar sayılı kararı,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2005/14 Esas 2011/22 Karar sayılı kararı,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/11/2007 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/2007 gün ve 2005/30 Esas 2007/3 Karar sayılı karar

4. Fazladan Yazılan Gider

- 1) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2005/25 Esas 2010/54 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2005/27 Esas 2010/50 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2002/16 Esas 2010/66 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 1999/1 Esas 2008/80 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı,

- 7) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2007/21 Esas 2008/83 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2002/27 Esas 2009/39 Karar sayılı kararı,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/16 Esas 2008/76 Karar sayılı karar,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2000/10 Esas 2008/77 Karar sayılı karar,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2001/17 Esas 2008/78 Karar sayılı karar,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2005/19 Esas 2010/6 Karar sayılı kararı

5. Belgelerin Anayasa Mahkemesine Verilmemesi

- 1) Anayasa Mahkemesinin Büyük Adalet Partisi'nin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1996/6 Esas 1998/30 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Büyük Adalet Partisi'nin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 20/07/1998 gün ve 1997/30 Esas 1998/38 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 2000/18 Esas 2008/74 Karar sayılı karar,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Türkiye Adalet Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1996/27 Esas 1999/16 Karar sayılı karar,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Türkiye Adalet Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1998/35 Esas 1999/20 Karar sayılı karar,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Sosyalist İşçi Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/7 Esas 2000/6 Karar sayılı karar,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Eşitlik Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/02/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/02/2009 gün ve 2002/30 Esas 2009/20 Karar sayılı karar,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Eşitlik Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/02/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/02/2009 gün ve 2005/12 Esas 2009/21 Karar sayılı karar,

- 9) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2002/25 Esas 2009/49 Karar sayılı karar,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2001/20 Esas 2009/48 Karar sayılı karar,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1983 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/09/1989 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/06/1989 gün ve 1984/5 Esas 1989/5 Karar sayılı karar,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1995/19 Esas 1998/35 Karar sayılı karar,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 07/08/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/07/1997 gün ve 1992/2 Esas 1997/10 Karar sayılı karar,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1993/5 Esas 1998/24 Karar sayılı karar,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 4/5/2011 gün ve 2007/25 Esas 2011/3 Karar sayılı karar,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 4/5/2011 gün ve 2006/26 Esas 2011/2 Karar sayılı karar

6. Demirbaşa Kayıtlı Olmayan Otolara Ait Masraflar

- 1) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1985 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05.07.1994 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10.05.1994 gün ve 1986/3 Esas 1994/5 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/03/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/02/1999 gün ve 1996/25 Esas 1999/9 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/09/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/09/1999 gün ve 1997/29 Esas 1999/33 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/04/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 15/02/2000 gün ve 1998/29 Esas 2000/1 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/06/1994 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/05/1994 gün ve 1990/3 Esas 1994/3 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğu Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1994/22 Esas 1998/34 Karar sayılı karar,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğu Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23/09/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/09/1999 gün ve 1998/23 Esas 1999/34 Karar sayılı karar,

- 8) Anayasa Mahkemesinin Sosyalist Demokrasi Partisinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/02/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/02/2008 gün ve 2003/17 Esas 2008/28 Karar sayılı karar,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/11/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/1998 gün ve 1998/19 Esas 1998/51 Karar sayılı karar,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 1999/8 Esas 2006/42 Karar sayılı karar,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Halkın Demokrasi Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/12/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/11/1999 gün ve 1999/15 Esas 1999/47 Karar sayılı karar,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1993/7 Esas 1998/9 Karar sayılı karar,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1992/4 Esas 1998/8 Karar sayılı karar,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 06/12/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21/11/1997 gün ve 1991/6 Esas 1997/19 Karar sayılı karar,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/07/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 11/07/1995 gün ve 1990/7 Esas 1995/14 Karar sayılı karar,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31/07/1994 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/07/1994 gün ve 1993/3 Esas 1994/7 Karar sayılı karar,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/06/199 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 30/05/1995 gün ve 1994/24 Esas 1995/11 Karar sayılı karar,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2007/7 Esas 2011/24 Karar sayılı kararı,
- 19) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2003/13 Esas 2011/21 Karar sayılı kararı

7. Parti Amaçlarına Ayrık Gider

- 1) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 02.02.2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 01.12.2005 gün ve 2004/19 Esas 2005/24 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2005/25 Esas 2010/54 Karar sayılı kararı,

- 3) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2006/22 Esas 2011/7 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.2011 gün ve 2008/24 Esas 2011/14 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1987 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01.02.1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 18.01.1996 gün ve 1988/3 Esas 1996/1 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.12.1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17.12.1996 gün ve 1991/13 Esas 1996/28 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04.06.1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07.05.1998 gün ve 1996/4 Esas 1998/15 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Parti'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/16 Esas 2010/28 Karar sayılı kararı,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2001/25 Esas 2010/65 Karar sayılı kararı,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2005/16 Esas 2010/67 Karar sayılı kararı,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2006/29 Esas 2010/68 Karar sayılı kararı,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Saadet Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 03/10/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2004/11 Esas 2006/44 Karar sayılı karar,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/05/1990 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/04/1990 gün ve 1985/7 Esas 1990/7 Karar sayılı karar,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/04/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/02/1999 gün ve 1996/10 Esas 1999/8 Karar sayılı kararı,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2001/18 Esas 2009/38 Karar sayılı kararı,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1996/9 Esas 1998/36 Karar sayılı kararı,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18.05.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29.04.2010 gün ve 2003/23 Esas 2010/19 Karar sayılı kararı,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18.05.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29.04.2010 gün ve 2006/19 Esas 2010/20 Karar sayılı kararı,

- 19) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/16 Esas 2008/76 Karar sayılı karar,
- 20) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2005/19 Esas 2010/6 Karar sayılı kararı,
- 21) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2006/18 Esas 2010/7 Karar sayılı kararı,
- 22) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2007/7 Esas 2011/24 Karar sayılı kararı,
- 23) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2006/16 Esas 2011/23 Karar sayılı kararı,
- 24) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2005/14 Esas 2011/22 Karar sayılı kararı,
- 25) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2003/13 Esas 2011/21 Karar sayılı kararı,
- 26) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2006/29 Esas 2010/68 Karar sayılı kararı,
- 27) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2007/27 Esas 2010/69 Karar sayılı kararı

8. Mükerrer Gider

- 1) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2005/25 Esas 2010/54 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2003/26 Esas 2010/22 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2001/12 Esas 2011/9 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2002/11 Esas 2011/10 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/09/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/09/1999 gün ve 1997/29 Esas 1999/33 Karar sayılı kararı,

- 6) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/04/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 15/02/2000 gün ve 1998/29 Esas 2000/1 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2001/22 Esas 2010/47 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2002/12 Esas 2010/48 Karar sayılı kararı,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2005/27 Esas 2010/50 Karar sayılı kararı,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Demokrasi ve Barış Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/09/2002 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 15/07/2002 gün ve 2000/5 Esas 2002/11 Karar sayılı kararı,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2001/25 Esas 2010/65 Karar sayılı kararı,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Yurt Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2005/38 Esas 2009/33 Karar sayılı karar,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Vatanseverler Partisinin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 03/10/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/07/2009 gün ve 2008/23 Esas 2009/42 Karar sayılı karar,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2005/16 Esas 2010/67 Karar sayılı kararı,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2006/29 Esas 2010/68 Karar sayılı kararı,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2006/25 Esas 2011/5 Karar sayılı kararı,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Müdafaa-i Hukuk Hareketi Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/03/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/02/2008 gün ve 2007/6 Esas 2008/40 Karar sayılı karar,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/11/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/1998 gün ve 1998/19 Esas 1998/51 Karar sayılı karar,
- 19) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1995/10 Esas 1998/10 Karar sayılı kararı,
- 20) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı kararı,
- 21) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı,

- 22) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2001/18 Esas 2009/38 Karar sayılı kararı,
- 23) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2002/27 Esas 2009/39 Karar sayılı kararı,
- 24) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2000/16 Esas 2010/9 Karar sayılı kararı,
- 25) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2003/24 Esas 2010/10 Karar sayılı kararı,
- 26) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18.05.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29.04.2010 gün ve 2006/19 Esas 2010/20 Karar sayılı kararı,
- 27) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2007/7 Esas 2011/24 Karar sayılı kararı,
- 28) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2006/16 Esas 2011/23 Karar sayılı kararı,
- 29) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2005/14 Esas 2011/22 Karar sayılı kararı

9. Kişiler Adına Yapılan Seyahat Harcamaları

- 1) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2005/25 Esas 2010/54 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2003/26 Esas 2010/22 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2006/22 Esas 2011/7 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2007/33 Esas 2011/8 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2001/12 Esas 2011/9 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2003/31 Esas 2011/11 Karar sayılı kararı,

- 7) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.06.2011 gün ve 2006/20 Esas 2011/12 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.06.2011 gün ve 2007/19 Esas 2011/13 Karar sayılı kararı,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2005/27 Esas 2010/50 Karar sayılı kararı,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Parti'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/16 Esas 2010/28 Karar sayılı kararı,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2001/25 Esas 2010/65 Karar sayılı kararı,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Yeni Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 19/09/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/08/1995 gün ve 1994/8 Esas 1995/15 Karar sayılı karar,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Sosyalist Demokrasi Partisinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/02/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/02/2008 gün ve 2003/17 Esas 2008/28 Karar sayılı karar,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2002/16 Esas 2010/66 Karar sayılı kararı,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2005/16 Esas 2010/67 Karar sayılı kararı,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2006/29 Esas 2010/68 Karar sayılı kararı,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2007/27 Esas 2010/69 Karar sayılı kararı,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 31.12.2010 gün ve 2008/43 Esas 2010/55 Karar sayılı kararı,
- 19) Anayasa Mahkemesinin Halkın Yükselişi Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/02/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/02/2009 gün ve 2007/12 Esas 2009/1 Karar sayılı karar,
- 20) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 1999/1 Esas 2008/80 Karar sayılı kararı,
- 21) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı kararı,
- 22) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı,

- 23) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2007/21 Esas 2008/83 Karar sayılı kararı,
- 24) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2000/16 Esas 2010/9 Karar sayılı kararı,
- 25) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2001/18 Esas 2009/38 Karar sayılı kararı,
- 26) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2002/27 Esas 2009/39 Karar sayılı kararı,
- 27) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2003/24 Esas 2010/10 Karar sayılı kararı,
- 28) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/30 Esas 2010/31 Karar sayılı kararı,
- 29) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/30 Esas 2010/31 Karar sayılı kararı,
- 30) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/16 Esas 2008/76 Karar sayılı karar,
- 31) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/16 Esas 2008/76 Karar sayılı karar,
- 32) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2000/10 Esas 2008/77 Karar sayılı karar,
- 33) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2001/17 Esas 2008/78 Karar sayılı karar,
- 34) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2002/18 Esas 2008/79 Karar sayılı karar,
- 35) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2005/19 Esas 2010/6 Karar sayılı kararı,
- 36) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2006/18 Esas 2010/7 Karar sayılı kararı ,
- 37) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2007/14 Esas 2010/8 Karar sayılı kararı,
- 38) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2009 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 27.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27.10.2011 gün ve 2010/44 Esas 2011/26 Karar sayılı kararı,

- 39) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2008 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 27.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2009/44 Esas 2011/25 Karar sayılı kararı,
- 40) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2007/7 Esas 2011/24 Karar sayılı kararı,
- 41) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2006/16 Esas 2011/23 Karar sayılı kararı,
- 42) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2005/14 Esas 2011/22 Karar sayılı kararı,
- 43) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2003/13 Esas 2011/21 Karar sayılı kararı

10. Fatura Aslı Yerine Fotokopisinin Veya Noter Onaylı Örneğın Sunulması

- 1) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2005/25 Esas 2010/54 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2003/26 Esas 2010/22 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2006/22 Esas 2011/7 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2007/33 Esas 2011/8 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.2011 gün ve 2008/24 Esas 2011/14 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2008 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.2011 gün ve 2009/45 Esas 2011/15 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1988 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01.02.1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 18.01.1996 gün ve 1989/4 Esas 1996/2 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.12.1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17.12.1996 gün ve 1991/13 Esas 1996/28 Karar sayılı kararı,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2001/12 Esas 2011/9 Karar sayılı kararı,

- 10) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2002/11 Esas 2011/10 Karar sayılı kararı,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2003/31 Esas 2011/11 Karar sayılı kararı,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.06.2011 gün ve 2006/20 Esas 2011/12 Karar sayılı kararı,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.06.2011 gün ve 2007/19 Esas 2011/13 Karar sayılı kararı,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 27/11/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/11/1995 gün ve 1994/26 Esas 1995/16 Karar sayılı kararı,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 02/04/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 11/03/1997 gün ve 1994/28 Esas 1997/4 Karar sayılı kararı,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Parti'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/16 Esas 2010/28 Karar sayılı kararı,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2001/25 Esas 2010/65 Karar sayılı kararı
- 18) Anayasa Mahkemesinin Yeni Partinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/12/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/1998 gün ve 1998/21 Esas 1998/54 Karar sayılı karar,
- 19) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2002/16 Esas 2010/66 Karar sayılı kararı,
- 20) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2005/16 Esas 2010/67 Karar sayılı kararı,
- 21) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2006/29 Esas 2010/68 Karar sayılı kararı,
- 22) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2007/27 Esas 2010/69 Karar sayılı kararı,
- 23) Anayasa Mahkemesinin Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2005/32 Esas 2011/4 Karar sayılı kararı,
- 24) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1992/4 Esas 1998/8 Karar sayılı karar,
- 25) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1995/10 Esas 1998/10 Karar sayılı kararı,

- 26) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 1999/1 Esas 2008/80 Karar sayılı kararı,
- 27) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı kararı ,
- 28) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı,
- 29) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2007/21 Esas 2008/83 Karar sayılı kararı,
- 30) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2001/18 Esas 2009/38 Karar sayılı kararı,
- 31) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2002/27 Esas 2009/39 Karar sayılı kararı,
- 32) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2000/16 Esas 2010/9 Karar sayılı kararı,
- 33) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabını incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2003/24 Esas 2010/10 Karar sayılı kararı,
- 34) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1995/19 Esas 1998/35 Karar sayılı karar,
- 35) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1996/9 Esas 1998/36 Karar sayılı karar,
- 36) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1997/24 Esas 1998/37 Karar sayılı karar,
- 37) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/04/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/02/1999 gün ve 1998/24 Esas 1999/15 Karar sayılı karar,
- 38) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 24.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29.04.2010 gün ve 2007/10 Esas 2010/21 Karar sayılı kararı,
- 39) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18.05.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29.04.2010 gün ve 2003/23 Esas 2010/19 Karar sayılı
- 40) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2002/18 Esas 2008/79 Karar sayılı karar,
- 41) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2005/19 Esas 2010/6 Karar sayılı kararı,

- 42) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2006/18 Esas 2010/7 Karar sayılı kararı,
- 43) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2007/14 Esas 2010/8 Karar sayılı kararı,
- 44) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 07/08/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/07/1997 gün ve 1992/2 Esas 1997/10 Karar sayılı karar,
- 45) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1994/10 Esas 1998/23 Karar sayılı karar,
- 46) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1993/5 Esas 1998/24 Karar sayılı karar,
- 47) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2007/7 Esas 2011/24 Karar sayılı kararı,
- 48) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2006/16 Esas 2011/23 Karar sayılı kararı,
- 49) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2005/14 Esas 2011/22 Karar sayılı kararı,
- 50) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2003/13 Esas 2011/21 Karar sayılı kararı

11. Yanlış Gider Belgesi

- 1) Anayasa Mahkemesinin Bizim Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/02/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/02/2009 gün ve 2007/45 Esas 2009/10 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Değişen Türkiye Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/23 Esas 2000/10 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 02/04/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 11/03/1997 gün ve 1994/28 Esas 1997/4 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Türkiye Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/9 Esas 2000/12 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/04/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/1992 gün ve 1987/6 Esas 1992/2 Karar sayılı kararı,

- 6) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1987 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/07/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/06/1993 gün ve 1988/2 Esas 1993/5 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2001/25 Esas 2010/65 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Yurt Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2005/38 Esas 2009/33 Karar sayılı karar,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1987 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/07/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/06/1993 gün ve 1988/2 Esas 1993/5 Karar sayılı kararı,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Yeni Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 19/09/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/08/1995 gün ve 1994/8 Esas 1995/15 Karar sayılı karar,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 02/07/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/06/1996 gün ve 1994/14 Esas 1996/16 Karar sayılı kararı,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Türkiye Özgürlük ve Dayanışma Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/04/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/02/1999 gün ve 1998/10 Esas 1999/11 Karar sayılı karar,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2002/16 Esas 2010/66 Karar sayılı kararı,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2005/16 Esas 2010/67 Karar sayılı kararı,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2006/29 Esas 2010/68 Karar sayılı kararı,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2007/27 Esas 2010/69 Karar sayılı kararı,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Radikal Değişim Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/05/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/04/2003 gün ve 2002/29 Esas 2003/1 Karar sayılı karar,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2005/32 Esas 2011/4 Karar sayılı kararı,
- 19) Anayasa Mahkemesinin Lider Türkiye Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/03/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/02/2008 gün ve 2007/5 Esas 2008/42 Karar sayılı karar,
- 20) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 06/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1996/7 Esas 1998/11 Karar sayılı karar,
- 21) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 1999/8 Esas 2006/42 Karar sayılı karar,

- 22) Anayasa Mahkemesinin İşçi Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1997/9 Esas 1998/29 Karar sayılı karar,
- 23) Anayasa Mahkemesinin İşçi Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/06/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/05/1995 gün ve 1994/17 Esas 1995/10 Karar sayılı karar,
- 24) Anayasa Mahkemesinin Halkın Emek Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/06/1993 gün ve 1992/8 Esas 1993/4 Karar sayılı karar,
- 25) Anayasa Mahkemesinin Halk Partisinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 24/08/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 11/07/1995 gün ve 1990/11 Esas 1995/12 Karar sayılı karar,
- 26) Anayasa Mahkemesinin Halkçı Partisinin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/03/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/02/1991 gün ve 1985/8 Esas 1991/2 Karar sayılı karar,
- 27) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1995/10 Esas 1998/10 Karar sayılı kararı,
- 28) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı kararı,
- 29) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı,
- 30) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2007/21 Esas 2008/83 Karar sayılı kararı,
- 31) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2001/18 Esas 2009/38 Karar sayılı kararı,
- 32) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2000/16 Esas 2010/9 Karar sayılı kararı,
- 33) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2003/24 Esas 2010/10 Karar sayılı kararı,
- 34) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1997/24 Esas 1998/37 Karar sayılı karar,
- 35) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/17 Esas 2000/11 Karar sayılı karar,
- 36) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/11/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22/10/2003 gün ve 2000/24 Esas 2003/15 Karar sayılı karar,
- 37) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/30 Esas 2010/31 Karar sayılı kararı,

- 38) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/11/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/1998 gün ve 1996/24 Esas 1998/52 Karar sayılı karar,
- 39) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/16 Esas 2008/76 Karar sayılı karar,
- 40) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2000/10 Esas 2008/77 Karar sayılı karar,
- 41) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2001/17 Esas 2008/78 Karar sayılı karar,
- 42) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2002/18 Esas 2008/79 Karar sayılı karar,
- 43) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2005/19 Esas 2010/6 Karar sayılı kararı,
- 44) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2006/18 Esas 2010/7 Karar sayılı kararı,
- 45) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2007/14 Esas 2010/8 Karar sayılı kararı,
- 46) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/07/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 30/05/1995 gün ve 1990/1 Esas 1995/8 Karar sayılı karar,
- 47) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1991/2 Esas 1996/7 Karar sayılı karar,
- 48) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 07/08/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/07/1997 gün ve 1992/2 Esas 1997/10 Karar sayılı karar,
- 49) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1993/5 Esas 1998/24 Karar sayılı karar,
- 50) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/11/2007 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/2007 gün ve 2005/33 Esas 2007/2 Karar sayılı karar,
- 51) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2009 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 27.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27.10.2011 gün ve 2010/44 Esas 2011/26 Karar sayılı kararı,
- 52) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2007/7 Esas 2011/24 Karar sayılı kararı,
- 53) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2006/16 Esas 2011/23 Karar sayılı kararı,

- 54) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2005/14 Esas 2011/22 Karar sayılı kararı,
- 55) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Parti'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/16 Esas 2010/28 Karar sayılı kararı

12. Kişiler Adına Yapılan Diğer Harcama

- 1) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2003/26 Esas 2010/22 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1987 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01.02.1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 18.01.1996 gün ve 1988/3 Esas 1996/1 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01.04.1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 11.03.1997 gün ve 1992/1 Esas 1997/3 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 06.12.1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.11.1997 gün ve 1995/5 Esas 1997/18 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13.09.1994 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.1994 gün ve 1987/2 Esas 1994/6 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1988 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01.02.1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 18.01.1996 gün ve 1989/4 Esas 1996/2 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Halkın Emek Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/06/1993 gün ve 1992/8 Esas 1993/4 Karar sayılı karar,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04.06.1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.03.1998 gün ve 1994/19 Esas 1998/7 Karar sayılı kararı,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.06.2011 gün ve 2007/19 Esas 2011/13 Karar sayılı kararı,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2002/20 Esas 2006/47 Karar sayılı kararı,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Barış Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/12/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/11/1999 gün ve 1998/37 Esas 1999/38 Karar sayılı kararı,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/04/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 15/02/2000 gün ve 1998/29 Esas 2000/1 Karar sayılı kararı,

- 13) Anayasa Mahkemesinin Çağdaş Türkiye Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2007/18 Esas 2010/13 Karar sayılı kararı,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyetçi Demokrasi Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 03/10/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2004/35 Esas 2006/46 Karar sayılı kararı,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Demokrasi ve Barış Partisinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2003/38 Esas 2006/48 Karar sayılı kararı,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Partinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 27/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2005/22 Esas 2006/31 Karar sayılı kararı,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Kitle Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/01/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1998/5 Esas 1998/64 Karar sayılı kararı,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1987 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/07/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/06/1993 gün ve 1988/2 Esas 1993/5 Karar sayılı kararı,
- 19) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/11/2007 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/2007 gün ve 2003/15 Esas 2007/4 Karar sayılı kararı,
- 20) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/11/2007 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/2007 gün ve 2004/18 Esas 2007/7 Karar sayılı kararı,
- 21) Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğu Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/02/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/12/2002 gün ve 1999/20 Esas 2002/20 Karar sayılı karar,
- 22) Anayasa Mahkemesinin Yeni Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 19/09/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/08/1995 gün ve 1994/8 Esas 1995/15 Karar sayılı karar,
- 23) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2002/16 Esas 2010/66 Karar sayılı karar,
- 24) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2005/16 Esas 2010/67 Karar sayılı kararı,
- 25) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2007/27 Esas 2010/69 Karar sayılı kararı,
- 26) Anayasa Mahkemesinin Emegın Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1997/17 Esas 1998/14 Karar sayılı karar,
- 27) Anayasa Mahkemesinin Emek Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/01/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/01/2008 gün ve 2007/28 Esas 2008/18 Karar sayılı karar,
- 28) Anayasa Mahkemesinin Gönül Birliği Yeşiller Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/06/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/04/2003 gün ve 2002/7 Esas 2003/8 Karar sayılı karar,

- 29) Anayasa Mahkemesinin Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2005/32 Esas 2011/4 Karar sayılı kararı,
- 30) Anayasa Mahkemesinin Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2005/32 Esas 2011/4 Karar sayılı kararı,
- 31) Anayasa Mahkemesinin Müdafaa-i Hukuk Hareketi Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/03/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/02/2008 gün ve 2007/6 Esas 2008/40 Karar sayılı karar,
- 32) Anayasa Mahkemesinin Millet Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/02/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/02/2009 gün ve 2007/23 Esas 2009/4 Karar sayılı karar,
- 33) Anayasa Mahkemesinin Millet Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 25/03/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/02/1999 gün ve 1996/21 Esas 1999/3 Karar sayılı karar,
- 34) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 06/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1996/7 Esas 1998/11 Karar sayılı karar,
- 35) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 06/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1996/7 Esas 1998/11 Karar sayılı karar,
- 36) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/11/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/1998 gün ve 1998/19 Esas 1998/51 Karar sayılı karar,
- 37) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 1999/8 Esas 2006/42 Karar sayılı karar,
- 38) Anayasa Mahkemesinin İşçi Partisinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/10/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2003/4 Esas 2006/51 Karar sayılı karar,
- 39) Anayasa Mahkemesinin İşçi Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/10/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2001/6 Esas 2006/49 Karar sayılı karar,
- 40) Anayasa Mahkemesinin İşçi Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/10/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2001/6 Esas 2006/49 Karar sayılı karar,
- 41) Anayasa Mahkemesinin Halkın Demokrasi Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1995/14 Esas 1996/5 Karar sayılı karar,
- 42) Anayasa Mahkemesinin Halkın Demokrasi Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/02/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04/02/1997 gün ve 1996/12 Esas 1997/2 Karar sayılı karar,
- 43) Anayasa Mahkemesinin Halkın Demokrasi Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/02/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/12/2002 gün ve 2000/1 Esas 2002/22 Karar sayılı karar,
- 44) Anayasa Mahkemesinin Halkın Demokrasi Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/02/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/12/2002 gün ve 2001/14 Esas 2002/23 Karar sayılı karar,

- 45) Anayasa Mahkemesinin Halkın Demokrasi Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/05/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/04/2003 gün ve 2002/6 Esas 2003/5 Karar sayılı karar,
- 46) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1993/7 Esas 1998/9 Karar sayılı karar,
- 47) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1992/4 Esas 1998/8 Karar sayılı karar,
- 48) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/07/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 11/07/1995 gün ve 1990/7 Esas 1995/14 Karar sayılı karar,
- 49) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1994/16 Esas 1996/10 Karar sayılı kararı,
- 50) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/03/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/01/2006 gün ve 2004/22 Esas 2006/7 Karar sayılı kararı,
- 51) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı kararı,
- 52) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2007/21 Esas 2008/83 Karar sayılı kararı,
- 53) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2001/18 Esas 2009/38 Karar sayılı kararı,
- 54) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2000/16 Esas 2010/9 Karar sayılı kararı,
- 55) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2003/24 Esas 2010/10 Karar sayılı kararı,
- 56) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/17 Esas 2000/11 Karar sayılı karar,
- 57) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/11/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22/10/2003 gün ve 2000/24 Esas 2003/15 Karar sayılı karar,
- 58) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/11/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22/10/2003 gün ve 2002/10 Esas 2003/17 Karar sayılı karar,
- 59) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/06/199 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 30/05/1995 gün ve 1994/24 Esas 1995/11 Karar sayılı karar,
- 60) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 14/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1998/25 Esas 1999/19 Karar sayılı karar,

- 61) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/11/2007 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/2007 gün ve 2004/15 Esas 2007/8 Karar sayılı karar,
- 62) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/16 Esas 2008/76 Karar sayılı karar,
- 63) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2000/10 Esas 2008/77 Karar sayılı karar,
- 64) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 25/07/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/07/1997 gün ve 1995/9 Esas 1997/11 Karar sayılı karar

13. Gecikme Zamları ve Cezalar

- 1) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2007/33 Esas 2011/8 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.07.2011 gün ve 2008/24 Esas 2011/14 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 03.10.2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09.06.2006 gün ve 2005/18 Esas 2006/45 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2001/12 Esas 2011/9 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2002/11 Esas 2011/10 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2003/31 Esas 2011/11 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.06.2011 gün ve 2006/20 Esas 2011/12 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09.07.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21.06.2011 gün ve 2007/19 Esas 2011/13 Karar sayılı kararı,
- 9) Anayasa Mahkemesinin Bağımsız Cumhuriyet Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2005/5 Esas 2009/28 Karar sayılı kararı,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2006/24 Esas 2009/46 Karar sayılı kararı,

- 11) Anayasa Mahkemesinin Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/11/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/11/2009 gün ve 2007/34 Esas 2009/47 Karar sayılı kararı,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2001/22 Esas 2010/47 Karar sayılı kararı,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2002/12 Esas 2010/48 Karar sayılı kararı,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2003/30 Esas 2010/49 Karar sayılı kararı,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Halk Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/01/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/01/2008 gün ve 2007/11 Esas 2008/16 Karar sayılı kararı,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Parti'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/16 Esas 2010/28 Karar sayılı kararı,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Türkiye Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/11/2007 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/07/2007 gün ve 2005/26 Esas 2007/14 Karar sayılı kararı,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Toplum Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.12.2010 gün ve 2008/11 Esas 2010/62 Karar sayılı kararı,
- 19) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/06/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1997 gün ve 1993/6 Esas 1997/8 Karar sayılı kararı,
- 20) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/11/2007 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/2007 gün ve 2003/15 Esas 2007/4 Karar sayılı kararı,
- 21) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2001/25 Esas 2010/65 Karar sayılı kararı,
- 22) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2002/16 Esas 2010/66 Karar sayılı kararı,
- 23) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2005/16 Esas 2010/67 Karar sayılı kararı,
- 24) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2006/29 Esas 2010/68 Karar sayılı kararı,
- 25) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 31.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22.12.2010 gün ve 2007/27 Esas 2010/69 Karar sayılı kararı,
- 26) Anayasa Mahkemesinin Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2006/25 Esas 2011/5 Karar sayılı kararı,

- 27) Anayasa Mahkemesinin Millet Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16.12.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 31.12.2010 gün ve 2008/43 Esas 2010/55 Karar sayılı kararı,
- 28) Anayasa Mahkemesinin İşçi Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/10/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2005/31 Esas 2006/41 Karar sayılı karar,
- 29) Anayasa Mahkemesinin Hürriyet ve Değişim Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/1 Esas 2010/23 Karar sayılı kararı,
- 30) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1992/4 Esas 1998/8 Karar sayılı karar,
- 31) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/03/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/01/2006 gün ve 2004/22 Esas 2006/7 Karar sayılı kararı,
- 32) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 1999/1 Esas 2008/80 Karar sayılı kararı,
- 33) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2005/24 Esas 2008/81 Karar sayılı kararı,
- 34) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı,
- 35) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2007/21 Esas 2008/83 Karar sayılı kararı,
- 36) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2001/18 Esas 2009/38 Karar sayılı kararı,
- 37) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2002/27 Esas 2009/39 Karar sayılı kararı,
- 38) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2000/16 Esas 2010/9 Karar sayılı kararı,
- 39) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2003/24 Esas 2010/10 Karar sayılı kararı,
- 40) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/17 Esas 2000/11 Karar sayılı karar,
- 41) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/11/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 22/10/2003 gün ve 2000/24 Esas 2003/15 Karar sayılı karar,
- 42) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 24.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29.04.2010 gün ve 2007/10 Esas 2010/21 Karar sayılı kararı,

- 43) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18.05.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29.04.2010 gün ve 2003/23 Esas 2010/19 Karar sayılı kararı,
- 44) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18.05.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29.04.2010 gün ve 2006/19 Esas 2010/20 Karar sayılı kararı,
- 45) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/30 Esas 2010/31 Karar sayılı kararı,
- 46) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/11/2007 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/2007 gün ve 2003/19 Esas 2007/6 Karar sayılı karar,
- 47) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/11/2007 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27/02/2007 gün ve 2004/15 Esas 2007/8 Karar sayılı karar,
- 48) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 17/05/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/04/2008 gün ve 1999/16 Esas 2008/76 Karar sayılı kararı,
- 49) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2000/10 Esas 2008/77 Karar sayılı karar,
- 50) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2001/17 Esas 2008/78 Karar sayılı karar,
- 51) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2002/18 Esas 2008/79 Karar sayılı karar,
- 52) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2005/19 Esas 2010/6 Karar sayılı kararı,
- 53) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2006/18 Esas 2010/7 Karar sayılı kararı,
- 54) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2007/14 Esas 2010/8 Karar sayılı kararı,
- 55) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1991/2 Esas 1996/7 Karar sayılı karar,
- 56) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 07/08/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/07/1997 gün ve 1992/2 Esas 1997/10 Karar sayılı karar,
- 57) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 07/08/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/07/1997 gün ve 1992/2 Esas 1997/10 Karar sayılı karar,
- 58) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1993/5 Esas 1998/24 Karar sayılı karar,

- 59) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2009 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 27.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 27.10.2011 gün ve 2010/44 Esas 2011/26 Karar sayılı kararı,
- 60) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2008 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 27.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2009/44 Esas 2011/25 Karar sayılı karar,
- 61) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2007/7 Esas 2011/24 Karar sayılı kararı,
- 62) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2006/16 Esas 2011/23 Karar sayılı kararı,
- 63) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2005/14 Esas 2011/22 Karar sayılı kararı,
- 64) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2003/13 Esas 2011/21 Karar sayılı kararı

14. Belgeye Dayanmadan Harcama Yapılması

- 1) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2003/26 Esas 2010/22 Karar sayılı kararı,
- 2) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2006/22 Esas 2011/7 Karar sayılı kararı,
- 3) Anayasa Mahkemesinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2007/33 Esas 2011/8 Karar sayılı kararı,
- 4) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01.04.1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 11.03.1997 gün ve 1992/1 Esas 1997/3 Karar sayılı kararı,
- 5) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04.06.1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16.03.1998 gün ve 1994/19 Esas 1998/7 Karar sayılı kararı,
- 6) Anayasa Mahkemesinin Anavatan Partisi'nin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2002/11 Esas 2011/10 Karar sayılı kararı,
- 7) Anayasa Mahkemesinin Barış Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/12/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/11/1999 gün ve 1998/37 Esas 1999/38 Karar sayılı kararı,
- 8) Anayasa Mahkemesinin Barış Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/12/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/11/1999 gün ve 1997/21 Esas 1999/39 Karar sayılı karar,

- 9) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/09/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 14/09/1999 gün ve 1997/29 Esas 1999/33 Karar sayılı kararı,
- 10) Anayasa Mahkemesinin Büyük Birlik Partisi'nin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/04/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 15/02/2000 gün ve 1998/29 Esas 2000/1 Karar sayılı kararı,
- 11) Anayasa Mahkemesinin Çağdaş Türkiye Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2007/18 Esas 2010/13 Karar sayılı kararı,
- 12) Anayasa Mahkemesinin Demokrasi ve Barış Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 30/05/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/04/2003 gün ve 2001/28 Esas 2003/4 Karar sayılı kararı,
- 13) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Parti'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/16 Esas 2010/28 Karar sayılı kararı,
- 14) Anayasa Mahkemesinin Demokrat Türkiye Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/09/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 20/07/1999 gün ve 1998/14 Esas 1999/32 Karar sayılı kararı,
- 15) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Halk Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/12/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/11/1999 gün ve 1999/11 Esas 1999/44 Karar sayılı kararı,
- 16) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Kitle Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/01/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29/12/1999 gün ve 1999/25 Esas 1999/48 Karar sayılı kararı,
- 17) Anayasa Mahkemesinin Devrimci Sosyalist İşçi Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/02/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17/12/2002 gün ve 2001/29 Esas 2002/19 Karar sayılı kararı,
- 18) Anayasa Mahkemesinin Diriliş Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/12/1995 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/12/1995 gün ve 1992/9 Esas 1995/20 Karar sayılı kararı,
- 19) Anayasa Mahkemesinin Demokratik Sol Partinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/06/1994 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/05/1994 gün ve 1990/3 Esas 1994/3 Karar sayılı kararı,
- 20) Anayasa Mahkemesinin Yurt Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 04/06/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13/05/2009 gün ve 2005/38 Esas 2009/33 Karar sayılı karar,
- 21) Anayasa Mahkemesinin Yurt Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/09/2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/06/2006 gün ve 2004/8 Esas 2006/43 Karar sayılı karar,
- 22) Anayasa Mahkemesinin Yeni Doğu Partisinin 1983 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/03/1988 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 18/02/1988 gün ve 1986/11 Esas 1988/1 Karar sayılı karar,
- 23) Anayasa Mahkemesinin Yeni Doğu Partisinin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/03/1988 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 18/02/1988 gün ve 1986/11 Esas 1988/1 Karar sayılı karar,
- 24) Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğu Partisinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1994/22 Esas 1998/34 Karar sayılı karar,

- 25) Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğuş Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/01/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1996/17 Esas 1998/87 Karar sayılı karar,
- 26) Anayasa Mahkemesinin Yeniden Doğuş Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/01/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1995/18 Esas 1998/60 Karar sayılı karar,
- 27) Anayasa Mahkemesinin Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1996/22 Esas 1999/21 Karar sayılı karar,
- 28) Anayasa Mahkemesinin Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1998/1 Esas 1999/22 Karar sayılı karar,
- 29) Anayasa Mahkemesinin Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1998/2 Esas 1999/23 Karar sayılı karar,
- 30) Anayasa Mahkemesinin Emegın Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 09/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1997/17 Esas 1998/14 Karar sayılı karar,
- 31) Anayasa Mahkemesinin Gönül Birliği Yeşiller Partisinin 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/06/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/04/2003 gün ve 2002/7 Esas 2003/8 Karar sayılı karar,
- 32) Anayasa Mahkemesinin Radikal Değişim Partisinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 29/05/2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/04/2003 gün ve 2003/3 Esas 2003/13 Karar sayılı karar,
- 33) Anayasa Mahkemesinin Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28.06.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 04.05.2011 gün ve 2006/25 Esas 2011/5 Karar sayılı kararı,
- 34) Anayasa Mahkemesinin Müdafaa-i Hukuk Hareketi Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/03/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/02/2008 gün ve 2007/6 Esas 2008/40 Karar sayılı karar,
- 35) Anayasa Mahkemesinin Liberal Demokrat Partinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/09/1998 gün ve 1997/11 Esas 1998/48 Karar sayılı karar,
- 36) Anayasa Mahkemesinin İşçi Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23/07/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1998 gün ve 1997/9 Esas 1998/29 Karar sayılı karar,
- 37) Anayasa Mahkemesinin Halkın Yükseliş Partisinin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 21/02/2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 10/02/2009 gün ve 2007/12 Esas 2009/1 Karar sayılı karar,
- 38) Anayasa Mahkemesinin Halkın Demokrasi Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1995/14 Esas 1996/5 Karar sayılı karar,
- 39) Anayasa Mahkemesinin Halkın Emek Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 08/06/1993 gün ve 1992/8 Esas 1993/4 Karar sayılı karar,
- 40) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1992 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1993/7 Esas 1998/9 Karar sayılı karar,

- 41) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1992/4 Esas 1998/8 Karar sayılı karar,
- 42) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 06/12/1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21/11/1997 gün ve 1991/6 Esas 1997/19 Karar sayılı karar,
- 43) Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin 1985 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/03/1990 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 20/02/1990 gün ve 1986/7 Esas 1990/5 Karar sayılı karar,
- 44) Anayasa Mahkemesinin Halkçı Partisinin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/03/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/02/1991 gün ve 1985/8 Esas 1991/2 Karar sayılı karar,
- 45) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrasi Partisinin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/03/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/02/1991 gün ve 1985/3 Esas 1991/1 Karar sayılı karar,
- 46) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrasi Partisinin 1985 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 18/03/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/02/1991 gün ve 1986/1 Esas 1991/3 Karar sayılı karar,
- 47) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1984 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/05/1990 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/04/1990 gün ve 1985/7 Esas 1990/7 Karar sayılı karar,
- 48) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 02/02/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 24/12/1991 gün ve 1987/8 Esas 1991/18 Karar sayılı karar,
- 49) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1987 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/06/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 21/04/1992 gün ve 1988/9 Esas 1992/4 Karar sayılı karar,
- 50) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1988 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 25/07/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/07/1992 gün ve 1989/5 Esas 1992/6 Karar sayılı karar,
- 51) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1989 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/11/1992 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 06/10/1992 gün ve 1991/15 Esas 1992/7 Karar sayılı karar,
- 52) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Çalışma Partisinin 1991 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 28/02/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/02/1993 gün ve 1992/3 Esas 1993/1 Karar sayılı karar,
- 53) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1994 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 16/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/03/1998 gün ve 1995/10 Esas 1998/10 Karar sayılı kararı,
- 54) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1995 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/04/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/02/1999 gün ve 1996/10 Esas 1999/8 Karar sayılı kararı,
- 55) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1997/23 Esas 1999/17 Karar sayılı kararı,
- 56) Anayasa Mahkemesinin Cumhuriyet Halk Partisinin 2005 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2006/28 Esas 2008/82 Karar sayılı kararı,

- 57) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 10/04/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/02/1999 gün ve 1998/24 Esas 1999/15 Karar sayılı karar,
- 58) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisinin 1998 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 13/10/2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 12/09/2000 gün ve 1999/17 Esas 2000/11 Karar sayılı karar,
- 59) Anayasa Mahkemesinin Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2007 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23.06.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 13.05.2010 gün ve 2008/30 Esas 2010/31 Karar sayılı kararı,
- 60) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1985 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 05/09/1990 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28/06/1990 gün ve 1986/6 Esas 1990/8 Karar sayılı karar,
- 61) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 01/02/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 25/12/1990 gün ve 1987/5 Esas 1990/10 Karar sayılı karar,
- 62) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1996 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/01/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 23/12/1998 gün ve 1997/25 Esas 1998/59 Karar sayılı karar,
- 63) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 14/07/1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 16/06/1999 gün ve 1998/25 Esas 1999/19 Karar sayılı karar,
- 64) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisinin 2000 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 08/07/2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 26/06/2008 gün ve 2001/17 Esas 2008/78 Karar sayılı karar,
- 65) Anayasa Mahkemesinin Doğru Yol Partisi'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 20.03.2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 03.03.2010 gün ve 2007/14 Esas 2010/8 Karar sayılı kararı,
- 66) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1985 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 23/03/1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/02/1991 gün ve 1986/4 Esas 1991/4 Karar sayılı karar,
- 67) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1986 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 26/02/1993 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 09/02/1993 gün ve 1986/4 Esas 1991/4 Karar sayılı karar,
- 68) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1990 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 22/04/1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 02/04/1996 gün ve 1991/2 Esas 1996/7 Karar sayılı karar,
- 69) Anayasa Mahkemesinin Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1993 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15/06/1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 07/05/1998 gün ve 1994/10 Esas 1998/23 Karar sayılı karar,
- 70) Anayasa Mahkemesinin Genç Parti'nin 2006 yılı kesinhesabının incelenmesi hakkında 15.10.2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 28.09.2011 gün ve 2007/7 Esas 2011/24 Karar sayılı kararı

EK 4: 1982 ANAYASASI DÖNEMİNDE BERABER AÇIKLANAN KARARLAR

1. İki Yıl Beraber Açıklananlar

- 1) Adalet Partisi'nin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 2) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 3) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 4) Anavatan Partisi'nin 1987 ve 1988 yılları kesinhesapları 1996 yılında beraber açıklanmıştır.
- 5) Anavatan Partisi'nin 1992 ve 1994 yılları kesinhesapları 1997 yılında beraber açıklanmıştır.
- 6) Anavatan Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 7) Anayol Partisi'nin 2000 ve 2001 yılları kesinhesapları 2003 yılında beraber açıklanmıştır.
- 8) Anayol Partisi'nin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2006 yılında beraber açıklanmıştır.
- 9) Aydınlık Türkiye Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 10) Ayyıldız Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 11) Ayyıldız Partisi'nin 2008 ve 2009 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 12) Bağımsız Cumhuriyet Partisi'nin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2006 yılında beraber açıklanmıştır.
- 13) Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2006 yılında beraber açıklanmıştır.
- 14) Barış Partisi'nin 1996 ve 1997 yılları kesinhesapları 1999 yılında beraber açıklanmıştır.
- 15) Bayrak Partisi'nin 1987 ve 1988 yılları kesinhesapları 1990 yılında beraber açıklanmıştır.
- 16) Bizim Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 17) Büyük Adalet Partisi'nin 1995 ve 1996 yılları kesinhesapları 1998 yılında beraber açıklanmıştır.
- 18) Büyük Anadolu Partisi'nin 1986 ve 1987 yılları kesinhesapları 1989 yılında beraber açıklanmıştır.
- 19) Büyük Birlik Partisi'nin 1998 ve 1999 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 20) Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1996 ve 1997 yılları kesinhesapları 1999 yılında beraber açıklanmıştır.
- 21) Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1999 ve 2002 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 22) Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1989 ve 1990 yılları kesinhesapları 1995 yılında beraber açıklanmıştır.
- 23) Demokrat Halk Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 24) Demokrat Halk Partisi'nin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 25) Demokrat Partinin 1994 ve 1995 yılları kesinhesapları 1997 yılında beraber açıklanmıştır.

- 26) Demokrat Partinin 2000 ve 2001 yılları kesinhesapları 2003 yılında beraber açıklanmıştır.
- 27) Demokratik Halk Partisi'nin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2005 yılında beraber açıklanmıştır.
- 28) Demokratik Sol Partisi'nin 1985 ve 1986 yılları kesinhesapları 1992 yılında beraber açıklanmıştır.
- 29) Demokratik Sol Partisi'nin 1991 ve 1992 yılları kesinhesapları 1997 yılında beraber açıklanmıştır.
- 30) Demokratik Sol Partisi'nin 1993 ve 1994 yılları kesinhesapları 1998 yılında beraber açıklanmıştır.
- 31) Demokratik Sol Partisi'nin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2007 yılında beraber açıklanmıştır.
- 32) DemokratikToplum Partisi'nin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 33) Devrimci Sosyalist İşçi Partisi'nin 2000 ve 2001 yılları kesinhesapları 2003 yılında beraber açıklanmıştır.
- 34) Devrimci Sosyalist İşçi Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 35) Diriliş Partisi'nin 1990 ve 1991 yılları kesinhesapları 1995 yılında beraber açıklanmıştır.
- 36) Doğru Yol Partisi'nin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2007 yılında beraber açıklanmıştır.
- 37) Emek Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 38) Emekçi Hareket Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 39) Eşitlik Partisi'nin 2001 ve 2004 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 40) Eşitlik Partisi'nin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2006 yılında beraber açıklanmıştır.
- 41) Gönül Birliği Yeşiller Partisi'nin 2000 ve 2005 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 42) Gönül Birliği Yeşiller Partisi'nin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2006 yılında beraber açıklanmıştır.
- 43) Gönül Birliği Yeşiller Partisi'nin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 44) Hak ve Hakikat Partisi'nin 2008 ve 2009 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 45) Halk Partisi'nin 1989 ve 1990 yılları kesinhesapları 1995 yılında beraber açıklanmıştır.
- 46) Halkın Demokrasi Partisi'nin 1999 ve 2000 yılları kesinhesapları 2002 yılında beraber açıklanmıştır.
- 47) Halkın Kurtuluş Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 48) Halkın Yükselişi Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 49) İşçi Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 50) Liberal Demokrat Parti'nin 2003 ve 2004 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 51) Lider Türkiye Partisi'nin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2005 yılında beraber açıklanmıştır.

- 52) Lider Türkiye Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 53) Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2008 ve 2009 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 54) Millet Partisi'nin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 55) Milli Demokrat Halkın Partisi'nin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 56) Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 1996 ve 1997 yılları kesinhesapları 1999 yılında beraber açıklanmıştır.
- 57) Radikal Değişim Projesi Partisi'nin 2001 ve 2002 yılları kesinhesapları 2003 yılında beraber açıklanmıştır.
- 58) Refah Partisi'nin 1991 ve 1992 yılları kesinhesapları 1998 yılında beraber açıklanmıştır.
- 59) Saadet Partisi'nin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 60) Sağduyu Partisi'nin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2005 yılında beraber açıklanmıştır.
- 61) Sağduyu Partisi'nin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 62) Sağduyu Partisi'nin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 63) Sosyal Demokrasi Partisi'nin 1984 ve 1985 yılları kesinhesapları 1991 yılında beraber açıklanmıştır.
- 64) Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1994 ve 1995 yılları kesinhesapları 1997 yılında beraber açıklanmıştır.
- 65) Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 1992 ve 1993 yılları kesinhesapları 1998 yılında beraber açıklanmıştır.
- 66) Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2006 yılında beraber açıklanmıştır.
- 67) Sosyal Demokrat Halkçı Partinin 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 68) Sosyalist Devrim Partisinin 1994 ve 1995 yılları kesinhesapları 1998 yılında beraber açıklanmıştır.
- 69) Toplumcu Demokratik Partinin 2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2006 yılında beraber açıklanmıştır.
- 70) Türkiye Adalet Partisinin 1995 ve 1996 yılları kesinhesapları 1999 yılında beraber açıklanmıştır.
- 71) Türkiye Komünist Partisinin 2001 ve 2002 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 72) Türkiye Komünist Partisinin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 73) Türkiye Özürlüler Partisi'nin 2007 ve 2008 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 74) Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisinin 2000 ve 2001 yılları kesinhesapları 2003 yılında beraber açıklanmıştır.
- 75) Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 1995 ve 1996 yılları kesinhesapları 1998 yılında beraber açıklanmıştır.
- 76) Yeni Doğu Partisinin 1983 ve 1984 yılları kesinhesapları 1988 yılında beraber açıklanmıştır.
- 77) Yeni Düzen Partisinin 1984 ve 1985 yılları kesinhesapları 1989 yılında beraber açıklanmıştır.
- 78) Yeniden Doğu Partisinin 1998 ve 1999 yılları kesinhesapları 2002 yılında beraber açıklanmıştır.
- 79) Yeniden Doğu Partisinin 2000 ve 2001 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.

2. Üç Yıl Beraber Açıklananlar

- 1) Adalet Partisi'nin 2000,2001 ve 2005 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 2) Yurt Partisinin 2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 3) Yeniden Doğuş Partisinin 1994,1995 ve 1996 yılları kesinhesapları 1998 yılında beraber açıklanmıştır.
- 4) Yeni Partinin 1994,1995 ve 1996 yılları kesinhesapları 1998 yılında beraber açıklanmıştır.
- 5) Yeni Türkiye Partisinin 2002,2003 ve 2004 yılları kesinhesapları 2006 yılında beraber açıklanmıştır.
- 6) Vatanseverler Partisi'nin 2008, 2009 ve 2010 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 7) Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin 1995,1996 ve 1997 yılları kesinhesapları 1999 yılında beraber açıklanmıştır.
- 8) Ulusal Birlik Partisi'nin 2001,2002 ve 2003 yılları kesinhesapları 2006 yılında beraber açıklanmıştır.
- 9) Türkiye Müdafaa-i Hukuk Partisinin 2007,2008 ve 2009 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 10) Türkiye Komünist Partisinin 2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 11) Sosyalist Demokrasi Partisinin 2002, 2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 12) Sevgi ve Dayanışma Partisi'nin 2008,2009 ve 2010 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 13) Refah Partisi'nin 1983,1984 ve 1985 yılları kesinhesapları 1990 yılında beraber açıklanmıştır.
- 14) Refah Partisi'nin 1986,1987 ve 1988 yılları kesinhesapları 1991 yılında beraber açıklanmıştır.
- 15) Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 16) Milli Demokrat Halkın Partisi'nin 2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 17) Millet Partisi'nin 2002,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 18) Milliyetçi Hareket Partisi'nin 1994,1995 ve 1996 yılları kesinhesapları 1998 yılında beraber açıklanmıştır.
- 19) Milliyetçi Hareket Partisi'nin 1999,2000 ve 2001 yılları kesinhesapları 2003 yılında beraber açıklanmıştır.
- 20) İslahatçı Demokrasi Partisi'nin 1989,1990 ve 1991 yılları kesinhesapları 1999 yılında beraber açıklanmıştır.
- 21) İşçi Partisi'nin 1994,1995 ve 1996 yılları kesinhesapları 1998 yılında beraber açıklanmıştır.
- 22) Hak ve Özgürlükler Partisi'nin 2002,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 23) Doğru Yol Partisi'nin 2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 24) Emeğin Partisi'nin 2000,2001 ve 2002 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.

- 25) Diriliş Partisi'nin 1992,1993 ve 1994 yılları kesinhesapları 1996 yılında beraber açıklanmıştır.
- 26) Cumhur Demokrat Gençlik Partisi'nin 1991,1992 ve 1993 yılları kesinhesapları 1995 yılında beraber açıklanmıştır.
- 27) Değişen Türkiye Partisi'nin 2000,2001 ve 2002 yılları kesinhesapları 2002 yılında beraber açıklanmıştır.
- 28) Cumhuriyetçi Demokrasi Partisi'nin 2002,2004 ve 2005 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 29) Anadolu Partisi'nin 1991,1992 ve 1993 yılları kesinhesapları 1996 yılında beraber açıklanmıştır.
- 30) Bağımsız Cumhuriyet Partisi'nin 2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 31) Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 32) Büyük Adalet Partisi'nin 2007,2008 ve 2009 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.

3. Dört Yıl Beraber Açıklananlar

- 1) Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 1998,1999,2000 ve 2001 yılları kesinhesapları 2009 yılında beraber açıklanmıştır.
- 2) Millet Partisi'nin 1998,1999,2000 ve 2001 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 3) Millet Partisi'nin 1992,1993,1994 ve 1995 yılları kesinhesapları 1999 yılında beraber açıklanmıştır.
- 4) Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2002,2005,2006 ve 2007 yılları kesinhesapları 2010 yılında beraber açıklanmıştır.
- 5) Milliyetçi Demokrasi Partisi'nin 1983,1984,1985 ve 1986 yılları kesinhesapları 1988 yılında beraber açıklanmıştır.
- 6) İslahatçı Demokrasi Partisi'nin 1985,1986,1987 ve 1988 yılları kesinhesapları 1991 yılında beraber açıklanmıştır.
- 7) Genç Parti'nin 2002,2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 8) Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1998,2004,2005 ve 2006 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.
- 9) Anavatan Partisi'nin 1999,2000,2001 ve 2002 yılları kesinhesapları 2011 yılında beraber açıklanmıştır.
- 10) Bayrak Partisi'nin 1983,1984,1985 ve 1986 yılları kesinhesapları 1988 yılında beraber açıklanmıştır.
- 11) Doğru Yol Partisi'nin 1998,1999,2000 ve 2001 yılları kesinhesapları 2008 yılında beraber açıklanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Fatih		GÜLER
Doğum Yeri ve Yılı	ÇANAKKALE		1986
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	İngilizce (ÜDS 68)		İspanyolca (Başlangıç)
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı	Kurum Adı	
Lise	2001	2004	Polis Koleji/Ankara
Ön Lisans	2008	2011	Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yerel Yönetimler Bölümü
Lisans	2004	2008	Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi/ Ankara
Yüksek Lisans	2008	...	Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/Bursa
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama - Ayrılma Yılı	Çalışılan Kurumun Adı	
1.	2008	...	Bursa İl Emniyet Müdürlüğü
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rehine Kurtarma Operasyonlarında Arabuluculuk Görüşmeleri (Ankara, TADOC, 10 gün, 2008) 2. Güvenlik Hizmetleri Temel Eğitim Kursu (Ankara, EGM Güvenlik Daire Başkanlığı, 5 gün, 2009) 3. Polis Etik Eğiticilerin Eğitimi Kursu (Antalya - Kemer, EGM Eğitim Daire Başkanlığı, 4 gün, 2010) 4. Polis Eğiticilerin Eğitimi Kursu (Bursa, EGM Eğitim Daire Başkanlığı, 10 gün, 2010) 5. Fikri Mülkiyet Uzmanlık Kursu (İstanbul, Avrupa Komisyonu- İnterpol, 3 gün, 2011) 6. Polis Eğitim Programlarının Toplumsal Temelleri ve Çağdaş Gelişmeler Sempozyumu (Adana, Kemal Serhadlı Polis Meslek Yüksekokulu, 2gün, 2009) 7. Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Çalıştayı (Ankara, EGM Güvenlik Daire Başkanlığı, 3 gün, 2009) 		
Yayımlar:			
Diğer:			
İletişim (e-posta):	fatih_guler92@hotmail.com		
	Tarih	17/01/2012	
	İmza		
	Adı Soyadı	Fatih GÜLER	